

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

qa=8266

~~30-11-11.8266~~

FLL

17.658

~~B. 8. 1. 1. 1. 1.~~

62

D E L I C I A E
ERVDITORVM.

262.1
L17i
17666

DELICIAE
ERVDITORVM
SEV
VETERVM
ANEKDOTON
OPVSCVLORVM
COLLECTANEA
IO. LAMIVS

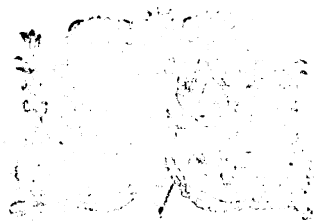
Collegit, illustravit, edidit.

FLORENTIAE . MDCCXXXVII.
Ex Typographio PETR. CAIET. VIVIANII.
Ad Insigne D. THOMAE AQVINATIS.

Cum approbatione.

**HISTORIAE PONTIFICIAE
ET AVGVSTAE
PARS SECVNDA
CHRONICON IMPERATOVM
LEONIS VRBEVETANI
COMPLECTENS.**

CELSITVDINI REVERENDISSIMÆ

D. D.

IOS. DOMIN. FRANC.

K I L I A N I

EX COMITIBVS LAMBERG

EPISCOPI ET PRINCIPIS

PASSAVIENSIS &c. &c.

I O. L A M I V S S. P. D.

Vdaciam meam

in hoc Libello

CELSITVDINI

TVAE nuncupando, ne mireris,

✠ 3

quae-

quaeso, **REVERENDISSIME**
PRINCEPS; mei enim fiduciam
 apud **TE** nescio quam **Clementia**
Tua, & **Benignitas**, mihi perspe-
 ctissimae dederint. Siquidem me-
 mini, quum **Vindobonae** agerem,
 me a **TE** humaniter evocatum, &
 comiter exceptum, & ad collo-
 quia **Tua** gratissime admissum,
 indolem meam, ac studia, &
 doctrinae in primis **Ecclesiasticae**
 amorem; **AMPLITVDINI TVAE**
 aliquatenus adprobavisse. Quin
 & discessionem ex illa **Urbe**
 meam aegre **TE** ferre testa-
 tus es; & **Virum** **Sacris** **Lit-**
teris adprime instructum, &
 varia quoque eruditione conspi-
 cum, ad **Tuae** ornatissimae **Bi-**
bliothecae praefecturam, & ad
 studiorum **Ecclesiasticorum** **Pas-**

sa-

faviae, Metropoli Tua, institu-
 tionem, ex Etruria praecipue ar-
 cessendum, ex me requirere non
 dedignatus. Vides iam quales
 in me quantosque animos excita-
 veris. Et bene quidem res ha-
 bet. Heinc enim causa sub-
 est, cur non omnino ingratus,
 & Tuae in me Clementiae, be-
 neficii, & honoris, immemor
 perpetuo iam videar; & TIBI,
 Tuoque vere incluto & immortalis
 Nomini, mei grati animi &
 venerationis monumentum, hoc
 Volumen inscribere audeam. Sed
 etsi minus ista aut adlicerent aut
 impellerent; nonne favor ille ac
 praesidium vere TE tanto Princi-
 pe, Natalibus Tuis clarissimis,
 Tuo excellenti imperio dignissi-
 mum, quo scientiam, doctrinas,

disciplinas, litteras, bonasque artes fovēs, & amplecteris, carminis cuiusdam potentissimi instar, ad hoc litterarium munusculum TIBI obferendum, mirabiliter attraxissent? Tu Viros doctos undique convocas, & familiares iugiter habes; Tu libros cuiuscunque doctrinae munifice comparas, & Bibliothecam instructissimam dedicas; Tu scholas ac gymnasia, quibus iuventus erudiatur, aut excitas, aut instauras; Tuum denique Palatium, Musarum templum quoddam merito dici possit, in quo Tu tandem, & iure quidem optimo, Gloriam, atque A Eternitati, consecreris. Adde quod ea hoc mearum DELICIAARVM Volumen continet, quae TE Sacri Romani Im-

pe-

perii Principem Amplissimum
 deceant , Romanorum scilicet
 Imperatorum , a Carolo Magno
 ac deinceps , historiam ; varia
 Caesarum eorumdem Diploma-
 ta , Edicta , & Epistolas ; bre-
 ves quasdam coactasque , seu
 meas , seu alterius alicuius , Com-
 mentationes , ex quibus procli-
 ve sit lucem nonnullam histo-
 riae huiusmodi Augustae foe-
 nerari . Patere igitur ut hic
 Libellus glorioso tuo Nomine
 insignis ac felix auspicatissime
 prodeat , & , prout alios con-
 suevisti , clementer eum ac le-
 niter excipe , potenti patrocini-
 o tuere , & ab adgressioni-
 bus malevolorum , & calumniis
 omnibus maiestate Nominis vin-
 dica . Ipse interim CELSITV-

DI-

DINI TVAE REVERENDISSI-
MAE prospera ac fausta omnia a
DEO OPT. MAX. precor, quo diu
Tv litteratorum hominum felici-
tati sospes incolumisque serveris.
Dabam Florentiae Idibus No-
vembris A. R. S. MDCCXXXVII.

CAN-

CANDIDO LECTORI

I O. L A M I V S S. D.

Liam Chronici **LEONIS VRBB-**
VETANI partem, quae *Impe-*
ratorum Romanorum Occidentis
res gestas, historiamque, com-
plectitur, publici iuris en faci-
mus; at non nudam, ac sim-

plicem, qualem Auctor ille texuerat; verum
intermixta opusculorum proposito cohaerentium
amoenam varietate delectabilem, antiquis mo-
numentis instructam, historicis observationibus
divitem, scholiis, ubi opus fuit, haud inuti-
libas illustratam. Quae quidem omnia ut sin-
gillatim explicem, & quid mea opera, & im-
probis assiduusque labor, in hac editione prae-
stiterit, enucleatius & distinctius exponam,
tria potissimum compendiaria oratione praestrin-
gam atque exsequar: & primum dicam quae
sint

sint ea singula, & qualia, & a quibus Aucto-
ribus elaborata, quaecumque volumine hoc
continentur; secundum quibus Codicibus MSS.
quibus praesidiis, usus ea industrie comparare,
& colligere diligenter, ac digerere tandem, atque
in vulgus prodere haud inornata potuerim; ter-
tium, quatenus luculentiori enarratione, aut ca-
stigationi examine, aut opportuna retractatione
declaranda, pensitandaque, & resingenda etiam
& quomodo, in utriusque Chronici decursu vi-
deantur, innuere. Opus enim a me angustiis
temporis presso alicubi praecipitatum, vel sup-
plendum ubi deficit; vel ubi minus recte habe-
re deprehenditur, emendandum, & numeris
omnibus absolvendum.

Et quod primum attinet, iam quae de
LEONE VREBETANO dici potuerunt, in praec-
edentis Voluminis prolegomenis expedivimus,
in quibus tamen pag. LXXXVII. illud prid. Non.
Octobris deletum velim, & eius loco repositum
IV. Non. Octobris, quo die D. Francisci As-
sisiatis festum ab Ecclesia celebratur. Quae
me quoque ad eius Chronica edenda impulerint,
ibidem breviter exposui: cur autem hoc Impe-
ratorum Chronicon haud integrum typis excu-
dendum curaverim, sed Caesarem, qui Ca-
rolum Magnum praecesserunt, historiam absci-
derim, hoc eodem Volumine pag. 12. opportu-
ne pronuntiavi. Hic unum tantum addiderim,
esse quosdam, qui existiment, haec LEONIS
Cbro-

Chronica in Italicam linguam saeculo XIV. conversa fuisse, eiusque translationis Codices MSS. alicubi adservari; sed quum mihi Codices illos consulere, & rem diligenter examinare, haecenus non licuerit, ἐπέχω; atque interim Viri eruditissimi, qui mihi id adfirmavit, doctrinae, & iudicio, plurimum defero. Ceterum in Bibliotheca Riccardiana Italicam quamdam Chronici Pontificum & Imperatorum interpretationem, eandem prope tribus diversis Codicibus MSS. comprehensam, quorum unus mediocriter XIV. saeculo scriptus videtur, offendas, quae Chronici MARTINI POLONI translatio est, a Florentino certe auctore, qui eodem tempore ac LEO VRBEVETANVS vixerit, elucubrata ac perfecta; et eius quidem memini ad Chronicon Pontificum pag. 140. & 144. Nam hic interpres, quum MARTINI Chronicon ultra annum MCCLXXVII. non producat, illud usque ad Clementem V. continuavit; quare per ea tempora floruisse eum oportet. Codicum istorum memoratam Martiniani Chronici interpretationem continentium primus antiquior notatur Q. II. IV. cuius primae paginae litterae fugientes sunt & evanidae; & forte paginae nonnullae initio desunt. Secundus Codex insignitur his notis Q. II. V. & mutilus est atque imperfectus. Tertius tandem Codex est praenotatus Q. II. VI. & hic quidem integer totum MARTINI Chronicon in Etruscam linguam

quam conversum continet ; insuper et historias
 perbreves quaedam Fesulas, Florentiam, Pisas,
 Lucam, & Senam, attinentes in eo habentur.
 Huic LEONIS Imperatorum Chronico seriem Im-
 peratorum Occidentis a Carolo Magno usque ad
 Carolum V. iuxta succedentium temporum inter-
 valla digestam, regni cuiuslibet annis, & im-
 perii exordiis adnotatis, opportune praefiximus,
 ut huius Epitomes chronologicae praesidio minus
 exactos LEONIS nostri numeros emendare quis
 possit ; & nos cura eos tractim in operis decursu
 corrigendi liberemur. Praeter hoc LEONIS
 Chronicon, brevem etiam, & carptim conte-
 xtam, Francorum historiam Tomus hic compre-
 hendit, qua inserta res gestas Imperatorum Fran-
 cicae originis, & Caroli Magni in primis, illu-
 strare satagemus. Eius quidem auctor est
 IOANNES quidam AB INSULA, de quo Scripto-
 re, quae conicere, & scribere poteram, ea
 tempestive pag. 14. & 36. commentatus sum.
 Nec iniucundum fore existimaui, si huiusmodi
 commentariolum intersererem, et Lectorem stu-
 diosum hac etiam varietatis illecebra detine-
 rem: nec opusculi brevitates statim despicienda
 fuerit, quum neminem fugiat, viros adprime
 doctos commentationes huiusmodi exiguas col-
 legisse interdum, & diligenter exscriptas pu-
 blica luce donavisse, & ut alios praeteream,
 P. LAMBECIUM Lib. II. Commentariorum
 de Bibliotheca Caesarea Cap. V. & in suo
 Mu-

Museo Italico, atque alibi, virum longe celeberrimum Io. MABILLONIUM. Quin historiae utilitas non ex voluminis prolixitate, sed ex descriptarum rerum dignitate, & pulcritudine, defluit. Istuc ipsum etiam in causa fuit cur duas Magistri ALANI QVADRIGARII Epistolae, unam pag. 38., 164. alteram, ediderim, nec earum brevitatem contemserim; quum ex his omnibus, licet angustis compendiariisque incubrationibus, cognitionum haud inutilem proventus legenti cuique accedere possit. De hoc ALANO QVADRIGARIO quaedam mature iam pag. 37. praelibavi, quibus mihi nunc adiiciendum restat, eius mentionem a Dom. DELA CROIX DV-MAINE in sua Bibliotheca fieri, et his quidem verbis: Alain Chartier Normand Secretaire des Rois de France Charles V. VI. & VII. poete Francois, historien, & orateur le plus estimé de son temps. Il a écrit l'histoire du Roi Charle VII. son maistre, imprimée a Paris. Il a écrit le Breviaire des Nobles, le quel a été imprimé du depuis sous le nom de Monsieur d'Alancé Gentilhomme Angevin. Tous les Ouvres tant en vers qu' en prose ont été imprimées a Paris chez Galliot du Prè l'an 1526. & depuis chez Carrozet l'an 1583. par la diligence de Daniel Chartier d'Orleans, parent du susdit Chartier. At quam ipse memoratas Alani operum editiones evol-

evolvere nequiverim, nec adfirmare quoque pos-
 sum utrum Epistolae hae, quas exhibui, alias
 editae fuerint, necne. Non enim mihi proposui,
 ut ea omnia, quae illustrationis & ornamenti
 gratia meis auctoribus attexo, nunquam lucem pu-
 blicam viderint: sed id tantum quoad fieri pot-
 est mihi cordi esse, facile a quocumque intelli-
 getur. Cetera vero, quae in hoc Volumine pro-
 feruntur, & quibus LEONIS Chronicon instrui-
 tur, illustratur, ornatur, Diplomata sunt Im-
 peratorum, & Principum, Epistolae variae,
 Edicta, Privilegia, & id genus alia vetusta
 monumenta, quae lacis non parum tenebricosae
 barbari aevi historiae foenerare posse videantur.
 Quae quidem omnia, ut planius exponi, & pro-
 clivius intelligi, & utilius evolvi, ac lectitari
 possent, historicam quamdam chronologicamque
 Synopsin rerum ab Imperatoribus, aliisque
 Principibus, in Etruria gestarum inserui, &
 quamdam Italicae barbaris temporibus πολι-
 τείας speciem obtuli, atque praetendi. Haec la-
 tum veluti limitem in senticosa rerum silva per-
 eommode agent, quo quis facile ac recta in
 eiusmodi veterum instrumentorum intelligentiam
 deferatur. Inter angustos tamen rerum Etru-
 scarum fines substiti, quod antiqua monumenta,
 quae adfero, prope omnia eas attineant; quod-
 que maius opus movere, & ampliorem provin-
 ciam suscipere, quum Synopsin illam in medio
 typographici laboris cursu, & dum opus sub
 prae-

praelo ferveret, propere ac praecipitanter concinnarem, iniqua spatia minime paterentur. Si vero minus copiosam illam, & minus absolutam quis queritur, animo verset, rogo, Synopsis me promississe, non commentarium; & perfecta & numeris omnibus absoluta opera tardae morae, & meditationis maturae, & liberi otii, esse foetus. Viam mihi praemonstrasse suffecerit, quam ineundo quis Etruscam historiam locupletare, & perficere possit; & veluti caementa comparasse nonnulla, quibus ingens ac magnificum aedificium olim, alia materie adgesta & elaborata, construatur: id quod unus ex parte, quantum ea tempora ferebant, quoad Florentinam historiam, SCIPIO AMMIRATVS praestitisse videatur. Quamquam δευτεράε πορτίδες, si quod festinatae a nobis commentationi vitium inrepserat, illud corrigere potuerunt; & supplementa etiam quaedam, ne copia omnino desideraretur, attexere: ideo enim ad huius Voluminis calcem Additamentum illud reieci, quo instructius hanc meam Spartam, atque elegantius, exornarem. Quid quod olim, si Deus faxit, graviore, ac prolixiori operi manus admovebo, & cum tam multorum Scriptorum, qui in dies ex abstrusis, & ignobilibus latibulis eruti proferuntur in lucem, praesidio adiutus; tum hominum, eruditionis & historiae amantium, singulari, quae mihi Archiva, et Bibliothecas, & Musea, & quidquid latentium

mo-

monumentorum est, reseret, humanitate suffultus, bis quasi per iocum iactis fundamentis amplio-rem, atque operosio-rem, historiae molem superstruam? Culpam tandem heic unam de-precari necesse est, & in alios iure reiiciendam moncam, qui me invitum quaedam huic volumini p. 131. de me intexere sua malignitate calumniis-que coegerunt; & qualemcumque instituti mei, meorumque studiorum commemorationem inscre-re, et apud exteras gentes adprobationem, quum TERTULLIANVM, & HIERONYMVm ac-mulatus, verecundia & modestia quam causa periclitari mallet, adstruere.

Secundo vero docendum est, LEONIS VRBE-VETANI Chronicon Pontificum & Imperatorum Codice membranaceo Riccardianae Bibliothecae, qui notatur L. II. XVII. contineri, ut iam in prima huius Chronici parte monuimus; qui certe Codex sub initium XV. saeculi, & non una quidem eademque manu exaratus fuisse videtur; Chronicon quippe Imperatorum di-versa manu scriptus est a Commodio Caesa-re, & deinceps. Eo tamen Codice non hoc LEONIS opus tantum habetur, sed alia a me-moratis manu, initio ipsius Codicis, sacri qui-dam sermones, & haud profecto contemnendi, descripti sunt, ad Evangelii Missus est An-gelus Gabriel, Psalmi Benedixisti Domine terram tuam, & Lectionum Officii SS. Dei-parae, expositionem. Deinde consequitur Opuscu-lum

Item diversa pariter ab aliis manu conscriptum, & in fine mutilum, quod ita inscribitur: Incipit Opusculum de Iuris casibus Parisiis compilatum, magno studio, & diligenti inquisitione probatis, in diversis locis Iuris Canonici dispersis, & diffuse de his agitur. Et sunt veluti Institutiones quaedam Iuris Pontificii, sed breves, carptimque compilatae, & minus perfectae. Post hoc opusculum succedunt LEONIS nostri Chronica, in quorum fine versus quidam Magistri MICHAELIS Scoti de Florentia, ut scribitur, SEDVLII, & OVIDII leguntur, cum fabularum quarundam explicatione, non omnino dissimili ab ea, quam LVCRETIVS Lib. III. & MACROBIVS Lib. I. in Somnium Scipionis Cap. X. tradunt, ubi de inferorum poenis iuxta Poetas ἀλληγορικῶς agitur. Postea Chronicon brevissimum exstat, quod hunc titulum praefert: Cronica brevis & generalis ab origine Mundi; & usque ad Iulium Caesarem deducitur. Hoc autem absoluto, subest Prophetia Sibillae, quae fuit tempore Priami, de Christo, in Imperiali scriptura, ut quidem titulus habet. Deinceps, post alia quaedam pauca, Libellus exstat in fine mutilus, cuius inscriptio est: In isto Libello sunt compilata, quae sunt credenda, agenda, speranda; & Libellus alius quidam ἀκέφαλος καὶ ἀτελής qui plura complectitur, & primum; Tractatum quemdam exiguum in Geneseos exor-

dium, in quo Auctor ignotus, quum de Corporibus Angelorum iuxta Augustinum differuisset, & dixisset quosdam arbitrari Augustinum vere in ea non fuisse sententia, subdit: Vtrum istorum verum sit divino relinquatur iudicio. De creatione autem primi diei ita sentit: Primo ergo die illam materiam quatuor elementorum, ut supra dictum est, creavit, confusam & permixtam; sed postea elementa divisit, & unicuique rei secundum genus suum propriam formam attribuit. De luce autem haec scribit: Facta est lux: lux, idest, corpus lucidum, quasi nubes lucida. De aquis vero, quae erant super faciem abyssi, ait: Et credibile est, quod aquae in primordio sui, multo subtiliores fuerint quam modo sunt, & quasi nebulae, &c. deinde Codex Tractatum, ut inscribitur, S. Ambrosii Episcopi de Pace, & Tractatus S. Augustini de Poenitentia, De Concordia Fratrum, & De Arbore interdicti, comprehendit. Postremum Collectionem quamdam sententiarum ex iure canonico depromitarum complectitur, quarum initio quum de confessione agatur, ita scribitur: Confessio duplex est; una fit Deo tantum, altera Deo, & hominibus. . . . Confessio, quae fit Deo, peccata emundat; confessio, quae fit Sacerdotibus, ostendit quomodo peccata mudentur; quae quidem quo intellectu accipienda sint alii viderint. De

Co-

*Codice Riccardiano, unde IOANNIS AB INSV-
LA historiam, et LANI QVADRIGARII Episto-
las eduximus, nihil aliud ultra ea, quae pag. 15.
adnotavimus, dicendum superest, nisi eum quidem
membranaceum esse, & notari M. II. VIII.
Riccardianus quoque est Codex, ex quo Diplo-
mata Henrici VI pag. 193. Ottonis IV. pa-
gin. 208. & Conradi II. Siciliae Regis pa-
gin. 269. depromsimus; & quidem chartaceus,
qui distinguitur nota M. II. III. In hoc Co-
dice praeter memorata Diplomata, habentur, Pa-
cta conventa ab anno MCLXXIV. et deinceps inter
Pisanos, & Saladinum Aegypti regem, seu
Soldanum, ut vocant, firmata: Sententia quae-
dam ab Henrico VII contra Florentinos lata;
Diploma Conradi, Marchionis Montis Ferrati
filii, Pisanis concessum, & a FERD. VGHELLIO
in Episcopis Pisanis editum: insuper Epistolae
Reip. Florentinae ab anno MCCCLXXVI. usque ad
annum MCCC. quae quidem a COLVCCIO SALV-
TATO, qui ei a secretis erat, scriptae probabiliter
fuerunt, et primam partem Codicis occupant.
In fronte huius Codicis scriptum est: Petri
Criniti, & amicorum. Sed et Innocentii IV.
Epistola pag. 221. et Electio Conradi in Cae-
sarem pag. 235. et Clementis Pontificis Epi-
stola contra Manfredum pag. 240. et supplex
Genuensium libellus cum Friderici responso
pag. 255. et S. Ludovici Franciae Regis
Litterae, et ad eas Friderici responsio pa-
gin.*

gin. 290. ex eadem instructissima Bibliotheca
 eruta sunt, Codexque, qui illa continet, mem-
 branaceus, saeculo XIV. eleganter quidem et
 ornatè, sed parum castigatè et integrè scriptus
 est. Hic Codex notatur S. III XLVII, et
 alia multa continet, quorum hic Catalogum
 subtexere, nec inutile, nec iniucundum fore
 speramus. Omnia quidem Italica sunt, sed
 in eorum, qui Italice nesciunt, gratiam titulos
 Latine convertimus, atque ita habent: Salu-
 stius De coniuratione Catilinae, & De
 bello Iugurthino. Flori quaedam, ut vi-
 detur. Lucani Pharsalia. Marci Tullii Ora-
 tiones pro M. Marcello, & Q. Ligario, &
 Deiotaro. Ethica Aristotelis. Secretum
 quod Aristoteles Alexandro misit. Visio
 S. Bernardi. Marci Tullii Rhetorica. Io-
 annis Apostoli Apocalypsis. Iacobi Episto-
 la. Petri Apostoli Epistolae. Historia S. Sil-
 vestri. Historia Apostolorum. Historia
 S. Thomae Apostoli. Evangelia quae per
 annum in Ecclesia leguntur. Albertani
 Tractatus moralis. Sententiae. Catonis
 Versus. Friderici II. Epistola ad Italiae
 Principes, quum excommunicationis senten-
 tia in eum lata fuisset. Eiusdem Epistola ad
 Regem Scotiae parilis argumenti. Eiusdem
 Epistola ex Syria Principibus missa, adver-
 sus Pontificem Maximum. Eiusdem ad
 Gregorium IX. Epistola, postquam eum sacris

in.

interdixerat. Epistola Papiensium ad Florentinos, qui Thesaurum Cardinalem ultimo supplicio adfecerant. Epistola Florentinorum ad Papienses. Alexandri IV. Pontificis ad Ludovicum Galliae Regem Epistola consolatoria in obitu filii Ludovici. *In fine autem id scriptum habetur: Explicite hic auctoris opus finisque laboris. Finito* opus dominus Bertus de Franchis, a chi Dio li dia vita, e grandezza, e buono stato, alla. . . . vita la sca famiglia, &c. *Catalogus autem ille, quo nomina Pisanorum, qui in conflictu navali a Genuensibus anno mclxxxiv. vel caesi, vel capti sunt, pag. 285. recensentur, ipse quoque ex eadem Bibliotheca prodit; & Codice quidem chartaceo, saeculo XV. ut videtur, scripto, qui insignitur nota S. II. IV. continetur. In hoc vero Codice alia quoque Italice scripta continentur, hoc est: Francisci Iucundii ad Ludovicum Capponium Historia Florentina ab anno mccccxiv. exordium sumens. Ex Libris Nicolai Machiavellii excerpta. Nerei Capponii, Gini F. ad Senatum Venetum de foedere adversus Philippum Mediolanensem Ducem foriendo oratio, ex eodem Machiavellio. Nicolai Machiavellii De rebus Gallicis Commentarii. De Senogallia, & Vrbinate agro, quaedam. Anonymi Emporiensis Historia brevis Emporii. Sed & Epistola illa Gregorii IX. quam ad Chronicon*

Pontificum pag. 254. *protulimus, eiusdem Bibliothecae cimelium est, & habetur in Codice chartaceo saeculo XV exarato, qui praeter illam alia quoque multa pedestri oratione, atque Italice, scripta complectitur, & quorum catalogum hic subiiciemus a nobis Latine conversum, qui ita habet*: Ioannis Boccaccii Epistola ad Pinum De Rossis. Epigramma Italicum, quod *Sonetto* vocant, in Fortunam. Io. Boccaccii Epistola ad Franciscum Bardi. Ioannis a Cellis Monachi, Guidonis de Palatio, Aloisii Marsilii, Epistolae amoeboeae xix. M. Tullii Ciceronis Epistolae ad Q. Fratrem, Prooemium Orationis ad Caesarem, & Oratio ad Caesarem. Stephani Porcarii Orationes xv. Io. Boccaccii Epistola ad Franciscum SS. Apostolorum Priorem. Differentia inter Hannibalem, Alexandrum Magnum, & Scipionem. Catilinae Oratio. M. Antonii Oratio. Bonaccursii a Montemagno Opusculum, in quo de nobilitate differitur. Discrimen inter Catonis, Caesarisque, virtutes. Lentuli Epistola de Christo. Catonis Oratio ad Paulum Aemilium. Francisci Philelphi Oratio habita, quum Dantem edisserere auspicatus est, & aliae duae Orationes. Dantis Epistola ad Henricum Imperatorem. Francisci Comitisa Cotignuola Epistola ad Nereum Capponium, & Cosmam Medicem. Iussa praescrip-
pta

pta Legatis Florentinis ad Ladislaum Regem an. mccccviii. missis. Legatorum eorumdem ad praediſtum Regem Oratio. Differentia inter Philippum Macedoniae Regem, & Alexandrum filium. Ioannis Vbaldinii Azonis filii ad Reip. Florentinae XViros Epistola. Comitis Armeniaci ad Florentinos Epistola. Philippi Corsinii ad Regis Caroli Legatos Oratio. Eiusdem Oratio ad Reip. Florentinae Legatos, & Confoederatos. Callisti III. Pont. Max. votum & iuramentum antequam Papa crearetur. *Tandem Diplomata omnia, quae alium Dominum habuisse non indicant, a Viro antiquitatis peritissimo, & de ea optime merito, & Theologo praestantissimo, FVLG. NARDIO, Abbate Valumbrosano, alias quidem & saepius, sed nunquam satis, laudato & celebrato, necum perhumaniter communicata fuerunt; quaedam vero alia a nobilissimo, & spectatissimo Viro, & humanitate incredibili ornato, GVDONE Comite Donoratici, seu Gherardescæ, cuius gentis antiquitas, claritas, amplitudo, notior est, quam ut oporteat hic pluribus praedicare, mihi ex proprio Archivo supeditata sunt. Sed & Virum clarissimum MARIVM FLORIVM, Advocatum Arretinum, sua eruditione, humanitate, diligentia multum me & litterariam remp. iuvisse profiteor, dum instrumenta quaedam antiqua, & BONAMICI histori-*
ci

oi Arretini *Adversaria MSS.* mihi suffecit. Multum quoque debeo Viro illustrissimo et doctissimo, ROB. GHERARDIO, Patricio Florentino, et Academiae Florentinae Consuli amplissimo, qui veteres archivi sui membranas, atque instrumenta, ut evolverem lustrareque permisit. Sed quid de FID. SOLDANIO, Magistro & Monacho Vallumbrosano eruditissimo, mihi bique amicissimo, dicam, qui divites mihi veterum monumentorum incredibili sedulitate a se congestos thesauros, et aperuit lubenter, et obtulit humaniter, & communicavit liberaliter? Eos tamen imminuere mihi religio fuit, quum sciam ab ipso quamprimum innumera illa Diplomata, Instrumenta, et monumenta alia, a se dum Vallumbrosanae Congregationis archiva non tam rimatur, quam laudabiliter populatur, collecta, in sua utilissima Monasterii Passiniensis historia publici iuris facturum. Superfluum autem hic videatur illustrissimum, et reverendissimum Ecclesiae Florentinae Canonicum, GAB. RICCARDIVM, Marchionem, laudibus ferre pro merito, quum tam multa, et ampla, et copiosa, ex Riccardiana Bibliotheca me eruisse statim professus sim; sed quum ipse etiam suam privatam Bibliothecam mihi munificenter aperuerit, veteresque membranas, et instrumenta, quorum copiam non contemnendam possidet, ut inspicerem lectitareque permiserit; iterum Viri adeo conspicui, probi, eruditi, mentionem fa-

facere, mea erga illum observantia, et gratus animus, compulit.

Tandem quum fieri non possit, quin hominibus aliquid molientibus, etsi curae, diligentiae, sedulitati, minime parcant, aliquando somnus obrepat, et, ne dii videantur, labantur humanitus: quaedam mihi heic corrigenda et castiganda sunt, quae aut opus festinatum, aut examen paulo remissius, aut incuria quaedam involuntaria, cum in Pontificum, tum in Imperatorum Chronico, dum nonnulla adnotarem, virga censoria digna reliquere. Itaque in Chron. Pontificum pag 72. Scholium tertium ad Melchiadem delendum est, quum minime congruat, et a LEONE nostro de die Iovis agatur, a NAT. vero ALEXANDRO de feriae quartae ieiunio. Pag. 121. Schol. 1. ad Leonem II. an ea quae de cantu Agnus Dei in Leone II. & Sergio I. a LEONE nostro Pontificale vetus et Martinum Polonum sequuto dicuntur conciliari possint, et quomodo, vide apud B. GAVANTVM De Sacr. Eccles. Rit. C. BARONIUM ad annum DCCI. I. MABILLON. Comment. in Ordin. Roman. §. VIII. Pag. 322. in Adnotat. ad Urbanum, quod de Friderici, et Manfredi damnis Ecclesiae illatis dictum est, quum ibi de anno MCCLVI. agatur, ita accipi debet, ut Fridericus, etsi eo tempore mortuus esset, tamen subsequentium etiam molestiarum causa intelligatur; ne anachronismi iniuria arguamur.

mur. In Chronico autem hoc Imperatorum pagin. 49. animadvertendum ad antiquum illud monumentum, quo initia Monasterii S. Trinitatis in Alpe narrantur, nos enunciasse illud primi, quo Otho I. designatur, posteriori manu scriptum deprebendi, Viri eruditissimi iudicio adensos; sed quum alii Viri pariter docti aliter censeant, et eadem manu scriptum adfirment, rem in medium relinquimus, nec hanc litem nostram facimus. Pag. vero 51. memoratum instrumentum ἀρχέτυπον in Archivo Vallisumbrosae adservari diximus, sed falso, nescio quomodo ballucinati; quum vere apud alias laudatum FID. SOLDANIVM existat. Pag. 55. inutiliter ad Abbatem doctissimum GVID. GRANDIVM, & FIDEL. SOLDANIVM, memoratum, eorumque opera certa, Lectorem amandamus; quum illi de Diplomate, alio anno ab Henrico II. concesso, in suis controversiis disertissime agant. Pag. 154. vere me fefellit memoria: nam in Ottonis III. Diplomate, quod in Suppl. Synops. ad an. 990 pag 296. laudatur, Episcopis pariter quaedam inhibentur, & in aliis quoque. Pag. 205. Henrici VI. Diploma, quo Passiniani Monasterium in clientelam recipit, non apud Lunam, sed apud Lutram, datum est; & nos ἀντίγραφον parum castigatum decepit. Pag. 300. instrumentum donationis ab Hugone Comite Monasterio S. Petri in Palatiolo, factae, uti potius quam
Pa-

Palatica legendum est, corruptum admodum, & mutilum est; sed tamen quale erat ἀπόγραφοι mibi a Comite Gberardescac commodatum. Ceterum pag. 303. post offertione, ubi lacuna punctis distinguitur, ita supplendum est: Manutentio noverimus, aut retolli, vel subtrahi quaesierimus nos, vel homo ille cui nos eas dedissemus, aut dederimus per quolibet ingenio, & a pars ipsius Ecclesiae e M. & c. quae quidem mibi suppediavit vir mibi saepe memorandus FID. SOLDANIVS, qui quoniam hoc instrumentum a se ipso αὐτογράφῳ uso restitutum brevi editurus est, alia supplere & restituere supersedeo; quum ipsae etiam temporis angustiae, & Archivorum distantia, id minime patiantur. Sed iam aliquid de additis huic Volumini Prolegomenis, dicendum est. Series quidem chronologica Caesarum, qualem praediximus, huic Chronico praefixa est; quae in numeris aetatibusque designandis ab aliis diversa forte deprehendatur; sed non statim id vitio vertendum est. Nam exactiores calculos sequi conatus sum; praemisso tot inter se discordantium Chronologorum examine. Et haec quidem de illis dicta sunt. Nunc aliquid observandum & castigandum in Prologo Galeato, qui Chronicon Pontificum antecedit. In eo pag. xxvi. ita scriptum est: Num. xvi. Christodulus Monachus, sive Ioannes Cantacuzenus, adversus Palamae errores, Tractatus iustae
mo-

molis in Codice chartaceo, & a nemine, quod, sciam memoratus; & quem fallitur Holstenius dum censet, eundem esse cum ingenti volumine, quod exstat Pluteo VIII. num. VIII. ipsum quoque ἀνέκδοτον, & eiusdem Christoduli λόγους ἀντιρρήτικους adversus Palamam, Barlaamum, & Acyndinum continens, &c. *Haec quidem ita scripta fuerunt, ut Ioannes Cantacuzenus, vel semper ab erroribus Palamæ abhorruisse, vel resipuisse tandem, atque eos detestatus fuisse, videatur. At neutrum verum est, nisi in maxima luce nihil video. Ipse quidem pag. LXXXI. me ipsum, & LYCAM HOLSTENIVM, a quo deceptus fueram, sero prudens aliquatenus castigaveram; sed inter illius scriptiois angustias haud omnia emendare licuit; id quod modo exsequuntur sum. Ioannes igitur Cantacuzenus Imperator, quum imperatoria dignitate se abdicasset, una cum veste nomen mutavit, Monachumque professus, Ioasaph Christodulus vocatus est. H. SPONDANVS ad annum 1355. NAT. ALEXANDER Tom. VII. Histor. Ecclesiast. H. WARTHONVS Append. ad Caveum, C. OVDINVS Tom. III. De Script. Eccles. Io. ALBERT. FABRICIVS Bibliothec. Graec. Tom. VI. & ipse CANTACVZENVS, testis omni exceptione maior, Dialogorum MSS. adversus Iudaeos, qui in Bibliotheca Riccardiana adservantur, primo. Ait enim: Τοῦ γὰρ*

γὰρ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου βασιλέως καὶ
 αὐτοκράτορος Ρωμαίων Ἰωάννου τοῦ Κατα-
 κουζηνοῦ, τοῦ διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μοναχικοῦ
 σχήματος μετανοήσαντος Ἰωάννου μοναχοῦ
 τῇ πελοποννήσῳ συμβᾶν οὕτω, ἐνδιαγρίβον-
 τος, κτλ. *Quum vero eius temporibus Gregorii*
Palamae errores Graecam Ecclesiam infestam
haberent, hisce Ioannes Cantacuzenus per-
petuo favit. NAT. ALEXANDER Tom. VII.
 Histor. Ecclesiastic. Saecul. XIII. & XIV.
 Cap. III. Art. XIV. GRAVESONIUS Tom V.
 Histor. Ecclesiast. H. WARTHONVS in Grego-
 rio Palama, C. Oudinus in Gregorio Acin-
 dyno, & in Gregorio Palama. *Palamitarum*
errores fuere, inter Dei naturam, et eius actus,
quos attributa vocamus, differentiam induce-
re; & lumen, quo Christus in monte transfigu-
ratus coruscavit, increatum, atque ipsam di-
vinam essentiam, adserere, ut apud laudatos
 NAT. ALEXANDRVM, GRAVESONIVM, WAR-
 THONVM, & DIONYS. PETAVIUM in primis
 Lib. I. Theologicorum Dogm. Cap. XIII.
 videre est; quibus erroribus Monachi Hesy-
 chastae montis Athi initium dedere. Eos igitur
 ob hanc rem Massalianismi accusavit Bar-
 laamus Monachus Calaber; & Gregorius
 Palamas, qui Thessalonicensis Archiepiscopus
 designatus fuit, eorumdem defensionem susce-
 pit. Hinc anno MCCCXLI Synodus Constanti-
 nepoli coacta est, cui praesedit Andronicus
 Pa-

Palaeologus & Ioannes eius filius, ut narrat Nilus Cabasilas Nicaeae Metropolitae in Synopsi Novem Conciliorum, & cum eis praesedit Ioannes Calecas Patriarcha CP. & plures aliae Synodi annis insequentibus habitae sunt, de quibus agit PETAVIUS Lib. I. Theolog. Dogm. Cap. XII. & IACOB. PONTANVS in Adnotat. ad Cantacuzeni Histor. Lib. II. Cap. 40. quibus favente potissimum Ioanne Cantacuzeno, dogma Palamae perversum ab Episcopis ignavis comprobatum est, testibus αὐτόπταις Nicephoro Gregora Lib. XI. Histor. Cap. penult. & Ioanne Cantacuzeno Lib II. Histor. Capp. XXXIX. & XL. Inde turbae in Ecclesia Graeca excitatae, & Theologi inter se dissidentes, quorum alii a Barlaami, alii a Palamae partibus stabant. Inter illos fuere Gregorius Acindynus, Nicephorus Gregoras, Ioannes Cyparissiotēs, Demetrius Cydonius, Ioannes Calecas, licet primum contrarius fuerit, Manuel Calecas, Paulus Patriarcha Constantinopolitanus; inter hos vero Philotheus Patriarcha CP. Ioannes Cantacuzenus, Iosephus Bryennius, & Isidorus pariter Patriarcha CP. Nilus Cabasilas Nicaeae Metropolitae, & Gregorius Thessalonicensis Archiepiscopus. Quamvis vero Ioannes Calecas in memorata Synodo contra Barlaamum & Acindynum praesedisset, eorumque condemnationi sua manu subscri-

scripsisset, postea tamen in alia Synodo, anno Christi MCCCXLVII. celebrata, etiam ipse tamquam eorum sectator & defensor, condemnatus & exauctoratus est, IOANNE CANTACVZENO Auctore Lib. IV. Cap. XXIII. Itaque Acta Synodi illius anno MCCCXLI coactae, quae Tomus Tó-
 pōs vulgo adpellantur, MSS. quidem in Bibliotheca Caesarea adservantur, teste LAMBECIO Lib. VI. Commentar. & adservantur etiam in Bibliotheca Laurentiana, ut inferius patebit. Circa vero Ioannis Calecae condemnationem exstat in eadem Bibliotheca Caesarea Epistola septem Archiepiscoporum ad Annam Imperatricem CP. Andronici II uxorem viduam, quae anno MCCCLXVI data est, & Ἀνατολὴν inscribitur, & in qua Ioannem Calecam, tamquam Barlaami, & Acindyni, sectatorem, & ob alia crimina, excommunicandum, & exauctorandum censent; cuius quidem Epistolae accusatoriae meminit ipse IOANNES CANTACVZENVS Lib. II. Cap. XCII. licet paulo obscurius Sed de Ioannis Calecae fortuna consulendus OVDINVS in Ioanne Caleca. Attamen vel oportet aliquam Synodum etiam a Barlaami sectatoribus contra Palamam, & eius defensorem Gregorium Thessalonicensem, coactam fuisse, quam CHRISTODVLVS τὴν τοῦ σατανᾶ συναγωγὴν, Satanae synagogam adpellat; vel certe ita Barlaami sequaces ac fautores colectivo nomine vocat, ut inferius liquebit, quum forte simul omnes libros com-

✠††

po-

posuissent quatuor τῶν τῆ Παλαμᾶ παραβάσεων
 Palamae Transgressionum ; sub quo titulo
 commentarios etiam elucubrauit IOANNES CY-
 PARISSIOTA. Quatuor illis libris , & oratio-
 nibus, suas ἀντιρρήσεις CHRISTODYLVΣ, eos pro
 virili confutans, opposuit & adposuit , atque hi
 sunt ii ἀντιρρήτικοί λόγοι , quibus de agimus, &
 quos aduersus Barlaami & Acindyni fautores ,
 & Tomi Synodici impugnatores , ille conscripsit ,
 quique in Bibliotheca Laurentiana adseruantur .
 Errauit igitur HOLSTENIVS dum hoc Opus ad-
 versus Palamam scriptum adseruit , ut iam
 monuimus . Vt autem clarius L. HOLSTENII ,
 viri alioquin doctissimi , error intelligatur , ope-
 rum , quae Codice VIII. Plutei VIII. conti-
 nentur , catalogum , ad cuius intelligentiam
 Palamicam hanc historiam praemisi , heic ex-
 bibeo , sed prius ipsis Holsteniani indicis ver-
 bis productis ; Scamno V. Christodulus Mona-
 chus, sive Ioannes Cantacuzenus aduersus
 haereses Palamae . Habetur aliud exemplar
 Scamno VIII. num. VIII. Haec ille . Itaque in
 memorati Codicis tegumentis ita inscriptum
 habetur : Τόμος γεγωνῶς παρὰ τοῦ Πατριάρ-
 χου Ἰωάννου καὶ τῆς συνόδου κατὰ τῆς τοῦ
 Βαρλαάμ κακοδοξίας . Tomus factus a Pa-
 triarcha Ioanne & Synodo contra falsam
 opinionem Barlaam . In interiori autem in-
 tegumentis facit : Christodulus Monachus con-
 tra haeresim Barlaam , contra Acindynum ,

COR.

contra Palamam. *Ητοις εκτεμίσθη in Volumi-
ne habentur:* Προίμιον εἰς τὴν παρὰ τοῦ μονα-
χοῦ Χριστοδούλου συγγραφέντας λόγους κα-
τὰ τῆς τοῦ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου αἵρέσεως.
Τόμος γεγονώς παρὰ τοῦ πατριάρχου
Ἰωάννου καὶ τῆς συνόδου κατὰ τῆς τοῦ
Βαρλαάμ κακοδοξίας, προκαθημένου τοῦ
Βασιλέως Ἀνδρονίκου, τοῦ δευτέρου Παλαιο-
λόγου, ὅτι οἱ τῶ βίῳ περιῆν, ἔτι τε πᾶν λαμ-
προτάτων ἀρχόντων, καὶ τῆς συγκλήτου. Ἀ-
ναφορά ἀρχιερέων εἰς τὴν Βασιλίδαν Ἀνναν τὴν
Παλαιολογίαν κατὰ τοῦ χρηματίσαντος Πα-
τριάρχου Ἰωάννου τοῦ Καλῆκα. Ὁμολογία τῷ
Ἐφέσῃ. Λόγοι ἀντιρρητικοὶ παρὰ Χριστοδύλου
μοναχοῦ γραφέντες, τοὺς τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
σίας, ὁμοῦ δὲ καὶ τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου
Φιλοθέου, καὶ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου
Θεσσαλονικῆς τοῦ Παλαμᾶ· σὺν αὐτοῖς δὲ, καὶ
τοῦ κατὰ τῆς τοῦ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου αἵ-
ρέσεως γεγονότος τόμου παρὰ τῆς θείας συν-
όδου κατατρέχοντας, ἀπελέγχοντας, καθ' ἑ-
κάστου πᾶν ἐναντίων κεφαλαῖον ἐκτιθέμενοι·
καὶ τὴν ἀνασκευὴν εὐθὺς ἀντεπάγοντες. *Hoc
est: Prooemium in Libros a Christodulo
Monacho contra Barlaami, & Acindyni
haereses scriptos. Tomus a Patriarcha Io-
anne, & Synodo, contra pravam Barlaami
opinionem perfectus, praesidente Impera-
tore Andronico II. Palaeologo, quoad
vixit, & insuper clarissimis Principibus,*

& Senatu. Relatio Pontificum ad Annam Palaeologam Augustam adversus Ioannem Calem vocatum Patriarcham. Confessio Ephesi. Libri, seu Orationes, Antirrheticæ a Christodulo Monacho scriptæ, redarguentes eos, qui insurgunt contra Dei Ecclesiam, simul autem contra sanctissimum Patriarcham Philotheum, & sacratissimum Metropolitam Thessalonicae Palamam; cum ipsis vero, etiam contra Tomum a divina Synodo adversus Barlaami & Acindyni hæresin procusum; qui ad singula eorum, quæ ex adverso dicuntur, capita expositi, e regione statim, refutationem inducunt. *Deinde sequitur Libri I. argumentum atque prospectus, & capitum catalogus, quæ primo Libro continentur. Mox vero: Βιβλίον πανθεν κατὰ τοῦ Θεσσαλονίκης Γρηγορίου πατρὸς τῆς τοῦ σατανᾶ συναγωγῆς. Liber contra Gregorium Thessalonicae Archiepiscopum a Synagoga Satanae elaboratus. Τῶν τοῦ Παλαμᾶ παραβάσεων λόγος πρῶτος. κεφαλῆον α΄. Inde argumentum capitis legitur, cui absoluto ἀντίρρησις subiicitur, hoc titulo: Ἀντίρρησις Χριστοδούλου Μοναχῆ. Quod quidem non fit aliis capitibus librorum, qui quatuor sunt, sed cuique ἀντίρρησις deinde adscribitur tantum in margine Χριστοδούλος. Quilibet vero liber in plures λόγους dividitur. In five autem habentur versus quidam in*
Ioan-

*Ioannis Cantacuzeni laudem deducti, & sunt
qui sequuntur*

Ὁ πρὶν καθαιρῶν ὑπερπνέτους ξίφει
Καὶ πάντας ἔλκων ὑπὸ δεσμόν δουλείας,
Εὐβουλίαις γνώμαις τε καὶ στρατηγίαις,
Σύνεδρος ὢν κρατοῦντι καὶ αυτοκράτωρ,
Νῦν ἦλθε σὺν λόγῳ κραταίῳ καὶ πόνῳ,
Θεοῦ κινουντος αὐτόν, ὃ ζῇ καὶ γράφει
Βάλλων τρέπων φάλαγγας ἐκθέσεων νέων
Κακῶς φρονοῦντων κτίσμα, φῶς τῆς τριά-
δος.

Δώροισι, λόγοις, ἔργοις τε καὶ εὐπαίαις,
Ἄπαν γένος βρότειον εὖ καθῶς ἑδεῖ
Τρέφων, ἰδύων σὺν Θεῷ ποδηγέτη,
Ζωὴν παρεῖχες τὴν κάτω τὴν γήινην,
Ἡδὴ δὲ ταύτην παρίδων ὡς ἀγχίνους
Ζητῶν τὰ θεῖα οὐ ποθεῖς προσορμίσαι
Ψυχῶν ὁδηγὸς νῦν ἄνω φαίνη ξένος
Τέτοις κράτιστε τοῖς λόγοις τοῖς πανσό-
φοις.

Ἐλαβε πρὶν ὁ Ἰσραὴλ καινὰς πλάκας
Αἱ πᾶσιν ὑπῆρχον νόμοστε καὶ βάσις
Λαλοῦντος εὐχαῖς Μώσεως ταῖς κρυφαῖς
Ὅρους ἄνω σινᾶ Θεῷ. Θαῦμα ξένον
Ὅρει θαβῶρ καὶ σοῦ σαθέντος νῶ, μέδον,
Ἐν ᾧ θεὸς θηλήσας ἀσράπτει ξένως,
Ἐν ᾧ μυήσας πῶς ἀναρχὸν ὠράθη,
Λαμβάνομεν ταύτην βίβλον, ἄλλας πλάκας
Ἡκουσας ἡκουσας ἔτι πολλὰ πάλαι
Νικῶν, διδούς, εὐεργετῶν, ἡ σὰ φίλα

Πάντα τε πράττων, ἃ Θεῷ φίλον βλέπειν,
 Ψυχῇ μεγάλῃ καὶ τρόποις χρητοῖς πάνυ,
 Οὐ μείον εἰς ἑπείτ' ἀκούσεις πλειστάκις,
 Εὐχαῖς, χάριν τούτων ἀγράφεις ἐκ πο' θου
 Ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ τῇ κεχαριτωμένῃ,
 Βασιλέων ἄρισι, δόξα σοῦ γένους.

Qui prius interficiebat adversarios gladio,
 Et omnes trahebat in vinculum servitu-
 tis,

Rectis consiliis, sententiisque, & prae-
 turis,

Confessor quum esset imperanti, & Im-
 perator,

Nunc venit cum oratione potenti, & la-
 bore,

Deo movente ipsum, cui vivit & scri-
 bit,

Percutiens, vertens, phalanges exposi-
 tionum novarum

Eorum qui male censent creaturam, lu-
 cem Trinitatis.

Donis, verbis, operibusque, & benefi-
 ciis,

Omne genus mortale bene, prout oport-
 tebat,

Nutriens, dirigens Deo duce,

Vitam praestabas infimam, terrenam;

Iam vero hanc contemnens ut prudens

Quaerens divina, quo cupis adpel-
 lere

Ani-

Animarum dux nunc sursum ad pares peregrinus

His , Optime , sermonibus omnino sapientibus .

Accipit prius Israel novas tabulas ,

Quae omnibus erant lex & basis ,

Loquente precibus Mose occultis

Supra montem Sina Deo . Miraculum insolitum ,

In monte Thabor etiam te stante monte , o Imperator ,

In quo Deus , quum voluit , fulgurat mirabiliter ,

In quo , quum initiavit , mire quod principio caret visum est ,

Accipimus hunc librum , alias tabulas .

Audisti , audisti , adhuc multa olim

Vincens , dans , benefaciens , tua grata

Omniaque agens , quae Deo iucundum est spectare ,

Anima magna , & moribus bonis omnino ;

Non minus deinceps audies quamplurimum

Votis : gratia horum , quae scribis ex desiderio

In hoc libro gratioso ,

Imperatorum optime , gloria tui generis .

Quo vero pateat, etiam in argumento alterius Codicis, qui Pluteo V. exstat, & num. XVI. notatur, tradendo HOLSTENIVM falsum fuisse, quod titulum Codicis tegumentis inscriptum, reliquo examine omisso, sequutus sit, animadver-tendum in memorato Codice praeter illam nudam & extimam inscriptionem ab oscitanti quodam additam, nullum indicium exsistere, ex quo quis inferat, Opera, quae Codice illo comprehen-duntur, esse Christoduli Monachi, seu Ioan-nis Cantacuzeni, foetum. Deinde certum & exploratum est Cantacuzenum Palamicae sectae fautorem fuisse; cur igitur illum eiusdem sectae impugnatorem adserere? Insuper, licet in fron-te operis inscriptio quaedam prope deleta fue-rit, tamen litterarum vestigia Ioannis potius Cyparissiotae nomen praeseferunt, cui quidem haec opera vindicare, nullum absurdum; quum hic Barlaami partes semper, ac strenue, tuta-tus sit, & tam multa adversus Palamam scripserit, ut apud LABBEVM, VARTHONVM, OV-DINVM, FABRICIVM, & NAT. ALEXANDRVM, vi-dere est. Quin, teste, LABBEO in Nova Bi-bliotheca MSS Codicum, Libri V. Deme-trii Cydonii adversus Palamam MSS. in Regia Bibliotheca Parisiis exstant, quos OV-DINVM ait Ioanni Cyparissiotae a quibusdam attribui. Sed & hi quinque libri sunt seu λόγοι ἀντιρρητικοί, ut inscribuntur, quibus V. Pa-lamitarum Tractatus confutantur & evertun-tur.

tur; totaque controversia circa perperam indu-
ctam Divinitatis, & eius actuum, differentiam
agitatur. Sed cuiuslibet Auctoris ii sint, certe
eos Christoduli opus esse, nulla ratione, &
temere, adseritur. Quod ut liquidius constet,
exactam huius Codicis historiam subiicimus.
Pluteo V. Codex XVI. scriptus saec. XIV.
Inscriptio tegumenti: Χριστοδέλου λόγος εἰς
πалаμᾶν αἰρετικόν. Christoduli sermo contra
Palamam haereticum. In fronte operis Ιω. Κυ-
παρισσιότου τῶν πόνος. Desunt initio
argumenta primi λόγου (nam totum opus in
quinque λόγους ἀντιρρητικούς ἀδversus quin-
que Palamitarum κατασκευὰς, seu Tracta-
tus, & Adparatus, distribuitur) & capi-
tum, quae eo continentur; quae quidem aliis
quatuor Sermonibus praemittuntur. Incipit:
Ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ λόγου, πολλὴν τινα τὴν
ἐπαγγελίαν προτίθεται, &c. & novem ca-
pita comprehendit. Argumentum vero secundū
Sermonis ita habet: Πρὸς τὴν δευτέραν κα-
τασκευὴν τῆς λόγου, ὅτι πλείονες ἀκτισοὶ
φύσεις ἐπὶ Θεῷ. Ἀντιρρητικός, περὶ τῆς μίαν
εἶναι καὶ μόνην φύσιν ἀκτιστον ἐπὶ Θεοῦ. Dein-
de argumenta novem capitum, quae hoc λόγῳ
continentur, subduntur. Πρὸς τὴν τρίτην κατα-
σκευὴν τοῦ λόγου, ὅτι διαφέρουσιν κατ' ἀντίφα-
σιν αἱ δύο φύσεις τῆς Θεῶ, ἡ κοινὴ δηλαδὴ οὐ-
σία, καὶ ἡ κατὰ ὑπόστασιν, ἂν εὖρε, θεία οὐ-
σία, ἀντιρρητικός. Μοκ sequuntur argu-
men-

menta capitum decens. Πρὸς τὴν τετάρτην κατασκευὴν τοῦ λόγου τῆς διαφορᾶς καὶ ἣν διαφέρει ἡ τρίτη φύσις τοῦ Θεοῦ, ἢτε ἔν ἢ ἔμφυτος καὶ ὑπερούσιος δύναμις καὶ ἐνέργεια αὐτοῦ, τῆς τε κοινῆς καὶ πρώτης φύσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς καὶ ὑπόστασιν δευτέρας αὐτοῦ, ἀντιρρητικός τέταρτος. Περὶ τοῦ ταῦτον εἶναι καὶ ἔν, καὶ ἀδιαίρετον τὴν ἔμφυτον καὶ ὑπερθεὸν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ τῇ ἑαυτοῦ οὐσίᾳ. *Deinde sequuntur argumenta capitum XI.* Πρὸς τὴν πέμπτην κατασκευὴν τοῦ λόγου ὅπως ἡ τετάρτη φύσις τοῦ Θεοῦ περιληπτικὴ τῶν πολλῶν ἀκτίσεων, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ διαφορῶν ἑαυτῆς ἐστὶ φύσεων, ἀντιρρητικός πέμπτος. Περὶ τοῦ ὅτι μόνος ἡμῖν καὶ τριῶς τὸ λατρευόμενόν ἐστιν ἀνωθεν, οὐκέτι δὲ μετ' αὐτὴν καὶ πλῆθος ἀνεξαρίθμητον ἀκτίσεων. *XII. capita complectitur. Deinde aliam manum, τοῦ αὐτοῦ. Sermo in tres partes divisus contra Palamitas, qui incipit: Ἀπό τίνος εὐαγγελίου ἢ γραφῆς τοῦτο λαβόντες, ὡς νῦν παρόντες, πιστεύειν εἰς διαφορὰν ὑσίας καὶ θείας ἐνεργείας παρειλήφατε κτλ. Deinde eadem manum, qua quinque λόγοι scripti fuerunt, rursum in fronte scribitur; τὲ αὐτῆς, ὅτι plures hymani in Dei Verbum sequuntur, quorum primus inscribitur: ἐκ τῶν περὶ τῆς ὕλης λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τῷ Θεοῦ λόγον. Initium, εὐλογον μὲν ἂν ἦν. Secundus: ἐκ τῶν περὶ τῆς σερήσεως λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τῷ Θεοῦ*

Θεοῦ λόγον. *Initium*, Ἀλλ' ἡ σὴ δημιουργία
 κύριε. *Tertius* ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἐνύλη εἰδ... λό-
 γων, ὕμνος εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον. *Initium*,
 Τί δ' ὦ λόγε Θεοῦ. *Quartus*: ἐκ πᾶν τῆς κινήσεως
 λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον. *Initium*,
 Ἀρχὴν δ' εἶναι κινήσεως καὶ ἡρεμίας τὴν φύσιν.
Quintus: ἐκ τῶν περὶ τῶν φυσικῶν ἔξεων λό-
 γων ὕμνος εἰς τὸν τῷ Θεῷ λόγον. *Initium*, Τῷ
 τὸν τὸν τρόπον τῆς κινήσεως. *Sextus*: ἐκ τῶν
 τῷ τόπου λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον.
Initium, Αὐτόθεν οὐκοῦν μετὰ τὴν τῶν φυσικῶν
 ἔξεων θεωρίαν. *Septimus*: ἐκ τῶν τοῦ χρόνου
 λόγων, ὕμνος εἰς τὸν τῷ Θεῷ λόγον. *Initium*,
 Μετὰ τὴν τοῦ τόπου θεωρίαν. *En igitur*
quomodo corrigenda sunt ea, quae in Prologo
Galeato de Ioanne Cantacuzeno Holstenium
& Oudinum ab Holstenio, ut videtur, decc-
ptum, sequutus perperam enuntiavi: quomodo
etiam castiganda, quae eundem errorem errans
ad Par. i. Epistolar. Michael. Glycae Ep. iij.
pag. 201. de Ioanne Cantacuzeno Palamae,
impugnatore minas vere adfirmavi, melius certe
rem hanc illustraturus, si Combesii Audta-
rium consulere licuisset, quod Florentiae facere
non potui. Ecce quoque ut mea, ubi me lapsum
deprebendo, retracto lubenter & corrigo; ne
quis credat, ἀναμαρτησίαν Stoicorum mihi im-
prudenter adserere, ex eo praecipue ductus, quod
cenfuras, quibus laudatam Glycae Epistolarum
partem Ang. Mar. Riccius, Graecarum lit-

te-

terarum in Academia Florentina Professor vexaverat, scripta adversus eum dissertatione dilucrim; si enim illud feci, ingenii excolendi, atque in Critice exercendi gratia feci tantum, non odio aliquo & indignatione in Virum eruditum, & amicum, collegamque humanissimum, impulsus, id quod latius inferius disertè & candide testatus sum.

CATALOGVS EORVM

*Qui nobiscum societatem inierunt , conti-
nuatur & augetur .*

FERRARIAE.

Barotti . Perillustr. D. Ioannes Andreas I. V. Doctor .

FICECLI.

Casini . Adm. Rev. Antonius Philippus .

FLORENTIAE.

Baci . Perillustr. Carolus Doctor Medicus .

Benzi . Adm. Rev. Dom. Antoninus Laurentius .

Bindi . Adm. Rev. Dom. Carolus Antonius S. Theo-
log. Doctor .

Bolognesi . Adm. Rev. Dom. Ioannes .

Bolognini . Adm. Rev. Dom. Philippus S. Theolog.
Doct. Prior. S. Felicis Florentiae .

Borghesi . Perillustr. Dom. Alexander .

Cerracchini Adm. Rev. Dom. Lucas Ioseph. S. Theo-
log. Doct. .

Cignozzi . Perillustr. Dom. Philippus .

Durazzini . Perillustr. Dom. Nicolaus Doct. Med.

Fares . Adm. Rev. Dom. Vincentius .

Forzoni . Illustriſs. Dom. Stephanus Andreas .

Gondi . Illustriſs. Dom. Americus .

Loni . Adm. Rev. Dom. Antonius Valentinus Prior
S. Mariae *al Fornello* .

Mazzei . Perillustr. Dom. Ioannes Franciscus Do-
ctor Medicus .

Petrelli . Adm. Rev. Dom. Caietanus Basilicae Lau-
ren-

XLVI

rentianae Capellanus, & Quæstor.
Pini. Perillustr. Dom. Petrus Franciscus.
Piombanti. Perillustr. Dom. Camillus Academiae
Florentinae a Commentariis I. V. Doct.
Ristori. Perillustr. Dom. Antonius.
Stofche. Illustris. Dom. Baro.
Tanzini Adm. Rev. Dom. Ioseph.
Tartini. Perillustr. Dom. Caietanus.

G E N E V A E.

Barillot. Perillustr. Dominus.

L I B V R N I.

Mazzoni. Admod. Reverend. & Perillustr. D. Doct.

L V C A E.

Fiorentini. Illustris. Dom. Franciscus.

R A V E N N A E.

Della Torre. Illustris. Dom. Franciscus.

S A N C T A C R U C E.

Adm. Rev. Pater. Laurentius Maria Minor, Obser.

S A N C T I C A S S I A N I.

Bracci. Perillustr. Dom. Philippus Neri Doct. Med.

S E N A E.

Adm. Rev. Pater Aloisius Maria Min. Obser.

Admo-

Admodum Reverendus Pater D. Octavius Rustici Ven. Congregationis Casinensis Philosophiae, & Sacrae Theologiae Professor, attente perlegat Librum hunc, cui titulus *Deliciae Eruditorum, seu veterum, &c.* & videat si quid contineat, quod bonis moribus, & Christianae Fidei adversetur, ac referat.

Dat. 12. Augusti 1737.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

Librum, cui titulus *Deliciae Eruditorum, &c.* ut mihi est demandatum, attente perlegi. In eo quod Fidem, aut mores, laederet offendi nihil; plura vero utilia aequae, atque iucunda passim inveni: dignum itaque censeo, qui typis mandetur, in quorum fidem, &c.

Ex Abbatia Florentina die Augusti 25. 1737.

D. Octavius Rustici Mon. Casinensis in eadem Abbatia Philosoph. & S. Theolog. Lector

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

XLVIII

Admodum Reverendus Pater Theologus Thomas Maria Griselli Censor huius Sanctae Inquisitionis videat , & referat .

Ex AEdibus S. Officii Florentiae 28. Augusti 1737.

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Conv.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae .*

Iussu Reverendiss. Patris Pauli Antonii Ambrogii Generalis Inquisitoris attente perlegi Librum , qui inscribitur *Deliciae Eruditorum* , &c. ipsumque dignum censeo , qui publica luce donetur .

Datum Florentiae in Collegio D. Marci Ordinis Praedicatorum 16. Septembris 1737.

*Fr. Thomas M. Griselli in suprad. Collegio
Sac. Theolog. Lector , & Censor pro S. Inquis.*

Attenta supradicta relatione imprimatur .

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Conv.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae .*

Carolus Ginori pro Reg. Cels. vidit .

LEONIS VRBEVETANI CHRONICON.

Incipit Chronica Summorum Pontificum
compilata per Fratrem Leonem Vr-
beveteranum, Ordinis Fratrum Prae-
dicatorum: & etiam Summorum Im-
peratorum.

Via Doctor sanctae Scriptu-
rae non solum provecos de-
bet instruere, sed ad eum
etiam pertinet incipientes e-
rudire, secundum illud Apo-
stoli I. *ad Corinthios III. Non*
potui vobis loqui quasi spiritualibus, ideo
tamquam parvulis in Christo lac vobis potum
dedi, non escam. Glossa⁽¹⁾: lac, idest, facilem

B

do-

doctrinam. Parvulis in Christo, idest, cognitione Dei. Figura ad hoc est in veteri Testamento Genesi xxiv. ubi legitur quia Laban frater Rebeccae non solum adposuit panem, quo vesceretur puer Abrahæ, & viri, qui venerant cum eo; sed etiam paleas, & foenum dedit camelis eorum. Laban interpretatur candidus, vel candidatio (2), & potest significare Praedicatorem, sive Doctorem Ecclesiasticum. Vnde dicitur Ecclesiastici xxxiv. Ab immundo quis mundabitur? Rebecca interpretatur patientia (3), quae coniungi habet Praedicatori, iuxta illud Psalmi: Bene patientes erant, ut adnuntient. Per panem intellige doctrinam subtilem. Per puerum Abrahæ, & viros cum eo, intellige provectos. Per foenum, & paleas, intellige crosse (4) exempla, & res gestas. Per camelos, intellige huius doctrinae novitatem, sive novitios rudes, & minus capaces. Vnde Glossa: Non solum puero, & comitibus eius, sed camelis potum tribuit; quia verbum vitae non solum prudentibus, sed etiam stultis praedicatur; secundum illud, Apostoli, Ad Romanos I. Sapientibus, & insipientibus debitor sum.

(1) Γλῶσσαι tam sonat Linguam, quam Interpretationem; quare Quintilianus: Secretioris linguae expositiones, Glossae sunt.

(2) לבן

(2) לבן *Albus*, *candidus*; & *albedo*; *candor*.

(3) Potius *saginata* a כבד quod est *saginare*, *pinguifacere*.

(4) *Crossa*, pro *crassa*, quo vocabulo utitur etiam *Bernardus De Consideratione ad Eugenium*.

Propositum meae intentionis in hoc Opusculo est *De temporibus*, & *gestis summorum Pontificum*, & *Imperatorum*, aliqua magis utilia, & memoriae commendanda, accepta de Chronicis Fratris *Martini Poloni* (1) Ordinis Praedicatorum, necnon & aliorum Doctorum, inferendo in eisdem quosdam viros illustres, sub brevi stilo prout potero copulare prius praedicta humiliter, & devote, haurienda cum gaudio de fontibus Salvatoris; ac demum in Christo parvulis propinare. Igitur in principio Ego Frater *Leo*, natione Vrbevetanus, minimus inter Fratres Ordinis Praedicatorum, oro, & recurro ad beatam, & gloriosam Virginem Mariam matrem Filii Dei, & ad eius paranympum (2) Apostolum, & Evangelistam, Ioannem, ut in praenominato labore mihi eorum servulo dignentur adstare.

(1) *Martinus Polonus* ex Praedicatorum familia a Nicolao III anno MCCLXXVII Capellanus Apostolicus, & maior Poenitentiarius, constitutus est, & anno insequenti Archiepiscopus Gnesnensis in Polonia electus; quo etiam, dum in Poloniam proficisceretur

tur, Bononiae naturae concessit. Scripsit Chronicon Pontificum & Imperatorum, quod usque ad annum MCCLXXVII perduxit. Adeundi *Vossius*, *Caveus*, *Richardus*, *Oudinus*, &c.

(2) Παράνυμφος proprie est Auspex; & qui nuptiis celebrandis praeest.

Et (1) quia duplex est regimen, videlicet spirituale, & temporale: spirituale quidem fuit per Pontifices; temporale vero, per Imperatores. Pontificale regimen in Vrbe, & Orbe, incepit primum a Christo, qui fuit Pontifex praesentium, & futurorum bonorum. Imperiale vero incepit ab Octaviano qui fuit primus Imperator Urbis, & Orbis (2). Hi sunt duo gladii, videlicet, spiritualis, & materialis, qui sufficiunt ad regimen Ecclesiae. Vnde postquam dixit Petrus Apostolus: *Domine ecce duo gladii hic*, Christus respondit: *Satis est*. Haec sunt duo luminaria magna, quae posuit Deus in firmamento coeli, idest, in universali Ecclesia; quae sunt Pontificalis auctoritas, & Imperialis potestas. Inter quae, sicut luminare maius est Sol, minus autem Luna, sic Spirituality potestas est maior, & Imperialis minor. Propter quod, primo agendum est de Pontificali, tamquam de luminari maiori, quod praeest diebus, idest spiritualibus, in primo volumine; post de Imperiali, tamquam de minori, quod praeest

est noctibus, idest temporalibus, in sequenti volumine (3).

(1) Haec quae sequuntur, ex *Martino Polono* desumpta, reperi etiam in duobus Codicibus MSS. Bibliothecae Riccardianae, quorum unus scriptus fuit a *Voglino* (nomine forte *δὲ ἀμαρτάνειας* ex *Vgolino* corrupto) quodam, Clerico Emporiensi, anno MCCC-LXXXI; & sequenti; qui quidem *Voglinus* erat Cubicularius Petri Corsinii Cardinalis Florentini, Episcopi Portuensis, & S. Rufinae, sub Clemente VII, & Avenione morabatur. Alius Codex scriptus est, Saeculo XV: & in utroque Codice exstat opus, quod *Provinciale Romanae Curiae* inscribitur, & in quo Tituli Cardinalium recensentur, ut factum est a *Martino*, & a *Leone* nostro, & ultimus omnes Orbis Christiani Episcopatus connumerantur. Ceterum *Voglinus* memoratus sua ex *Martino Polono* totidem verbis, ut plurimum, transcripsisse videtur.

(2) Non ab Octaviano, sed a Iulio Caesare.

(3) Haud est idem ordo, ac is, quo Chronica sua scripsit *Martinus*: quandoquidem historia Pontificum & historia Imperatorum e regione positae in MSS. & etiam excusis Codicibus *Martini*, inveniuntur, atque ita *Martinus* eas se digessisse in Prooemio testatur; quamquam MS. Codex Bibliothecae Laurentianae post absolutam Pontificum historiam, Caesarum res gestas exhibet.

Quia primo Pontifici, & summo, idest, Christo in triumphali Ecclesia tres Hierarchiae Angelorum obsequuntur; & ad eius exemplar. (1) in militanti Ecclesia,

circa Vicarios ipsius tria genera Cardinalium obsequentium ipsis, sunt instituta⁽²⁾; de ipsis quot sunt, & qui sunt, & ad quid sunt, in principio breviter est praemittendum.

(1) Non ad ejus exemplar, sed quia ratio ministerii Ecclesiastici exposcit, ut quidam sint Episcopi, quidam Sacerdotes, quidam vero Diaconi. Quod quidem evidens est iis, qui Cardinalium originem noverunt, de qua doctus *Onuphrius*, alique eruditi. Vide quae de Cardinalium institutione tradit *Leo* inferius in *Marcello* I.

(2) Cardinalis Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus antiquitus dicebatur, qui alicui Ecclesiae, vel aedi sacrae adfixus erat, & veluti incardinatus, ut *Gregorii Magni* verbo utar; ad differentiam eorum, qui erant *adventitii* & *subsidiarii*: adeoque Episcopus, Presbyter, Diaconus Cardinalis, erat is quem hodie diceremus Episcopum Ordinarium, Parochum, & Diaconum alicui Ecclesiae veluti mancipatum. Et Cardinales hujusmodi erant omnes sive Romae, sive in aliis orbis terrarum partibus: quara usque ad saeculum XI. in Ecclesiis Gallicanis Curiones Ecclesiarum Parochialium Presbyteros Cardinales fuisse dictos ostendit Auctor Tractatus Gallici *De Cardinalium Origine*: & in aliis quoque provinciis, elucet ex *Cap. II. De Officio Archipresbyteri*, quae quidem Decretalis est Leonis IX, qui Saeculo XI. vixit. Nullum tamen hujus nominis vestigium adparet ante *Gelasium* I. & *Gregorium Magnum*, apud quem frequens Cardinalium mentio occurrit. Consule *Vanespenium* *Par. I. Jur. Eccles. Tit. XXII.* Tandem hoc

no-

nomen proprium Episcoporum, Sacerdotum, & Diaconorum quorundam Romanorum evasit.

Numerus ergo ipsorum primordialis est quinquaginta unus (1), qui in tria genera distinguitur. Quidam ipsorum sunt domino Papae adfidentes, ut Episcopi (2): quidam adfistentes, ut Presbyteri (3): quidam insistentes, ut Diaconi (4). Episcopi enim, in sollemnitatibus sunt domino Papae adfessores; unde ipsi soli inter alios Cardinales Cathedris utuntur. Presbyterorum vero Cardinalium quilibet suam septimanam servans in missis, & horis adfistit domino Papae. Diaconi vero Cardinales insistent ministeriis. Ipsi enim Papam induunt (5), eundemque sustentant, & deducunt, & ei circa altare deserviunt.

(1) Numerus Cardinalium, quales nunc intelligimus, varius fuit per diversa tempora; & usque ad aetatem circiter Honorii II. fuere LIII. sed sub initium saeculi XII. minui coeperunt, & ad incertum numerum sensim delabi. Imo, ut ait Onuphrius *Libro De Episcopatibus, Titulis, & Diaconiis Cardinalium*, ad eam paucitatem redacti sunt, ut non nisi VII. Cardinales in vivis agerent, quando Nicolaus III anno MCCLXXVII. creatus est. Observatque ibidem post tempora Nicolai III. rursus coepisse augeri numerum Cardinalium, quos deinde numerum XXIV excedere non posse in Basileensi concilio cautum fuit. Xystus nihilominus IV Cardina-

lium numerum maxime ampliavit, cuius vestigiis institit etiam Alexander VI. Antiquum tamen numerum LIII non excessere, imo ne attingere quidem, donec Leo X usque ad LXV eos auxit, & Paulus IV tandem usque ad LXX, quem numerum retinendum decrevit Xystus V. Cónsule *Onuphrium*, & *Vanespemum*. Erraret tamen Leo noster dum ait numerum Cardinalium fuisse LI. nam alius ex ipsa subputatione resultat; septem enim erant Episcopi, XXVIII Presbyteri, & XVIII Diaconi; nisi Leo Diaconos tantum XVI cum *Martino Polono* numeraret.

(2) Mirum forte videatur septem Romae existere Episcopos Cardinales, quum nonnisi unus Episcopus Cardinalis in quaque civitate esse possit. Quare antiquo sensu Episcopus Cardinalis Romae, est ipse Pontifex. Sed forte post saeculum XI, & XII contigisse potuit, quod *Onuphrius* narrat, nimirum, Ecclesiae Lateranensis, quae est specialis sedes Romani Pontificis, propter suam, & Romani Pontificis excellentiam, septem Episcopos ex circumvicinis civitatibus adsignatos fuisse, qui statis sollemnibus diebus singuli coram Romano Pontifice in eadem Basilica celebrarent divina mysteria, vel celebranti Pontifici adfisterent, atque ob eam causam postea Episcopi Cardinales, idest, Principales, quod huic Ecclesiae, & Romani Pontificis ministerio adscripti essent, adpellari coeperunt. Hodie tamen sex dumtaxat sunt Episcopi Cardinales, eo quod Ecclesia Episcopalis Sanctae Rufinae & Secundae, alias Silvae Candidae, a Callisto II Episcopatu Portuensi unita fuerit. Et quidem in MS. *Voglini* Portuensis Episcopatus, & Sanctae Rufinae, uniuntur, quare ante annum 1386 certe uniti fuere.

(3) Titulos, sive Ecclesias Cardinalium Presbyterorum

torum XXVIII, qui ante millesimum & centesimum ab hinc annum existerunt, enumerat *Onuphrius*, quorum aliquas circa tempora Gregorii I, mutatas fuisse monet; ita tamen ut numerus XXVIII Presbyterorum Cardinalium integer permanferit, ut habetur ex *Pandulfo* Pisano in vita Gregorii II, usque ad Honorii Papae II tempora, annumque Christi MCXXV, quo id observari desitum, ut latius exponit laudatus *Onuphrius*. Non tamen tanta apud nos *Onuphrii* doctissimi auctoritas esse debet, ut eam veritati praeferramus, quae luculentius existat in sententia *Henr. Valerii*, & *Iovannis Mabillonii*, qui Titulos Presbyterorum quadraginta, & amplius, ante Innocentii I, tempora in Vrbe fuisse certissimis veterum testimoniis ostendunt. Adeatur *Comment. in Ordinem Roman.* §. III.

(4) Romae regiones XIV fuerant, & VII tantum Diaconi, quibus eas Fabianus Pontifex distribuit, ut videre est apud *Tillemontium* in *Fabiano*. Adeoque aliam divisio tunc erat in VII regiones Ecclesiasticas, de quibus *Mabillonius Comment. in Ordinem Roman.* §. III. In his singulis regionibus Diaconiae fuerunt, loca scilicet, in quibus per Diaconos regionarios, pauperes, viduae, pupilli, senes, cujusque regionis aiebantur; habebantque haec loca, quae quasi publicae domus hospitales erant, sacella adjuncta. Diaconus his praefectus, Cardinalis adpellabatur: usu vero harum domorum tandem abolito, ipsisque dirutis, adhaesit Diaconiae nomen ipsis sacellis, a quibus Diaconi Cardinales urbis Romae dicti fuere. A tempore vero Honorii II Diaconorum Cardinalium numerus ad XXVIII crevit, cui demum duae aliae additae Diaconiae XX numerum constituerunt; ut laudatus *Mabillonius* observat.

(5) Quo-

(5) Quoniam heic vestitum Pontificale[m] [de quibus tamen consulendi *Ordines Romani* a Mabillonio editi] mentio facta est, lubet huc transcribere brevem Tractatum de Vestibus Sacerdotalibus, qui in MS. Codice Bibliothecae Riccardianae exstat, atque ita habet:

De Vestibus, quibus utuntur Episcopi, & Sacerdotes, in celebratione Missarum.

Sciendum est, quod pretiosae vestes in Divinis Officiis Sacerdotibus concedantur, ad honorem Dei, & propter mysterium, & ministerium Ecclesiastici Ordinis observandi. Induitur itaque Sacerdos ministraturus ad missam pretiosis vestibus, & armatur propugnaturus contra diabolum, nam legitur: Qui non certavit, minime coronatur. Recipit namque Sacerdos, sive Episcopus, primo Sandalia. Secundo Amictum. Tertio Albam, seu Camisiam lineam candidam. Quarto Cingulum. Quinto Subcingulum. Sexto Manipulum. Septimo Stolum, sive Orarium. Octavo Tunica[m]. Nono Dalmaticam. Decimo Casulam, sive Planetam. Undecimo Pallium. Duodecimo Mitram. Sandalia namque habet Sacerdos pro ocreis, ut pedes sint calceati in praeparatione Evangelii pacis, & ne foveantur pulvere saecularis gloriae, & vanae laudis. Amictum habet in capite pro galea, quae est spes salutis in mente. Albam, sive Camisiam induit, quae cooperit totum corpus, ut castitatem habeat intus, & exterius. Cingulo se circumcirca constringit, quia timendo peccare in se libidinis motus omnes bonus Sacerdos restringit. Subcingulum, quod sub cingulo positum pharetram significat, in qua manent sagittae Scripturarum Sanctarum, & orationum contra mundum, carnem, & diabolum; & est proprium Episcoporum uti Subcingulo, qui plures sagittas, & fortiores,

res, quam simplices Sacerdotes contra hostes debent habere in propatulo. Manipulum patet in laeva, per quam significantur temporalia, unde: Laeva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Et operabantur ibi duo. Primo quod manum sive brachium stringit, & lacrimas tergit. Debet enim Sacerdos ab amore temporalium animum compescere, ne nimis in eis se relaxando possit aliquatenus lascivire. Debet etiam lacrimas ab animis abstergere, si temporalia contingat amittere; ne inde videatur dolere, sed potius congaudere; unde illud Apostoli de Thessalonicensibus, quibus dixit: Rapinam laborum vestrorum cum gaudio suscepistis. Stola sive Orarium, quod a dextris & a sinistris pendet, significat iustitiam, quam in adversis, & prosperis Sacerdos tenere debet. Tunica, quae est proprie Subdiaconorum, & Dalmatica, quae est Diaconorum, significat castitatem illorum; quam Episcopi, qui Tunica & Dalmatica in missis utuntur, magis, & fortius, quam Subdiaconi, & Diaconi, habere tenentur. Casula, sive Planeta, quae omnia operit, significat caritatem, de qua dicitur; Caritas operit multitudinem peccatorum; & sicuti ceteris vestibus Casula superior est, ita caritas ceteras antecellit virtutes, unde Apostolus: Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria haec; maior horum est caritas; Pallium autem, quod super humeros, & Casulam, ponitur, significat plenitudinem potestatis. Et nota quod tantum Archiepiscopi & Primates Pallio utuntur, & hoc certis temporibus, & in provinciis suis, quia maiorem potestatem, quam Episcopi, habent. Solus vero Summus Pontifex semper Pallio utitur in Missarum sollempniis, & usque, quia plus ceteris semper habet plenitudinem potestatis, sicut dicit Decretalis. Mitra autem in capite Sacerdotis, quae habet duo

cor-

ceruus significat, quod in mente Sacerdotis esse, & iungi, semper debent duo Testamenta ad ventilandum, & feriendum, iniquorum pectora, ut a suis iniquitatibus convertantur ad Dominum, & æternam vitam consequantur posterius. Amen.

Sunt autem Episcopi septem, secundum primitivam institutionem, videlicet, Ostiensis, qui propter Papæ consecrationem dignior est aliis, & pallio utitur. Episcopus Portuensis. Episcopus Albanensis. Episcopus Sabinensis. Episcopus Praenestinus, qui ex constitutione Domini Papæ Bonifacii VIII. vocatur, & dicitur, *Episcopus Civitatis Papalis*. Episcopus Sanctæ Rufinae. Episcopus Tusculanus. Et isti Episcopi, tamquam Vicarii Domini Papæ, in Dominicis diebus, & festis, & præcipuis sollemnitatibus, in altari sancti Salvatoris Lateranensis Ecclesiæ debent servire.

Presbyteri Cardinales sunt viginti octo numero ⁽¹⁾, qui divisim, per numerum septenarium, residuis quatuor Patriarchalibus Ecclesiis ⁽²⁾, sunt intitulati ad celebrandum. Isti sunt septem ad Ecclesiam sancti Salvatoris, videlicet, Cardinalis sanctæ Mariæ trans Tiberim. Sancti Chrysogoni. Sanctæ Caeciliae. Sanctæ Anastasiae. Sancti Laurentii in Damaso. Sancti Marci. Sancti Martini in Monte.

Isti

Isti sunt septem alii sancti Pauli, qui debent in altari maiori deservire, videlicet, Cardinalis sanctae Sabinae. Sanctae Priscae. Sanctae Balbinae. Sanctorum Nerei, & Achillei. Sancti Xysti. Sancti Marcelli. Sanctae Susannae. Isti sunt septem Presbyteri Sanctae Mariae Maioris, videlicet, Cardinalis sanctorum Apostolorum. Sancti Cyriaci in Thermis. Sancti Eusebii. Sanctae Potentianae. Sancti Vitalis. Sanctorum Marcelli, & Petri. Sancti Clementis. Isti sunt septem Cardinales sancti Laurentii, videlicet, sanctae Praxedis. Sancti Petri ad Vincula. Sancti Laurentii in Lucina. Sanctae Crucis in Ierusalem. Sancti Stephani in Coelio Monte. Sanctorum Ioannis, & Pauli. Sanctorum quatuor Coronatorum. Diaconi vero Cardinales, ad ministerium domini Papae deputati, sunt decem, & sex (3), videlicet, Sanctae Mariae in Dominica, & ipse est Archidiaconus aliorum. Sanctae Luciae in Circo Palatii, iuxta Septisolum. Sanctae Mariae Novae. Sanctorum Cosmae, & Damiani, Palatii. Sancti Hadriani, Palatii. Sancti Georgii, Palatii. Sanctae Mariae in Schola Graeca. Sanctae Mariae in Porticu. Sancti Nicolai in Carcere. Sancti Angeli. Sancti Eustachii. Sanctae Mariae in Aquario. Sanctae Mariae in Via lata. Sanctae Agathae. Sanctae Luciae

in

in Campo Sepurae. Sancti Quirici. Ostensio igitur, quot sunt Cardinales, quia quinquaginta unus; & qui sunt, quia Episcopi, Presbyteri, Diaconi, suis Titulis, vel Ecclesiae declarati (4); & ad quid sunt, quia ad domini Papae, & ad quinque Patriarchalium Ecclesiarum, ministerium: consequenter procedendum est ad Pontifices, quibus deserviunt, incipiendo a primo Pontifice Iesu Christo.

(1) *Voglinus* Emporienſis XXIX numerat Presbyteros Cardinales, addito Sanctae Eudoxiae titulo.

(2) Romae, ut habetur ex *Libro Camerae Apostolicae*, constructae fuerunt Basilicae V. Patriarchales ad repraesentandum Orbem universum in una Vrbe: Prima est Basilica Lateranenſis pro Patriarcha Occidentis. Secunda est Sancti Petri in Vaticano typum gerens Ecclesiae Constantinopolitanae. Tertia S. Pauli extra muros via Ostiensi ad significandam Ecclesiam Alexandrinam. Quarta est Basilica S. Mariae Maioris designans Septentrionem, vel Ecclesiam Antiochenam. Quinta est Basilica S. Laurentii extra muros via Tiburtina meridiem referens, seu Ecclesiam Ierosolymitanam. Ipse quidem haud facile crediderim ea de causa memoratas Basilicas extructas fuisse; sed exploratae fidei tamen est, eas titulos non habuisse, & fuisse proprie Romani Pontificis, adeoque forte Patriarchales adpelatas. Adi *Mabillon. in Ordinem Roman. 6. III.*

(3) Quum *Voglinus* XIX Titulos Diaconorum Cardinalium recenseat, non XVI tantum ut *Leo*, nec XVIII, ut reliqui, eosque aliis interdum nominibus, quam

quam Leo faciat, designet; lubet heic eorum nomina ex illo descripta attexere. Sunt igitur Tituli.

Sanctae Luciae in Septem Soliis, Diaconus Cardinalis, & dicitur esse Vicecancellarius, si sit Diaconus.

Sanctae Mariae in Aquino.

Sancti Theodori.

Sanctae Mariae in Cosmedin.

Sanctorum Cosmae & Damiani.

Sanctae Mariae novae.

Sancti Hadriani.

Sanctae Mariae in Via lata.

Sanctae Mariae in Porticu.

Sancti Angeli.

Sancti Nicolai in Carcere Tulliano.

Sanctae Mariae in Dominica.

Sancti Eustachii.

Sanctae Luciae in Silice.

Sanctae Luciae inter Imagines.

Sancti Viti in Macello.

Sanctae Agathae.

Sanctorum Georgii, & Basilii.

Sancti Georgii ad Velum aureum.

Decem & novem pariter Titulos Diaconorum Cardinalium recenset Provinciale Romanum MS. ejusdem Bibliothecae n. XXXII. quamquam alius Codex Q. II. n. XXXIV. decem & octo tantum.

(4) Hunc locum corruptum ita ex MS. Codice Martini Riccardiano restituo; *Suis Titulis, & Ecclesiis deputati.*

ANno quadragesimo secundo Octaviani Augusti natus est Iesus Christus Filius Dei, in Bethleem Iudae, ex Virgine Maria,

Maria, nocte diei Dominicae. Qui Salvator noster Iesus Christus primus, & summus Pontifex, sedit in hoc Mundo, annis triginta duobus, mensibus tribus (1); iuxta illud Evangelii: *Iesus erat incipiens quasi annorum triginta*. Hoc est inceperat trigessimum annum, decem & tribus diebus eiusdem anni peractis (2). Qui eodem anno revoluto convertit aquam in vinum; & in sequenti Pascha incarceratus est beatus Ioannes Baptista; & in alio Pascha sequenti decollatus est. *Chrysostomus* tamen dicit super Matthaeum, quod Christus vixit plenarie triginta tribus annis, & tantum supra, quantum est a nativitate, usque ad Pascha: & dicit ipsum plene complevisse triginta annos, quando venit ad Baptismum, sic dicens. *Post triginta annos venit Iesus ad Baptismum, legem veterem soluturus, & post vixit tribus annis integris, & quantum fluxit a nativitate usque ad Pascha, quod pro dimidio anno computatur*. Et ita secundum ipsum Christus vixit triginta tribus annis, & dimidium (3). Fuerunt igitur usque ad nativitatem Christi anni completi ab Adam, quinque millia centum nonaginta novem (4); & a conditione Romanae Urbis anni septingenti quinquaginta duo; ut ait *Paulus Diaconus* in *Historiis Romanorum*. Hoc ipso die, quo natus fuit, trans Tiberim de-
taber-

taberna emeritoria (5) fons olei in terra manavit, ac per totum diem largissime fluxit. Tunc & circulus ad speciem coelestis arcus circa solem adparuit, cuius historia ponetur, quum de Octaviano Imperatore agitur. Tunc etiam statim, ut virgo peperit, illa statua aurea (6) conruit, quam in Romuliano Palatio Romulus posuerat, dicens: *Non cadet, donec virgo pariat* (7). Anno etiam Domini decimo septimo Pilatus factus est Praefes in Iudaea. Et anno decimo nono Ioannes coepit praedicare baptismum poenitentiae. Anno autem trigesimo secundo idem Ioannes decollatus est. Et decima tertia die a nativitate Domini, venerunt Magi Ierosolymam (8). Eodem anno quo natus est, tulit eum Ioseph in Aegyptum. Quo ingrediente corruerunt idola Aegypti, iuxta vaticinium *Isaiae*, sicut traditur, non fuit in Aegypto templum, in quo non corruisset idolum (9). Et in septimo (10) anno a nativitate sua de Aegypto revertitur in Iudaeam (11). Porro de infantia Salvatoris, & de operibus eius usque ad baptismum, non legitur in Evangelio, nisi quod *Lucas* dicit, quod duodennis remansit in Ierusalem, & post triduum inventus est a parentibus in medio Doctorum in Templo. Legitur etiam in libro *De Infantia Salvatoris* (12), quod Iesu fugiente in

C Aegy-

Aegyptum, quum sub una palma recubissent; beata Virgine matre pueri fame laborante, ad praeceptum pueri, palma inclinavit se usque ad terram, & post collectionem fructus ipsius, palma statim crevit. Et sitiente Ioseph ibidem, ex praecepto pueri Iesu, arida terra fontem produxit. Legitur etiam ibidem, quod quum in eodem itinere, in ore cuiusdam speluncae hospitati fuissent, de eadem spelunca, duo immanissimi dracones sunt egressi, ad quorum intuitum, dum beata Virgo, & Ioseph, nimio terrore concuterentur ad praeceptum pueri Iesu, dracones cum omni mansuetudine, inclinatis capitibus, deserta petierunt; & quod unus leo in ipso itinere adveniens, usque in Aegyptum ipsis obsequiosus fuit (13). Christus baptizatur (14). Hic eadem etiam die, ut dicitur, revoluta anno, ut fertur, convertit aquam in vinum. Christus crucifigitur pro salute humani generis in Ierusalem (15). Moritur. Sepelitur. In cuius passione, velum templi scissum est, a summo usque deorsum in duas partes; & terra mota est; & multa corpora Sanctorum surrexerunt, & intraverunt in sanctam civitatem, & adparuerunt multis. Nobilis Centurio convertitur ad fidem, & qui cum eo erant visis quae fiebant dicentes, *Vere Filius Dei erat*
homo

homo iste. De ipsius latere etiam dormientis in cruce exivit continuo sanguis, & aqua. Ipso eodem anno, quo passus est Christus, mense Augusti, tertia die (18), beatus Stephanus lapidatur: & de Saulo Paulus efficitur.

(1) Incertum omnino est quot annis Iesus Christus inter hominēs versatus sit: nulli enim Patrum in hoc conveniunt, ut constat ex erudita Dissertatione, quae *Rationario Temporum Dionys. Petavii* inserta est. Ceterum hodie sententia est eruditis criticisque viris probatior, Christum vixisse super terram XXXVI annos, menses III. dies IX. horas XV. Consule eandem *Dissertationem*.

(2) Canon Chronicus actionum, & vitae, Iesu Christi habetur apud *Bernard. Lamium in Adparat. Chronolog. ad Harman. Evangel.* & apud *Calmetium in Vita Iesu Christi*. Consuli etiam possunt qui de mysteriis & annis Christi scripserunt, ut *Montacutius*, *Tillemontius*, & *Gravesonius*. Inter Chronologos autem diligentissimus *Vsserius*, qui eiusmodi canonem & ipse exhibet.

(3) *Martinus* habet: *Cum dimidio*, & recte.

(4) De hac temporum supputatione consule doctissimos Viros *Petavium*, *Vsserium*, *Calmetium*, *Natal. Alexandrum*, *Gravesonium*, aliosque complures; in primis autem *Isaac. Newtonium* in sua *Chronologia*. Ceterum heic *Leo* calculos ex LXX. Interpretibus deductos sequutus est, quod & *Martyrologium Romanum* adhuc facit.

(5) Ita etiam *Martinus* habet.

(6) Codex *Martini* MS. *Riccardianus* expuncto *aurea* habet in margine *aerea*.

(7) Haec portenta omnia fabulosa esse demonstrant viri docti, & praecipue *Serrius* in suis *Ecclesiasticis Exercitationibus*, qui utinam verecundius haec tractavisset; & *Gravesonius* De *Mysteriis*, & *Annis Christi*.

(8) Quando Magi venerint ex Oriente in sententiis est. Consule *Lamium*, *Tillemontium*, *Serrium*, & *Gravesonium* laudatos.

(9) Nulla certa id auctoritate nixum. Adi laudatos *Tillemontium*, *Serrium*, & *Gravesonium*.

(10) *Martinus Polonus* habet, *sexto*.

(11) Consule laudatos viros doctos, & chronologos: nam annum integrum in Aegypto permanisse non videtur.

(12) Liber hic apocryphus est, & ineptis & fabulis scatens, sed valde antiquus. Vide de eo testimonia, & censuras, doctorum hominum apud *Io. Al. Fabricium* in *Apocryphis N.T.*

(13) Haec tamen quum & *Evangelium Infantiae Graecum*, & alterum ex Arabico sermone ab *Henrico Sizio* in Latinum translatus, evolvissem, offendere & invenire non potui. Quare aliud quoddam *Evangelium Infantiae Salvatoris* habuisse videtur *Leo* noster, vel *Martinus Polonus*; aut saltem interpolatum.

(14) Hic videtur desiderari, quod habet *Martinus*, scilicet, anno eiusdem Domini xxx.

(15) *Martinus* addit, anno xxxiii.

(16) Haec opinio de die, quo *Stephanus* obiit, merito a *Baronio*, aliisque viris doctis, improbatur. Adeatur *Tillemontius* in *Stephano*.

Post passionem Domini , anno sequenti beatus Petrus Apostolus filius Ioannis provinciae Galileae , de vico Bethsaidae , frater Andreae , tenuit sacerdotalem cathedram in partibus orientis , annis quatuor , ubi primam missam ⁽¹⁾ celebravit , dicendo solummodo , *Pater noster* . Deinde venit Antiochiā anno trigesimo octavo ⁽²⁾ a nativitate Christi ; ubi cathedram adeptus , sedit annis septem ⁽³⁾ ; inde venit ⁽⁴⁾ Romam , ubi viginti quinque annis , mensibus septem , & diebus octo , Pontificatum tenuit ⁽⁵⁾ . Hic scripsit duas Epistolas , quae Canonicae ⁽⁶⁾ nominantur ; & Evangelium Marci , qui eius auditor fuit , & filius de baptismo ⁽⁷⁾ . Hic etiam fecit ordinationes mense Decembri , Episcopos sex , Presbyteros decem , & Diaconos septem . Anno etiam Domini quadragesimo ⁽⁸⁾ Matthaeus Evangelium scripsit ; & anno quadragesimo quarto ⁽⁹⁾ Marcus Evangelium condidit , & fames valida fuit . Nec multo post Petrus Apostolus Apollinarem ⁽¹⁰⁾ mittit Ravennam , quae tunc in Italia , & magnitudine , & populi frequentia post Romam famosior erat ; Syrum Papiam ; Marcum vero interpretem suum (postquam in Italia Aquileiae scripsit Evangelium ⁽¹¹⁾) ad Aegyptum destinavit , qui Alexandrinam primus fundavit Ecclesiam ⁽¹²⁾ . Misit

C 3

etiam

etiam in Gallias , ad plures civitates , plures discipulos , sicut sanctum Sevianum , Pontianum , Alcimium , & Martialem (13), qui dicuntur fuisse de septuaginta duobus Discipulis , & alios plures per diversa Galliae loca , & civitates. Paulus vero , sicut continetur in Actibus Apostolorum , propter adpellationem , a Iudaea Romam veniens , extra Urbem horreum publicum conduxit , ubi cum fratribus de verbo vitae tractavit , & satis innotuit de signis , & prodigiis , & sanctitate ipsius. Concurfus quoque satis magnus fiebat ad eum de domo Caesaris ; nam & Neronis instructor Seneca , sibi familiaris valde exstitit , ita ut , quum ore ad os sibi invicem loqui non possent , se epistolis visitarent (14). Sed quia Paulus coram Nerone dixerat (15) , figuram mundi per ignem resolvendam , iussit omnes , qui per ipsum crediderant , igne cruciari ; Paulum vero , tamquam maiestatis reum , secundum Romanas leges capite truncari. Fuerunt & discipuli beati Pauli Apostoli viri egregii , & illustres , sicut Timotheus , Titus , Trophimus , Onesimus , & multi alii , quos ad diversas partes mundi , praedicationis causa , direxit . Beatus Petrus Apostolus , primus instituit ante Pascha Quadragesimale ieiunium (16) ; & ante Natale tres hebdomadas , & quartam imper-

fe-

sectam, ab omni populo Christiano instituit venerari, in commemorationem primi, & secundi adventus Domini nostri Iesu Christi (17). De quorum Pontificatu, & morte ipsorum, scribit *Gelasius* Papa dicens. *Sancta Romana Ecclesia nullis Synodicis constitutis, ceteris Ecclesiis praelata est. Secundum Evangelicam vocem Domini, & Salvatoris nostri, primatum obtinuit dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; cui data est sub Caesare Nerone societas beatissimi Pauli Apostoli, qui non diverso (ut haeretici garrunt) sed uno tempore, eodemque die, in urbe Roma, cum Petro, sub Caesare Nerone, agonizans coronatus est, & pariter praedictam Romanam Ecclesiam Christo Domino consecravit, ac ceteris arribus in universo mundo, sua corporali praesentia, ac venerando triumpho, praetulerunt. Et pro tanto Romana sedes, prior est omnium dignitate, licet Antiachena sedes, prior sit tempore. Passi sunt autem Petrus, & Paulus, ultimo anno Neronis (18). Petrus quidem in via Aurelia, ibique sepultus iuxta Palatium Neronianum, in Vaticano, ubi crucifixus est. Paulus vero ad Aquas Salvias, in via Ostiensi. Tempore vero Cornelii Papae (19), Graeci furati sunt corpora Apostolorum, & ipsa in Graeciam deferentes absportabant. Sed Daemonones in idolis habi-*

tautes, divina coacti virtute, clamaverunt: *Viri Romani succurrite, quia Dii vestri auferuntur*. Fideles hoc intelligentes de Apostolis, infideles vero de suis Diis, multitudo adunata fidelium, & infidelium, illos persequuntur. Et videntes Graeci apud Catacumbas, corpora Apostolorum in puteum proiecerunt; sed a beato Cornelio Papa sunt inde extracta. Sed quum in dubium verteretur, quae essent ossa Petri, vel Pauli, orationibus fidelium, & ieiuniis, divinitus responsum habuerunt, quod maiora ossa, Praedicatoris sunt; minora vero, Piscatoris. Quae tamen post beatus Silvester dicitur cum lancea, lance aequaliter ponderasse, & consecrando utriusque Ecclesiam, in utraque utriusque ossa collocasse (20).

(1) Quin Apostoli Liturgiam celebraverint non est dubitandum; sed quo ritu, quibusque caeremoniis, praeter panis & vini consecrationem, prorsus ignotum est. Pervenerunt usque ad nos Liturgiae quaedam D. Iacobi, & D. Marci, sed eae non ab his Apostolis scriptae fuerunt, quamquam fidem doctrinamque ab iis Ecclesiae Ierosolymitanae & Alexandrinae traditam complectuntur. Certum tamen esse videtur orationes quasdam in Liturgia etiam ab Apostolis Christum imitantibus adhibitas fuisse, sed unde Scriptores Vitarum Pontificum hauserint Petrum Dominicam orationem recitare solitum ignoro prorsus, quamquam etiam Auctores inferius citandi id adfirmant. Consulendus vir longè doctissimus *Eus. Re-*

nales

audotius in Liturgias Orientales. Missae nomen posteriorum est saeculorum, a formula populum dimittendi post peractam synaxin usurpata forte deductum. Consulendi *Cangius in Glossar. Latin.* *Macer in Hierolexico,* *Gavantus in Thesaur. Sacr. Rituum.*

(2) Exactiores Chronologi habent XXXVI. *Tillemontius in Petro Cap. XXVII.*

(3) Non tamen credendum post institutam Antiochiae Cathedram iis septem annis numquam ex illa urbe discessisse. *Tillemontius* loco citato.

(4) De Petri Romam adventu ab Haereticis iniuria controverso vide disputantem *Natal. Alexandrum Tom. III. Hist. Eccles. & Calmetium Dissertatione peculiari, & Tillemontium in Petro,* ut alios laudare supersedeam.

(5) De numero annorum, quibus Petrus Romae sedit, controversia est inter eruditos. Adeundi *Onuphrius ad Platinam, Tillemontius in Petro, Scheltratus in Antiquitat. illustrat. Caveus de Scriptor. Eccles. Basnagius Hist. Eccles. Natal. Alexander Tom. III. Hist. Eccles. Saecul. 1.*

(6) Catholicae potius, ut habet *Anastasius.* Fuit & apocryphum quoddam Evangelium, quod sub Petri nomine circumferebatur, & de quo consulendus *Io. Alb. Fabricius in Apocryphis N. T.* ut *Tillemontium, & Caveum* silentio transiliam. Duae quoque Petri Epistolae memorantur ad Iacobum scriptae, quae spuriae sunt, atque unius quidem meminit *Photius Cod. CXIII,* alteram edidit *Fr. Turrianus,* exhibentque etiam *Cotelerius, & Fabricius.*

(7) Marci Evangelium, Petri ab aliquibus dictum est, quod Marcus ea scripserit, quae ex Petri ore audiverat, & quia Petrus illud adprobavit. *Adi Tillemont. in Petro Cap. XXXI, & in Marco.*

(8) Quo

(8) Quo anno scripserit Matthaeus, incertum admodum. Consule *Tillemont. in Matthaea, Laminum in Adpar. Harmon. Calmetium in Prolegom.*

(9) Forte uno, vel altero anno ferius. Consule *Tillemontium in Marco.*

(10) Apollinarem Ravennam a Petro missum fuisse nulla certa monumenta docent. *Tillemont. in Apollinar.*

(11) Haud facile crediderim.

(12) Vide *Renaudotium Hist. Patriarch. Alex.*

(13) Res magnis difficultatibus obnoxiae, imo evidenter falsae. Consule *Tillemont. in Fabiano & Dionys. Arcopag.* Sed contra stat *Nat. Alexand. Tom. III. Hist. Ecclesiast.*

(14) Dubia haec admodum. Epistolas autem Senecae ad Paulum, quae ad nos pervenere, supposititias esse exploratae fidei est. Consule *Fabricium in Apocryph. N. T. & in Biblioth. Latina. Caveum de Scriptor. Ecclesiast.*

(15) Fabella.

(16) Quadragesimale ieiunium esse Apostolicae institutionis admodum probabile esse ostendit *Natal. Alexander*, & tribus primis saeculis a Christianis observatum: ampliusque demonstrat contra *Dalbancum*, abstinentiam a carnibus in usu fuisse, saltem in Quadragesima: & carnis nomine etiam pisces a *Tertulliano* comprehenduntur, quemadmodum *Basilii Homil. I. De Ieiunio quadragesimali* fecisse videtur; ad quam tamen *Aug. Maria Riccius* interpres Italicus, vir ceteroquin doctus, nimis generaliter adnotat Basilii aetate diebus, quibus ieiunabatur, Christianos sola olera, terraeque fructus, comedere solitos fuisse, & a vino abstinuisse. Nam id ad summum de ieiunio quadragesimali adsumendum esset;

esset; quum aliter res se haberet in aliis ieiuniis, generatim saltem loquendo, ut elucet ex *S. Epiphano in Expositione Fidei Catholicae*. Quamquam varium quoque quadragesimalis ieiunii observandi morem apud varias Ecclesias ostendit luculente *Socrates Lib. V. Histor. Eccles. Cap. XXII*. Et quoniam *Ricci* meminimus, animadvertere est nimis etiam generalem eam adsertionem esse, qua in scholio ad citatam Homiliam adfirmat, inter ieiunii leges olim fuisse, ut vespere ieiunium solveretur. Nam id de quadragesimali ieiunio tantum verum est, quum ceteris ieiuniorum diebus ut plurimum hora nona solveretur, ut late ostendit *Nat. Alex. Dissert.* laudata.

(17) Dubia omnino, & incerta.

(18) Petrus passus est anno Christi LXVI die XXIX Iunii Coss. C. Lucio Telesino, & Suetonio Paulino. *Dionysius* Corinthius apud Eusebium, & alii veteres, tradunt Petrum & Paulum eodem tempore, & uno eodemque die, martyrio coronatos fuisse: sed *Prudentius*, & *Pseudo-Abdias*, cum aliis, docent eodem quidem die, sed anno diverso, eos esse passos. Consulte *Tillemont. in Petro*, *Caveum in Paulo*, *Fabricium in Apocryphis N. T.*

(19) Pia fabula, ut videtur.

(20) Ex *Martino* Polono totidem verbis.

L Inus Italicus de regione Tusciae, fedit annis sex (1), mensibus tribus, diebus tredecem. Hic ex praecepto beati Petri Apostoli constituit, ut mulier velato capite intraret Ecclesiam (2). Hic martyrio coronatus est, & sepultus in Vaticano, iuxta corpus beati Petri, nono
Ka-

Kalendas Octobris. Dicunt hi, qui de Cathedrali Romanae Ecclesiae diligenter per-
scrutati sunt, quod Linus, & Cletus, non
federunt ut Pontifices⁽³⁾, sed ut summi
Pontificis coadiutores, quibus in vita sua
Petrus una credidit Ecclesiasticarum rerum
dispensationem; ipse vero, tantum ora-
tioni, & praedicationi, vacabat; propter
quod tanta auctoritate dotati meruerunt in
catalogo Pontificum poni. Clementem ve-
ro ipse beatus Petrus, successorem sibi in-
stituit⁽⁴⁾. Hic beatus Pontifex Linus mul-
tis miraculis coruscans, Martyrio corona-
tur.

(1) *Pontificale Vignolii* habet XII. Sed de varietate sententiarum consule *Tillemontium* in *Clement. I. Artic. II. Not. III.*

(2) Haec quidem iuxta *Anastasium*, sed admodum incerta. *Tillem. in Clem. Art. II.*

(3) Consule *Tillemont. in Clement. I. Art. I.*

(4) Huc usque ex *Martino*. Alia forte omisit, quod minus certa arbitraretur, quamquam iudicii acumen, & seligendi certa ab incertis peritia in *Leone* nostro desideratur.

Cletus⁽¹⁾, natione Romanus, de re-
gione Vico Palatio, fedit annis no-
vem⁽²⁾, mense uno, diebus novem⁽³⁾.
Hic ex praecepto beati Petri, vigintiquin-
que Presbyteros ordinavit in Vrbe Roma,
mense

menſe Decembri, & ſepultus eſt iuxta corpus Beati Petri in Vaticanb, & ceſſavit Epiſcopatus diebus triginta quinque. Hic Pontifex primus in litteris ſuis invenitur poſuiſſe (4), *Salutem, & Apoſtolicam Benedi-
ctionem* (5).

(1) Eſt idem cum Anacleto, quem *Anenclerum*, hoc eſt, *Irreprehensibilem*, Graeci adpellant. Conſule Tillemont. in *Clement. Ant. II.*

(2) *Anaſtaſius* habet XII.

(3) XI apud *Anaſtaſium*.

(4) Incertum, aut falſum.

(5) *Adia Martinus* omiſit, & quidem falſitatis facile redarguerentur. Hic tantum adnotaverim, licet ab *Anaſtaſio* poſt Linum ſtatim Cletus reſcenſetur, quod & a multis aliis fit; tamen Lino ſucceſſiſſe, Clementem, Clementi autem Cletum, pleroſque exiſtimare.

Clemens, natione Romanus, de regione Coelii Monte, & Patre Fauſtino; ſedit annis novem, menſibus duobus (1), diebus decem. Hic quum multos libros (2) Chriſtanae ſcriberet Religionis; martyrio coronatus eſt: multis tamen in vita, & in morte, miraculis coruſcavit, ut patet in ſua legenda (3). Hic fecit ſeptem Notarios, ſecundum ſeptem regiones (4); qui geſta Martyrum, unusquiſque per regionem ſuam, inquirerent, & conſcriberent.

Hic,

Hic, quamvis a Beato Petro esset electus, tamen coegit Linum, & Cletum, ante se pontificari (5), & ita est primas post Petrum per electionem, tertius vero per gradum. Vade ipse scribit in Epistola ad Iacobum Ierosolymitanum (6) dicens: *Simon Petrus tempore, quo vitae suae finem imminere praestensit, in conventu fratrum positus, adprehensa manu mea, sic dixit; Fratres, hunc Clementem Episcopum vobis ordino, qui mihi ab initio usque ad finem fidelissimus in omnibus fuit; quamque ego ad pedes eius procidens declinarem Cathedrae honorem, respondit: Tu peccati periculum timens fugis Cathedram: certus esto, quia amplius peccas, qui populum Dei velut in fluctibus positum quum possis invare, subterfugis, tui tantummodo considerationem habens, & non quod in commune expedit providens. His temporibus Phoenix (7) avis unica adparuit, quae ante sexcentos annos in Arabia adparuerat, quae usque ad quingentos annos vivere dicitur; &, prius seipsam cremando, in suo nido renascitur. Est autem ad modum Aquilae magna, cristato capite, circa collum fulgore aureo, postea purpureo praeter caudam, cuius nitor roseus ac caeruleus scribitur.*

(1) *Anastasius* habet XII.

(2) Cle-

(2) Clementem plures scripsisse libros falsum est: supposititii enim sunt omnes, praeter epistolam ad Corinthios, quicumque sub ejus nomine circumferuntur. Consule Cotelarium ad Patres Apostolicos, Tillemontium in Clemente, Natal. Alexand. Tom. III. Hist. Eccles. Dissert. XIX. Caveum, Oudinum, &c.

(3) Haec legenda apocrypha est. Vide Cotelarium, & Tillemontium,

(4) De his VII. regionibus consule superius ad pag. 25. & Vignolium ad Clementem in Pontificatui, & inferius in Fabiano.

(5) Consule Tillemontium in Clemente Art. 1.

(6) Epistola haec falso Clementi tribuitur. Consule Cotelarium, Tillemontium, Caveum, Oudinum, &c. Quae de electione Clementis a Petro facta hic narrantur, sumuntur ex eadem epistola etiam Pseudo-Abdias Lib. I. Sed de hac consulendi Tillemontius, Caveus, & si Calvinianum citare lubet, Dallaeum De Pseudo-Epigraphis Apostolicis, ut nihil de Io. Baptista Cotelario dicam.

(7) Adi viros doctos ad Clementis Epistolam ad Corinthios apud Io. Baptistam Cotelarium in Partibus Apostolicis multa de Phoenice ave dissertantes. Ex illa a Clemente Phoenicis avis in sua Epistola mentione facta credo hanc Leonis nostri fabellam exortam.

A Nacletus, natione Graecus (1), de regione Atheniensi, ex Patre Antiocho, sedit annis novem, mensibus duobus, diebus decem (2), & cessavit diebus decem (3): Hic ordinavit, ut Presbyteri, qui sacrificant, maxime Episcopi, secum testes habeant, ut Domino perfecte sacrificare com-

comprobentur. Voluit etiam, ut sacerdotes, ab omnibus honorarentur, sicut omnibus fidelibus per litteras suas mandavit. Hic constituit, ut clerici, nec comam nutriant, nec barbam. Hic memoriam beati Petri construxit, & sepultus est iuxta beatum Petrum.

(1) Hic Pontifex idem videtur esse cum Cleto, ut iam innuimus. Consule *Tillemont. in Clement. I. & ab eo adnotata.*

(2) XIII. habet *Anastasius.*

(3) Observa universas prope Pontificum decretales Epistolas usque ad Siricium, falsas esse ac supposititias, ut viri longe doctissimi ostenderunt, & praeter sectarium *Blondellum, Natal. Alexander Tom. III. Histor. Eccles. Dissert. XXI. in Saecul. I. &*

EVaristus (1), natione Graecus, ex patre Iudaeo, de Civitate Bethleem, fedit annis decem (2), mensibus septem, diebus duobus, & cessavit Episcopatus diebus decem, & octo. Hic titulos (3) in Vrbe Roma divisit Presbyteris, & septem Diaconos (4) constituit, qui custodirent Episcopum praedicantem, propter stilum erroris (5), qui possit opponi Episcopo ab aemulis, & sic infamaretur Episcopus, & verbo divino detraheretur ab insidiatoribus. Constituit etiam ut coniugium a parentibus publice sponsetur, & demum a
sa-

Sacerdote benedicatur sollenniter. Hic martyrio coronatus est (6), sub persecutione Traiani Imperatoris, & sepultus est iuxta corpus beati Petri in Vaticano (7).

(1) Proprie dicendus esset *Evarestus*.

(2) *Anastasius* habet, XIII, menses VI. dies duos.

(3) De Titulis consule Prooemium hujus Chronici, & *Mabillonium Commentar. in Ordinem Roman. §. III.*

(4) Septem tantum Diaconi antiquitus Romae fuerunt, ut constat ex Cornelii Epistola ad Fabium Praefulem Antiochensem apud *Euseb. Lib. VI. Histor. Ecclesiast. Cap. XLIII.* Consule *Mabillon. Commentar. ad Ordinem Roman. §. III.*

(5) *Anastasius* habet, *Veritatis. Adi Vignolium.*

(6) Haec omnia dubiae fidei, ut animadvertit *Tillemontius in Eparisto.*

(7) Ex *Martino* totidem verbis.

Alexander primus, natione Romanus, de regione Capitis Tauri (1), sedit annis octo, mensibus quinque, diebus duobus, & cessavit diebus vigintiquinque. Hic constituit aquam cum sale benedici, & in habitaculis hominum adspergi. Hic sub Hadriano Imperatore missus in carcere, & Hermes Praefectus Vrbis, qui per eum crediderat, atque Eventius Presbyter, & Theodulus (2) Diaconus (3), qui cum Papa Alexandro, & cum pluribus aliis, diversis poenis adfecti, martyrio coronantur. Alexan-

D

der

der Papa tunc via Numentana sepultus est, in Ecclesiam sanctae Sabinae est translatus, ubi nunc sunt Fratres Praedicatores. Hic ob memoriam passionis Christi, in Canone addidit, *Qui pridie, quam pateretur, usque ad, Hoc est corpus meum*. Hic etiam statuit, ut aqua vino misceretur (4), ad designandam unionem Christi, & Ecclesiae, & ut oblatio fieret ex Azymo (5) in modica quantitate, dicens: *Haec oblatio, quanto potior, tanto rarior* (6).

(1) *Anastasius, Caput Tauri.*

(2) *Theodorus* apud *Anastasium*: sed *Theodulus* legendum videtur.

(3) De hisce consule *Tillemontium* in *Alexandro*.

(4) Hoc est in sacrificio Missae: sed hoc institutum antiquius existimo; consule *Renaudot. ad Liturg. Orientales*.

(5) Vide *Mabillonium De Azymo, & Fermentato, Sirmundum, Bonam, & Natal. Alexandrum Tom. VI. Histor. Eccles. Diss. XI. in Saeculum XI. & XII.*

(6) Ex *Martino* totidem verbis.

XYstus primus, natione Romanus, ex patre Pastore, de Via lata; sedit annis decem, mensibus tribus, diebus vigintiuno. Hic constituit, ut diceretur in Missa, *Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus sabaoth*, & cetera; & ut ministeria sacrata non tangerentur, nisi a Ministris. Iste foris portam Appiam decollatus fuit, ubi

ubi Dominus adparuit Petro , qui dixit , *Domine quo vadis ?* Hic sepultus est prope altare sancti Petri , in sepulcro , in quo requiescunt Linus , & Cletus , & Anacletus , & Evaristus , Pontifices : ac multorum Martyrum altare , quod est super eos , solius sancti Xysti nuncupatur. Hic etiam constituit ut corporale non fieret de serico , sed de lino contexto , non tincto ; & ne mulier vasa sacra altaris , & pallas , tangeret (1) .

(1) EX Martino .

TElephorus , natione ex Anachoritis (1) ; sedit annis duobus , diebus viginti duobus ; & cessavit diebus septem . Hic ordinavit ut septem hebdomadas ante Pascha ieiunium celebraretur (2) . Hic etiam constituit ut hymnus Angelicus ante sacrificium cantaretur ; & in natali Domini cantari tres Missas cum *Gloria in excelsis Deo* ; primam vero Missam , in pullorum cantu proximate media nocte , quando Christus in Bethleem nasci dignatus est ; secundam , illo lumine Aurorae , quando Christus in cunabulis a Pastoribus adoratus est ; tertiam , hora diei tertia , quando illuxit nobis dies redemptionis nostrae (3) . Hic martyrio coronatus est , & in Vaticano iuxta corpus beati Petri sepultus est .

D 2

(1) Le-

(1) Lege ex *Anastasio*. *Natione Graecus*, ex *Anachoreta*.

(2) De origine Quadragesimae consule *Pearsonium* apud *Cotelerium*, & *Natal. Alexandrum* T. III. *Histor. Ecclesiast. Dissert. IV. in Saeculum II.* Ceterum a *Telephoro* Quadragesimam institutam probabiliter falsum est: nec sibi constat *Leo* dum superius Quadragesimalis ieiunii institutionem *Petro* Apostolo tribuit, quod certe melius: nam ex Apostolica institutione ieiunium hoc defluere plerisque videtur. Quare mirari subit, quod *Io. Vignolius* in suo Pontificali, cum tot Codicibus collato, variantibusque lectionibus onerato, huiusmodi veterum Pontificum Romanorum indicatas constitutiones facile, & passim admittat, & *Pseudo-Isidorum* sibi bene cognitum, idem tamen advocet: quum tamen harum pleraeque tam dubiae, & incertae sint, quam dubius & incertus est veteris Pontificalis auctor, ut optime animadvertit *Tillemontius*.

(3) Haec omnia aut falsa, aut incerta. Consule *Tillemontium* in *Telephoro*.

HYginus, natione Graecus de Athenis, cuius genealogia non invenitur, sedit annis quatuor, mensibus tribus, diebus sex (1), & cessavit Episcopatus diebus tribus. Hic Clerum composuit, & gradus distribuit. Hic sepultus est in Ecclesia beati Petri. Hic scripsit omnibus fidelibus generalem Epistolam, *De Deo* (2) *trino*, & *uno*, & *incarnatione Filii Dei*, plenam fidem catholicam continentem; & martyrio coronatur.

(1) VIII.

(1) VIII. habet *Anastasius*.

(2) Inter apocryphas Isidorianas epistolas duae *Hygino* Pontifici tribuuntur, quarum prima est, cuius meminit *Leo* noster.

Pius, (1) natione Italicus, de Civitate Aquileia, ex patre Rufino, sedit annis (2) quatuor, diebus viginti duobus; & cessavit Sedes Apostolica, quatuordecim diebus. Hic ordinavit, ut resurrectio Domini, non celebraretur nisi in! Dominica die (3). *Et licet nos Pascha Domini, die Dominica celebraremus, & quidam idem dubitaverunt, ad corroborandas animas eorum, cuidam doctori sancto Hermeti, Angelus Domini in habitu pastoris adparuit, & praecepit, ut Pascha Domini, die Dominica ab omnibus celebraretur; quod, & nos auctoritate Apostolica adnuntiamus* (4). His temporibus fuerunt Romae duae sanctissimae Virgines, Potentiana, & Praxedes. Hic martyrio coronatur, sepultusque est iuxta corpus beati Petri in Vaticano.

(1) Anicetus praecedit Pium apud *Anastasium*.

(2) XIX. mensibus, &c. ex *Anastasio*.

(3) Consule inferius in Victore I.

(4) Pontificale scriptum anno CCCLIV. idem tradit, additque Hermen Pii fratrem fuisse. Sed de his consule *Tillemontium* in *Pio*, quemadmodum & de sanctis Potentiana, seu Pudentiana, & Praxede.

A Nicetus (1), natione Syrus, ex patre Ioanne de vico Myrrha (2); sedit annis novem, mensibus tribus, diebus quatuor (3), & cessavit diebus quindecim. Hic constituit, ut Clericus non nutriat barbam, nec comam, & ut haberet coronam (4), ad modum sphaerulae. Hic constituit, ut Episcopus consecrari non debeat, nisi ad minus a tribus Episcopis; nam & Apostoli, sicut ipse asserit hoc servaverunt (5). Hic sepultus est in via Appia in coemeterio Callisti (6).

(1) Hunc *Anastasius* ante Pium collocat.

(2) Omisa. *Anastasius*.

(3) Tribus, *Anastasius*.

(4) De corona Clericali consule *Mabillonium Praefat. I. in Saecul. III. Benedictini S. XVIII.*

(5) Sic etiam *Isidoriana Decretalis*.

(6) Quaedam Martyrologia apud S. Petrum in Vaticano sepultum fuisse aiunt.

Soter (1), natione Campanus, ex patre Concordio, de Civitate Fundana, sedit annis novem, mensibus tribus, diebus viginti uno; & cessavit diebus viginti duobus. Hic constituit, ut nulla Monachapallas sanctas tangeret, nec incensum poneret, in sancta Ecclesia, & ut velum portet (2). Constituit etiam, ut legitima non habeatur uxor, nisi fuerit per sacer-

do-

dotem benedicta, & a parentibus fuerit solenniter traducta, & a Paranymphis custodita, cavens multis periculis, quae circa matrimonium solent contingere. Hic martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano (3) in Ecclesia sancti Petri.

(1) Graeci *Satoricium* interdum adpellant.

(2) Eadem in Isidoriana Decretali epistola.

(3) In coemeterio Callisti. *Anastasius*, aliique.

ELentherius, natione Graecus, ex patre Abundio, de oppido Nicopoli; sedulo annis quindecim, mensibus sex, diebus quinque; & cessavit diebus sex. Hic accepit epistolam a Lucio Rege Britanniae (1), ut Christianus per eius mandatum fieret; & hoc iterum firmavit, ut nulla esca, quae fieret usualis, Christianis repudiaretur, maxime fidelibus, quae rationabilis, & humana, esset. Cui Papa misit duos religiosos viros, videlicet Fuganum, & Dimidianum, qui Regem praedictum baptizaverunt, & populum. Erant tunc in Britannia viginti octo Pontifices idolorum, quos Flamines vocabant, inter quos tres Archiflamines erant; sed praedicti Sancti de mandato Apostolici (2), ubi erant Flamines instituerunt Episcopos; ubi Archiflamines, Archiepiscopos. Hic quod

Apostoli firmaverunt , suo decreto renovavit , apud sanctum Petrum . Hoc tempore Apollinaris Hierapoli , & Dionysius Corinthi (3) clarissimi habentur Episcopi . Hic etiam beatus Pontifex statuit , ut nullus a suo gradu deiceretur , nisi prius fuerit accusatus , adserens , quod Dominus noster Iesus Christus Iudam furem esse sciebat , sed quia non est accusatus , is non est deiectus , & quidquid interim inter Apostolos egit , ministerii , ratum mansit . Prohibuit enim , ut absente eo , cuius causa ventilatur , sententia nullatenus proferratur . Hic martyrio coronatur , sepultusque est in Vaticano , apud sanctum Petrum (4) .

(1) Beda id tradit , & de hoc egregie disserit Tillemontius in *Eleuthero* .

(2) Apostolicus adpellabatur olim Pontifex Romanus . Consule *Macrum* , *Cangium* , &c. Hinc in *Litanis* : *Vt dominum Apostolicum* , &c.

(3) De his vide *Hieronymum* in *Catalogo* , & inter recentiores *Tillemontium* , *Caveum* , *Oudinum* , &c.

(4) Alii aliter tradunt . Consule *Tillemontium* .

Victor , natione Afer , ex patre Felice , sedit annis decem , mensibus duobus , diebus decem , & cessavit diebus duodecim . Hic constituit sanctum Pascha die Domi-

Dominica celebrari (1). Hic ad sacerdotum interrogationem de termino Paschali, celebravit Concilium in Alexandria Palaestinae, cui interfuit ipse Papa Victor (2), Narcisus Patriarcha Ierosolymorum, Theophilus quoque Cefariae Episcopus, & Irenaeus Episcopus Lugdunensis, ubi statutum est, ut semper die Dominica Pascha Domini celebraretur, observata decimaquarta luna mensis Aprilis, usque ad vigesimam primam; multi enim tunc Episcopi Asiae, & Orientis, cum Iudaeis Pascha celebrabant. Hic constituit, ut necessitate faciente, quicumque hominum, sive in flumine, sive in mari, tantum christiana confessione credulitatis clarificata, baptizarentur (3). Hic sub Severo Principe, martyrio coronatur, sepultusque est apud sanctum Petrum in Vaticano; cuius festum agitur, v. kalendas Augusti (4).

(1) De illustri hac circa Paschatis celebrationem controversia consule *Baronium, Tillemontium, Floridum*, & tandem *Natal. Alexandrum* Tom. III. *Histor. Ecclesiast. Dissertat. V. in Saecul. II.* Consule superius in *Pio I.*

(2) Falsum omnino, quemadmodum ea, quae narrat de Irenaeo Lugdunensi, & rem aliter, ac vere, narrat *Anastasius*. Ceterum Victor Concilio Romae coacto ista de causa interfuit. Ad *Tillemontium* in *Victore*, haec omnia docte & late pertractantem.

(3) Si

(3) Si haec vere a Victore statuta fuissent [nam haec instituta Victore antiquiora arbitror] ob adultos praecipue sancita viderentur. Sciendum enim est in antiqua Ecclesia plerosque baptismum in provectam aetatem differre solitos fuisse; quos tamen reprehendit *Augustinus Lib. i. Confess. Cap. xi.* Id quidem vulgatum est, & multis antiquorum testimoniis & exemplis confirmari possit. Non tamen idcirco *Ang. Maria Riccius*, alias memoratus, in scholio ad *Basilii Magni Homil. De Baptismo*, simpliciter adfirmare debuerat in primitiva Ecclesia adultis baptismum conferri solitum: id enim, simpliciter loquendo, falsum est; nam infantes & parvuli passim ac frequenter sacro hoc lavacro tingebantur, ut ex *Tertulliano Lib. De Baptismo*, & *Cypriano Epistola ad Fidum*, evidenter constat, ut *Augustinum*, innumerosque alios Patres, isthuc ipsum attestantes, silentio praeteritam; idque pluribus demonstrarunt Theologi Orthodoxi adversus Anabaptistas disputantes. Minus quoque verum est, quod ad eandem Homiliam idem adnotat de sollennis baptismi tempore, ubi ait Dominicae Resurrectionis diem Catechumenorum baptismo potissimum destinatum fuisse; quum duo tempora sollennis baptismi aequae principalia ex institutione Apostolica fuerint, Pascha scilicet & Pentecoste, ut ex *Tertull. Lib. De Baptismo*, *Chrysostomo Serm. XXXVI.* *Hieronymo Epist. LXI. ad Pammachium*, *Siricio Papa Epist. ad Himerium cap. XI.* *Leone Magno Epist. IV. vel XVI.* & *Epist. LXX.* ut *Gelasium I.* *Gregorium II.* & *Gregorium Turonensem* amore brevitatis omittam, manifeste elucet, atque eminet.

(4) De his omnibus consule laudatum *Tillemontium*.

Zc.

Zephyrinus, natione Romanus, ex patre Abundio, sedit annis novem (1), mensibus sex, diebus decem. Hic constituit, in praesentia omnium Clericorum, & Laicorum fidelium, ut omnes Christiani annorum duodecim Eucharistiam in die Paschae accipere debeant (2); & fecit statutum in Ecclesia, ut omnia vasa Altaris essent vitrea, vel stagnæa (3). Sepultus est in coemeterio Papae Callisti.

(1) Anastasius habet, XVII. menses II. dies X.

(2) Vereor, ut falsum sit: nihil enim de hoc *Anastasius*. Immo antiquitus etiam infantes usu rationis carentes Eucharistiam sumebant, ut *Innocentius I.* & *Augustinus*, & *Tridentina Synodus* docent, ut alios omittam.

(3) Incerta haec, vel falsa. Ceterum de materia sacrorum vasorum consule *Bonam De reb. Liturg.* & *Mabillon. in Ordin. Roman.* & *Leonem* nostrum inferius in *Vrbano*.

Callistus primus, natione Ravennata (1), ex patre Demetrio (2), sedit annis quinque (3), mensibus duobus, diebus decem; & cessavit diebus sex. Hic fecit Basilicam sanctae Mariae trans Tiberim, & constituit ieiunia quatuor temporum (4). Hic fecit coemeterium in via Appia, quod modo vocatur coemeterium Callisti (5); ubi quam plurima multitudo (6) Martyrum est sepul-

sepulta. Hic martyrio coronatus, sepultus in coemeterio (7) suo.

(1) *Anastasius* habet *Vrberavennatio*.

(2) *Domitio*, apud *Anastasium*.

(3) *Anastasius* VI.

(4) De quatuor temporum ieiunii origine & historia consule differentem *Nat. Alexandrum* Tom. III. *Histor. Ecclesiast. Dissertat.* IV. in *Saecul.* II. *Art.* IV. video tamen *Vignolium* hanc institutionem tamquam a Callisto factam recipere, & in rem melius non inquirere.

(5) Consule de hoc *Aringhūm*, & *Tillemontium*, qui antiquius hoc coemeterium existimant.

(6) Sunt qui censeant ibi sepulta esse CLXXIV millia Martyrum, & XLVI. Pontifices.

(7) *Anastasius*, in *Coemeterio Calepodii*.

VRbanus primus, natione Romanus, ex patre Pontiano, de Via lata; fedit annis octo, mensibus novem (1), diebus decem, & cessavit diebus decem, & sex (2). Hic fecit ministeria sacrata omnia argentea, vel aurea, vel stagna (3); & convertit multos ad baptismum, & etiam Valerianum, nobilissimum virum, sponsum sanctae Caeciliae (4), quos usque ad martyrii palmam perduxit. Hic successor Callisti Papae, dum praedicationi, & baptizatiōi fidelium, insisteret, capitur, & post carceris squalorem decollatur.

(1) *Ana-*

(1) *Anastasius*, XI. dies XII.

(2) *Anastasius*, dies XXX.

(3) Ita quoque superius in *Zephyrino*, pro *Stamnea*.

(4) Vide *Tillemontium* in *Vrbano I.* & *Ant. Bofium* in *Act. S. Caeciliae*.

PONTIANUS (1) sedit annis quinque, mensibus duobus, diebus decem, & tribus, & cessavit diebus decem. Hic natione Romanus, ex patre Calpurnio, portatus fuit in exsilium in insulam Sardiniae; martyrio coronatur (2); quem beatus Fabianus adduxit per navem in (3) Romam, & sepelivit in coemeterio Callisti via Appia (4). Pontiano dicitur successisse Cyriacus Papa (5); sed quod dictus Cyriacus adhaesit undecim millibus Virginum, non ponitur in catalogo Pontificum, & dicitur sedisse uno anno, & mensibus tribus; sed quia contra voluntatem cleri cessit de Papatu Anterum substituendo, & cum undecim millibus Virginum, quas Romae baptizaverat, Agrippinam tendendo, non est positus in catalogo Pontificum; credebant enim quamplures, eum non propter devotionem, sed propter oblectamenta Virginum Papatum dimisisse; quum tamen ille virgo existens, cum Virginibus martyrio fuit coronatus, sicut legitur in legenda undecim millium Virginum.

(1) Apud

(1) Apud *Anastasium* Anteros Pontianum praecedit. Sed ex ipso *Anastasio* constat Anterum Pontiani successorem fuisse.

(2) *Anastasius*, dies duos.

(3) Ita Graeci motum ad locum cum praepositione construunt.

(4) Consule *Tillemontium*, & *Florentinium ad vetus Martyrologium*.

(5) Consule *Baronium* ad *Martyrol.* & *Bollandum*.

(6) Id totum fabulosum est: nam etsi vera esset XIM. Virginum historia, tamen id tempore multo posteriori contigisset. Consule *Baronium* in *Notis* ad *Martyrolog.* die XXI. Octobr. & *Tillemontium* in *Antero*, & *Maimburgum* in *Gregorio I.*

ANteros, natione Graecus; sedit annis tribus (1), mense uno, diebus vigin-tiquinque (2). Hic constituit, ut Episcopi de sede in sedem transferri possent (3), & ut gesta Martyrum scriberentur (4). Hic martyrio coronatus, sepultus est in coemeterio Callisti.

(1) *Anastasius*, XII.

(2) *Anastasius*, XII.

(3) Haec quoque in apocrypha Isidoriana Decretali. Aliter tamen se habuit antiqua disciplina, ut patet ex *Concil. Arelaten. Can. XXII. Nicaeno Can. XV. Sardicensi Can. I. Chalcedonensi Can. VI.*

(4) Vide mox in *Fabiano*. Ceterum de Notariis, & actis Martyrum consule, quae habet *Baronius Prolegomenis in Martyrolog. Mabillon. Praefat. in Saecul. V. Benedikt. Ruinart. de Actis sinceris*, ut alios taceam.

Fa-

FABIANUS, natione Romanus, ex patre Fabio, sedit annis tredetim (1), mensibus undecim, diebus undecim. Iste Fabianus, quum de quodam loco cum amicis suis reverteretur, Papa defuncto, & accessisset ad populum, qui de futuri electione tractabat, rei exitum expectans, subito candida columba descendens, super caput eius resedit dicens (2): *Romae Episcopus ordinaberis*; quare sic divinitus electus, statuit septem Notarios, ut gesta Martyrum conscriberent (3), & ut omni anno in Coena Domini consecraretur Chrisma. Hic Pontifex martyrio coronatur, sepultusque est in coemeterio Callisti. Novatianus (4) haereticus, Presbyter, Ecclesiae Romanae ambiens Episcopatum, haereticus factus est tempore Decii Imperatoris, contra quem Concilium in Vrbe celebratum est quinquaginta Episcoporum. Hic Haereticus lapsis spem veniae denegabat, unde in Concilio hoc, reprobando statuerunt, ut lapsis misericorditer venia promitteretur, dummodo per poenitentiam revertantur.

(1) *Anastasius*, XIV. menses X.

(2) Vide hanc historiam apud *Eusebium Lib. VI. Histor. Eccles. Cap. XXIX.*

(3) Haec Notariorum historia reiicienda non videtur. Consule *Tillemont. in Fabiano.*

(4) De

(4) De *Novatiano* consule *Tillemont.* in *Cornelio Papa*; *Novatianorumque* historiam vide apud eundem *Tom. II. Hist. Eccles.* Hic *Novatianus* auctor creditur Libri de Trinitate, qui cum *Tertulliani* operibus circumfertur; sed consule quae de hoc disputat *Nat. Alexander Tom. III. Histor. Ecclesiast. Dissert. XI. in Saecul. II. Artic. IV.* ut nihil de *Caveo*, *Oudin*, aliisque dicam. Ceterum eius Schisma sub *Cornelio Pontifice* exordium sumit.

Cornelius, natione Romanus, ex Patre Iustino⁽¹⁾; sedit annis tribus, mensibus duobus, diebus decem. Hic constituit, ut sacerdotes si vellent pro certa causa iurare possent. Hic rogatus a sancta Lucina, corpora beatorum Apostolorum⁽²⁾ Petri, & Pauli, de Catacumbis levavit⁽³⁾; & beata Lucina corpus beati Pauli posuit in praedio suo, in via Ostiensi; beati, autem Petri corpus, beatus Cornelius posuit iuxta locum, ubi crucifixus est in templo Apollinis, in Vaticano Palatio Neronis. Post haec iubente Decio Imperatore, martyrio coronatur.

(1) *Anastasius, Castino.*

(2) Vide quae ad Pontificale adnotat *Vignolius.*

(3) Consule superius in *Petro* pag. 40.

Lvcus primus, natione Romanus, ex patre Porphyrio⁽¹⁾; sedit annis quatuor⁽²⁾, mensibus duobus, diebus tribus. Hic

Hic primum in exilio fuit, dēum ad Ecclesiam suam reversus, a Valeriano Imperatore capite truncatus est.

(1) Quidam *Anastasi* Codices: *Lucius natione Tusculus, de Civitate Luca, ex patre Lucino. Consule Tillemont. in Cypriano Art. XXXII.*

(2) *Anastas. III. menses VIII. &c.*

STEPHANUS, natione Romanus, ex Patre Iuliano (1); sedit annis quatuor, mensibus duobus, diebus quindecim (2). Hic dum multos Gentilium convertisset (3), & multa corpora Martyrum sepelisset, comprehensum post templi Idolorum ruinam, Missam celebrantem, decollaverunt in sua sede (4).

(1) *Anastas. Iulio.*

(2) *Anastasiu*, x.

(3) Ex Actis apud *Baroniu*.

(4) Eius corpus una cum Cathedra translatum est Pisas. Consule *Breviarium Romanum*.

XYSTUS secundus, natione Graecus, ex patre Sophor (1); sedit annis duobus, mensibus undecim, diebus quinque (2), & cessavit diebus sedecim (3). Hic constituit, ut Missa celebraretur super altare, quod antea non fiebat. Hic cum Felicissi-

E

mo,

mo , & Agapito (4) , Decio (5) praesentati, capite truncati sunt , quos beatus Laurentius , & Hippolytus , cum multis aliis , per martyrium sequuti sunt .

(1) *Anastas. ex Philosopho.*

(2) *Anastas. VI.*

(3) *Anastasius , XXXV.*

(4) *Ex Actis S. Laurentii. Vide Tillemont.*

(5) *Passus est sub Valeriano . Consule Tillemont.*

Dionysius , ex Monacho , cuius genus non invenitur , sedit annis duobus , mensibus tribus (1) , & cessavit diebus octo (2) .

(1) *Anastasius , dies VII.*

(2) *Anastas. V.*

Felix , primus , natione Romanus , ex patre Constantio ; sedit annis duobus , mensibus decem (1) , de regione Capitis Tauri , & cessavit diebus tribus (2) . Hic constituit supra memorias (3) Martyrum Missas celebrari . Hic fecit Basilicam in via Aurelia , miliario ab Vrbe , ibique sepultus est (4) .

(1) *Anastasius , dies XXV.*

(2) *Anastas. V.*

(3) *Me-*

(3) Memoriae Martyrum dicebantur sepulcra sive altaria, in honorem Martyrum erecta, & etiam aedes. Consule *Baronium ad ann. CCLXXV.* Vide supra in *An. elto pag. 48.* ubi pariter de memoria beati Petri mentio.

(4) In coemeterio Callisti, *Tillemont.*

EVtychianus, natione Tuscus, de Civitate Luna (1), ex patre Marino; sedit annis octo, mensibus decem, diebus quatuor. Hic constituit, ut fruges super altare, & fabae primae, benedicerentur. Hic sanctissimus Papa trecentos quadraginta duos (2) Martyres per diversa loca, manu sua sepelivit. Et hic constituit, ut quicumque ex fidelibus Martyrem sepeliret sine Dalmatica, aut Colobio (3) purpurato, nullatenus sepeliret. Hic martyrio coronatur. Sepultus est enim in coemeterio Callisti, octavo kalendas Augusti.

(1) Consule *Tillemont. Tom. IV. in Felice Papa*

(2) CCCLXII. Vide *Tillemont, Tom. IV.*

(3) Dalmatica, & Colobium, quae & quales vestes fuerint, vide apud *Gapantum De Ritib. Macrum Microlexico, Cangium Glossario.* Consule etiam *Vignolium* ad hunc Pontificem, & ad *S. Silvestrum*: & *Salmat. ad Hist. August.*

CAius natione Dalmata, ex genere Diocletiani, ex patre Gallo (1); sedit annis novem (2), mensibus quatuor, diebus

E 2

unde-

undecim (3), & cessavit diebus novem (4). Hic constituit, ut omnes ordines in Ecclesia sic adscenderent, ut si aliquis dignus fuisset, primo Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Sacerdos, deinde Episcopus, ordinaretur. Martyrio coronatur, & via Appia in coemeterio Callisti sepelitur. Hic constituit ut nemo Episcopum, aut aliquos Clericos, ante iudices saeculares accusare praesumat. Et etiam quod Pagani, & Haeretici, Christianos non possint accusare, nec vocem infamationis inferre (5).

(1) Gaius, habet, & d. VII. *Anastasius*.

(2) *Anastasius*, XI.

(3) IX. *Anastasius*.

(4) *Anastasius*, XI.

(5) In apocrypha etiam Isidori epistola id habetur.

M Arcellinus primus, natione Romanus, ex patre Proiecto, de regione Capitis Tauri, sedit annis (1) quinque mensibus duobus (2), diebus viginti quinque; & cessavit Episcopatus, annis septem, mensibus sex, diebus viginti quinque. Hic a Diocletiano Imperatore compulsus incensum (3) posuit Idolis; postea Synodo facta propter hoc in Campania, ore proprio poenituit coram trecentis octoginta Episcopis; & ci-

& cinere aspersus capite, & cilicio indutus, poenitentiam egit, dicens se peccasse. Tunc iratus Diocletianus, fecit eum decollari, qui sepultus est in coemeterio Priscillae, via Salaria, martyrio coronatus. Coniuraverat autem beatus Marcellinus Marcellum Presbyterum, qui consequenter post ipsum Papa factus est, ut praeceptum Diocletiani de immolatione non adimpleret. Postquam autem beatus Marcellinus decollatus est, & corpus ipsius per triginta dies in platea iacuerat in exemplum Christianis, Marcellus Presbyter in nocte cum Presbyteris, & Diaconibus, cum hymnis, & sancta Lucina cum ipsis, sepelierunt illud. Sed & hoc de eo invenitur, quod, quum se in concilio (4) Episcopis iudicandum subposuisset, dicens se paratum ad omnia obedire quicquid sibi imponeretur, illi responderunt, *Abfit, ut summus Pontifex ab aliquo alio iudicetur: negasti tu, negavit & Petrus magister tuus; & quis Apostolorum ausus fuit ipsum iudicare? Sed egressus foras flevit amare. Tu ergo collige causam tuam, & ore proprio te ipsum iudica.* Ad hoc Marcellinus. Ob, inquit, scelus Idololatriae iudico me deponendum; anathematizo etiam, quicumque corpus meum tradiderit sepulturae. Et flens dixit; *Heu me avarum corrumpit aurum, & non possum in sa-*

serdotio remanere. Sicque pergens ad Diocletianum, profitens se christianum, cum Claudio, & Quirino, capitale accepit sententiam; &, quum per triginta dies corpus eius iacisset inhumatum, nocte adparuit Apostolus Petrus Marcello, qui in Papatu sibi successit, dicens; *Marcelle dormis?* Et ille quum dixisset; *Quis es Domine?* Respondit; *Ego sum Princeps Apostolorum; & quare corpus meum inhumatum relinquis?* Dans ei intelligere hoc dictum de corpore Marcellini; & addidit: *Non legisti, quia, qui se humiliat exaltabitur?* Denique multum se humiliavit, qui se indignum sepulturæ indicavit. *Vade ergo, & sepeli eum iuxta me; ut quos iustificavit gratia, non dividat sepultura.*

(1) *Anastas. VIII.*

(2) *XI. Anastas.*

(3) *Insumum* est, quod Graece *ολόκαυσον*. Sed nos pro *tire* usurpamus, quod pariter totum incenditur.

(4) Historia haec Sinuessani Concilii, fabula ab eruditis merito reputatur. De hac & de Marcellino, vide quae late disputat Tillemontius Tom. V. in *Persequut. Diocletiani Art. XXXI.* & in *Notis*. Consule etiam *Natalem Alexandrum* Tom. III. *Histor. Ecclesiast. Dissertat. XX. in Saecul. XI.*

Mar-

Marcellus natione Romanus, ex patre Benedicto, de regione Via lata, sedit (1) annis quinque, diebus vigintiduo-
bus; & cessavit diebus vigintiquinque (2).
Hic constituit quindecim Cardinalatus (3)
in urbe Roma, propter baptismum, &
sepulturas hominum. Huic praeceptum est
a Maxentio Imperatore, ut, quia Diis sa-
crificare nollit, iumenta, & animalia cu-
stodiret; nocte vero, eius clerici eduxerunt
eum de stabulo. Sed quum consecrasset do-
mum sanctae Lucinae in ecclesiam, in
Via lata, Maxentius turbatus, de Eccle-
sia stabulum faciens, ipsum sub custodia
publica, ut custodiret animalia, intus re-
clusit; ibique defunctus (4) in coemeterio
Priscillae via Salaria sepelitur.

(1) *Anastasius*: sedit annis V. mensibus VI. die-
bus XXI.

(2) *Anastasius*, XX.

(3) *Anastasius*: XXV. titulos in Vrbe Roma consti-
tuit. Leo Cardinalatus adpellat, quod horum titu-
lorum Presbyteri, Cardinales deinde vocati fuerint.
Sed de titulis Romae, & Cardinalibus, vide quae
in antecessum differuimus. Ceterum haec Marcelli
constitutio incerta admodum.

(4) Haec obscura, & incerta.

EVsebius natione Graecus, ex Medico (1); sedit annis duobus, mensibus duobus (2) diebus vigintiquinque; & cessavit diebus septem.

(1) Patre, scilicet. Consule *Vignolium*.

(2) Vno, habet *Anastasius*.

MElchiades (1), natione Afer; sedit annis tribus, mensibus sex (2), & cessavit diebus sedecim. Hic constituit, ut nulla ratione ageretur ieiunium die Dominico, vel die Iovis (3), quia eos dies Pagani, quasi sacrum ieiunium, celebrabant.

(1) Alias *Miltiades*.

(2) *Anastasius*. Mensibus VII. diebus XII.

(3) Id falsum aperte evincitur ex eo, quod mos feria IV. ieiunandi etiam in posteriora tempora derivatus est, ut elucet ex *Differt. IV. in Saecul. II. Natalis Alexandri Tom. III. Histor. Eccles.*

Silvester primus, natione Romanus, ex patre Rufino; sedit annis viginti tribus, mensibus decem, diebus sex (1), & cessavit diebus quindecim. Huius praecepto (2) in Nicaea Bithyniae congregati sunt trecenti & duodeviginti Episcopi Catholici (3), qui exposuerunt fidem Catholicam integram; & multa decreta constituit (4). Hic baptizavit Constantinum Imperatorem, valida

lida squalidissima lepra percutsum , qui statim a lepra sanatus est (5). Eodem tempore Constantinus Augustus fecit Basilicam beato Laurentio martyri via Tiburtina ; construxit etiam Ecclesiam inter Palatium Lateranense Salvatoris nostri , duodecim cophinos terrae propriis humeris deportando ; quam Ecclesiam censuit esse in toto orbe Matrem Ecclesiarum . Construxit etiam Ecclesias beatorum Apostolorum Petri , & Pauli , quas auro , argentoque , locupletavit , & thecis pretiosissimis ipsorum corpora recondendo . Postquam autem beatus Silvester a draconis pestilentia Romam liberavit , maxima pars urbis baptizata est (6). Quotidie enim draco sex millia hominum flatu suo interficiebat , ad quem beatus Silvester per centum quinquaginta gradus cum Presbyteris descendit , & facta oratione , & signo crucis , ipsum ligatum aereis portis conclusit ; & usque ad diem iudicii seris obfirmavit . Hic constituit , ut Diaconi dalmaticis uterentur . Hic gloriosus Pontifex , post multa miracula , & virtutes , quas gessit , in domino feliciter obdormivit circa annos Domini tercentum viginti (7). His temporibus , multae gentes in Christum crediderunt . Gens Iberorum per mulierem Christianam , ab eis captam , conversa est (8) ; similiter in

In-

India per duos pueros (9) Christianos Christus adnuntiatur. Hic Papa Silvester primo recepit possessiones (10), (11)

(1) *Anastasius XII.*

(2) Consule *Natal. Alexandrum Tom. V. Histor. Eccles. Dissert. XI.*

(3) Fabulosum & enormem horum Patrum numerum iuxta quosdam Orientales vide apud *Renaudet. Histor. Patriarch. Alexandr.*

(4) Viginti dumtaxat canones a Synodo Nicaena conditi sunt. Consule *Natal. Alexandrum Tom. IV. Histor. Ecclesiast. Dissert. XVIII.*

(5) Id iam totum falsum esse viri longe doctissimi, & ὁρθόδοξοί τε αὐτοί, evicerunt, *Natal. Alexander, Tillemontius, Bollandiani*, alique. Narrationis origo ex falsis S. Silvestri Actis, quamquam antiquis, defluxit. Constantinus enim Nicomediae sub vitae exitum baptizatus est.

(6) Ad fabellas iterum divertit falsa Acta sequutus.

(7) Mortuus est iuxta *Tillemontium* anno CCCXXXV.

(8) Consule *Rufinum Lib. I. Cap. X.* ut *Baronium*, aliosque omittam.

(9) Frumentium, & AEdesium. Adi *Tillemontium T. VII. in S. Frumentio*, & *Floridum Lib. XI. Histor. Eccles.* ut alios praeteream,

(10) Quas receperit vide apud *Anastasium*, & *Natal. Alexandrum Tom. IV. Histor. Eccles. Dissert. XXV.*

(11) Arretina Ecclesia credit servare in suo Archiv. privilegium quoddam sibi a beato Silvestro concessum, ut ex Catalogo eorundem privilegiorum intellexi; sed quum chartam ipse non viderim, & vetustus

ntas admodum subiecta sit ; & non unus fuerit huius nominis Pontifex , suffecerit hanc quorundam credulitatem hic commemorasse.

MArcus, natione Romanus , ex patre Prisco , sedit annis duobus , mensibus octo , diebus viginti. Hic constituit , ut Episcopus Ostiensis , qui Papam consecrat , pallio⁽¹⁾uteretur⁽²⁾.

(1) Pallium quid sit vide apud iuris Canonici Institutionum Scriptores , aliosque de ritibus agentes .

(2) De hac constitutione consule quae habet *Tillemontius in Marco* .

IVlius, natione Romanus , ex patre Rustico ; sedit annis undecim , mensibus duobus⁽¹⁾ , & cessavit diebus quindecim⁽²⁾. Hic constituit , ut nullus clericus ad causam in publico ducatur , nisi in Ecclesia . Tempore huius celebrata est secunda Synodus Nicaena trecentorum & duodeviginti⁽³⁾ Episcoporum , in qua damnata est haeresis Aarii , qui adserebat Filium minorem Patre⁽⁴⁾. Hoc factum est vivente adhuc Constantino Augusto . Huius tempore floruerunt , Hilarius Pictaviensis , & Athanasius , & Ioannes Chrysostomus⁽⁵⁾ , & multi alii Sancti , & Eremitae⁽⁶⁾ , ut Moyse , & Pastor Abbas⁽⁷⁾. Quod de Hilario

rio (8) Pi&aviensi solet dici , quod Leo haereticus Papa dixerit Hilario ; *Tu es Gallus , sed non de Gallia* : & ipse dicitur respondisse ; *Tu es Leo , sed non de Tribu Iuda*. Et quod in Concilio , nullo sibi adsurgente , dixit ; *Domini est terra* ; volens in terra residere , terra se erexit . Quod etiam Papa sibi minante , sicut praedixerat , Hilarius subito exspiravit , hoc in nullis chronicis invenitur ; maxime quum suo tempore nullus Leo Papa vocaretur , nisi forte Liberius (9) Papa , qui Constantio Imperatori haeretico , & suis favebat (10) , Leo alio nomine dictus sit , vel forte aliquis alius falsus Papa dictus sit tunc Leo . Iulius vero Papapost exsilium decem annorum (11) , & post multas tribulationes , quas a Constantio Imperatore passus est , post mortem eius ad sedem beati Petricum gloria reversus est , & fecit duas Basilicas , unam in Foro , aliam in sancti Valentini via Flaminia . His temporibus Athanasius (12) sanctissimus Episcopus , Alexandria fugiens persecutionem Constantii Imperatoris , & receptus in Treverim a Maximiano (13) , ibidem composuit Symbolum , *Quicumque vult salvus esse* (14) .

(1) *Anastas.* diebus XI.

(2) *Anastas.* XXV. *Gravesonius* duos menses , & dies aliquos .

(3) Me-

(3) Metachronismus ; nam Synodus Nicaena co-acta est sub Silvestro anno CCCXXV. quae quidem prima fuit , & non secunda , quae anno demum DCCCLXXXVII. celebrata est . Vide superius in *Silvestro* .

(4) Impius quidem Arius ita delirabat : quum autem veritas prevaluisset , ita contrarium demonstratum est , ut Patres omnes orthodoxi de Verbo semper tamquam Patri aequali , & consubstantiali , loquuti fuerint , & splendidis adeo magnificisque vocabulis ejus divinitatem significaverint , ut ea quoque impenderint , quae Patri tantum propriè convenire videbantur . Nam saepe ab *Athanasio* in *Protreptico* , & alibi , αὐτοσοφία , αὐτοζωή , αὐτοαρετή , αὐταληθία , & id genus nominibus , adpellatus est ; hoc est , ipsa per se & a se ipsa sapientia , ipsa per se vita , ipsa per se virtus , ipsa per se lux , ipsa per se veritas , quae quidem nihil aliud designant , quam ipsum per se & a se ipso Deum , ut Theologi doctissimi animadvertunt . Tamen vox illa αὐτόθεος , haud facile apud Patres occurrat , quum de Dei Sermone loquuntur ; nam ut monebat *Origenes Commentar. in Ioan.* αὐτόθεος addito articulo ὁ soli Deo Patri convenire dignoscitur . Nihilominus *Andreas* Cretensis ea oratione , quam primus *Ang. Maria Riccius* , Graecarum litterarum in Florentina Academia Professor , Graece ac Latine edidit , & quae est *De Deiparae nativitate* , Iesum Christum adpellat τὸν αὐτόθεον , & τὸν αὐτοκύριον ; quin & suo quodam iure , τὸν ὑπέρθεον , & peculiari quidem , ut videtur , intellectu ; quam vocem interpretes , ut potuit , *Altissimus Deus* vertit , & quidem recte , & *Andreas* sententiae congruenter . Quamquam alibi *divinissimus* ver-
tendo , intimam minus nominis significationem expressit .

pressit. Qui enim aliter adeo insolens vocabulum, quum de Christo agitur, convertatur? Ita quoque difficile latine convertantur vocabula illa ὑπερουσίως & ὑπερχόσιος, quae video ab Interprete haud feliciter transferri; & quidem eo magis si dicendi novitas barbariesque evitetur, adeoque *superessentialiter*, & *supermundanus* haudquaquam feratur. Illa igitur etiam αὐτόθεος & αὐτοκύριος languidiori expressione idem Interpres transtulit, Ipse Deus, & Ipse Dominus; vertere contentus. Nam quemadmodum αὐτοδίδακτος, est qui ex seipsa doctus evasit, & αὐτογινώσκων, qui per se cognoscit, & sexcenta id genus alia, ut Grammaticorum filii docent; ita αὐτόθεος, & αὐτοκύριος, est a se ipso Deus, & a se ipso Dominus; quod quidem de Filio etiam enunciari potest, non processionem ex Patre negando, sed participationem divinitatis, tamquam habitum & adfectionem, ut est in creaturis, excludendo. Non enim Filius participationem divinitatis accipit, hoc est naturam ad archetypae & primigeniae alius exemplar expressam; sed archetypum ipsum. Insuper interpretando ipse Deus, &c. non tam evidenter Arianismus impugnatur, quod praecipue respicit *Andreas*. Nam quum Platonici, & Theologi etiam quidam Christiani, ut *Pseudo-Dionysius Areopagita*, ideas rerum, scilicet exemplaria generalia a particularibus separata, quae quidem creata sunt, similibus vocibus indicare consueverint, ut αὐτοζών, αὐτοφῶς &c. ipsa vita, ipsa lux & facile Arianus Verbum ipsum Deum, ipsum Dominum, adpellaret, nec suae sententiae contraire existimaret. Et quidem sunt viri longe doctissimi, qui censeant, *Origenem*, & *Eusebium* Caesariensem, non alio sensu Verbum αὐτοσοφίαν, & αὐτοφῶς adpellavisse; adeoque in prava, & haeretica, sententia per-

man-

manſiſſe. Ceterum *ipſorum*, vel *ipſiſſimorum*, ut *Dionys. Petavius* dicere amat, *myſteriorum*, erat e contra vertendum in *Andree* Cretenſis memorata oratione, ubi *τῶν αὐτομυστήριων* legitur, niſi mendum inrepreſerit, non vero, eorum, quae ibidem ſunt, *myſteriorum*, ut *Riccus* quidem contra Auctoris ſententiam, & Grammaticorum praecepta, interpretatur. Et quidem ita ſe explicare voluiſſe *Andream* patet iis, qui nulla preſſi caligine oculos, eum *Pſeudo-Dionysii* veſtigiis inſiſtentem, paſſim *πλατωνίζων* clare perſpiciunt.

(5) Hilarius Pictavienſis natus eſt anno CCCLXI adeoque non floruit ſub Iulio. Ioannes quoque Chryſoſtomus poſterior eſt, utpote natus anno CCCLIV.

(6) Conſule *Tillemont. in Iulio, & Athanaſio*.

(7) Paſtor, Graece *Poemen*, Abbas anno CCCLXXV. vixit diverſus ab alio Poemene Abbate, qui ſaeculo V. mortuus, inter ſolitarios maxime clauit. Ceterum de Poemene, & Moyſe, adi egregie differentem *Tillemontium*.

(8) Ecce ridiculam exhibilendamque mileſiam, qualem & ipſe *Leo* noſter adgnoſcit, & quam tamen Anonymus quidam, inter Germanicos Scriptores editus, referre, cenſura minime adpoſita, non erubuit.

(9) Nescio an haec fabula ortum duxerit ex anathematibus, quae Hilarius Liberio dicit, quum proferret Epistolam Liberii ad Orientales, habeturque inter *Hilarii* fragmenta, Conſule *Tillemont. in Hiſtor. Arianorum, nota LIV*.

(10) Liberius male audit ob confirmatam Arianam formulam, Arianam ſcilicet, non rei, ſed temporis conditione. Adi *Natal. Alexandrum, Baronium, Tillemontium, &c.*

(11) Fal-

(11) Falsum id, consule *Baronium*, & *Tillemontium*.

(12) Adi *Tillemontium* in *Iulio* & *Athanasio*.

(13) A Sancto Maximino Episcopo Treviris, & Constantino Caesare. Vide *Tillemontium* in *S. Maximino*, & *Athanasio*.

(14) Hoc symbolum ab *Athanasio* compositum non fuisse evidentius est, quam oporteat demonstrare. Consule *Natal. Alexandrum*, *Tillemontium*, *Vossium* *De tribus Symbolis*, *Caveum*, *Gudinum*, &c.

Liberius, natione Romanus, ex patre Augusto, de Via lata; sedit annis sedecim (1), mensibus novem, diebus tribus, & cessavit diebus vigintiquinque. Hic in exilium deportatus est a Constantio Augusto, eo quod nolisset haeresi Arianæ consentire. Et fuit in exilio tribus annis, quo exsistente in exilio, Clerus Romanus de consilio dicti Liberii ordinavit Felicem (2) Presbyterum in Papam, virum venerabilem, quo Felice celebrante Concilium, invenit interesse duos Presbyteros Arianæ haeresi infectos, necnon Imperatoris Constantii familiares, videlicet Vrsatium, & Valentem, & eiecit ipsos de Concilio quadraginta octo Episcoporum. Post paucos vero dies provocati contra Felicem, rogaverunt Constantium Imperatorem, ut revocaret Liberium de exilio tamquam ipsis magis consentaneum. Liberius autem ut
præ-

praeceptis haeretici adsensum dedit, de exilio est revocatus. Imperator vero convocato Concilio, cum haereticis Arianis, & Vrsacio, & Valente, Felicem de Papatu, qui erat catholicus, eiecit, & Liberium, qui sibi, & Arianis, consenserat, reposuit in sede; & sic infelix Liberius Basilicam sancti Petri, & sancti Pauli, & sancti Laurentii, vi tenuit sex annis, & fuit tunc persecutio magna Romae, ita ut Clerici Liberio contrarii martyrio coronarentur. Passus est tunc Eusebius in urbe, quia Liberium esse haereticum declarabat (3).

(1) *Anastasius*, X. menses VII. &c.

(2) Liberii & Felicis Pontificum sinceram historiam lege apud *Tillemontium* doctissimum; & quid de Felicis Pontificatu censendum sit, vide apud *Natal. Alexandrum Tom. IV. Histor. Ecclesiastic. Dissertat. XXXII.*

(3) Quomodo Liberius ab haeresi defendatur, vide apud *Baronium*, & *Natalem Alexandrum Histor. Ecclesiast. Tom. IV. Dissert. XXXII. & Tillemontium.*

Felix, natione Romanus, ex patre Anastasio, sedit anno uno (1). Hic fuit catholicus, & constituit ut Episcopus vocatus ad Concilium veniat. Hic declaravit Constantium filium Constantini esse haereticum, & fuisse rebaptizatum ab Eusebio

F Nico

Nicomediensis Episcopo ; & propter hoc ab eodem Constantio de Papatu depositus , capitis decollatione , martyrio coronatur (2) IV. Kalendas Augusti .

(1) *Anastasi*us , sedit anno I , mensibus II.

(2) Consule *Vignolium* ad *Pontificale* .

DAmasus primus , natione Hispanus , ex patre Antonio , sedit annis decem , & octo , mensibus duobus , diebus decem et cessavit diebus triginta uno . Hic elegans in versibus componendis ingenium habuit , multaque , & brevia , opuscula heroico metro edidit : Huic sanctissimo viro beatus Hieronymus multa Ecclesiasticae Religionis scripta misit , inter quae & duos versus scripsit , *Gloria Patri* , & *Sicut erat* (1) . Hic etiam constituit , ut psalmi die noctuque canerentur , & ut chori in duas partes divisi alternatim psalmos cantarent (2) . Huius tempore floruit beatus Ambrosius Mediolani ordinatus Episcopus ; omnes in Italia convertuntur ad Christum (3) . Item Basilii Caesariensis , Gregorius Nazianzenus , Hieronymus , sanctus Martinus , Isidorus (4) . Ambrosius ritum canendi in ecclesia antiphonas instituit (5) .

(1) Falsum , ut arbitror . Adi *Gavantum De Ritib.*

(2) Fal-

(2) Falsum, si *Augustino* credimus. Consule *Benam in Psalmidia*, & *Tillemontium in Ambrosio*, & *Floridum Tom.* *Histor. Ecclesiast.*

(4) Consule *Prudentium adversus Symmachum*.

(4) *Isidorus Pelusiota* Ioannis Chrysostomi discipulus, quamquam paulo posterius floruit.

(5) Adi *Augustinum Confess. Lib. IX. Cap. VII.*

Siricius, natione Romanus, ex patre Tiburtio, fedit annis quindecim, mensibus undecim, diebus vigintiquinque; & cessavit diebus viginti. Hic secundam Synodum Constantinopoli celebravit, cum trecentis quinquaginta Episcopis (1). Huius tempore Hieronymus Bibliam transtulit (2) de Ebraeo in Latinum. Per idem tempus Paula multum nobilis Romana, cum filia sua Eustochio, Ierosolymam adiit. Item Arsenius in urbe Roma claruit, qui ex Senatore factus Monachus per quadraginta annos in Eremito vixit. Eodem tempore in Emaus Castello, natus est puer, ab umbilico & sursum divisus; ita ut haberet duo capita, & duo pectora, & quilibet proprios sensus; uno edente, vel dormiente, alter non comedebat, nec dormiebat. Porro postquam duobus annis vixissent, unum corpus mortuum est, altero usque in tertium diem supervivente.

(1) Secunda Synodus Constantinopolitana coacta est sub Iustiniano Augusto saeculo VI. Prima ergo Synodus CP. contra Macedonium celebrata est anno CCCLXXXI. adeoque non sub Siricio, qui Damaso successit anno CCCLXXXIV. Patrum autem numerus fuit CL. Convocata igitur est sub Damaso, & Theodosio Magno Imperatore, ut videre est apud Natal. Alexandrum Tom. IV. Histor. Ecclesiast. Dissert. XXXVI. In hoc Concilio de Spiritus Sancti divinitate, & cum Patre & Filio consubstantialitate, dogma adeo stabilitum est, ut Graeci Patres Spiritus sancti processionem veluti generationem quamdam consideraverint, nec gignendi verbo uti religioni duxerint, ubi de Spiritu Sancto agerent, ut late vir multis nominibus subspiciendus Dionys. Petavius docet, quod tamen alia forte de causa etiam usum venit. Hinc *μονογενής*, quum de Filio ageretur, ita accipiebant, ut non *unigenitus*, sed *solitarie genitus*, hoc est, *in sua generatione solus*, & *ex Patre tantum, existens*, significaret, quod ex Patre immediate procedat, non ut Spiritus Sanctus per Filium. Quare non mirum si Andreas Cretenensis audacium vocabulorum artifex in Homilia De Nativitate Deiparae, quam primus omnium Ang. Maria Riccius, ut alibi diximus, Graece ac Latine edidit, Spiritum Sanctum Filii *συγγενή* adpellet, quod Interpres ad latinas aures *congenitum* transtulit, iuxta Graecanicam Theologiam, & loquendi usum, adposite; sed apud nos nimis insolenter, apud quos non tantum sententia, ut apud Graecos, sed ipsa loquendi ratione, Spiritus Sanctus *non creatus, nec genitus, sed procedens*: quamquam scholio adscripto criminatorem omnibus obviam ivit. Alii viderint an *congenerem* verti potuisset vocabulo nobis commodiori: nam *genus* pro *natura*

supra, ubi de Trinitate agunt, Patres interdum accipiunt, ut ostendi *Dissert. De recta Patr. Nicaen. Fide Cap. II.*

(2) Vel potius sub Damaso, ut ex *Hieronymi* Epistolis constat: ceterum non repugno etiam sub Siricio quaedam eiusmodi Hieronymum commentari potuisse, de cuius laudatis laboribus consule egregie differentes *Tillemontium*, & *Nat. Alexandr. Tom. IV. Hist. Ecclesiast. Dissert. XXXIX.* ut alios omittam.

A Nastasius, natione Romanus, ex patre Maximino (1), sedit annis duobus, diebus viginti sex (2). Hic constituit, ut qui careret aliquo membro non possit esse Clericus. Hic Anastasius constituit, ut quotiescumque Evangelium recitaretur in Ecclesia, Presbyteri, & Clerici, non sederent, sed starent.

(1) Anastasius, *Maximo.*

(2) Anastasius, *XXIV.*

Innocentius, natione Albanensis, ex patre Innocentio, sedit annis quindecim, mensibus duobus, diebus viginti. Hic decrevit ad Missam pacis osculum dari. Hic etiam constituit, oleo in usum infirmorum ab Episcopo consecrato uti, non Presbyteris tantum, sed etiam omnibus Christianis (1). Hic constituit Sabbato ieiunium celebrari, quod Sabbato Domini

nus in sepulcro iacuit , & Discipuli ieiunaverunt (2). Hic fecit ordinationes quatuor per mensem Septembris (3). Hic excommunicavit Arcadium Imperatorem (4). Huius tempore floruit (5) Romae nobilissimi Romani Euphemiani nomine filius , qui primus in Palatio Imperatoris fuit . Moritur Romae hic Pontifex , & in coemeterio ad Vrsu pileatum sepelitur , v. Kalendas Augusti.

(1) Vereor , ut sit verum . Imo manifeste falsum . Adi *Natal. Alexandr. Theolog. Dogmat. Moral. Iuveninum De Sacrament. Extremae Vnctionis* . Veteres Ritus in extrema Vnctione adhibitos habes apud *Mabillonium Praefat. in Saecul. I. Benedict. S. IX.*

(2) Romae ieiunabatur Sabbato . Vide *Gratianu Distinct. XII.*

(3) Anastasius , *Decembris* .

(4) Id quidem pertendit *Baronius* , sed contrarium evincit *Tillemontius* in *Innocent. Art. VI.*

(5) Deest *Alexius* , quod supplendum ex *Martino* . Ceterum de Sancto Alexio consule *Tillemont. T. X.*

Zosimus , natione Graecus , sedit anno uno , mensibus octo , diebus vigintiquinque . Hic constituit , quod servus nullo modo fieret Clericus , & in Sabbato sancto cereus (1) benedicatur . Et ut nullus Clericus potum in publico venderet .

(1) Quo-

(1) Consule *Gavantum De Ritibus Part. IV. Tit. X.*
De *Sabbato jancfo*.

Bonifacius primus, natione Romanus, ex patre Iocundo; sedit annis tribus, mensibus octo (1), & cessavit diebus novem. Hic decrevit, ut nulla mulier, aut monacha pallam sacram Altaris contingeret, aut lavaret (2).

(1) Anastasius, *mensēs IV. diēs XIV,*

(2) Consule superius in *Xyfto I. pag. 51.*

CAelestinus, natione Romanus (1), ex patre Prisco, sedit annis VII. (2), diebus IX. & cessavit diebus XXI.. Hic constituit, ut *Iudica me Deus*, diceretur ante introitum Missae, & Psalmi David centum quinquaginta ante sacrificium psallerentur, canendo ex omnibus antiphonatim, quod ante non fiebat, sed Epistolae Pauli, & Evangelium, dicebantur; & ex hoc statuto excepti introitus de psalmis, & gradualia, & similiter obfertia ante sacrificium (3). Hic misit sanctum Patritium filium Conthes, sororis sancti Martini Episcopi Turonensis, in Hiberniam, ubi convertit omnes ad fidem. Tertia sancta Synodus universalis Ephesina trecentorum Patrum

collecta est Ephesi iussu Papae huius Caelestini, & Theodosii iunioris Imperatoris (4), in qua damnatus est Nestorius duas personas in Christo adferens, & condemnatus anathemate. Et confirmatum est, Christum esse unam personam in duabus naturis; & ut beata Maria Theotocos, idest, Mater Christi (5) adpellaretur.

(1) Alias *Campanus*.

(2) *Anastasius*, IX.

(3) *Tillemontius* veretur ut haec vera sint.

(4) An ita conciliari possit dissensus Eruditorum circa eum, qui Ephesinam Synodum convocaverit, vidernt alii. Consulatur *Natal. Alexander Tom. V. Histor. Ecclesiast. Dissert. VII. in Saecul. V. De iure convocandi Concilia consule Thomafinium Dissert. III in Concil.*

(5) Idest *Deipara*, seu *Mater Dei* adpellaretur. Nam *Matrem Christi* adpellabat etiam *Nestorius*. Ceterum an *Nestorius* aliquo modo excusari possit, & defendi, ut recentiores quidam pertendunt, quasi sese recte non explicaverit, disputat *Natal. Alexander Tom. V. Histor. Ecclesiast. Dissert. VI. in Saecul. V. Nestorii autem haereseos confutationem habes apud eundem ibidem Dissert. XXIII.*

XYstus, natione Romanus, ex patre Prisco (1), ex Regione Coelii montis, sedit annis octo, diebus novem (2), & cessavit diebus viginti duo. Hic constituit
ut

ut nullus Clericus in Parochia alterius ordinari presumat. Hic aedificavit Ecclesiam sanctae Mariae Maioris, quae dicitur Ad praesepe. Hic sepultus est in Via Tiburtina in crypta iuxta corpus beati Laurentii.

(1) Sixto, Anastasius.

(2) Anastasius,, XIX.

LEO, natione Tuscus, ex patre Quintiano, sedit annis XXI. mense uno, diebus XVII. (1). Hic doctor egregius addidit canoni, *Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam*. Sub hoc Pontifice facta est tertia Synodus (2) Chalcedoniae. Huius manum (3) quum quaedam femina communicando cum aliis in die Paschae osculata fuisset, tantam tentationem ex hoc in carne concepit, ut manum, quae occasio fuerat scandali, clam amputaret, & a se penitus eiiceret. Verum quum tumultus contra se invalesceret, eo quod Missam non celebraret, ipse in angustia constitutus, totum se beatae Mariae Virgini commisit, cui vigiliis, & orationibus, intendenti beata Maria manum portans visibiliter adparuit, & sibi suam manum adposuit; de quo miraculo non solum beatus Pontifex gratias egit, sed etiam in suis praedicationibus ipsum miraculum frequen-

quenter omnibus praedicavit. **Quarta Synodus Chalcedoniae cxxx.** Episcoporum, industria Leonis, mandante Marciano Imperatore (4), celebratur, in qua Eutyches Constantinopolitanus Abbas, & Dioscorus Alexandrinus Episcopus, qui dicebant unam Verbi Dei, & Carnis, esse naturam, damnati sunt (5). Et rursus Nestorius, & eius error damnatus est. Et diffinitum est praedicare in Christo duas naturas, & unam personam. Hic etiam Leo sanctissimus quum contra Fabianum (6) Patriarcham Constantinopolitanum, & Eutychen, Epistolam (7) ad Chalcedonense concilium scripsisset, eandem antequam mitteret Epistolam, super altare sancti Petri ponens, & per XL. dies ieiuniis, & orationibus insistens, rogavit sanctum Petrum ut siquid esset in eadem Epistola emendandum ad fidei, propter quam scripta erat, informationem, ipse dignaretur corrigere, & emendare, quod & factum est. Nam in fine XL. dierum invenit eandem Epistolam in omnibus ad propositum correctam, & emendatam (8); hoc ipsum Petro revelante. Hic sanctissimus Papa sepultus est ad Basilicam sancti Petri, cuius festum in vigilia Apostolorum agitur.

(1) *Anastasius*, XXVI.

(2) Qua-

(2) Quarta.

(3) Ecce de more milesiam quamdam, quam unde hauserint hi sequioris aevi Scriptores ignoro prorsus. Nihil de hoc habet *Anastasius*.

(4) Id ipsum demonstrat *Natal. Alexander Tom. V. Histor. Ecclesiast. Dissert. XI. in Saecul. V.*

(5) In quo error Eutychetis consisteret, vide disputantem *Natal. Alexandrum Tom. V. Histor. Ecclesiast. Dissert. X. in Saecul. V. & an vere Dioscorus in Synodo Chalcedonenſi damnatus fuerit ibid. Dissertat. XIII. in idem Saeculum, Confutationem autem huius haereſeos habes Dissert. XXIV. ibidem.*

(6) Non contra Fabianum, sed ad *Flavianum* scripta fuit haec Epistola.

(7) De huius Epistolae in Concilio Chalcedonenſi receptione consule disputantem *Natal. Alexandrum Tom. V. Histor. Ecclesiast. Dissertat. XII. in Saeculum V. Et Thomasinum Dissert. XII. in Concil.*

(8) Vide *Tillemontium in Leone Art. LVI.*

Hilarius (1), natione Sardus, ex patre Crispino, sedit annis vi. mensibus iii. diebus x. Hic constituit ut nullus Pontifex sibi successorem constitueret. Hic sepultus est apud sanctum Laurentium. Per idem autem tempus, ut legitur in historia Brittonum, in Britannia regnabat Arturus, qui benignitate sua, ac etiam probitate, Franciam, Flandriam, Norvegiam, Datiam (2), ceterasque maritimas insulas, sibi servire coegit. In proelio quoque letaliter vulneratus, sedens ad curandum vulnera in quadam insula,

fula, deinceps Brittonibus de vita eius usque hodie nulla certitudo remansit.

(1) Anastasius, *Hilarus*.

(2) Forte *Daniam*.

Simplicius, natione Tiburtinus, ex patre Crastino (1), sedit annis VI. mense I. (2) & cessavit diebus VI. Hic vir beatissimus dedicavit Basilicam sancti Stephani martyris, & Basilicam sancti Laurentii, & Basilicam sanctae Bibianae Martyris, ubi corpus eius requiescit cum quatuor millibus ducentis XLVI. Sanctorum corporibus, exceptis parvulis & mulieribus. Hic constituit ut ad sanctum Petrum & sanctum Paulum, VII Presbyteri per hebdomadas manerent propter poenitentes & baptizantes, & fecit quinque regiones presbyteris dividendas. Primam regionem ad sanctum Petrum. Secundam ad sanctum Paulum. Tertiam ad sanctum Laurentium. Quartam ad sanctum Ioannem Lateranensem. Quintam ad sanctam Mariam maiorem (3). Hic Pontifex sepultus est in Vaticano iuxta corpus beati Petri. Eodem tempore fuit (4) in Britannia Merlinus vates ex filia Regis sanctimoniali, & incubo daemone, natus. Nam mater ipsius regis Demeciae filia, inter monachas

chas in Ecclesia sancti Petri degebat in ciuitate Haremedir, quae adseruit se numquam virum cognovisse. Sed quidam in specie pulcherrima frequenter deosculans & evanescens, & rursus adparens, & eam amplectens, gravidam reliquit. Et quum Rex Britanniae aedificium mirae magnitudinis construeret, & nocte evanesceret, quod in die aedificabatur (5), a Magis recepit responsum, quod aedificium non procederet, nisi calcina misceretur sanguine alicuius sine patre (6) procreati. Et quum per regnum talis quaereretur, Merlinus puer a quodam puero secum comedente, talis notificatur. Et captus Merlinus magos mentitos dixit fuisse. Et ostendens sub terra voraginem totum absorbentem mortem evasit (7).

(1) Anastasius, *Castino*.

(2) Anastasius, *XV. dies VII.*

(3) Haec videntur esse quinque Ecclesiae Patriarchales, de quibus in Operis prooemio *Leo* noster.

(4) Fabella festiva ex vulgari credulitate nata, quae vult Daemones interdum concumbere cum mulieribus. Huic credulitati occasionem dedit Philosophorum Ethnicorum opinio, atque etiam Poetarum, apud quos Dei, & Genii, passim cum feminis miscuntur, & liberos tollunt. Mirum tamen similia nostris Patribus, & Theologis adcredita fuisse, quum mera esse deliramenta somniantium facile

le intelligatur. At id potissimum derivatum est ex eo, quod veteres Philosophi, & antiqui Ecclesiae Patres, Angelos Daemonesque corporibus instructos existimarunt, ut fusius ad *Epist. II. Glycae* p. 146. adnotavimus, inter quos recensendus etiam *Basilius Magnus*, qui idcirco in *Homilia*, qua monstrat Deum malorum auctorem non esse, Angelis vestes fulgidas ac radiantes tribuere videtur; cuius sententiam non satis explicat *Riccus* Interpres Italicus, scholasticam quamdam distinctionem in ora libri adscribens, *Basilio* aliter sentienti prorsus ignotam, scilicet, inquit, id esse de Angelis intelligendum, quum corpora adsumunt. Consulatur *Actio V. Synodi Nicaenae II.* Hic quoque observandum, Angelos iuxta *Basilii* sententiam *νοητός* adpellari non posse, quod quidem faciunt ii, qui eos omnino incorporales existimant: quare recte a *Michaelis Glycae Epist. I.* diabolus *νοητός ὄφης* adpellatur: id quod non video cur improbet *Ang. Maria Riccius*. Nam etsi *Glycas* alicubi existimasset, serpentem, qui Evam seduxit, verum fuisse serpentem, quo veluti instrumento usus est diabolus; tamen eo loci *Glycas* non de serpente agit, qui Evam seduxit; sed de diabolo primario seductionis auctore loquens, eum serpentem, & draconem, ex Scripturarum usu, *ἀλληγορικῶς* adpellat, quem quidem incorporeum esse arbitratus est, ut ex *Epist. II.* constat. Non igitur *νοητικῶ ὄφεις* ut *Riccus* contra fidem MSS. Codicum pertendit, legendum est, sed *νοητῆ*, ne *Glycas* ineptire videatur. Quare & *Pontanus* egregie vertit, *Serpentis, quem mente percipimus*.

(5) Num tela Penelopes?

(6) Sine patre procreati dicebantur Spurii, S P. quasi *sine Patre*, adscripto, ut auctor *Plutarchus in Quaestion.*

Ro-

Roman. & ii, qui divino semine concepti fuissent. Vide quae in hanc rem apte producit *M nagius* ad *Lib. III. Laertii*, ubi de Platonis patre.

(7) Hinc subterraneum Merlini antrum apud *Ariesum*.

Felix natione Romanus, ex patre Felice Presbytero de regione (1) Fasciolae sedit annis III. (2) mensibus IX. diebus XVII. & cessavit diebus V. Hic constituit ecclesias ab Episcopo esse consecrandas. Sepultus est autem in Basilica sancti Pauli.

(1) Anastasius, de titulo Fasciolae.

(2) Anastasius, VIII. menses XI. dies XXIII.

Gelasius, natione Afer, ex patre Valerio, sedit annis IV. mensibus VIII. diebus XXVIII. (1), & cessavit diebus VIII. Hic fecit orationes, tractatus, & hymnos, sicut Ambrosius; & praefationem Missae composuit, *Vere dignum, & iustum est*, quotidiano usui. Huius tempore facta est inventio sancti Michaelis in Crypta. Item tempore huius invenitur corpus sancti Barnabae Apostoli, & cum eo Evangelium, quod propria manu in Ebraico sanctus Matthaeus scripserat.

(1) Anastasius, diebus IX.

Ana-

A Nastasius , natione Romanus , ex patre Fortunato (1) , sedit anno i. mensibus xi. diebus xxviii. (2) , & cessavit diebus iv. Hic constituit ut nullus Clericus praetermitteret officium suum ira vel rancore propter Missam . Hic Anastasius Imperatorem excommunicavit .

(1) Anastasius , *Petro* . Forte mendum ex sequenti vita huc inrepsit .

(2) Anastasius , *XXIV* .

Symmachus , natione Sardus (1) , ex patre Fortunato , sedit annis xv. mensibus vii. (2) , diebus xxviii. & cessavit diebus vii. Hic constituit omni die dominico , & in natalitiis (3) Sanctorum *Gloriam in excelsis Deo* cantari , & , quae sequuntur verba Angeli , addidit eidem hymno . Huius tempore Clodoveus Rex Franciae a beato Remigio baptizatus est , qui & Parisiis regalem ecclesiam aedificavit in honorem Apostolorum Petri , & Pauli . Boethius vir consularis in Italia claruit , qui exfulatur a Theodorico Rege Italiae , ibique libros de consolatione Philosophiae edidit . Hoc tempore claruerunt sanctus Remigius , sanctus Maxentius Abbas , sanctus Leodegarius , sanctus Arnulphus , & sancta Genovefa . Eodem tempore Rex Sigismund-

Imundus Rex Burgundiae ad honorem sancti Mauricii sociorumque eius apud Aganum ibidem quiescentium Monasterium construxit, & possessionibus donavit.

(1) Alias apud Anastasium, *Romanus*.

(2) Anastasius, *VIII. diebus XXVI.*

(3) Qui dies dicerentur natalitii Sanctorum vide apud *Muratorium Dissert. XIX. in S. Paulinum.*

Hormisda, natione Campanus, de civitate Fresolone, ex patre Iusto, sedit annis IX. (1), mensibus VIII. diebus VIII. Quum hic multas eleemosynas pauperibus erogasset, necnon & Basilicis diversa ornamenta contulisset, apud sanctum Petrum trabem argenteam (2) MXL. librarum relinquens, ibidem sepultus requiescit. Hic Clerum constituit, & Psalmos erudit, & Graecos reconciliavit, qui obligati fuerant vinculo anathematis, propter Petrum Alexandrinum Episcopum.

(1) *Anastasius, VIII. & dies XVII.*

(2) *Anastasius habet: quam ex argento coepit.*

Ioannes primus, natione Tuscus, ex patre Constantino (1), sedit annis II mensibus VIII., diebus XVIII. & cessavit diebus

G

bus VII. (3). Huius tempore Francia convertitur ad Christum (4). Hunc Theodoricus Rex Gothorum, qui regnabat in Italia, misit Constantinopolim ad Iustinum Imperatorem; sed reversum, cum sociis, carcerali angustia peremit, quare Dominus post parvo tempore elapso acriter punivit; nam post paucos dies Rex extinctus est, cuius animam quidam sanctus Eremita (5) vidit per Ioannem Papam, & Symmachum, in ollam Vulcani proiici. Obiit autem Ravennae in carcere, cuius corpus translatum est Romam, & sepultum in Ecclesia sancti Petri.

(1) Anastasius, *Constantio*.

(2) XXII. *Anastasius*.

(3) *Anastasius*, LVIII.

(4) Observa id, & consule *Tillemontium* in *Ire-naeo*, & *Dionysio Areopagita*; & *Natal. Alexandrum* Tom. III. *Histor. Ecclesiast. Dissert. XVI.* Adi superius pag. 30, & 42.

(5) Ex *Paulo Diacono*.

FELIX quartus, Sabinus (1), ex patre Constantino (2), sedit annis II (3), mensibus IV, diebus XV, & cessavit mense I (4). Hic statuit, ut infirmi ante obitum Oleo sancto debeant inungi (5). Hic Patriarcham Constantinopolitanum excommunicavit.

(1) Ana-

- (1) Anastasius, *Samnius*.
- (2) Anastasius, *Castorio*.
- (3) Anastasius, *IV. menses II. dies XIV.*
- (4) Anastasius : & cessavit mense uno, & diebus XV.
- (5) Id ex Apostolica traditione descendit. Sed Graeci etiam fanis & benevalentibus hoc Sacramentum conferunt. Consule *Gearium ad Eucholog. Natal. Alexandrum Theolog. Dogmat. Moral. Iuveninum De Sacramentis*.

Bonifacius secundus, natione Romanus, ex patre Sigismundo (1), sedit annis II. diebus XXVI, & cessavit diebus VI. Hic constituit ut Clerici sint divisi a laicis a celebratione Missae; & hic sepultus in Ecclesia sancti Petri.

(1) Anastasius, *Sigilbuldo*, vel *Sigebuldo*, vel *Sigisvultho*.

Ioannes secundus, natione Romanus, ex patre Proiecto, de Coelio monte, sedit annis II, mensibus IV, diebus VI, & cessavit diebus VII. Hic damnavit Arthemium (1) haereticum Episcopum. Mauritius (2) discipulus beati Benedicti sanctitate claruit in Gallia.

(1) Anthimum Episcopum CP.

(2) Legendum *Maurus*.

G 2

Ag-

Agapitus , natione Romanus , de regione Ioannis & Pauli , fedit mensibus XI , diebus XVIII . Hic constituit Processiones fieri die Dominico . Hic ad Iustinianum Imperatorem Constantinopolim veniens , defunctus est ; cuius corpus Romanam translatum , in Basilica sancti Petri sepultum est .

Silverius , natione Campanus , ex patre Hormisda Episcopo ⁽¹⁾ Romano , fedit annis III ⁽²⁾ , mensibus V , diebus XX ⁽³⁾ . Hic in exilio interfectus est ab Imperatore . Nam Theodora Imperatrix , propter Arthemium ⁽⁴⁾ Episcopum de haeresi condemnatum , quia ipsum retinere noluit , misit in exilium in Pontiam ⁽⁵⁾ Insulam , ibique mortuus est , plenus multis virtutibus .

(1) Natus scilicet ex Hormisda , antequam hic Romanus Episcopus creatus fuisset .

(2) *Anastasius* , annum I .

(3) *Anastasius* , XI .

(4) *Anthimium* legendum est , ut supra in *Ioanne II* .

(5) *Anastasius* , *Pontias* .

Vigilius , natione Romanus , ex patre Ioanne , fedit annis XVII , mensibus VI ⁽¹⁾ , diebus XXVI , & cessavit mensibus VI ,

VI, & diebus v (2). Huius tempore Belisarius Patricius liberavit Romam a captione Gothorum, & obtulit sancto Petro Crucem auream de Vandalorum spoliis, pensantem libras centum. Hic moritur Syracusis in Sicilia in exilio. Hic ordinavit Missas celebrari in Ecclesia orientali parte (3). Hunc autem Pontificem, quemadmodum, & praedecessorem suum, Theodora Imperatrix propter Arthemium (4) Episcopum Constantinopolitanum, persequuta est, & de mandato ipsius ductus in Constantinopolim, ubi quum nollet Arthemium haereticum Episcopum restituere, de Ecclesia sanctae Sophiae, in quam fugerat, extrahitur, & misso fune in collo eius, per totam Civitatem extrahitur de mane usque ad vesperras, & in exilio moritur. Hic Vigilius licet male Papatum intraverit, eo quod cupidus ad Papatum venisset, quum esset Silverii Papae Archidiaconus, propter ipsius consilium est relegatus Silverius Papa ab Imperatrice Theodora, ut ei in Papatu succederet: quia tamen de facto poenituit, pro fide in exilio relegatus, ibidem feliciter terminavit (5). Huius tempore apud Constantinopolim, quinta Synodus congregata est (6), sub Iustiniano Imperatore, contra Theodoram, & omnes Haereticos, qui beatissimam Mariam hominem

tantum, & non Deum, genuisse adfirmabant (7). Circa hæc tempora sanctus Remigius obiit, qui septuaginta duobus annis Remensem rexit Ecclesiam. His temporibus in una civitate Siciliae constat Theophilum Archidiaconum exstitisse, qui Christum, & eius Genitricem abnegando, Diabolo homagium (8) fecit; qui per Diabolum ad quod volebat permotus erat; ad cor vero rediens, & cum fletu duræ poenitentia se affligens, mediante beata Virgine Maria, veniam & gratiam recuperavit (9).

(1) *Anastasius*, V.

(2) *Anastasius* iuxta varios Cod. MSS. varie habet.

(3) Christianos antiquos ad orientem verfos erasse notum est. Templorum autem frons orientem spectabat, ut videre est præter alios apud *Cabassutiam* *Notit. Concil. De Veter. Eccles. situ & forma.* & apud *Malioruscium* *Lib. II. Instit. Canon. Tit. XX.* quem honoris gratia commemoro, quum meus Praeceptor exstiterit, in quo humanitatem, & variam rerum cognitionem, subspexi; critice tamen, & castigatam eruditionem, desideravi; qua de re etiam eius opera luculentum perhibent testimonium.

(4) *Anthimum*, ut iam animadverti.

(5) Ita Graeci ἀντιμύθησι.

(6) De huius Synodi convocatione consule *Natal. Alexandrum* *Tom. V. Histor. Ecclesiast. Dissert. III. in Saecul. VI.*

(1) Con-

(7) Consule *Natal. Alexandrum loco citato Dissertat. IV. & V. in Saecul. V.*

(8) Quid sit *homagium* vide apud *Cangium in Glossario.*

(9) Narratio haec anilem fabellam redolet.

Pelagius primus , natione Romanus , sedit annis x ⁽¹⁾, mensibus II, diebus x, & cessavit mensibus VI, diebus xxv. Huius tempore tantae pluviae fuerunt , ut omnino dicerent homines quod diluvium inundaret , & talis clades fuit, qualem a faeculo nullus meminit audivisse. Ab hoc sanctus Gregorius in Constantinopolim Apocrisiarius directus , hortatu Leandri Hispalensis Episcopi libros Moraliū in Iob composuit. Quum vero Tiberis ex praedictarum pluviarum abundantia in tantum abundasset , ut super urbem ingrediens magnam partem regionis occuparet, secum trahens maximam partem bestiarum, & maxime serpentium, cum uno ingenti dracone. Quae bestiae post diluvium putrefactae ex aeris corruptione maximam mortalitatem hominum induxerunt , ita ut multae domus in urbe Roma vacuae remanerent , ex qua clade & Pelagius Papa mortuus est.

(1) Anastasius, IV. menses X. dies XVIII. alias annos XI.

*Desunt iuxta Pontificale, & veteres Catalogos
a Vignolio editos.*

IOannes III.

Benedictus I. &

Pelagius II.

*& quae dicuntur de Gregorio, & diluvii
clade, pertinent ad Vitam Pelagii II.*

Gregorius primus doctor, natione Romanus, ex patre Gordiano, sedit annis XIII; mensibus VI, diebus XVI (1), & cessavit Papatus mensibus V. diebus XVI. Hic doctor divinarum Scripturarum serenissimus (2), & inquisitor mansuetus fuit. Hic composuit Homilias numero XL. Iob, & Ezechielem exposuit. Registrum pastorale, & Dialogum (3), & multa alia bona, fecit. Hic in propria domo, fecit Monasterium. Merito terrestris Angelus vocatur, quia coelestem vitam duxit in terris. In singulis Ecclesiis Romanae urbis in remissionem humani generis singulis diebus quadragesimae statuit fieri stationes devotioni fidelium celebrandas; & ne erroris antiqui semen de cete-

ro

ro pullularet, imaginibus Daemonum capita, & membra, fecit generaliter amputari; ut per hoc exstirpata radice haereticae pravitatis, palma Ecclesiasticae virtutis plenius exsultaretur. Item addidit in Missa, *Diesque nostros in tua pace disponas*; & fecit super corpora Apostolorum Petri, & Pauli, iugiter celebrari a Papa, sive a Cardinalibus. Hic instituit per septiformem Litaniam placare iram Dei: septiformis autem ideo dicta est, quia in primo choro fuit omnis Clerus; in secundo Abbates cum monachis, in tertio Abbatissae cum congregationibus suis; in quarto omnes infantes; in quinto omnes viduae; in sexto omnes laici; in septimo omnes coniugatae. Hic primus Pontifex, *Servus servorum Dei*, scripsit. Hic beatissimus Pontifex, quum processionem cum Litanis quodam Paschali tempore ordinaret, per Romanam imaginem B. Mariae Virginis, (quae nunc ut fertur manet in sancta Maria Maggiore, quam Lucas arte Medicus, & Evangelista, & Pictor (4) egregius, formasse dicitur) ante processionem reverenter portari fecit; tunc in aere iuxta imaginem auditaе sunt voces Angelorum canentium: *Regina coeli lactare, alleluia; quia quem meruisti Christum portare, alleluia; resurrexit sicut dixit, alleluia*. Tunc beatus Gre-

go-

gorius adiunxit quae sequuntur , *Ora pro nobis Deum , alleluia* (5). Hic sanctissimus Papa , post multa mirabilia , quae gessit in hoc mundo , plenus bonis operibus migravit a corpore , anno Domini ab Incarnatione sexcentesimo sexto , sepultusque est in Ecclesia sancti Petri .

(1) Anastasius , X.

(2) Γαληνότητος , pro *luculentissimus* , ut videtur .

(3) Quare Graeci eum *Gregorium Dialogum* appellunt . Consule *Part. I. Epist. Glycae in Deliciis Erudit. pag. 22.*

(4) Lucam non fuisse pictorem manifeste evincunt viri docti , & *Tillemontius Tom. II.* Quare alterius cujusdam Lucae oportet fuisse illas imagines , quae esse ab Evangelista depictae feruntur . Consule etiam *Bollandianos* .

(5) Credo haec luculentiori probatione indigere .

Sevinianus (1) , sedit anno uno , mensibus quinque , diebus novem , & cessavit diebus viginti uno . Hic constituit , ut horae diei per Ecclesias pulsarentur (2) .

(1) Anastasius *Sabinianus* .

(2) Campanarum usus in Ecclesia quando inciperit incertum . Saeculo quidem VIII. iam invaluerat , ut videre apud *Mabillonium Praefat. ad Acta Sanct.* Usus tamen tintinnabulorum antiquissimus est , & ab ipsis Mosaicis temporibus repetendus . Vide *Magium De Tintinnabulis* , & antiquum anaglyphum apud *Bonærotium* , in quo tintinnabulum sculptum ,

ptum, collo Afini suspensum est. Antiquum aereum tintinnabulum forma nostrarum campanarum vidi in Museo Comitum *Gherardesehae*.

Bonifacius quartus, natione Marforum, de civitate Valeria, ex patre Ioanne medico, sedit annis septem (1), mensibus octo, diebus duodecim (2); & cessavit mensibus octo, diebus vigintiquinque. Hic obtinuit ab Augusto Phoca Caesare Imperatore, ut Ecclesia beati Petri Apostoli caput esset omnium Ecclesiarum, quia Constantinopolitana primam omnium Ecclesiarum se scribebat (3). Item Bonifacius Papa & Christianissimus, templum quod dicitur sancta Maria rotunda, ubi multoties a Daemonibus percutiebantur Christiani, rogavit Imperatorem Phocam, ut condonaret ei hoc templum, ita mirabiliter aedificatum ad honorem Cybeles Matris Deorum, Neptuni, & Dei Martis (4), in kalendis Novembris ut ipse posset dedicare illud ad honorem beatæ Mariae Virginis, & omnium Sanctorum; & Caesar ei concessit; & ipse Papa cum Romano populo in die kalendarum Novembris illud dedicavit, & statuit ut ipso die Romanus Pontifex missam ibi celebraret, & populus accipiat corpus, & sanguinem, Domini nostri Iesu Christi, sicut in die Natalis Domini (5);
& in

& in isto die omnes cum Virgine Matre Domini Maria, & coelestibus Spiritibus, & omnis populus Christianus, habeant festivitatem (6). Et defuncti habeant per Ecclesias totius mundi sacrificium sequentis diei, pro redemptione animarum (7).

(1) *Anastasius*, VI.

(2) *Anastasius*, XIII.

(3) Non ut esset obtinuit, quae iam prima erat; sed ne hunc sibi debitum titulum Ecclesia Romana in Constantinopolitanam videret transferri. Vide *Baronium; Natal. Alexandrum*, &c.

(4) In omnium Deorum honorem, adeoque *Pantheon* adpellabatur, Πανθεον.

(5) Hinc forte eliciatur, tempore Leonis in natiuitate Domini fideles sub utraque specie communicasse: nam hic usus communicandi sub utraque specie desuit XIII. Saeculo, ut ostendit *Mabillonius* in *Prolegomenis ad Ordinem Romanum*. Ceterum Bonifacii aetate semper sub utraque specie fideles communicabant.

(6) Obserua originem festi omnium Sanctorum, de quo vide inferius in *Gregorio IV*. Sed consulendus omnino *Baronium in notis ad Martyrolog*.

(7) Commemoratio defunctorum II die Novembris posterius instituta est, scilicet post S. Odilonem Abbatem. Consule *Martyrologium Romanum* cum *Baronii notis, Floridum Histor. Ecclesiast. Lib. . . . & Natal. Alexand.*

Boni.

Bonifacius tertius, natione Romanus, sedit mensibus octo, diebus viginti octo. Hic constituit, ut nitidus pannus poneretur super Altare.

Deusdedit, natione Romanus, ex patre Stephano subdiacono, sedit annis tribus, diebus viginti (1), & cessavit mense uno, & diebus sedecim. Hic dum quemdam oscularetur leprosum, statim a lepra mundatus est.

(1) *Anastasius*, XXIV.

Bonifacius quintus, natione Campanus, de Neapoli; sedit annis quinque, diebus decem & tribus, & cessavit mensibus quatuor.

Honorius primus, natione Campanus, sedit annis duodecim, mensibus undecim, diebus duodeviginti (1). Hic Papa ecclesiam beati Petri Apostoli, auro argenteoque splendide decoravit, & eam tabulis aereis per totum cooperuit. Etiam fecit ecclesiam beatae Agnetis, ubi requiescit; & beati Pancratii, via Aurelia; & quatuor Coronatorum; sepultusque est hic Pontifex in ecclesia beati Petri. Hoc tempore

Ana-

Anastasius monachus martyrio coronatur, qui natus in Perside, magicas artes puer a patre didicit; sed mox, ut a captivis christianis nomen Christi didicit, Ierosolymam petens, post Baptismum monachus efficitur; tandem a Saracenis captus, diversis & gravissimis poenis interimitur; mox quidam daemoniacus eius tunicam indutus curatus est; cuius corpus Heraclius Imperator, devictis Persis, deducens Romam, in monasterio sancti Pauli ad Aquas Salvias collocavit.

(1) *Anastasius*, XVII.

SEverinus, natione Romanus, ex patre Abieno (1), sedit anno uno (2), & cessavit mensibus quatuor & diebus viginti octo (3). Hic Pontifex sanctus, & benignus fuit, amator cleri, & pauperum; res ecclesiarum, & possessiones ampliavit; sepultus est apud sanctum Petrum.

(1) Hoc est, *Avieno*, mutato V in B, ut fieri solet.

(2) Anastasius habet: *sedit menses duos, dies quatuor*.

(3) Anastasius habet, XXIX.

Ioan-

Ioannes quartus, natione Dalmata, ex patre Venantio Scholastico, sedit anno uno, mensibus novem, diebus duodeviginti; & cessavit mense uno, & diebus decem & tribus. Hic thesauris ecclesiae distractis multa millia hominum per Istriam, & Dalmatiam, a servitute redemit. Hic Anastasii, & Vincentii martyrum, & aliorum sanctorum, quorum reliquias de Dalmatia, & Istria, adduci praeceperat, iuxta fontem Lateranensem in oratorio Ioannis Evangelistae recondidit. Sepultus est apud sanctum Petrum.

Theodorus, natione Graecus, ex patre Theodoro episcopo de civitate Ierusalem, sedit annis sex, mensibus quinque, diebus octo⁽¹⁾, & cessavit diebus tribus⁽²⁾. Hic constituit benedictionem cerei in Sabbato sancto⁽³⁾. Hic librum poenitentialem composuit.

(1) *Anastasius XVIII.*

(2) *Anastasius: & cessavit Episcopatus dies LII.*

(3) Consule superius in Zosimo pag. 86. ubi de cerei benedictione instituta agit Leo, & ubi nos quaedam tempestive adnotavimus.

Mar-

Martinus de civitate Tudertina Provinciae Tusciae, sedit annis septem⁽¹⁾, mense uno, diebus viginti octo⁽²⁾, & cessavit diebus viginti sex. Hic dum celebraret Missam, spatharius Olympii⁽³⁾ missus est ad occidendum eum; qui levando gladium, statim caecus effectus est. Hic celebravit Romae Concilium, in quo damnavit pravi dogmatis adsertorem Paulum Constantinopolitanum falsi nominis Patriarcham, propter quod Constantinus Imperator ipsum Constantinopolim evocavit; & inde in exilium missus in Chersonam, ubi & sanctus Clemens Papa relegatus fuerat, ibidem ad Christum feliciter migravit; cuius festum celebratur in vigilia⁽⁴⁾ sancti Martini Turonensis.

(1) *Anastasius*, habet VI.

(2) *Anastysius*, XXVI.

(3) Exarchi vide icet, a Constante Caesare, seu Constantino missi.

(4) Lege ex *Martino*, in *crastino*.

Eugenius, natione Romanus, de regione Aventina, clericus a cunabulis ex patre Rufino⁽¹⁾, sedit annis duobus, mensibus octo, diebus viginti duobus⁽²⁾; & cessavit mense uno, diebus viginti octo⁽³⁾. Hic in omnibus benignus, & amabilis, ma-
xi-

ximaeque sanctitatis , sepultus est apud sanctum Petrum .

(1) Anastasius, *Rufiniano* .

(2) *Anastasius* , XXIV.

(3) *Anastasius* , XXIV.

VItalianus , natione Signiensis , provinciae Campaniae , ex patre Anastasio , sedit annis quatuordecim , mensibus sex , & cessavit mensibus duobus , diebus tredecim . Hic cantum Romanorum composuit , & Organo concordavit . Hic nuncios direxit Constantinopolim , ad Imperatorem , iuxta consuetudinem , significans de sua ordinatione ; qui Nuncii postquam fuissent reverenter recepti , renovatis Romanae Ecclesiae privilegiis redierunt , portantes Evangelia auro conscripta , & pretiosis gemmis decorata (1) , quae Imperator sancto Petro Apostolo transmissit . Hic Papa quemdam Graecum Theodorum nomine , Monachum , & magnae litteraturae virum , Cantuariensi Ecclesiae in Anglia praefecit in Episcopum ; qui Theodorus scripsit poenitentialem librum (2) mirabili , & tanta , discretione distinguens modum singularum culparum ; de quo libro in iure Canonico fit frequenter mentio . Hic Papa sepultus est in sancto Petro .

H

(1) Hu-

(1) Huiusmodi Evangelia aureis litteris conscripta & pretiosis gemmis decorata adservantur Florentiae in Palatii sacello D. Bernardo sacro, quae unde comparata fuerint, enarrabitur in progressu horum operum ἀνεκδότων ad Pontificiam & Augustam historiam pertinentium. Heic opportune monendum, falso a *Bocchi* in *Descript. Florentiae* adferi haec Evangelia, esse Evangelium B. Ioannis ἀπόγραφον.

(2) Notior est vetus Ecclesiae circa Canonicas Poenitentias disciplina, quam ut heic opus sit de ea pluribus disputare; deque illa consuli possunt Viri doctissimi, *Io. Morinus*, *Cabassutius*, *Natalis Alexander*, *Iuveninus*, *Vanespinius*, alique Ecclesiasticarum rerum, & Canonicarum sanctionum, illustratores. Heinc antiquitus tot canones, & libri poenitentiales, conscripti fuerunt, quibus poenitentibus certa certorum criminum expiandorum ratio praescriberetur, quot usque ad nos pervenere, vel quorum memoria adhuc in Scriptorum Ecclesiasticorum monumentis occurrit. Certe huiusmodi fuit liber poenitentialis Theodori Cantuariensis, de quo consulendus *Caveus* in *Histor. Litterar. Scriptor. Ecclesiast.* In Bibliotheca vero Riccardiana libri cuiusdam poenitentialis Graece scripti fragmentum Codice MS. S. II. XXX. extat, quod concinnatum dicitur a *Nicolae Malaxo* Naupliae Protopapa; sed quod potius praeparationes & instructiones quasdam ad poenitentiam & confessionem rite peragendam, quam Canones poenitentiales, complectitur, ex variorum Patrum operibus coagmentatum, quorum quaedam, ni fallor, *Io. Morinus* laudatus iam edidit. Sed quum temporum barbarie negligentia glisceret, & Ecclesiastica sensum disciplina mutaretur, alia ratio satisfactorum pro peccatis subintroducta est, & Canonicis poe-

poenitentiis alia opera pietatis substituta, quae ut aequivaleant legitima auctoritate sancitum est, concessis ob illa indulgentiis, & remissionibus, eo modo, quo nunc utimur. Nam licet in primitiva Ecclesia remissiones, & indulgentiae, concederentur, ut ex *Tertulliano*, & *Cypriano*, liquido constat, & Theologi doctissimi evidenter demonstraverunt, & praecipue *Natal. Alexander Tom. III. Histor. Ecclesiast. Dissert. II. in Saecul. III. & Theolog. Dogmat. Moral. Tractat. De Indulgentiis*, & *Iuveninus Dissert. De Indulgentiis*; alio tamen ritu, diversaque ratione, concedebantur: quare sperandum a Θεοφιλεσάτω, & sapientissimo Episcopo, in quibusdam Fesulanis Ecclesiis programmata proposita tolli iussum iri, in quibus indulgentiae a B. Petro, Silvestro I, Liborio, & aliis antiquissimis Romanis Pontificibus, eadem forma, ac ritu, qui nunc in usu est, praedictis Ecclesiis concessae commemorantur; quarumque catalogus in Bibliotheca etiam Riccardiana Codicibus MSS. Q. II. VII. & S. IV, XXI. adservatur. Decimo igitur circiter saeculo, quum Canonum poenitentialium sensus haud recte intelligeretur, ut luculentostendit *Floridus Histor. Ecclesiast. Lib. LX.* anni poenitentiae praescripti mirabiliter aucti sunt, ita ut homines Christiani eas difficillime implere possent, adeoque ad poenitentiaram redemptiones, & permutationes, confugere necesse fuit, vel aliis etiam de causis, ut videre est apud *Iuveninum Dissert. De Indulgentiis Cap. II. & Floridum* memoratum; ut nihil de bello sacro dicam saeculo XI. suscepto, quod in causa fuit, cur vetus Ecclesiae disciplina circa poenitencias prorsus immutaretur, loco poenitentiae procinctu illo, ac expeditione, subrogata, ut late differunt *Natal. Alexander Theolog. Dogmat. Moral.*

val. Tract. De Indulgent. & Tom. VI. Histor. Ecclesiast. Dissert. IX. in Saecul. XI. & XII. Art. IV. Iuveninus Dissert. De Indulgent. Cap. II. Vanespenius Par. II. Iur. Ecclesiast. Tit. VII. ut de Morino, aliisque taceam. Haec autem, quae dixi, confirmantur & illustrantur antiquo monumento, cuius mihi copiam fecit Vir humanissimus, & huiusmodi antiquitatum consultissimus, Reverendissimus Dominus Fulgentius Nardius Florentinus, Monasterii Sanctae Trinitatis Florentiae, Ordinis Vallis-umbrosae, Abbas dignissimus, de quo eleganter & vere quidam sequens anagramma composuit: FVLGENTIVS NARDI. TER INFVLA DIGNVS. Monumentum autem illud, quod in Pistoriensi Archivo servatur, est quod sequitur.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Breve recordationis pro modernis, & futuris temporibus ad memoriam habendam, vel retinendam, qualiter actum est in loco, qui dicitur Campilio iuxta Bati, in praesentia bonorum hominum, quorum nomina subtus leguntur.

Manifesti sumus nos Alfredus, Bernardus, a Domino Lamberto Boloniensi Episcopo accepimus poenitentiam triginta annorum, qua suscepta, professi sumus coram Domino sustinere non posse; qua de causa praefatus Episcopus cum voluntate, & licentia Nordili, Lamberti, & Oddi, praecepit nobis pro remissione peccatorum nostrorum ad Hospitium sancti Salvatoris positum in loco, qui dicitur Fontana Taoni, omnium bonorum nostrorum rerum decimas fideliter obferamus, & ita recepimus. Praeterea alii quatuor Decimatores, videlicet Ioannes Diaconus, Lambertus, Teuzo Clericus, Presbyter Gerardus, qui antiquitus praefati hospitii Decimatores fuerunt, ita & in antea in nomine Domini constituimus, & firmamus. Ego Lambertus Dei

gra-

gratia Episcopus, cum Abbate Rustico, in praesentia bonorum hominum Nordili, Lamberti, & Oddi, & alii quamplures, ad Hospitium sancti Salvatoris pro remedio animae meae, & sex Decimatores de vico de Casti ab hora in antea, ut nullus Episcopus, Clericus, Laicus, vel aliqua persona tollere, minuere, intentionare, praesumat, & ita constituimus, & firmamus: pro quo praefatus Rusticus Abbas, cum suis fratribus viginti annis de poenitentia illorum receperunt. Quod si quis hoc nostrum praeceptum violare praesumerit in nomine Domini gladio anathematis feriat, & sunt anni Domini millesimo octuagesimo, indictione V. XI. kalendas Augusti.

Ego praefatus Dei gratia Episcopus Lambertus manu mea scripsi.

Signum manibus Nordili, Lamberti, & Oddi, Albizi, Rainerii qq. filii boni Toci, Aicardi filii boni Bomundi rogati testes.

Ego Ardimannus hunc Breve manu mea scripsi, complevi, & tradidi.

Ego Avianus Domini Frederici dignae memoriae Imperatoris Iudex atque Notarius, illud authenticum vidi, & legi, & prout in eo inveni, de verbo ad verbum fideliter transcripsi, & exemplavi.

Proferre haec quoque fert animus Alexandri V. Pontificis Maximi Breve, ex quo per indulgentiam canonicarum poenitentiarum remissio facta intelligitur, & Missam vespertina hora alicubi Sabbato sancto celebrandi consuetudo cognoscitur; quodque pariter laudati Abbatis Nardii humanitati singulari acceptum fero, & anno MCCCCIX. datum fuit.

Alexander Episcopus servus servorum Dei, Universis Christi fidelibus praesentes litteras inspecturis salutem & Apostolicam benedictionem. Altitudo providentiae divinae

maiestatis, nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recti censura iudicii, coelestia pariter, & terrestria ordinat, & disponit, ministros sui cultores altis decorando honoribus, devotionem ipsorum quasi quibusdam adliciendo muneribus, ut eos efficiat coelestis patriae possessores, invitare consuevit ad debiti famulatus Deo, & sanctis eius, honorem, de cuius dulcedine aegris medicina, languentibus misericordiae rivulus noscitur emanare. Quum itaque, sicut accepimus, in ecclesia Monasterii sancti Michaelis de Furculis Ordinis Vallisambrosae Praefor. annis singulis in vigilia festivitatis Resurrectionis Dominicae hora diei vigesima tertia, vel circa, una Missa solenniter decantari consueverit, cui magna, causata devotionis, interesse consuevit populi multitudo; Nos cupientes ut huiusmodi devotio ferventius augeatur, & ut Christi-fideles eo libentius ex causa praedicta ecclesiam visitent antedictam, quo ex hoc ibidem dono coelestis gratiae uberius conspexerint se refectos, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus verè poenitentibus & confessis, qui celebrationi Missae praefatae ex causa praedicta annis singulis ut praefatur pro tempore interfuerint, duos annos, & duas quadragenas, de iniunctis eis poenitentis, misericorditer relaxamus. Volumus autem quod si alias visitantibus dictam ecclesiam, vel ad eius fabricam, seu conservationem, manus adiutrices porrigentibus, seu alias inibi pias eleemosynas erogantibus, vel alia aliqua indulgentia in perpetuum, vel ad certum tempus nondum elapsam duratura, auctoritate Apostolica concessa fuerit, praesentes litterae nullius exsistant roboris, vel momenti. Datum Pistorii XII. Kalendas Ianuarii, Pontificatus nostri anno I.

A tergo

R. Gratis

Io. Stalbert.

Deo

DEodatus (1), natione Romanus, ex patre Iobiano (2), sedit annis quatuor, mensibus quatuor (3), & diebus quindecim. Hic tantae benignitatis fuit, ut omnem hominem a maiore usque ad minorem ad se venientem consolatum dimitteret. Huius tempore translatus est a monte Casino corpus sancti Benedicti, ad coenobium Floriacense (4), quod est solenne in Aurelianensi dioecesi; & etiam corpus sororis eius Scholasticae. Huius tempore regnum Siciliae a Saracenis devastatur. Sepultus est hic Pontifex apud sanctum Petrum.

(1) *Adeodatus.*

(2) *Anastasius, Iobiniano.*

(3) *Anastasius, menses II. dies V.*

(4) De controversia an corpus D. Benedicti adhuc exstet in Coenobio Montis Casini, vel potius in hoc memorato Floriacensi Monasterio, consulendi Io. Mabillonius in *Act. SS. Ord. S. Benedicti Saeculo II. circa annum DCLIII. pag. 323, edit. Venet. Bollandiani ad diem XXI. Martii*, Matthaeus Lauretus Hispanus in editione *Chronicorum Casinensium*, & Angelus de Nuce in sua pariter *Chronica Casinensi*, pluribus in locis, sed praecipue in *Appendice* ad eandem Romae edita. Consule inferius in *Zacharia*.

DOnus, natione Romanus, ex patre Mauritio, sedit anno uno, mensibus quinque, diebus decem, cessavit mensibus

fibus duobus , & diebus quindecim . Hic decoravit illum locum ante Basilicam sancti Petri , qui dicitur Paradisus ; sepultusque est in sancto Petro .

A Gathon , natione Siculus , fedit annis duobus , mensibus sex ; & diebus tribus , & cessavit anno uno , mensibus septem , & diebus quindecim⁽¹⁾ . Hic dum quemdam leprosum oscularetur , statim mundatus est⁽²⁾ . Huius tempore Ravennata ecclesia , quae diu Apostolicae Sedi rebellis fuerat , ad obedientiam rediit .

(1) *Anastasius* , V.

(2) Idem narrat de Deo dedit Adi . superius pag. 109 .

L eo secundus , natione Siculus , ex patre Paulo , fedit mensibus decem , diebus decem & septem , & cessavit mensibus septem , diebus viginti duobus . Hic constituit Pacem dari in ecclesiis totius Christianitatis fidelibus post *Agnus Dei* ⁽¹⁾ . Hic fuit eloquentissimus , & in divinis Scripturis sufficienter instructus , Graeca lingua Latinaque eruditus ; erga inopum provisionem , non solum mentis pietate , sed etiam studii labore sollicitus . Huius tempore ,

pore, procurante Deo, & eius labore, ecclesia Ravennata posuit se sub ordinatione Sedis Apostolicæ (2), ut, defuncto Archiepiscopo, qui electus fuerit iuxta antiquam consuetudinem veniat ad Romanam Curiam ordinandus. Hic fecit constitutiones, ut qui ordinandus fuerit Archiepiscopus nulla consuetudine pro usu Pallii, ac diversis officiis, aliquid ecclesiae persolvere debeat. Hic sepultus est in Basilica sancti Petri.

(1) Videtur parum sibi constare Leo nosse; nam inferius in *Sergio I.* constitutionem quamdam similem narrat. Conciliare secum hunc Scriptorem adeo oscitantem, opera & otio abuti esset. A *ausata* etiam quaedam haud absimilia occurrunt in *Gregorio II.* & *III.*

(2) Eadem habes in Agathone: sed quomodo haec intelligenda vide apud *Vigiliam* eruditissimum.

BENEDICTUS, natione Romanus, ex patre Ioanne, sedit mensibus decem, diebus duodecim, & cessavit mensibus duobus, diebus quindecim. Hic ab Imperatore factus est Papa; tamen vita eius concordavit cum nomine, ita ut merito Benedictus diceretur. Sepultus est ad sanctum Petrum.

Ioan-

Ioannes quintus, natione Syrus, e civitate Antiochia, ex patre Abuadio (1), sedit anno uno, diebus decem (2), & cessavit diebus duobus (3).

(1) Anastasius, Cyriaco.

(2) Anastasius, IX.

(3) Anastasius. Et cessavit Episcopatus, menses II, dies XVIII.

Conon, natione Romanus, de regione Coelii montis, ex patre Benedicto (1), sedit mensibus undecim, diebus novem (2), & cessavit mense uno, & diebus duodeviginti (3). Hic sanctae; & multum commendabilis vitae, sepultus est in sancto Petro.

(1) Multo aliter Anastasius: Conon oriundus ex patre Tracezio, educatus apud Siciliam, postmodum Romam veniens.

(2) Anastasius, XXIII.

(3) Anastasius: Cessavit Episcopatus menses II, dies XXIII.

Sergius primus, natione Syrus, de regione Antiochiae, ex patre Tiberio, sedit annis novem (1), mensibus octo, diebus viginti tribus. Hic constituit, ut *Agnus Dei* (2) ter cantaretur in Missa, in fractione

tionē Dominici corporis. Hic Deo sibi revelante in sacrario sancti Petri invenit capsam argenteam in loco obscurissimo, multae annositatis, ita ut argentea non adpareret, in qua sigillum erat impressum, quo ablato, invenit Crucem pretiosissimis lapidibus perornatam, & ineffabilem portionem Crucis Dominicae interius repositam, quae in die sanctae Crucis adoratur. Corpus etiam primi Leonis Papae transtulit in Remburch, Deo revelante. Hic Pontifex, post laudabilem vitam moritur, & in sancto Petro sepelitur.

(1) *Anastasius*, XIII.

(2) Consule superius in *Leone II.* pag. 120.

(1) **L**eo tertius, natione Romanus, ex patre Nicolao diacono, sedit annis duobus, mensibus undecim. Hic per Patricium Romanorum Imperatorem (2) factus est Papa, & propter hoc in catalogo Romanorum Pontificum in plerisque Chronicis (3) non ponitur, sed sequens (4), Leo tertius intitulatur, & etiam in Decreto.

(1) Hic deest apud *Anastadium*.

(2) Haec vox *Imperatorem* delenda est ex *Martino*, & historiae fide.

(3) Ut in Pontificali.

(4) Sci-

(4) Scilicet ille Leo , qui deinceps primus occurrit.

Ioannes sextus , natione Graecus , ex patre Patrone , sedit annis tribus , mensibus duobus , & diebus viginti tribus (1) , & cessavit mense uno , & diebus undeviginti (2) . Hic Martyrio coronatur ; & in ecclesiam sancti Sebastiani ad Catacumbas sepelitur .

(1) *Anastasius* , XII .

(2) *Anastasius* , XVIII .

Ioannes septimus , natione Romanus (1) , ex patre Gregorio , sedit annis tribus (2) , mensibus septem , diebus octo (3) , & cessavit mensibus novem (4) . Hic fuit eruditus scientia , & facundus eloquentia . Hic fecit Oratorium sanctae Mariae Virginis Dei Genitricis , inter ecclesiam beati Petri Apostoli , cuius parietes Mosayco opere (5) depinxit ; ibique ante Altare sepultus est .

(1) *Anastasius* , Natione Graecus , ex patre Platone . Num Leo patrem huius , cum superioris confudit ?

(2) *Anastasius* , II .

(3) *Anastasius* , XVII .

(4) *Anastasius* , III .

(4) De

(5) De Musivo opere vide quae disputat *Anonymus Comment. in antiqua Monumenta Tigurina Tom. VII Amoenitatum Litterariorum Schelornii* eruditissimi.

SISINNIVS, natione Romanus, ex patre Transmundo (1), fedit diebus viginti, & cessavit mensibus duobus (2). Huius tempore, maximum schisma fuit.

(1) Anastasius, natione Syrus, ex patre Ioanne.

(2) Anastasius, mensem unum, & dies XXIX.

CONSTANTINVS, natione Syrus, ex patre Ioanne, fedit annis septem (1), & cessavit die uno (2). Hunc Iustinianus Imperator ad se venire Constantinopolim fecit, ac solenniter ipsum recipiens, ut die Dominica Missam in ecclesia sanctae Sophiae celebraret, rogavit, communionem de manibus eius accipiens, ac vultum in terra deiiciens, ut pro suis peccatis Dominum postularet rogavit, cuncta privilegia Romanae ecclesiae renovando. Hic etiam Philippum (3) Imperatorem denunciavit haereticum, eo quod sanctorum imagines deleverat. Hic Pontifex sepultus est in Vaticano sancti Petri.

(1) Anastasius, diebus XV.

(2) Ana-

(2) *Anastasius*, XXXX.(3) *Philippicum*.

Gregorius secundus, natione Romanus, ex patre Ioanne (1), sedit annis sedecim, mensibus octo, diebus viginti quatuor (2); & cessavit diebus viginti quinque (3). Hic adiunxit in secreto: *Quorum solennitas hodie in conspectu maiestatis tuae celebratur, Domine Deus noster, in toto orbe terrarum*. Hic Papa Viennae Archiepiscopatum instituit; quae quidem urbs, ideo dicitur Vienna, eo quod bienio (4) sit destructa (5). Hoc tempore Carolus pater Pipini Maiordomus Franciae, Saxones debellavit, necnon Rhenum transiens fluvium; Alamannos, & Suevos, ac Bavaros, perlustrat, usque ad Danubium omnia occupando. Subegit etiam & Frisones, Burgundiam, & Lotharingiam; Saracenosque de transmarinis partibus cum innumerabili multitudine in Provinciam venientes, Arelate cum ipsis pugnando, omnino delevit (6). Hic Gregorius Papa, distributis rebus, Monasteriis, & omni Clero, sepultus est apud Sanctum Petrum.

(1) *Anastasius*, Marcello.(2) *Anastasius*, XX.(3) *Ana-*

(3) Anastasius, *diebus V. menses unum.*

(4) Το λήρον.

(5) Hæc intrusa sunt huc, & ad sequentem Pontificem spectant, ut ex *Martino* intelligere est; quare in Gregorio III. eadem repetit *Leo*.

(6) De hac pugna ad Arelatem vide fabellam apud Scholiastes Danthis, qui somniant sepulcretum, quod ad eam urbem exstat, Christianorum ibi caesorum monumenta esse miraculo divino extemplo excitata: quum veterum paganorum sarcophagi sint, ut ipse, quum Arelate versarer, probe animadverti.

Gregorius tertius, natione Romanus, ex patre Marcello ⁽¹⁾, sedit annis decem, mensibus octo, diebus viginti quatuor ⁽²⁾; & cessavit diebus novem ⁽³⁾. Hic adiunxit in Secreto: *Quorum solennitas hodie in conspectu maiestatis tuæ celebratur, Domine Deus noster, in toto orbe terrarum.* Hic Synodum congregavit mille Episcoporum in Roma, in qua celebranda venerationem Sanctarum Imaginum confirmat, ac violatores generali sententia anathematizat *. Hic quum Roma obsideretur a Longobardis, misit navigio ad Carolum patrem Pipini claves confessionis sancti Petri, rogans ut Romanam Ecclesiam liberaret a Longobardis. Hic Papa Viennae Archiepiscopatum instituit, quæ quidem
urbs

urbs ideo dicitur Vienna, eo quod bien-
nio sit constructa (4).

(1) Anastasius, Natione Syrus ex patre Ioanne.

(2) *Anastasius*; XX.

(3) *Anastasius*; IV.

(4) Observa confusionem cum historia Pontificis
superioris.

* Haec Synodus XCIII. tantum Episcopis consti-
tit, ut auctor est *Anastasius*.

Zacharias, natione Graecus, ex patre
Polychronio, sedit annis decem, men-
sibus duobus (1), diebus quindecim (2), &
cessavit diebus duodecim. Hic fecit pacem
cum Longobardis. Hic Dialogorum libros
de Graeco in Latinum transtulit (3). Hic
Carolus Magnus (4), Regem Francorum,
fratrem Pipini, fecit fieri Clericum, &
misit eum in Casinense Monasterium, ut
Monachus fieret; cui etiam Monasterio
dona plurima cum privilegio Sedis Apo-
stolicae contulit. Huius admonitione Era-
clius (5) Rex Longobardorum, cum uxore
& filiis relicto mundo, Monasticum indu-
tus est habitum. Ad hunc vero Papam Za-
chariam Monachi coenobii Casinensis,
adiuncto sibi Carolo Magno Romam ve-
nerunt, rogantes Papam, ut litteras Re-
gi Francorum Pipino dirigeret, quatenus
corpus beati Benedicti, quod Floriacenses
Mo-

Monachi furtim habuerunt, loco Casinenſi reſtituerent. Quare Rex Pipinus, quum mandaffet Monachis Floriacenſibus, ieiunantibus, & flentibus, quod corpus auferre debuerant, percuſſi ſunt caecitate, & hoc cognito ibidem permanſit(6). Huius tempore, corpus beatae Mariae Magdalenae a Gerardo Comite Burgundiae, Verziliacum eſt translatum; quamquam alii ſcribant quod apud Ephesum quieſcit; & alii quod prope Urbem veterem ſexto milliario in inſula lacus ſanctae Chriſtinae (7). Zacharias vero Papa, omni virtute ornatus, moritur, & apud ſanctum Petrum tumulatur.

(1) *Anaſtaſius*, III.

(2) *Anaſtaſius*, XIV.

(2) Imo e contra ex Latinis Graecos fecit: quare celebris Gregorius I. apud Graecos evaſit, quem ideo Gregorium Dialogum adpellant, ut ſuperius pag. 106. adnotavi. Hunc eundem errorem erravit Auctor nuperus Vitae Ambroſii Camaldulenſis Italice ſcriptae.

(4) Carolomannum Caroli Francorum Regis filium vocat *Anaſtaſius*, & recte.

(5) *Ratchis* eſt apud *Anaſtaſium*.

(6) Conſule quae ſuperius adnotavimus in Adeo- dato pag. 119.

(7) Obſerva tempore *Leonis* noſtri non fuiſſe ad- creditum corpus Mariae Magdalenae exiſtare in Provincia in urbe S. Maximini. De hac controverſia

consule *Launium, Tillemontium, Natalen Alexandrum, Bollandianos.*

Stephanus secundus, natione Romanus, ex patre Constantino, sedit annis quinque, diebus viginti octo, & cessavit mense uno, & diebus quinque⁽¹⁾. Hic ab infestatione Abstulsi Regis Longobardorum, pergens in Franciam, unxit Pipinum in Regem Francorum,⁽²⁾ cui Pipinus venienti occurrit ad trium milliarium spatium, de equo descendens, & per fraenum stratoris officium exercens, usque ad suum deduxit Palatium. Hic ultimo anno Pontificatus sui, Romanum Imperium a Graecis transtulit in Germanos⁽³⁾, in personam magnifici Regis Caroli, tunc in iuvenili aetate constituti, de qua translatione tangit Decretalis *Venerabilem, &c.*

(1) *Anastasius*, habet diebus XXXII.

(2) Consule de his disputantem *Natal. Alexandrum Tom. V. Histor. Ecclesiast. Dissert. II. in Saeculum VIII.*

(3) Fallitur. Id factum fuit sub Leone III.

Paulus, natione Romanus, ex patre Constantino, sedit annis decem, mense uno, & cessavit mense uno⁽¹⁾, de regione Viae latae. Hic constituit divina
Offi-

Officiâ ante horam sextam , in quadragesima. Iste transtulit corpus beatae Petronillae virginis filiae beati Petri Apostoli (2), cum titulo , quem beatus Petrus scripserat, *Aureae Petronillae dilectissimae filiae* , & in sarcophago pretioso reposuit . Hic fuit multis virtutibus ornatus . Hic quum propter aestivum calorem apud sanctum Paulum moraretur , ibidem mortuus , & sepultus est .

(1) Anastasius , *annum unum , & mensem unum* .

(2) Res admodum dubia . Spiritalem filiam censet *Baronius* , & *Tillemontius* , qui tamen de totius huius historiae fide valde dubitare videtur .

(1) **C**ONSTANTINUS secundus , ex laicis , natione Romanus , sedit anno uno , & mense uno . Hic ex laico subito factus est Presbyter , & tyrannica ambitione Papatus invasor , magno scandalo Ecclesiae Dei fuit ; sed zelo fidelium ab ecclesia deturbatus , oculis privatur .

(1) Hunc non commemorat *Anastasius* , nisi in vita Stephani III.

STEPHANUS tertius , natione Sículus , ex patre Olivo , sedit annis tribus , mensibus quinque , & diebus viginti octo . Se-

I 2

pul-

pultus est in Vaticano, in Basilica sancti Petri. Hic ex Gallia, & Italia, Romae convocata Synodo, omnia a Constantino ordinata deordinavit, praeter Baptisma, & Chrisma, & omnes per ipsum ordinatos degradavit.

Adrianus primus, natione Romanus, ex patre Theodoro, de Via lata, sedit annis viginti tribus, mensibus decem, diebus duodeviginti (1), & cessavit diebus duodeviginti. Huius precibus vocatus Carolus Magnus Pipini filius, obsedit Longobardos in Papia, ubi cepit Desiderium Regem, & uxorem eius (2), quos captivos duxit in Franciam, & veniens Romam reddidit quod Pater eius Pipinus (3) dederat beato Petro, adiuncto ei Ducatu Spoletano, & Benevento; & ob hoc ipse Patricius Romae est effectus (4). Huius tempore floruit Alcuinus Caroli auditor. Hic genere Anglicus, clarus ingenio, Philosophica excellentissimus non tantum scientia, sed & morum honestate praeclarus; & ab ipso Carolus didicit omnes artes liberales, qui & studium de urbe Roma Parisios transtulit, quod de Graecia illuc translatus fuerat a Romanis (5). Cui etiam Carolus commisit Monasterium sancti Martini

tini Turonensis regendum ; nam Monachi , praeteritae Religionis obliti , adeo defluerant , quod sericis induti vestibus , & deauratis calceamentis incedebant , carnis oblectamentis vacando. Vnde , uno Monacho vidente , duo Angeli intrantes dormitorium , (6) omnes Monachos extinxerunt , excepto illo solo , qui Angelos videbat ; qui ne interimeretur , sed ad poenitentiam agendam reservaretur , vix ab Angelis obtinuit (7). Huius coenobii propter hoc factum fuit Alcuinus Abbas , & Gubernator , ac in omni sanctitate informator , & post laudabilem vitam , ibidem moritur , & tumulatur (8). Huius Pontificis Adriani tempore celebrata est septima sancta Synodus trecentorum Episcoporum apud Constantinopolim (9). Aliam Synodum ipse Papa Adrianus praesente Carolo Rege Romae celebravit , in qua fuerunt centum quinquaginta quatuor religiosi Episcopi , & alii Praelati , & Abbates , in qua Carolo dedit Adrianus Papa , & Synodus , ius eligendi Pontificem , & sedem Apostolicam ordinandi (10) : item Archiepiscopos per singulas provincias investituram ab ipso recipere ; anathematizavit omnes huic decreto rebelles , & iussit bona ipsorum nisi resipiscerent publicari. Quidquid etiam Longobardi Romanis retroactis temporibus abstulerant ,

rant, totum restituit, & tunc cessavit Regnum Longobardorum, Carolo in Italia dominante. Hic Pontifex post laudabilem vitam, sepultus est apud sanctum Petrum.

(1) *Anastasius*, XVII.

(2) Vide *Anastasium*, *Eginbartum*, & *Abbatem Urspergensem*, aliosque.

(3) Vide *Anastasium* in *Stephano II.*

(4) De donationibus Pipini & Caroli Magni Ecclesiae Romanae factis consulendus *Natal. Alexander*, & alii Ecclesiastici Historici.

(5) De *Alcuino*, & de hac Academiae Parisiensis Institutione, vide quae sparsim habentur in *Io. Mabillonii Praefationibus in Acta Sanctorum Benedictin.* praeter auctores mox citandos.

(6) Κοιμητήριον.

(7) Huius rei apud Auctorem fides esto.

(8) De *Alcuino* seu *Albino* consule pariter Auctores Historiae litterariae Scriptorum Ecclesiasticorum *Bellarminum*, *Caveum*, *Oudinum*, *Natal. Alexandrum*, aliosque.

(9) De huius Synodi convocatione consule disputantem *Natal. Alexandrum Tom. V. Histor. Ecclesiast. Dissert. III. in Saecul. VIII.*

(10) Ut in Decreto *Can. Hadrianus Dist. LXIII.* De cuius canonis auctoritate quid sentiendum sit vide, apud *Baronium*, & *Io. Morinum De Origin. & progress. tempor. Rom. Pontif. potestat. & Natal. Alexandrum Tom. V. Histor. Ecclesiast.* qui pariter ostendit, hanc Synodum commentitiam, & totam hanc historiam a schismatico *Sigeberto* confictam fuisse.

Lco

Leo quartus (1), natione Romanus, ex patre Astulpho (2), sedit annis viginti, mensibus quinque, diebus sedecim (3), & cessavit diebus tribus. Hic dum pergeret in die Sancti Marci cum Litanis (4), quas ipse constituit ante Ascensionem Domini, ad sanctum Petrum, captus, & caecatus est, praecisa est etiam ei lingua; sed omnipotens Deus reddidit ei visum, & loquelam; postea pergens ad Carolum Regem Francorum, ibi susceptus est cum maximo honore, rediit Romam cum praefato Rege, & facta est vindicta de eius inimicis, purificante se Papa de criminibus quibusdam sibi illatis. Idem Rex est coronatus in Imperium Romanum (5). Hic fecit porticum sancti Petri, quae adhuc dicitur Civitas Leonina, & muro eam cinxit propter incursum Saracenorum. Litanias autem sic ordinavit, videlicet, secunda feria, Summus Pontifex, cum omni Clero, & populo, ad Ecclesiam Dei Genitricis ad Praesepe egrediens, pergit cum hymnis, & canticis, ad ecclesiam sancti Salvatoris, quae dicitur Constantiniana. Feria tertia ab ecclesia sanctae Sabinae, ubi nunc sunt Fratres Praedicatores, ad sanctum Paulum. Feria quarta ab ecclesia Ierusalem ad sanctum Laurentium forismuros. Hic bea-

tus Pontifex post innumera bona sepultus est ad sanctum Petrum.

(1) Omnibus aliis est *Tertius*.

(2) Ita legit etiam Interpres *Martini* Italicus, sed *Martinus* MS. habet *Azulpo*; *Anastasius*, & *Platina*, *Azuppio*.

(3) *Anastasius*, XVII.

(4) *Λιτανία*, Latine est *Supplicatio*. De Litiis agit *Mabillonius Commentar. in Ordin. Roman. §. V.* Litaniae igitur adpellantur supplicationes, vel processiones, de quibus consulendus idem *Mabillon. Comm.* quem laudavimus. De septiformi Litania superius actum est in Gregorio I. pag. 105. deque ea consulendus *Ordo Romanus*, & *Meopardus in notis ad Sacramentarium*; & in *Ordine Romano* Litania quoque quinqueformis, & triformis, & simplex, memoratur. De septena autem agunt pariter *Ordinis Romani* Scriptores, & *Mabillonius* laudato *Commentar. §. XV.* quemadmodum & de quina: quae est ita adpellentur ex laudatis Auctoribus facile est intelligere.

(5) Id quomodo factum sit vide apud *Natalem Alexandrum Tom. VI. Histor. Ecclesiast. Dissert. 2. in IX & X. Saeculum*.

Stephanus quartus (1), natione Romanus, ex patre Iulio (2), sedit mensibus sex (3); & cessavit diebus duodeviginti (4). Hic Gallias veniens, honorifice ab Imperatore Ludovico suscipitur, & captivos multos per Franciam redimens Romam reversus, in sancto Petro diem clausit extremum.

(1) Quin-

(1) Quintus dicitur *Anastasio*, & *Natali Alexandro*; sed *Platinae* quoque est *Quartus*.

(2) *Marino*, habet *Anastasius*.

(3) *Anastasius* habet, annos septem, menses VII.

(4) Duos, habet *Anastasius*.

Paschalis natione Romanus, ex patre Marino (1), sedit annis septem, diebus XVII. (2), & cessavit diebus viginti octo. Hic corpus sanctae Caeciliae ipsa ei revelante, & corpora sanctorum Tiburtii, & Valeriani, necnon & Urbani Papae, de coemeterio, ubi fuerant reposita, manu propria elevans, intra urbem in ecclesia beatae Caeciliae honorifice collocavit (3). Hic etiam ante aditum ad corpus beati Petri circa ostia aerea altare construxit, & in ipso corpus sancti Xysti primi recondidit. Hic etiam ecclesiam sanctae Praxedis reparans coenobium Graecorum Monachorum ibidem instituit, & innumera corpora Sanctorum ex coemeteriis colligens ibidem honorifice recondidit (4).

(1) *Anastasius*, & *Platina* habent *Bonoso*.

(2) *Anastasius* habet, annos VII. menses V. dies XVI.

(3) De hac inventione legenda est ipsius Paschalis Epistola, & *Anastasius Bibliothecarius*, & Historia passionis S. Caeciliae ab *Antonio Bosio* edita, & illustrata.

(4) Consule *Anastasio*.

Eu-

EVgenius secundus, natione Romanus, sedit annis tribus, mensibus duobus (1). Hic ex patre Bonemundo (2), per laicos caecatus (3), & martyrio coronatus, sepultus est in ecclesia sancti Petri in Vaticano. Hic prius sanctae Sabinae Cardinalis, eandem ecclesiam Ciborio argenteo super altare, & picturis solenniter decoravit.

(1) Anastasius, annos IV. menses II. dies XXIII.

(2) Martinus habet Bonomondo, & interpres Florentinus Buonomondo; sed apud Anastasium, & Platinam est, Boemundo.

(3) Id nec Anastasius, nec ullus alius, quem viderim, habet.

Valentinus primus, natione Romanus, sedit diebus quadraginta, & cessavit diebus tribus.

Gregorius quartus, ex Patre Ioanne, sedit annis sedecim. Hic natione Romanus, Ecclesiam sancti Martini (1) in monte, prius a fundamentis destruxit, & postea novis fabricis erexit. Hic ex adsensu Ludovici Imperatoris, & omnium Episcoporum, instituit, ut festum omnium Sanctorum celebraretur kalendis Novembris in par-

partibus Franciae, & Germaniae, quod ex institutione Bonifacii Papae (2), Romani faciebant (3). Huius tempore orta est magna turbatio Christianis. Nam de Romanis quidam scelerati miserunt ad Soldanum Babyloniae, ut Romam veniens, Italiam possideret (4). Tanta itaque multitudo Saracenorum, per portum Centumcellensem intrans, implevit superficiem terrae, ut locustae: obsessa Roma, capitur civitas Leonina (5), ecclesia sancti Petri spoliatur, & equorum stabulum efficitur; & non solum civitas, sed etiam tota Tuscia in solitudinem redigitur. Tandem ad petitionem Gregorii Papae, Guido Marchio cum Lombardis veniens, post Ludovicus Rex cum Gallicis, cum multa sanguinis effusione Christianorum, Saraceni sunt effugati. Hic Pontifex sanctorum Martyrum corpora, Sebastiani, Gorgonii, ac Tiburtii (6), ex coemeteriis, in quibus ante iacuerant, ad ecclesiam sancti Petri perduxit; & in oratorio sancti Gregorii separatis altaribus collocavit. Corpus etiam sancti Gregorii a loco, ubi prius iacuerat, elevans, sub altari ipsius posuit, & post innumera bona, sepultus est apud sanctum Petrum.

(1) S. Saturnini, ut habet *Anastasius*.

(2) Bonifacii III. Adi superius pag. 107.

(1) Ita

(3) Ita tradunt *Ado* in *Martyrolog.* & *Sigebertus* ad annum DCCCXXXV. Minus distincte interpres *Martinus* Italicus: Col consentimento di tutti i Vescovi ordinò che la Festa di tutti i Santi fosse fatta il dì di Calendì Novembre. La qual cosa Papa Bonifazio primo [forte prima] avea ordinato che facessero i Romani, e questi ordinò che si facesse per tutto il mondo. Vide *Platinam*.

(4) Consule verosimiliora scribentem *Platinam*, & *Platinae* praelucentem *Anastasium*.

(5) Adi superius in Leone IV. pag. 135.

(6) Consule *Natal. Alexandrum*.

SErgius, natione Romanus, ex patre Sergio, sedit annis tribus, mensibus duobus (1), & cessavit diebus quindecim. Hic vocabatur Os Porci, unde ab isto in antea, omnes Pontifices proprium nomen mutaverunt (2). Hic coronavit Lotharium (3) Imperatorem.

(1) *Anastasius* habet tantum, annos tres.

(2) Deceptus est a Martino Leo, quemadmodum & *Platina*. Nam primus Pontificum Maximorum, qui nomen creatus Papa mutaverit, fuit Ioannes XII, ut ostendit *Onuphrius* ad *Platinam* in hoc Sergio.

(3) Non Lotharium, sed Ludovicum Lotharii F. coronavit in Regem. Vide *Anastasium*, *Platinam*, *Natal. Alexandrum*.

Leo

Leo quintus, natione Romanus, ex patre Dualdo ⁽¹⁾, sedit annis octo, mensibus tribus, diebus sex, & cessavit diebus sex. Huius tempore Adulphus ⁽²⁾ Rex Anglorum, qui primus totius Angliae tenuit monarchiam, devotionis causa venit Romam, & coram Leone Papa obtulit tributum sancto Petro de unaquaque domo argenteum unum in anno, & hoc tributum usque hodie perseverat. Hic Pontifex catholicus multae patientiae, & multae humilitatis, divinarum Scripturarum existit ferventissimus perscrutator, vigiliis & orationibus semper intentus. Hic primum a parentibus ob studia litterarum in Monasterio sancti Martini confessoris iuxta ecclesiam beati Petri positus fuit, ubi non solum in scientia, sed etiam in conversatione, tamquam perfectus Monachus existit. Hunc post Sergius Papa, Presbyterum faciens, titulum sanctorum quatuor Coronatorum sibi adsignavit. Quo Sergio mortuo etiam, & sepulto, Leo unanimiter a Romanis in summum Pontificem est electus; qui mox factus Pontifex, sancti Petri, & sancti Pauli, Basilicas, & alias ecclesias, quas Saraceni paullo ante omnino devastaverant, & spoliaverant, honorifice restauravit. Hic pro Neapolitanis in mari contra Saracenos pugnantibus orando col-

collectam fecit : *Deus* , cuius *dexterā bea-*
tum Petrum ambulātem in fluctibus ne merge-
retur crexit , &c. Et postquam muros ci-
 vitatis Leoninae perfecerat , adponendo
 feras portis fecit , & orando dixit illam
 collectam : *Deus* , qui *beato Petro collatis*
clavibus Regni coelestis , &c. Illi autem Sa-
 raceni , qui cum maxima multitudine Ro-
 mam venerunt , postquam spoliatis eccle-
 siis Apostolorum Petri , & Pauli , redire
 vellent in Africam , in alto pelago sunt
 submersi . Propter hoc Papa civitatem ,
 quam Leo Papa quartus circa ecclesiam bea-
 ti Petri inceperat , ipse celeriter perfe-
 cit. Hic Leo Papa Romae moritur , ple-
 nus sanctis moribus , ac operibus , & in
 ecclesia beati Petri sepelitur , cuius festum
 agitur , xvii. Kalendas Augusti .

(1) *Martinus* in Codice MS. Riccardiano habet *Ra-*
dualdo . *Platina* habet *Radulpho* . Interpretatio *Mar-*
tini Italica , facta , ut videtur , ab auctore , qui sae-
 culo xiv. florebat , & habetur MS. in Bibliotheca
 Riccardiana *Leoni* nostro consentit , legitque *Dual-*
do . Sed ex *Anastasio* legendum est , *Radoaldo* .

(2) *Alidulphus* habet *Platina* . *Asturfo* vertit Inter-
 pres Italicus , corrupto de more vocabulo . Ceterum
 verum nomen est *Ethelwulphus* , de quo agunt *Wi-*
lhelmus Malmesburiensis , *Simeon Dunelmensis* , *Ethel-*
redus Rigevallensis , *Ioannes Bronton* , *Rogerus de*
Hore-

*Horedem, Henricus Huntidoniensis, Polydorus Vergi-
lius.*

IOannes Anglicus, natione Moguntinus,
sedit annis duobus, mensibus quatuor;
& cessavit mense uno. Hic, ut adseritur,
femina fuit, & in puellari aetate a quo-
dam suo amasio in habitu virili Athenis
ducta est, & sic in diversis scientiis profe-
cit, ut nullus sibi par inveniretur, adeo
ut post terminum, Romae legens, magnos
magistros discipulos haberet, & auditores;
& quum in Vrbe vita, & scientia, magnae
opinionis esset, in Papam concorditer eli-
gitur; sed in Papatu per suum familiarem
impregnatur. Verum tempus partus igno-
rans, quum de sancto Petro in Lateranum
incederet, angariata inter Colisaeum, &
Ecclesiam sancti Clementis, peperit, & post
mortua ibidem sepulta fuit, ut fertur. Et
quia Dominus Papa eandem viam semper
obliquat, creditur a plerisque, quod ob at-
testationem huius facti, hoc faciat Papa.
Nec ponitur in catalogo Pontificum, pro-
pter muliebrem sexum, quantum ad huius
deformitatem (1).

(1) Confutatio huius fabulae habetur concinnata a
Baronio, Bellarmino, Gretsero, Florimundo Rzemun-
do, & filio Ioan. Carolo, Onuphrio, Papirio Massonio,
Binio, Auber. Miraeo, Leon. Allatio, Phil. Labbeo,
Da-

David Blondello, & tandem a *Nat. Alexandro Tom. VI. Histor. Ecclesiast. Dissert. III. in IX. & X. Saecul.* ut omittam Anonymum Germanum, cuius Dissertationem profert *Schelornius Tom. I. Amoenit. Litter.* Hic adnotabo tantum *Martini* Poloni interpretem Florentinum, qui, ut videtur, non procul a tempore *Leonis* nostri vivebat, quum alias fidum interpretem agat, & ne verbum quidem *Martini* omittat, hanc fabulam suae Interpretationi non inseruisse, quod quidem argumento est eam in suo *Martini* Codice non legisse. Codex huius versionis MS. in Riccardiana Bibliotheca exstat, auctori fortasse contemporalis, duoque alii recentiores ex eo exscripti. Sed de Codicibus Martiniani Chronici MSS. qui hanc fabulam continent, vel non, vide egregie differentem *Lambecium Tom. II. Biblioth. Caesar. Cap. VIII.* quem exscribit *Oudinus* in *Martino Polono*. Ceterum doctissimus *Vignolius* in suae exactissimae Pontificalis editionis prolegomenis adnotat, hanc de Ioanne Papissa fabulam post annum certe MCXLII. excogitatam fuisse ex Codice Vaticano MMMDCCLXII. MS. Pontificalis satis constare. Merito igitur etiam *Brownus* inter populares errores eam recenset, ut alios Heterodoxos silentio transiliam, quos commemorat *Io. Christianus* in Epistolis ad *Io. Conr. Dietericum*.

Benedictus tertius, natione Romanus; sedit annis duobus, mensibus quinque⁽¹⁾, & cessavit diebus quindecim. Hic ex patre Petro⁽²⁾, constituit ut Clerici ordinate incederent, & honeste. Hic etiam inter alia bona, quae fecit, porticum a porta

ta Civitatis , usque ad sanctum Laurentium restauravit ; sepultusque est in Ecclesia sancti Petri .

(1) Anastasius , mensibus V. diebus X.

(1) Patrodo , habet Leo , & Martinus .

Nicolaus primus , natione Romanus , ex patre Theodoro , sedit annis novem , mensibus duobus , diebus viginti . Hic vir fuit sanctissimus ; post magnum Gregorium Papam , vix ullus in Sede Romana adparuit comparandus ; cuius ordinationem Lodoicus Imperator sua praesentia roboravit . Huius tempore , Coloniae orta tempestate , populo in Basilicam sancti Petri fugiente , subito fulgur ad instar ignei draconis cecidit , scindens Basilicam , & tres homines diversis in locis occidit , sex semivivos relinquens . Huius tempore sanctus Cyrillus paene omnium Sclavorum Apostolus , corpus sancti Clementis Papae a Chersona , (1) ubi in mare Ponticum proiectum fuerat , mari desiccato , auferens , Romam deportavit , quod per Papam , & Romanos , in ecclesia sancti Clementis fuit reconditum , ubi & ipse sanctus Cyrillus paucis diebus expletis defunctus est , & in eodem loco sepelitur . Ni-

K

colaus

colaus etiam Papa, post multa bona, quae fecit, in ecclesia sancti Petri sepelitur.

(1) Consule superius in *Martino* pag. 112. & *Tillemontium* in *Clemente*, qui ostendit hanc Clementis in Chersonesum relegationem in incertae & sublestae fidei Actis narrari.

Adrianus secundus, natione Romanus, ex patre Thaloro Episcopo (1), sedit annis quinque. Ad hunc Lotharius Rex, quem Nicolaus Papa pro adulterio excommunicaverat, Romam, ut se excusaret, venit, a quo dum pro ostensione innocentiae suae ad communionem corporis, & sanguinis Iesu Christi, tam ipse, quam optimates sui per Papam invitati fuissent, omnes qui indigne perceperunt, ipso anno mortui sunt. Rex etiam ipsa via redeundo Placentiae defunctus est (2).

(1) *Gulielmus* habet; *Ex patre Talaro, post Episcopo Regionis tertiae.*

(2) Observa speciem purgationis vulgaris per sumtionem Eucharistiae, de qua in Concilio Vormatiensi; ex quo conflatum *Cap. Saepo. II. Quaest. V. in Decreto*. Aliud exemplum habes in vita Gregorii VII. apud Historicos Ecclesiasticos.

Ioan-

Ioannes octavus, sedit annis decem, diebus duobus. Hic unxit oleo Carolum filium Lodoici Regis in Imperatorem. Huius tempore Saraceni per Italiam discurrentes, Ecclesiam sancti Benedicti de monte Casino destruxerunt. Ad hunc Ioannem Papam Ioannes Romanae Ecclesiae Diaconus vitam primi Gregorii Papae, in quatuor libellis laudabiliter scripsit. Hic iniuriam passus est a Romanis, ita ut in custodia tentus esset, eo quod non favebat Carolo, quum in Francia esset; nam cum Lodoico Balbo, sibi contrario, fere per annum moratus est. Hic tradidit venerabili viro Angesio Senonensi Archiepiscopo, caput sanctissimi Gregorii Papae, & brachium Leonis Papae, quas venerandas reliquias Senonis, in Ecclesia sancti Petri, cum magna veneratione collocavit.

Martinus secundus, sedit anno uno, mensibus quinque, & cessavit diebus duobus.

Adrianus tertius, natione Romanus, ex patre Benedicto, sedit anno uno, mensibus tribus. Hic constituit ut Imperator non intromitteret se de electione Papae.

Stephanus quintus , natione Romanus , ex patre Adriano de Via lata , sedit annis sex , diebus novem , & cessavit diebus quinque . Huius tempore , quum Normanni , adiunctis sibi Dacis ,⁽¹⁾ paene totam Galliam devastarent , propter ipsorum timorem , corpus beati Martini de Turonis Altiſſiodorum est translatum , & in ecclesia sancti Germani collocatum . Sed Monachis propter oblationem litigantibus , & suo Sancto miracula quae faciebat adscribentibus , pro determinatione , leprosus inter Sanctos , scilicet Martinum , & Germanum , positus , ex parte Martini curatur tantum ; & alia nocte reversus , ab alia parte ab eodem curatur ; non propter impotentiam , Germani , sed quia hospitem honoravit .

(1) Lege *Danis* .

Formosus , Episcopus Portuensis , sedit annis quinque , mensibus sex , & cessavit diebus duobus . Hic per picturam renovavit totam ecclesiam beati Petri principis Apostolorum . Hic aliquando ob timorem Ioannis Papae fugiens , Episcopatum Portuensem dereliquit , & post , quum revocatus redire nollet , anathematizatus est ; sed post in Galliam ad Papam veniens

niens usque ad laicatum statum degradatus est. Insuper iuravit, nec Romam, nec ad Episcopatum, se reversurum. Post a Martino successore Ioannis, contra iuramentum restitutus, non solum Romam, est reversus, sed & Pontificatum suscepit Romanum; propter quod de facto ipsius multa altercatio fuit; prout in sequentibus patebit.

Bonifacius sextus natione Tuscus, sedit diebus quindecim⁽¹⁾.

(1) Tempus huius Pontificatus in sententiis est. *Platina* tamen censet fuisse xxv. dierum.

Stephanus sextus, natione Romanus, sedit anno uno, mensibus tribus⁽¹⁾, & cessavit diebus tribus. Hic a Formoso Papa Episcopus Anagninae ordinatus ipsum persequitur, & omnes ordinationes ipsius irritas esse decrevit⁽²⁾. Legitur etiam, quod ipse corpus Formosi Papae, in Concilio positum, a Papali veste exutum, laicali induit, & duobus digitis dexteræ ipsius abscissis, manus eius in Tiberim iactari præcepit.

(1) *Gulielmus* habet : *sedit annos IV. menses VII. dies XIV.*

(2) Quomodo id intelligendum veniat, vide apud *Natal. Alexandrum Tom. VI. Histor. Ecclesiast.* qui late probat perperam id a Stephano factum, & Formosi ordinationes fuisse validas ac canonicas, totamque hanc historiam eleganter contextit & illustrat. Consule etiam *Thomasin. De Beneficiis, Part. II. lib. II. Cap. LXIII.*

Romanus, natione Romanus, sedit mensibus tribus, diebus viginti duobus (1).

(1) *Platina* scribit obiisse sui Pontificatus anno III.

Theodorus secundus, natione Romanus, sedit diebus viginti. Hic contra Stephanum Papam sententians reconciliavit omnes ordinatos a Papa Formoso.

Ioannes nonus, sedit annis duobus, diebus quindecim (1). Hic natione Romanus, pugnam fecit cum Romanis. Hic ad confirmandam Formosi Papae ordinationem, Synodum Ravennae statuit septuaginta quatuor Episcoporum, ubi Synodus, quam Stephanus Papa contra Formosum Papam fecit, reprobata fuit.

(1) *Pla-*

(1) *Platina* ait obiisse Pontificatus sui anno II. die XV.

Benedictus quartus, natione Romanus, sedit annis tribus, mensibus duobus (1), & cessavit diebus sex.

(1) *Platina* tradit, esse mortuum anno Pontificatus tertio, mense IV.

Leo quintus, sedit diebus quadraginta. Hunc, post quadraginta dies ordinationis suae, Christophorus Presbyter suus capiens, & in carcerem trudens, per invasionem rapuit praesulatum, qui, quum octo mensibus praefuisset, a Sergio Papa deponitur, & in carcere tamquam invasor re-truditur.

Christophorus sedit mensibus octo (1). Hic Papatu eiectus, factus est Monachus.

(1) *Platina* scribit septimo mense Pontificatus de-iectum.

Sergius, natione Romanus, ex patre Benedicto, sedit annis septem, mensibus tribus (1), diebus sedecim, & cessavit

vit diebus septem . Huius tempore ecclesia Lateranensis corruit , quam Papa a fundamento reparavit . Hic Sergius , Diaconus , per Papam Formosum , a Papatu reprobatus , tandem Papa factus , ad Francos se contulit , quorum auxilio Christophorum invasorem Papatus incarcerans , Romam ingressus , Papatum obtinuit , & in ultionem suae repulsae , Formosum Papam , de sepulcro extractum , & in sede pontificaliter indutum , decollari praecepit , & in Tiberim iactari , & omnes per ipsum ordinatos deordinavit : quem a Piscatoribus inventum , & in Basilicam sancti Petri repositum , quaedam imagines Sanctorum adorasse , & venerabiliter salutasse , palam coram omnibus visae sunt .

(1) *Platina* habet , IV , diebus XVI .

A Nastasius tertius , natione Romanus , sedit annis sex , & cessavit diebus triginta uno .

L Ando sedit mensibus vi , & cessavit diebus triginta uno . Hic fuit natione Romanus .

Ioannes decimus, sedit annis tredecim; mensibus duobus, diebus tribus. Hic fuit filius Sergii Papae, & Episcopus Ravennas, qui inuasor Ecclesiae fuit, & ab omni populo Ravennate depositus est. Huius consilio, & auxilio, Saraceni, qui tunc dominabantur in Italia, primo prope Urbem devicti sunt. Demum ipse Papa, cum Marchione Alberico intrans Apuliam, contra Saracenos, apud Garilianum cum Saracenensium durum bellum habentes, victores effecti, postquam Romam redierunt; a Populo Romano cum gaudio, & honore sunt recepti (1). Sed post discordia interveniente, Marchio de Vrbe expulsus, in orto Castrum exstruens, ibi se recepit, & nuntios pro Hungaris, ut terram Romanorum possideant, misit; qui venientes totam Tusciam devastando, mares, & feminas, & quidquid tollere poterant, in Hungariam deportaverunt, propter quod Romani commoti praedictum Marchionem trucidaverunt; Hungari vero per singulos annos, multo tempore fines Romanos devastare soliti erant. Ioannes vero Papa, a militibus Comitis Guidonis captus, & in carcerem missus, super os eius cervicali posito strangulatus (2) est, in cuius loco alter Ioannes subrogatur; & quia idem Ioannes male

male intraverat , statim eiectus fuit , ideo in numero Pontificum non ponitur.

(1) An Pontifex Maximus aliquando bellum indicare & gerere possit , disputat *Ioannes de Carthagina Lib. de Iure Belli Romani Pontificis* , &c.

(2) Strangulatus pro suffocatus , de qua phrasi consule *Thom. Brown. De Error. Popular. Tom. II. Lib. VII. Cap. XI.*

Leo , natione Romanus , sedit mensibus sex , diebus sedecim (1) , & cessavit diebus decem.

(1) *Platina* habet mensibus VII. diebus XV.

SThephanus , natione Romanus , sedit annis duobus , mense uno , diebus duodecim , & cessavit diebus duobus.

Ioannes , sedit annis quatuor , mensibus decem , diebus quindecim , & cessavit die uno. Huius primo anno , in Ianuensi (*) Civitate fons sanguinis largissime effluxit (2) , forte portendens cladem ipsius imminentem ; nam eodem anno , Saracenis ab Africa venientibus capta fuit , hominibus , & thesauris , evacuata.

(1) Ge-

(1) Genua, forte, ut *Salvianus* aiebat, dicta, quod in Italiae, cruris humani imaginem referentis, genu fita sit, cur a barbari aevi Scriptoribus Ianua adpelleretur, in causa est falsa credulitas, qua eam a Iano conditam perhibent, ut mihi incredulo saepius, dum in ea urbe morarer, aures obtundentes incolae fabulabantur. Ad *Cluverium Lib. 1. Ital. Antiq. Capit. VIII.*

(2) Fabella.

Leo, natione Romanus, sedit annis tribus, mensibus quatuor (2), diebus decem, & cessavit diebus viginti quinque (1).

(1) *Platina* habet, VI.

(2) *Platina*, ait tres tantum dies vacasse.

Stephanus, sedit annis tribus, mensibus quatuor, diebus quindecim (1), & cessavit diebus decem. Hic natione Germanus, fuit mutilatus a quibusdam Romanis.

(1) *Platina* habet, XII.

Agapitus, sedit annis octo (1), mensibus sex, diebus decem, & cessavit diebus duodecim; natione Romanus.

(1) *Pla-*

(1) *Platina* scribit regnasse annis IX. mensibus VII. diebus X.

Ioannes de regione Via lata , sedit annis septem (1) , mensibus decem , diebus quinque , & cessavit diebus duodecim , ex patre Alberico . Hic Albericus quum esset potens in Vrbe , vocatis nobilibus , rogavit eos , & induxit , iuramento constringendo , ut mortuo Agapito Papa promoverent filium suum Octavianum in Papam , quod & factum est , vocatusque est Ioannes . Hic erat venator , & totus lubricus , adeo quod & publice tenebat feminas , propter quod , quidam Cardinalium , & Romanorum , scripserunt occulte Othoni Principi Saxonum , ut scandalo Ecclesiae compatiens , sine mora Romam properaret . Hoc Papa percipiens , Ioanni Diacono Cardinali , tamquam huius facti consiliatori , nasum , & alteri Ioanni Subdiacono , qui litteras scripserat , manum amputare fecit . Hic quum frequenter per Imperatorem , & Clerum , de sua correptione fuisset adnotatus , admonitus , & non correptus , praesente Imperatore de Papatu destitutus , communi voto Leo Papa eligitur (3) .

(1) *Platina* scribit regnasse annis IX. mensibus III. diebus V.

(2) Quan-

(2) Quantum hæc Ioannis XII. exauctoratio illegitima fuerit, adeoque Leonem VIII. pro Antipapa habendum esse, ostendit *Natal. Alexand. Tom. VI. Hist. Eccles. Dissert. XVI. in IX. & X. Saecul.* Ioanni igitur XII. Benedictus V. successit: Martinus vero tertius ante Agapetum II. collocandus est iuxta *Platinam*. Sed *Catalogus III. Romanorum Pontificum* a *Vignolio* editus, post Ioannem XII. Leonem subiicit, posteaque Benedictum. Idem facit & *Catalogus IV.* At *Platina* Leonem VIII. post Benedictum recenset.

(1) **M**artinus tertius, sedit annis tribus, mensibus tribus, diebus quatuordecim, & cessavit diebus tribus; natione Romanus.

(1) Hunc *Platina* ante Agapetum collocat, ut iam adnotavimus.

Benedictus, sedit mensibus duobus (1), diebus quinque, & cessavit diebus viginti. Hic vivente Leone Papa, a Romanis in Papam eligitur, propter quod quum Imperator Otho Romam obsideret, traditur Benedictus Imperatori a Romanis, & Leone restituto, Benedictus in exilio in Saxonia moritur, & in Amburg sepelitur (2). Ioannes vero Papa, oblectatus adultera, sine poenitentia moritur.

(1) *Pla-*

(1) *Platina* habet, VI.

(2) Hic in catalogo legitimorum Pontificum collocandus non erat, ut ostendit *Ousebrius*.

Leo, sedit anno uno, mensibus quatuor, diebus quinque (1), & cessavit diebus septem. Hic propter malitiam Romanorum statuit ut nullus Papa fieret, nisi de adsensu Imperatoris.

(1) Hos dies v. non habet *Platina*.

Ioannes Narniensis, sedit annis septem (1), mensibus undecim, diebus quindecim, & cessavit diebus tredecim. Hic a Petro Praefecto Urbis Romae comprehensus est, & in Castello sancti Angeli reclusus, deinde in Campaniam in exilium missus, decem mensibus, & viginti octo diebus, reversus est Romam, & de persecutoribus suis ab Othone Imperatore supplicium est sumtum; nam nobiles Urbis, quos culpabiles invenit, alios trucidavit, alios laqueo suspendit, quamplures vero in exilium ad Saxoniae partes transmisit.

(1) *Platina* habet, annis VI. mensibus XI. diebus XV.

Be-

Benedictus, sedit anno uno, mensibus sex, & cessavit diebus decem. Hic natione Romanus, in Castello sancti Angeli reclusus, strangulatus est absinthio.

Donus, sedit anno uno, mensibus sex (1), & cessavit diebus duobus.

(1) Sex menses non habet *Platina*.

Bonifacius sedit mense uno (1), diebus duodecim, & cessavit diebus decem. Hunc Romani, suffocato Benedicto sexto, Papam fecerant, qui post non volentes in Urbe sustinere eum, depraedata ecclesia sancti Petri, & omnibus pretiosis, fugit in Constantinopolim: tandem Romam cum magna pecunia rediens, quum proficere non posset, Ioanni diacono Cardinali oculos eruit, & ipse subito deinde extinctus fuit.

(1) *Platina* scribit sedisse mensibus VII. diebus V. vacasse autem sedem dies XX.

Benedictus, sedit annis octo, mensibus sex, & cessavit diebus quinque. Hic, favore Imperatoris multos ex Romanis capi fecit, & fuit natione Romanus. Hu-
ius

ius tempore fuit in Remensi ecclesia Archiepiscopus vir honorabilis Rodolphus, de genealogia Caroli magni, quae iam in Franciae Regno regnare cessaverat, propagatus, quem Hugo tunc Rex Franciae de alia Prosapia genitus, in corde odium habens, convocatis Episcopis, adlegans ipsum illegitimum, deponi procuravit, Gilbertum Monachum Presbyterum Philosophicum, immo potius Necromanticum, substituendo: quod summus Pontifex intelligens, Legatum misit Remis, & Concilio convocato, Gilbertus deponitur, & Rodolphus restituitur. Gilbertus vero depositus ad Imperatorem Othonem se contulit, quem & ipse scientia erudiverat, qui in tanta opportunitate, primo Ravennatem Archiepiscopum, post Romanum Pontificem, diabolo instigante (1), fieri procuravit; qui infra dictus est Silvester, unde versus: *Scandit in R. Gilbertus ad R. post Papa vigens R.*

(1) Vide inferius adnotata in *Silvestro*.

Ioannes fedit mensibus octo; & cessavit diebus decem. Hic in castello sancti Angeli per quatuor menses fame afflictus, mortuus est, & sepultus in Vaticano.

Ioan-

Ioannes , natione Romanus , sedit mensibus quatuor (1) , & cessavit die uno.

(1) *Platina* habet, VIII.

Ioannes , natione Romanus , sedit annis decem , mensibus septem (1) . Hunc Crescentius Patricius in tantum persequi coepit , quod ipsum oportuit Urbem relinquere , & Tusciam intrare. Cognito autem Crescentius quod Papa pro Othone Imperatore misisset , ut ad urbem rediret nuntios misit , & veniente Papa , ipse cum Senatu ad pedes Papae veniam postulavit , sicque Papa , facta pace , Romae defunctus est.

(1) *Platina* scribit , mensibus VI. diebus X.

Gregorius , natione Saxo , ex patre Othone , sedit annis duobus , mensibus quinque , & cessavit diebus viginti quinque (1) . Hic Bruno primo dictus , quum esset consanguineus Othonis tertii , ad instantiam Imperatoris est electus in Papam ; sed post parvum tempus Crescentius Consul Urbis , Placentinum Episcopum , de regione Constantinopolitana cum magna

L

ge-

pecunia redeuntem, in Papatum intrusit: sed hoc factum per Imperatorem gravem ultionem recepit.

(1) XV. habet *Platina*.

Ioannes, sedit mensibus decem, & cessavit diebus viginti. Hic nihil constituit. Hic natione Graecus, Placentinus Episcopus, vivente Papa Gregorio, per Consulem Urbis Papatum habuit; sed post per Imperatorem exculatus fuit.

Silvester, natione Gallicus, nomine Gilbertus, qui mortuus fuit ad sanctam Crucem in Ierusalem, sedit annis tribus (1), mense uno. Hic primum iuvenis Floriacensis coenobii in Aurelianensi dioecesi Monachus fuit, sed dimisso Monasterio, homagium (2) diabolo fecit, ut sibi omnia ad votum succederent, quod diabolus promisit implere. Ipse obsequiis diaboli insistens, frequenter super desideriis suis cum eo loquebatur. Veniens autem Hispalim Hispaniae, causa discendi, in tantum profecit, quod sua doctrina etiam maximis placuit; habuit enim discipulos, Othonem Imperatorem, & Robertum Regem Franciae (qui inter alia Sequentiam,

tiam, *Sancti Spiritus adfuit nobis gratia*, composuit) & Leoteringum, qui post fuit Episcopus Senonensis. Sed idem Gilbertus quia plurimum honores ambiebat, diabolus, ea quae petebat, ad votum implevit; fuit enim post Remensis Archiepiscopus; post Ravennensis, vel Ravennas; tandem Papa; & tunc quaesivit a diabolo, quantum viveret in Papatu; responsum habuit, quamdiu non celebraret in Ierusalem. Gavisus fuit valde, sperans se longe vivere, & longe esse a fine, sicut longe fuit a voluntate peregrinationis in Ierusalem ultra mare. Et quum in Quadragesima in ecclesia, quae dicitur Ierusalem, celebraret, ex strepitu daemonum, praesensit sibi mortem imminere, & subspirans ingemuit. Licet autem sceleratissimus esset, de misericordia Dei non desperans, coram omnibus revelando peccatum suum, membra omnia, quibus diabolus obsequium praestiterat, iussit praecidi, & demum truncum mortuum super bigam poni, ut ubicumque animalia perducerent, & subsisterent, ibi sepelirent; sepultusque est in Lateranensi ecclesia, & in signum misericordiae consequutae, sepulcrum ipsius, tam ex tumultu ossium, quam ex sudore, praesagium est morituri Papae, sicut in eodem sepulcro est in litteris exaratum.

- (1) *Platina* scribit, annis IV. mense I. dies X.
 (2) Fabulae omnes, & milesiae, de quibus vide quid scribat *Onuphrius* ad *Platinam*. Similia quaedam plane deridicula occurrunt in Auctore Anonymo MS. Bibliothecae Laurentianae, qui anno circiter MCC LXXVII. historiam belli sacri in Palaestina confecti Gallica lingua conscripsit. Nam in extremo Codice, seu idem contextus sit, quod non videtur; seu continuatio quaedam & additamentum, aliqua etiam de illius aetatis Pontificibus commentatur.

Ioannes, sedit mensibus quinque (1), diebus viginti quinque, & cessavit diebus undeviginti.

- (1) *Platina* habet, quatuor, & dies XX.

Ioannes, natione Romanus, de regione, quae vocatur Porta metropolis, sepultus est (1). Huius tempore floruit Rex (2) Robertus, vita, & scientia praeclarus, qui tantae devotionis fuit, quod in festis semper in aliquo Monasterio propter officium voluit esse; & non solum cum Monachis cantabat, verum etiam capa serica indutus, chorum regebat: unde, quum quoddam castrum obsedisset, dimisso exercitu propter festum S. Aniani Aurelianos venit, & quum choro regendo alta voce *Agnus Dei*, flexuendo genua, incepisset, muri castri, quod

quod obsiderat , funditus corruerunt . Hic fecit Sequentiam , *Sancti Spiritus adsit nobis gratia* (3).

(1) Supplendum ex Martino ; apud sanctum Petrum.

(2) Scilicet Franciae .

(3) Vide superius in *Silvestro* pag. 162. Huius Pontificis mentio occurrit in antiquo Instrumento , ex quo constat Bonifacium Marchionem , Mathildae patrem , donasse quaedam bona & agros Monasterio Fontanae Taonis in Apennino sito : quod debeo humanitati numquam satis laudatae Reverendissimi Domni Abbat^{is} *Fulgentii Narkii* , alias memorati , & cuius saepius mentio in huius voluminis decursu merito occurret . Instrumentum autem ita se habet :

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti . Anno Deo propitius Pontificatus Domini Iohannis Summi Pontificis , & universali Pape in apostolica sacratissima Sede Beati Petri Apostoli , Domini nostri Iesu Christi Sede secunda , atque regnante Domino Heinrico piissimo Rege in Italia , Anno tertio , die vigesimo tertio mensis Septembris , indictione septimo . Fontana Tanoni fel.

Profitentes profiteor ego quidem in Dei nomine Bonifacius gloriosus Marchio per huius pagine nostre v^{er}is , professionis , spon^sionis , donationis , seu transpensionis , atque perpetualis transactionis , a presente dies nostre pagine te presente in Dei nomine Domino Iohannes venerabilis presbyter & monachus , atque Abbas , & spiritualis Pater noster , & per te in monasterio sancti Salvatoris tuisque successoribus in perpetuum per remedium anime nostre . Pro Deo enim dant damus , donamus , cedimus , seu transferimus , atque cum obligationibus offerimus , & de nostru in-

ru, nostraque dominiū, nostrisque filii & hereditibus alienamus, seu transferimus, atque subdamus in iura & dominiū tuū superscripto Iohannes Abbas spiritali patri meo, tuisque successoribus in perpetuū. Nos quod habemus, ac possidemus, & a nostris manibus iure videmus, quas obvenit, per quas modis, vel titulū aut undique nobis advenisse, idest, Capbadio Bonēsacingo qui est postea devotario Pistoriense plebe ipsius Pistoriense inter affines de superscripta terra, quae superius legitur, hoc est ab uno latere Gartano, ab alio latere fluvio, qui vocatur Cassianola, a tertio latere Cassiano Sancti Zenonh, qui vocatur Mandicaba, sed quanto latere possidente Ruinerio destruta. Vero etiam damus, & cedimus tibi presbytero Iohanni superscripto, & Abbas venerabilis Monacho, tuisque successoribus perpetuū locū nostram in integro, qui vocatur Stazano, cum omnibus pertinentiis suis, & in Bazzo, omnia quae nobis pertinent ut antea presente die, aut quando volueris, liceat tibi superscripto Iohanni Monachis, & Abbas, tuisque successoribus in his omnibus q. superius legitur, inibidē introire, & praoccupare, adq. ingredi, & potestātē sine ullo atque obstaculo, vel impedimento per huiusmodi pagine donationis transactionis a nobis in vobis facta, atque tradita, tamquā per legitimam, & nostrā corporālē traditionē de ista Ecclesia sancti Salvatoris, & de nris manibus in tuis mittimus in presentia testium datur, atque corporaliter tradimus cum oīa quae superius legitur habendi dominiū & potestatem quieti transire habeatis, teneatis, possideatis, vindicetis, atque defendatis, etia utendi, solvendi e more salario in eodē monasterio in perpetuū permanendi pro eo, sicut diximus pro redemptione anime nostrae, & ab odierna die nūquā liceat mihi superscripto donatori, benefactori, neque meo filii,

filii; & heredibus ullo usque in tempore quatuor exinde
de facere questione, repetitione, aut causatione, vel in-
terpellatione, ullamq. molestiam generare contra te To-
bannes Abb. vel tuos subcessores; pro his omnibus, q.
superius legitur; pro ex parte, vel ex toto nunquam agi-
mus, neque contendimus, aut intrudimus, vel occu-
pamus; neque a gentibus, quo defendere audeam pro
nulla occasione, neque ingentis non per nos, ne-
que per nostros heredes filios a nostra sum-
missa persona, maioris, vel minoris, propinquis, vel
exteris non aduendum iudiciu, aut ad supplicandum
Principibus pro Ecclesiastica interPELLa-
tione, aut per regale, vel imperiale maiestate neque
pro ullo modo, ullaq. tractione contrahere, de quo sen-
sus humanus arguere potes est, sed in omni tempore se-
curus, & quietus, tuosque subcessores exinde maneat
in omnib. in perpetuum. Et si quoq. tempore quispiam
persona hominis insurgerit, qui vos exinde, vel ex par-
te, vel ex totum expellere, aut qualibet calupnia ge-
nerare voluerit nos superscripto donatore pro remedio
anime nostre una cum nois filiis, & heredibus tibi
superscripto Iohannes Monachus, & Abb. tuisque sub-
cessoribus ab omni persona hominum stare. & obtinere,
seu defendere debeamus, quod si omnia hec que superius
legitur non seruauimus, vel non adimpleuerimus, pro
quibus iurata voce dicimus per Deum omnipotentem,
Sedemque Apostolica, & vita superscriptorum Domino-
rum Atti Tizone confirmamus, quia dare nos esse per-
mittimus tibi superscripto Iohanni presbytero, & mo-
nacho, atque Abb. tuisque subcessoribus. Et si quis
contra hanc cartulam ire, aut corrumpere, vel minuare,
aut inuolare, cum Datbam, & Abiron, Anna, &
Caipha, & Iuda traditore dampnetur in infernum, &
cum Simone Mago, qui gratia Spiritus Sancti usurpa-

vire, fiat dampnatus, & confusus ante om̃s lites iñm̃-
tium, aut interpellatione poene nomine auxi ebrizo li-
bris quatuor sit compositurus, & poenam solutam ma-
neat hanc cartula donationis permaneat in sua fir-
mitate.

Signum scriptum manus suprascripto Bonifacio mar-
chiones iam disti donatoris ad om̃ia cui relictu est.

S. manus Sigifrado in hac cartula donationis roga-
tus test. SS.

S. manus Attius in hac cartula donationis roga-
tus test. SS.

S. manus Bondi in hac cartula donationis rogatus
test. SS.

S. manus Garandus in hac cartula donationis ro-
gatus tt. SS.

S. manus Petrus in hac cartula donationis roga-
tus tt. SS.

Quam vero paginam Petrus quidem ip̃ Dei nomine
Notaria nostrum scribendum rogavimus, & super manus
nostra propria firmavimus, testibusque a nobis rogatis
obtulimus, & eorumque presentia tradimus sub dias
vigesimo tertio mense Septembris, Indicione septima
Fontana Tamoni.

Huius quidem Bonifacii Marchionis donationis
confirmatio quaedam videri potest cum alia dona-
tione coniuncta, haec, quam exhibet sequens Di-
ploma Conradi II. Imperatoris, & Regis, quod
ita habet.

In nomine Sanctissimae, & individuae Trinitatis
Chonradus divina favente clementia Rex.

Quidquid locis divino cultui mancipatis nostrae
liberalitatis munere conferimus, id nobis in aeterna

re-

retributione iurum pro certo credimus ; quapropter
 cognoscet omnium fidelium sanctae Dei Ecclesiae , praesentium scilicet , & futurorum , solertia qualiter nos
 interventu , & petitione dilectae coniugis nostrae Gislae
 Reginae per hanc praecepti nostri paginam , prout iuste
 & legaliter possumus , Monasterium S. Salvatoris , una
 cum Abbate Monachisque , in loco , qui dicitur Fontana
 Taonis , Deo , & S. Salvatori servientibus cum eorum
 omnibus rebus & proprietatibus , scilicet terris , vineis ,
 pratis , pascuis , pascuationibus , cultis vel incultis ,
 quod quidam Bonifacius Marchius pro remedio animae
 suae ibidem contulit , nominatim Casagium quod vo-
 cant Bonifazingo , & quod nos pro Dei timore
 donamus mansum & superscriptum illorum in lo-
 co Stagianum cum omnibus ad eandem Villam pertinen-
 tiis , & in Baio quidquid ad nostrum regale dominium
 attinet , & Alpem , ubi praefatum Monasterium si-
 tum est , ab ecclesia sancti Marthe , vel a cetera
 loca quae ita nominantur Colles Bolagi , Petra Hott-
 liaria , Capud Lentule , Collem Frascini , cum Vil-
 libus eorum , aquarumque decursibus , in Lementria , Rio-
 la , loca Camilia , & via Publica colline , & quid-
 quid eidem loco , vel in antea vel amodo a quoquam
 collata extiterit , confirmamus , & sicut ab antecessore
 nostro pie memorie Serenissimo ac semper Augusto Hen-
 rico Imperatore dispositum est , nos etiam nostrae re-
 galis potentiae auctoritate corroboramus , quatenus prae-
 dicti Monasterii Abbas eiusque Monachi ibidem Dea
 servientes in usum , & sumptum praedictarum res teneant ,
 possideant iure perpetuo , omnium contradictione remo-
 ta , firmiter praecipientes ut nullus Dux , Marchio ,
 Comes , Gastaldus , Decanus , seu ulla regni nostri
 magna parvaeque persona , eundem Abbatem , suosque
 successores atque Monachos , inquietare , molestare ,
 aut

aut disvestire praesumat de omni praedicta re. Si quis autem huius praeccepti nostri violator exstiterit, sciat se compositionum auri optimi libras centum, medietatem Camerae nostrae, & medietatem praefatis Monachis; quod ut verius credatur manu propria roborantes, Sigilli nostri impositione iussimus insigniri.

Signa Domini Gherardi Serenissimi, & Inuictissimi Regis.

Hago Cancellarius vice Arbonis Archiepiscopi, & Archicancellarii Regnorum.

Data anno Dominicæ Incarnationis MXXXVI Id. Id. x anno Domino Chunrado Reg. III in Campo Luce feliciter.

Ego Gualbertus Notarius, & Index sacri Palatii, qualiter in authenticum scriptum inveni fideliter exemplavi.

Sergius, sedit annis duobus, mensibus septem⁽¹⁾, & cessavit diebus octo. Hic fuit sanctae vitae, & castitatis, & conversationis honestae: sepultus est in sancto Petro.

(1) Platina habet tantum, annis II. diebus XV.

Benedictus, ex patre Gregorio, sedit annis undecim, diebus viginti uno⁽¹⁾, & cessavit diebus quinque. Hic fuit natione Tusculanus, & electus de Papatu, factus est alius Papa; unde maximum schisma fuit. Dicit Petrus Damianus⁽²⁾, quod qui.

quidam Episcopus vidit hunc Benedictum Papam equo nigro quidem corporaliter insidere; & dixit ei, *Nonne tu es Benedictus Papa, quem iam defunctum novimus? Ego sum*, inquit, *ille infelix Benedictus. Et quomodo est sibi*, inquit, *Pater?* Et ille, *Graviter*, inquit, *torquetur*; sed de Dei misericordia non despero, si mihi adiutorium non desit; vade, ait, ad successorem meum Joannem Papam, & dic ei, ut in tali theca summam pecuniar accipiens, pauperibus distribuat; quia quicquid antea per me datum fuerat pauperibus, nihil mihi profuit; quia de rapina fuit. Quod Episcopus & fideliter explevit, & episcopatus cedens, monasterium intravit.

(1) Platina habet, mense uno, diebus XIII.

(2) Proprie Petrus Damiani dicendus est.

Ioannes, ex patre Gregorio, sedit annis novem (1), & cessavit diebus duobus (2). Hic natione Romanus habuit bellum cum Romanis. Huius tempore Almericus sancti Stephani primi Regis Hungariae filius, virgo cum sponfa sua, obiit, miraculis coruscando (3).

(1) Platina habet, annis XI. & diebus IX.

(2) Platina, VIIL.

(3) Hu-

(3) Huius Ioannis XX. Pontificis Maximi iussu id actum est a delegatis Iudicibus in causa, quae vertebat inter Theodaldum Arretinum Episcopum, & Leonem Episcopum Senensem, quod instrumenta, quod proferimus, continetur; quodque humanitati clarissimi Viri Maril Florii, Patricii Arretini, acceptum fero; qui insuper illud quaedam adnotando illustravit, & sequentia adscripsit: *Theodaldus filius Theodaldi Ducis Ferrariae, Marchionis Estensis, Comitis Garfossae, Domini Lucae, Placentiae, Parmae, atque Regii Lepidi. Theodaldum alii, alii Theobaldum dixerunt. Thomas Dempsterus, in sua Etruria Regali Tom. 2. Lib. 3. Cap. 7. p. 308. Theobaldum adpellat, eundemque sedisse adfirmat anno 1022. & 1033. Fuit & eiusdem nominis alius Theobaldus in Arretina Ecclesia Marcellini Albergotti, sive, ut alii, Marcellini Peti antecessor, qui Pontificatus sedem tenuit anno 1250, 1256, & 1275, ut ex tabula chronologica superius laudati Dempsteri. Theodaldus S. Patris Romualdi precibus inductus, consecravit Ecclesiam sacrae Eremitae Camaldulensis, sub titulo S. Salvatoris. Quidam putaverunt, inter quos Bonamicus Historicus Arretinus, id factum anno 1027. Anno Domini 1027. mense Augusti. Theobaldus Arretinus Episcopus 32. anno sui episcopatus ad honorem pie recordationis Domini Romualdi clarissimi Eremitae, de consilio, & consensu fratrum suorum, pro remedio animae suae concessit quamdam Ecclesiam in medijs Alpibus, dividendis Tusciam & Romandiolam, positam, & rogatu dicti Domini Romualdi Eremitae in honorem S. Salvatoris a se ipso consecratam, in loco, qui dicitur Campus malduli, Campus speciosus, & amabilis, & totum circa dictam Ecclesiam territorium, & quamplura alia bona, prout latius legitur,*

tur, & adparet ex instrumento inde confecto, dato Arretii in Claustro Canonorum. Ex privilegio Francisci de Minerbettis de eadem consecratione verba habentis, ac eiusdem Theobaldi in Arretina Ecclesia sub annum 1324. postmodum successoris elicitur hoc evenisse anno 1032.

... Theodaldus fieri praecepit honorus,

Anno milleno, ter deno instante secundo.

Hactenus Florius eruditus. Ipse addiderim tantum hunc Theobaldum Comitissae Mathildis patrum fuisse, fratremque Bonifacii, de quo supra pag. 165. ut ex Mathildis historiae Scriptoribus constat, & consulendus est etiam Vghellus noster in Episcopis Arretinis. Ceterum Bonamici locus illustrandus ex ipso instrumento, quod in Archivo Camalduli adservatur, & ex parte a Mabillonio in Itinere Italico refertur, in eoque est quod Theobaldus sancti Donati Vicarius, ob amorem piae recordationis Patris nostri, inquit, domni Romaldi clarissimi Eremitae, communi consilio fratrum suorum clericorum concedit domno Petro Venerabili Eremitae ad usum confratrum Eremiticam vitam sub eo degentium, quamdam Ecclesiam in mediis Alpibus, iuris Episcopii S. Donati, quam nos, inquit, rogatu domni Romaldi Eremitae consecravimus sub honore & nomine Domini nostri Iesu Christi Sancti Salvatoris, &c. Datum anno Dom. Incarn. MXXVII. anno vero Pontificatus domni Theobaldi Episcopi V. mense Augusto, Indictione X. Ex quo evidenter emerget error numerorum in privilegio Francisci Minerbettii, nisi Vghellus doceret, Theodaldum summae aedis Arretinae tribunam, olim templum Apollinis, exornandam curavisse, ubi illa carmina legebantur:

Theodaldus ferique simul praecepit honorus,

Anno milleno, ter deno instante secundo.

Qua-

Quare hæc non respiciunt Theobaldi donationem Petro Venerabili factam, ut patet, Instrumentum autem ita habet:

In nomine Domini Dei eterni Salvatoris N. Iesu Christi. Dum ex iussione Domini Iohannis Apostolici, & universalis Papae conuinxissimus nos, Dominus Benedictus Portuensis Ecclesiar Episcopus, & R. Sedis Apocrisarius, & Dominus Petrus Castri Felicitatis, & Gensfredus Volaterran. Episcopi, apud plebem S. Marcellini, qualiter nos Deo adiuvante canonice diffiniremus intentionem Plebium, quas Aretina Ecclesia detinet in Senen. Comitatu, de quibus Leo Senen. Episcopus in Synodo proclamavit, representavit se nobis Dominus Theodaldus Aretin. Sedis Episcopus cum Petro Plebitano S. Petri in Pura, & cum Rainerio S. Marie in Salto, & cum Petro S. Agate in Scisefiano, & Rainaldus S. Viti in Corfignano, & cum Hopeno, & Ronzone S. Iohannis in Vescona, Iohannes & Barocio S. Viti in Versuris, & cum Donato, & Martino S. Marie in Pacina, & cum Burione, & Liuzone S. Victoris, & cum Petro S. Quirici in Auzenna, & Adamo S. Marie in Consona, & Liuzone S. Andree in Matcinis religiosi, & Plebitanis, & cum nobilibus Vassillis eiusdem Aretine Ecclesie, idest, cum Hubaldo filio Ilderonis, Ildibrando, & Rodulfo filiis vice Rodulfi, & cum Rainerio filio Ildibrandi, Gottizzone filio Gottizzone, Ursone filio Grifonis, Grifone, & Sassone filiis Ildibrandi, & Everardo filio Vualcapi, Rolando filio Benzonis, & Ruperio filio Vviltelmi, & Raneria filia vice Ragenerii de Doffena, & cum iudicibus Ursone, Anselmo, Alberto, Iohanne, Sigisfredo, & Arnulfo, & ceteris compluribus clericis, ac laicis, Domini Apostolici Decretum, & Sinodalia Decreta precepta complere paratus. 1. fines sue Ecclesie diocesis ostendere & possesse.

sessionem ecclesiasticam & mundanam ad partem S. Aretinae Ecclesiae iurare, adstantibus Ardingo & Vualfredo Comitibus. Predicti vero Reverendiss. Episcopi & Comites videntes prefatum Dominum Theodaldum Episcopum cum suis presbyteris ac laicis preceptum Apostolicum complere paratum, dixerunt, Si vobis placeat inquiratur si dominus Leo Episcopus hoc recipere voluerit. Ad quod inquirendum predicti episcopi cum irent directi sunt a Domino Theodaldo Episcopo & supradicti Iudices, & sue Ecclesie Archidiaconus, qui audirent quid prefatus Leo Episcopus responderet Episcopis, & Comitibus: & sibi veraciter cuncta que diceret reserrent: qui vero que dixit audierant, & insuper Vincentius Archidiaconus vice Domini Theodaldi sui Episcopi per prefatos Presules, & Comites, invitavit eum ut Diocesis suae videret, & sacramenta canonice & legalis possessionis secundum quod praeceperat Dominus Apostolicus qui reciperet qui penitus hoc recipere. In hoc scripto Apostolico, & Sinodali decreto, quod videntes praedicti Episcopi, & Comites, & qui a Domino Theodaldo Episcopo sunt directi, reversi, que audierunt, retulerunt, idest, quod ipse Leo Episcopus nec fines diocesis Aretinae Ecclesiae videre, neque sacramenta audire voluisset. Tum Dominus Petrus S. Quirici Archipresbiter, & Aretinae Canonico Prepositus ante omnes Archipresbiteros Evangeliorum librum caram se habens talem protulit in vocem. Cum semper in mente mea proposuissem, numquam in vita mea sacramentum facere, tamen quia spero me verum iurare, & in hoc non offendere, hoc iuro, quod Aretina Ecclesia semper illas plebes tenuit ab eo tempore quo natus fui, & Ecclesiasticam obedientiam Aretinae Ecclesiae facere vidi. Item ceteri Archipresbiteri dixerunt. Secundum quod & avi nostri dixerunt patribus nostris, & patres

no-

nostri dixerunt nobis, & nos quia senes sumus, que ab his audivimus quod illas plebes aliquo in tempore a centum annis & super Senensis Ecclesia teneret, sed S. Aretina Ecclesia semper tenuit, omnem Ecclesiasticam obedientiam a nobis, & a Patribus nostris habuit, & hoc sumus iurare parati. *Post* *Ubaldu* *Aretine Ecclesie nobilis Vassus cum Ildiprando, Radulfo, Griffone, Saffone, Rainerio, Herverardo, Gottione, Rolando, Ursopo, itemque Rainerio sibi similibus, & predictae Aretine Ecclesie nobilibus Vassis accepto Evangeliorum libro professus est se iurare canonicam, & mundanam possessionem ad partem S. Aretine Ecclesie. Episcopi autem hoc cernentes dixerunt: Nos videmus quia vos preparati estis, sed nos non recipimus, quia Senensis Episcopus recipere non vult: nos tamen hec omnia Donno Apostolico debemus renunciare, & Deo favente renunciabimus: ipse cum suis Episcopis Deo auctore inveniat qualiter Aretina Ecclesia ut semper tenuit teneat, & supradictus Leo Episcopus, sui que successores, in perpetuum ex fideant: quia haec omnia vidimus, & ut ille nos vidisse credat manu nostra subscripsimus. Hoc autem factum est anno Dominice Incarnationis millesimo vigesimo nono. Regnante Currado Imperatore piissimo Anno Imperii tertio mense Maio Ind. X.*

Ego Benedictus Portuensis Episcopus, & Apocrisarius S. Apostolice Sedis hec omnia vidi & pro defensione S. Aretine Ecclesie scribi iussi & manu mea inferiori scripsi.

Ego Petrus Castellanus. Episcopus interfui ut supra.

Ego Gonsfredus Volaterranus. Episcopus missus a Donno Apostolico interfui, & subscripsi.

Albertus Iudex Domini Imperatoris scripsi hec ac fideliter denotavi.

Be.

Benedictus, natione Tusculanus, ex patre Alberico, sedit annis quatuordecim⁽¹⁾. Iste fuit eiectus de Papatu, & factus est Papa Sabinensis Episcopus, qui infra vocatus est Silvester; & iste quoque eiectus est, & Benedictus recuperavit Papatum; & iste iterum est eiectus, & datus est Papatus Ioanni Archipresbytero sancti Ioannis ante portam Latinam, qui Gregorius sextus infra dictus est; & hic, habito Papatu, quum esset rudis litterarum, alterum Papam, ad vices Ecclesiastici officii exsequendas, secum consecrari fecit, quod quum multis non placeret, tertius adducitur, qui solus vices duorum impleret: unus itaque contra duos, & duo de Papatu contra unum altercantur. Mortuo itaque Gregorio, Henricus Imperator contra duos Romam accedit, & eis canonica, & imperiali, censura depositis, Sindigerum Bambergensem Episcopum, qui & Clemens secundus dictus est, in Papatu per vim substituit, a quo Henricus Imperator coronatur, Romanis sibi promittentibus, & iurantibus, se sine ipsius consensu numquam Romanum Pontificem electuros. Iste Benedictus, qui fuit nepos superioris Benedicti, adparuit cuidam in specie cuiusdam monstruosi animalis, cuius caput & cauda asini erant, reliquum corpus sicut ursus;

M

cum-

quumque conspexor territus fugeret, clamans monstrum post ipsum dixit: *Noli me expavescere, scio me hominem fuisse, sicut tu es, sed sic repraesento, sicut olim infelix Papa existens, bestialiter vixi* (2). Huius tempore sanctus Gerardus Episcopus in Hungaria, super bigam ligatus de altissimo mente cursu praecipiti martyrio coronatur.

(1) *Platina* scribit, annis X. mensibus IV. diebus IX.

(2) Hanc quidem adparitionem fabulosam existimo; sed narratio haec suffragari videtur iis, quae *πρὸς ἡσυχίαν* *Lucianus* commentatur *Aeneas Gazaeus* in *Theophrasto*, & *Marf. Ficinus*, ut *Pythagoram*, & *Platonem*, *Platonis*que aliquo modo excusent. Nil enim aliud forte illi significare volebant, quam corruptis moribus nos ex rationalium animalium censu, ad irracionales & mutas pecudes deficere quodammodo. Quam quidem animalium distinctionem, quum non adhibuisset *Ricetus* ad *Homiliam Basilii*, inter Italice ab eo conversas duodecimam, ea adnotat, quae satis ostendunt *Basilii* sententiam ab eo non satis explicari, ubi ait *Basilius*, cum rationales, tum irracionales creaturas adpetitu glorificandi Deum natura invito agi: adnotat enim *Ricetus* id metaphoricè a *Basilio* dici; quum id proprie ab illo enunciari liquido constet. Nam si bruta adpetitu edendi, bibendi, generandi, ducuntur; cur proprie etiam non dicetur, impetu quodam & instinctu ad creatorem suum glorificandum impelli, implendo ea, quae iis praescripsit; quandoquidem, tam animata, quam in-

inanimata, maiestatem, ut Hieronymus ait, sentiant con-
ditoris? Et eo praecipue, quod nihil tritius, & usi-
tatius, in quorundam Philosophorum scholis, quam
adpetitus quosdam etiam rebus inanimis proprie tri-
buere: quos quidem, si recte intelligas, cum *vi at-
tractiva* Newtonianorum facile confundas, Confun-
dit etiam ibidem Riccius, ut patet, irrationalia cum
inanimis, quia ea cognitione carentia adserit, quod
quidem *κατάδοξον*, vel vehementer controversum, Sed
animadvertere debuerat aliud esse inanimatum, quod
Basilii non commemorat; aliud, irrationale, in
quo adpetitum glorificandi Deum ingentum Basilii
adgnoscat. Quod si ita Basilii non sensisset, ine-
ptiret profecto, & nugae ageret. Quum enim con-
jungat rationalia, & irrationalia, iisque atque ad-
petitum glorificandi Deum natura insitum dicat; quo-
modo feratur; si de illis proprie, de his metaphoricè
eodem tempore loquatur? Quum utraque deinde etiam
comparat, & utraque pariter dicat, digne de Deo lo-
quendi, aut cogitandi, facultate destitui, quod qui-
dem vere & proprie de utrisque dicitur? Et profe-
cto quis unquam erit, qui credere possit, *id natura
est insitum; id natura est ingentum; verum natura
comparatum est*, in metaphoris a quoquam posse
usurpari? Nonne fuerit Hippocratis vinculis ad-
ligandus qui dixerit, *Rerum natura comparatum est
ut prava rideant*? Aliud est rhetoricas phaleras, &
poetica commenta personare; aliud de rebus gravis-
simis docte, & copiose, disserere, quod doctissimus
Basilii facit, dum in praedicta sententia est. An
vero Basilii falsus fuerit, necne, modo non quaero.
Sed quoniam Basilii mentem indagare inepi-
mus, animadvertemus pariter minus vere a citato
Riccio ad Homiliam V. a se versam adnotari, Basi-

hum dixisse, Adamum in paradiso collocatum, principatum, ut Angelos, a Deo accepisse; & Archangelorum ibidem socium & familiarem fuisse, amplificationis tantum gratia: quod quidem de Patre adeo gravi, docto, ac sapiente, non facile est credendum. Non enim idem est Angelos tantum commemorare, ac Angelos Archangelosque nominare. Nec temere quidquam, aut utiliter, Pater ille prudentissimus profert; sed id effatus est, vel quia multi opinantur, Deum ministerio Angelorum & Archangelorum usum, ubi cum hominibus loquutus est; de quo *Augustinus Lib. III. De Trinit. Cap. VIII. & IX*; quare statim *Basilius* post nominatos Archangelos subiicit, Adamum divinae vocis auditorem fuisse; vel quia vere censuit, Adamum a Deo horum familiaritate dignatum fuisse; quod quidem *Iudaëis Cabalisticis* in primis adridet. Et in memoriam revocandum, quid de *Raphaëlis*, & *Gabrielis* ministerio celestes litterae tradunt.

(1) **S**ilvester, de sancto Ioanne ad Portam Latinam, sedit annis duobus, mensibus sex. Hic cum Rege *Henrico* habuit bellum. Hunc *Gulielmus* in suis *Chronicis* dicit, sanctum virum, & quum ad Papatum venisset, parum vel nihil ad Papatum pertinens, propter incuriam, & negligentiam antecessorum suorum, invenisse; nam paene omnia a praedonibus tollebantur. Peregrini Romam venientes quidem omnes spoliabantur, & pervenientium

tum oblationes violenter auferebantur. Quos omnes Papa admonuit primo, post excommunicavit, tertio, quia contemserunt, manum armatam adposuit, & primo raptores oblationum sancti Petri, aut penitus extinxit, aut fugavit. Occisis itaque raptoribus, praedam, & oppida multo tempore amissa recuperavit. Tunc ipsum omnes homicidam clamantes, non Papam, sed sanguineum dicebant. Cardinales quoque ipsum in infirmitate, in qua & mortuus est, indignum fore dixerunt in ecclesia sancti Petri sepeliri, qui tot mortibus hominum sacerdotium foedasset. Tunc Papa licet infirmus, resumto spiritu, longum sermonem Cardinalibus fecit, adferens, ipsos stulte loquutos fuisse, & se bene fecisse, inducens illud, quod Ezechiel dixit Sacerdotibus, qui se non opponebant murum pro Domino Israel, & multa alia; & post subdidit: *Quum mortuus fuero, corporis meum ante iannas ecclesiae ponite, ipsas quoque seris, & vestibus, obfirmate; si voluntate divina portae apertae fuerint, ipsum sepelite ibidem; alioquin, facite quod vultis.* Quumque mortuo sic factum esset, turbo divinitus veniens, portas ecclesiae firmatas, non solum aperuit, sed etiam cum magno fragore usque ad parietem deportavit. His temporibus floruit

Fulbertus Carnotensis Episcopus, qui inter alia laudabilia, *Sirps Iesse* composuit.

(1) Hic existit confusio. Consule *Platinam*, & ad eum *Onuphrium*.

Clemens, sedit mensibus undeviginti (1), diebus septem: Hic fuit inuasor ecclesiae, & per vim habuit Papatum, & cessavit diebus viginti.

(1) Novem tantum menses habet *Platina*.

Damasus, sedit diebus viginti tribus, & cessavit diebus undeviginti. Hic fuit inuasor sedis Apostolicae, & subito defunctus est (1).

(1) Consule *Onuphrium* ad *Platinam*, qui *Damasus* & trium sequentium Pontificum famam, contra *Martinum*, *Galfridum*, *Platinamque* ipsum, egregie defendit.

Leo, genere Alamannus, de Lotharii regno (1), sedit annis quinque, mensibus duobus, diebus sex. Romani ex prava consuetudine; postquam petiissent ab Imperatore Henrico Pontificem sibi dari, Imperator, quum nullum Teutonicorum ad hoc

hoc ut reciperet, posset inducere, Episcopum Tullensem, Brunonem nomine, virum simplicem, ad hoc inclinavit. Qui ad Urbem veniens, & ex hoc conscientiam habens, omnino resignavit (2); & denuo ab omnibus est electus. Post laudabilem vitam, in ecclesia Sancti Petri tumultatur, magnis clarescens miraculis (3).

(1) Hoc est, de Lotharingia.

(2) Hoc est, renunciavit.

(3) Hic edere lubet Diploma quoddam Leonis huius, quo anno MLI. privilegium, & immunitatem, Monasterio Sanctae Mariae in Gradibus in Arretina Diocesi constituto concedit: cuius quidem ἀπόγραφοι eruditioni ac liberalitati nobis Viri Marci Florii, alias etiam laudati, me debere profiteor, atque ita habet:

Leo Episcopus servus servorum Dei. Dilectissimo nobis filio Albizoni Religioso Viro in Domino Deo omnium aeternam salutem, Sub multa, & incomprehensibili, pariterque irreprehensibili, abisso iudiciorum divinitatis, inter confratres, & conservos nostros eminentiorem gradum adepti, tanto intentius cum timore, & tremore, nostram, ipsorumque salutem, debemus eis condescendendo, & consulendo, incessanter operari, quanto certius scimus cunctae dispositionis, & actionis nostrae, rationem posturos illi, cuius universae viae misericordiae, & veritas, merito creduntur, & videntur in omni administratione Mundi. Quapropter quid sapientibus, & insipientibus debitor Doctoris gentium merito cogimur reddere cunctis. Quae

*si denegare minime alicui externarum;
 nec quanto magis domesticis fidei in interioribus; maxime quum id a vobis exigatur, quod Deo omnipotenti plurimum placere nullo modo dubitatur? Itaque karissime Fili, quoniam humillim Apostolicam, & magistram omnium Sedem, & praece nobis gratissima inculcasti, ut auctoritatis nostrae praecepta tutarem iura & quorumvis rapacitate, & hominum nequam infestatione, ac defend Monasterium beatissimae Matris Mariae situm in Aretina Diocesi in nullo tuae tam iustae petitioni, sed eidem optamus per omnia suffragari, nec denegandam tuam religiositati duximus tutelam specialem, qui omnibus debemus, & Non enim parum tibi in Domino inde congaudemus, quod ECCLESIAM illic PRIMITIVAM, & olim CELEBRERIMAM, sed peccatis exigentibus iam diu neglectam, & omnino delapsam, restituere, aliquantulumque reparare, fueris conatus, tam patrimonii, seu beneficii tui, quam etiam fratrum, & consanguineorum tuorum, aliorumque religiosorum, collationibus, quatenus inibi Deo deserviret perpetim Ordo Monasticus. Quam utique ECCLESIAM, quia Conditor noster inter alia innumera nobilitavit, & honoravit FRACTI CALICIS ET RESOLIDATI miraculo, atque glorioso BEATI DONATI PONTIFICIS MARTYRIO, & nos eam gratanti honoramus nostrae Apostolicae Sedis praecepto. Salva itaque debita subiectione, quae ex praefato loco Episcopum Aretinum iure solet attingere, huius nostri praecepti tenore perpetualiter confirmamus, & decreto sancimus, quicquid idem Coenobium in rebus mobilibus, vel immobilibus, tam tua, quam cuiuscumque, donatione, in praesentiarum videtur possidere, & si quid illic*

illis & piis adaugebitur, aut donabitur in futuro tempore, ut nemo inde quidquam praesumat subripere, fraudare, alienare, nauuere quovis ingenio usurpare sed cuncta inibi haftenus conquesta; & Deo propitio deinceps conquirenda ferviant usibus, ac Monachorum ibidem fervientium utilitati, quos pro nullo alio Ordine Ecclesiastico permittamus inde aliquando perturbari, iuxta statuta Chalcedonensis Synodi, taliter hoc ipsum decernentis. Quae semel Deo dicta sunt Monasteria, consensu Episcoporum, maneant perpetuo Monasteria, & res, quae ad ea pertinent, Monasteriis reserventur, &c. Si quis autem praesenti nostro Decreto pro Deo, & secundum Deum, promulgato contraire quolibet modo praesumserit, & insuper si aliquis oblationes vivorum, sive defunctorum, praefato loco delegatus sibi vendicare, vel aliis contradere, tentaverit, quasi sacrilegus, & Deo rebellis, donec forte respiciat, ab omni anathemate se multandum Apostolica auctoritate noverit. Qui vero integre & devote illud observaverit, nec consenserit sacrilegis, sed postea pro posse in nostro suo restiterit, mereatur copiam supernae benedictionis, & praemium sempiternae salutis. Amen.

V

Datum IV. Kal. Iunias per manum Petri Diaconi Bibliothecarii, & Anno Domini Leonis IX. Papae II. Ind. III.

Inferius vero intra duos circulos concentricos est crux, in cuius quatuor angulis quatuor exstant litterae unciales hae, singulae in singulis: L E O P. Intra autem interioris, & exterioris, circuli spatium duabus peripheriis conclusum legitur, Misericordia Domini plena est terra.

Victor

Victor, genere Alamannus, sedit annis duobus, mensibus tribus, & cessavit diebus tribus (1). Hic timore Imperiali factus est Papa. Hic temporibus Henrici Imperatoris apud Florentiam Synodum celebravit, & multos Episcopos propter simoniam, & fornicationem deposuit. Hic in Galliam veniens ab Henrico Imperatore honorifice suscipitur, & eo praesente Imperatore moritur.

(1) *Platina* addit, diebus XIV. quem consule quoad professionem in Galliam.

Stephanus, sedit mensibus novem, diebus viginti octo (1). Hic natione Lotharingus, Abbas prius Casinensis, in Tuscia sepultus est (2).

(1) *Platina* habet, mensibus VII. diebus VIII.

(2) Florentiae videlicet.

Benedictus, sedit mensibus novem (1). Hic prius Velletrensis Episcopus, Nutius nomine, per violentiam Papa factus, postea cessit (2).

(1) *Platina* addit, dies XX.

(2) Hic Pontifex legitimus non fuit. Consule Onuphrium ad Platinam.

Nico-

Nicolaus, natione Burgundus (1) sedit annis duobus (2), mensibus sex, diebus viginti sex, & cessavit diebus decem (3). Hic prius Florentinus Episcopus, apud Senas a Cardinalibus unanimiter est electus, & celebrato Romae Concilio, defunctus est.

(1) Platinae *Allobrox* dicitur.

(2) *Platina* habet, tribus.

(3) *Platina* scribit, XII.

Alexander, natione Mediolanensis, sedit annis undecim, mensibus sex, diebus viginti quinque (1). Hic quum esset Lucanus Episcopus, concorditer a Cardinalibus in Papam electus est. Contra fuit Cadulus, qui fuit Parmensis Episcopus, & fere ab omnibus Lombardiae Episcopis in Papam electus, adserentes Papam non debere eligi, nisi de Paradiso Italiae. Qui Cadulus eum magno exercitu bis Romam veniens, violenter voluit Papatum obtinere, sed non potuit. Deinde Alexander Papa ad rogatum Henrici Imperatoris descendit in Lombardiam, & in Mantua solemniter celebrato Concilio, pacificatis omnibus, ad Urbem est reversus, & ibidem defunctus, in Lateranensi ecclesia est tumulatus. Eodem tempore Nortmanni, qui

qui in praeiudicium domini Papae, Regnum Apuliae occupaverant, fines Campaniae devastabant; quos Dux Spoletanus Godofridus, & Comitissa devota filia sancti Petri Mathildis expulerunt. Haec Mathildis fuit Comitissa adeo potentissima, quod & cum Imperatore bellum durissimum habuit; quae quum amplissimis possessionibus abundaret, totum patrimonium suum super altare sancti Petri obtulit. Et hoc, quod obtulit, usque in hodiernum diem, dicitur Patrimonium sancti Petri (2).

(1) Dies xxv. non habet *Platina*.

(2) Quanta fuerit huius illustris Ducatricis, ut *Domnizonis* verbo utar, erga Christi Ecclesias largitas, & munificentia, & haec tam ampla patrimonii donatio ostendit (quam quidem, quum primum instrumentum deperditum fuisset, aliud exarando renovavit in manu S. Bernardi Vberti, Legati Apostolici, qui etiam Cardinalis Tit. S. Chrysogoni esset, tamen Abbas Vallumbrosanus generalis esse non destitit, donec Parmensis Episcopus factus est, ut *Carol. Bartholom. Piazza* in suo *Hemerologio sacro* auctor est) & insuper plures aliae donationes facere, privilegia concessa, seu Ecclesiis, seu Monasteriis, quorum quaedam haec proferre lubet ab humanitate Reverendiss. D. Abbatis *Nardii*, alias memorati, mecum liberaliter communicata, quae ita habent:

In Nomine Domini nostri Iesu Christi anno ab Incarnatione eius millesimo centesimo quarto XIX. Kal. Februarii, Indict. XII.

Domina Comitissa Mathildis pro amore Dei, & animae suae remedio, concessit, atque donauit sex cultra de terra, quae sita est in cultre pl. . . . Monasterio S. Salvatoris sito alpe Fontonis, & si ulla tempore ipsa, vel sui succcessores vel causare de praedicta terra contra superscriptum Monasterium tentaueris, aut aliquo ingenio inceperis, vel alicui dederis, aut contra datum aliquid feceris, quominus praedicto Monasterio habere liceat, res illa in duplum componere praedicto Monasterio superscripta Domina permisit. Hoc actum est in praesentia Episcopi Motinensis, qui vocatur Dottus, & Archipresbyteri Bonuto, & Aliprandi primiceri de Ragise, Vgo de Nonantula, Bernardus filius Imeldae de Feroniano, Carvulus de Feroniano, Sasso de Ribianello, Wigelmus de Ferraria, Wido de Pissa, Bonittus advocatus de Pistoria, Bernardus Beneuentanus: post penam autem solutam, hoc scriptum in sua maneat firmitate. Hoc actum est in Villa, quae vocatur Carpenetum, quae sita est iuxta Civitatem Pistoriam.

Ego Ardericus Iudex interfui, & subscripsi.

Ego Sigifredus Iudex, & Tabellio, manu mea scripsi, & post traditum compleui, & dedi.

Mathil- dis

Dei	Gratia
siquid	est.

In nomine Domini nostri Iesu Christi, anno ab Incarnatione eius millesimo nonagesimo nono, regnante Imperatore Henricus, VIII. Id. Septemb. Indict. VI.

Ego Domina Mathilda Ducatrice, propter Deum, & remedium anime mee, vel ablatis peccatis mee quo commisi, & pro anime Bonifacii Marchionis genitorum meo, & Beate matris mee, do & offero tibi Deo in Monasterio sancti Salvatoris, & tibi Iohanni Abbati, tuisque successoribus, cum libertate, & integra bona voluntate Domini Petri Pistoriensis Episcopi, & Bonati Archipresbyteri, Ecclesie sancte Marie de Picente cum omnibus rebus & possessionibus suis, quod ab hac ora in antea potestatem habeatis illam habendi, tenendi, regendi, gubernandi, possidendi, & omnibus modis inde agendi presbyterum, & clericum secundum vestram voluntatem mittendi, & trabendi, que autem iam dictus res, quales supra legitur cum superioribus, & inferioribus, & ingressibus suis in integrum, taliter a presenti die, & ora per hanc paginam offertionis mee tibi Domino in Monasterio sancti Salvatoris, & tibi Iohanni Abbati, tuisque successoribus a parte nostra, Ecclesiam sancte Marie de Picente maneat, persistat potestatem ad habendum, retinendum absque omni contradictione mea, meorumque successorum. Insuper spondimus, atque promittimus, ego predictus Petrus Ecclesie sancti Zenonis Episcopus, meorumque successorum, & Domina Mathilda tibi Deo, & Monasterio sancti Salvatoris de Fontana Taoni, & tibi Iohanni Abbati, eiusque successoribus, nostris rebus omni tempore ab omni homine defensare iuxta legem dampna litis omnia sustinere, quod si ad defensandum minime fuero, aut contra hanc offertionem per quodcumque ingenium agere, aut causare presumpsero, vel si agentes, consentientes fuero,

CHRONICON PONTIFICVM. 101

ro, tunc promittimus componere, & dare penam libras quinquaginta bonorum denariorum Lucensium, & post penam solutam, hec pagina offeritionis mee in sua maneat firmitate. Hoc actum est in Prato Vescovi. Testes autem sunt Comes Albertus de Sablunata, Guido Comes de Matelgnano, Rainulphus de Bagise, Vgo de Nonantula, Bernardus filius Imelde de Ferignano, Vbertus de Stagno, Guido de Pifa, Vgicione de Mantalto, Boneti. Advocatus de Ristoria rogati testes.

Ego Petrus Episcopus

Ego Aldericus Index interfui, & subscripsi.

Matil di

Dei Gratia

siquid est.

Ego Golberto Not. scriptum post tradita complevit, & dedit.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno ab Incarnatione eiusdem Millesimo nonagesimo octavo, regnante Imperatore Henrico, V. Id. Augusti, Indict. VI. Ideo autem Hospitale quod est constructum ad onorandum Dei, & beati Michaelis Archangeli, situm in locum Blisiano, ubi dicitur, Plano de la Curte pro reno.

Ego Doctina Mathilda Ducatrice propter Damm, & remedium anime mee, vel abluentis peccatis meique commisi, & pro anime Bonifacii Marchione genitorum meo, & Beatrice matris mee, concedo, seu offero vobis Donato presbytero, & Ginardo Monacho a parte predicto Ospitale, seu in vestris successoribus ad iure eidem Ospitali idem locum & plano ubi edificatum

est

est cingens quadraginta & octo de terra bone laborato-
ria, id sunt mansibus quatuor in circuitu predicti
Ospitalis, & de alia silva Bonbiano habeant ministra-
tores Ospitalis ius pascendi gregis, & lignis, & fe-
no faciendi quantum oportuna fuerit ad prefato Ospi-
tale his iam dictis rebus, quales supra conceda, &
offero ego predicta Domina Mathilda eadem ratione,
ut Ospitale fiat sub iugum sancti Petri, cuius est
proprietas, hoc videlicet observandum, ut nullus Bo-
loniensi Episcopus tollat bonis de Ospitale, & si tolle-
rit, revertat in meam potestatem quantum iam dictas
res, quales supra legitur cum superioribus, & infe-
rioribus, atque cum ingressibus, & accessionibus, &
affinibus suis in integrum, taliter a presenti die, &
hora per hanc paginam offertionis mee in vobis predi-
ctis Donato presbytero, & Girardo Monacho, vestrisque
successoribus a parte nostro Ospitale maneat, & persi-
stat potestatem ad habendum, tenendum absque omni
contradictione mea meorumque successorum, & insuper
spondeo, atque promitto, ego predicta Mathilda vobis no-
stro Donato presbyter, & Girardo Monacho a parte
Ospitalis nostris rebus omni tempore ab omni homine
defensare, iuxta legem dampna litis omnia substinere.
Quod si ad defensandum minime fecero, aut contra-
hanc offertionem per quodcumque vis ingenium agere,
aut causare presumsero, vel si agentibus consentientes
fuero, tunc promitto componere libras quinquaginta
denariorum Lucensium, & post penam solutam hec pa-
gina offertionis mee omni tempore in sua maneat fir-
mitate. Actum in Prato Fresco felicitur, in presen-
tia Bernardo Episcopo felicitur. Signum † man. Ego
predicta Mathilda, que hec fieri rogavit, & insuper
iubeo, atque precipio, & iussionem facio, ut nullus
homo audeat predare; neque furtum facere, aut ullam
offen-

offensionem facere ad iam dicto Ospitale, & quicumque hoc non observaverit, sciat se compositurum libras quinquaginta nomine pene.

Signum scriptum manibus Alberto Comite, & Raginerius fil. quondam Bulgarelli, & Corbolo, & Alberto, filiis Magifredi, & Sasolo da Bibianello, & Florio de Stangno, qui rogati sunt testes.

f. namque Ardrico iudice teste.

Ego Golberto Notarius feliciter post tradita complavi.

Id autem quod Comitissa Mathilda donavit, atque concessit, praedicto Hospitali, Henricus V. Imperator confirmando, bannum emisit, quo immunitatem concessit, & quod ita habet.

In nomine Dei aeterni. Henricus Dei gratia Romanus Imperator augustus, Imperiali clementia, precibus Teuzi Venerabilis presbyteri commotus, praeceptum, quod adpellant Bannum emisit super domo venerabili, hoc est, Ospitali, quae constructa est iuxta Renum in Curte Marchionis, ut in omnibus rebus, quas Comitissa Mathildis eidem venerabili domui largita erat, vel in futurum ei possit adquiri, ab omni iniuria permaneant inlesa, atque inviolata. Nec vero quisquam hominum, publicarum functionum exactor, aliquid ab ea petere, vel percipere audeat, nisi hoc Imperator ipse nominatim iubeat. Quod si qua forte persona publica, seu privata, contra praecepti praesentis tenorem aliquid iniurie iam dicte domui intulerit, vel aliquid ab ea publicae functionis nomine tentaverit exigere, centum librarum auri optimi pene sit ob-

maxius, cuius dimidium quidem nostris scriniis, dimidium vero iam diste venerabili domui persolvat.

Actum in loco Bombiano, anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi millesimo centesimo octavo decimo, XI. Kal. Iulii, Indictione XI. feliciter. Interfuerunt testes, Corvolus de Ferignano, & Serafinellus filius eius, & Ugizone filius Rainerii, & Vbertus de Bibiano, & Vbertinus nepos eius, & Vbertinus de Siviliana, & Brunettus, & Tocus de eodem loco, & Mlūs de Castilione, & Sassolo, & Gilizone de Garzo, & alii quamplures ibi interfuerunt.

Ego Gernerius Iudex affui, & scripsi.

Ego Girardus Iudex, & Notarius interfui, & per iussionem sancti Henrici Imperatoris, qui istum signum Crucis fecit, hec scripsi.

At quoniam ista, quae Comitissam Mathildam attinent, protulimus; hancque illustrem Principem patet Etruriae fuisse dominam; iuvat heic observare, eam habuisse Vicedominum, & Legatum, in Etruria, qui in Castro Liciniani habitabat: idque constat ex instrumento confecto anno MCIII. Kal. Iuliis Indict. x. in quo legitur quod Federicus de Benno, & Rainerius Bernardi de Liciniano, in praesentia Oppizzi Vicedomini, & Legati domine Comitisse Mathilde restituerunt omnem litem, & causationem, in manus Iohannis Abbatis de Monasterio Cultusboni, omnium rerum, quas ipse Abbas habebat in scriptis, & iure, de rebus, quae fuere Azonis filius Thedaldi de Licignano, sive de mobilibus, sive immobilibus, sicut tradiderunt sibi Vgo filius dicti Azonis, & Adalascia mater ipsius Vgonis, ut deinceps ulterius non liceat eis memoratum Monasterium, nec ullum legatum ipsius Monasterii de iam dictis rebus faci-

ti-

figare, nec molestare, nec per se, nec per summis-
sam personam ullo modo vel ingenio. Videlicet, nec
litigando in placito, siue extraplacito, nec de ipsi-
s rebus demendo, vel rapiendo, vel aliquam vim infe-
rendo, seu etiam aliquo modo demoliendo, sed omni
tempore erunt taciti ex hoc, & quieti. Quod si face-
re noluerint, & oc pactum vel firmamentum infrin-
gere ullo tempore temptaverint, tunc debeant compo-
nere libras arienti denariorum Lucensium viginti,
medietatem sancto Monasterio, & medietatem potes-
tati, quae pro tempore fuit, & res in perpetuum in-
violata permaneat. Ipse memoratus Oppizzus Viceco-
mes Marchionissae Mathildae stans prope Castro de Lici-
gnano iuxta ecclesie sancte Cristine, vice sue Domi-
ne misit bannum ut siquis hominum deinceps esset, qui
vellet ullo modo memoratum Monasterium de istis re-
bus molestare, deberet componere viginti libras arien-
ti. Hoc autem factum est anno ab Incarnatione Do-
mini nostri Iesu Christi millesimo centesimo tertio Ka-
lendis Iuliis Indict. X. adstante iam dicto Oppizzo
Vicecomite, Wido, & Vgo gis filii Alberti, & Wido
filius quondam Bernardi, Federicus filius Federichi, &
Federico filius Walandi, & Ildibrando filius quondam
Ruineri, & Azo Bensi, & Feralmo de Cerrito,
& Bernardo filius quondam Benni, & Albertino filius
quondam Vgi, & reliqui plures.

Membrana ex Archivo Monasterii Cultusboni.

Hisce igitur antiquis monumentis prolatis, ut
Principis adeo generosae, & eximiae historia magis
atque magis illustretur, unum adhuc animadvertendum
est, Fr. Mar. scilicet, Florentinum, Scriptorem alias
diligentissimum, in *Historia Mathildae*, haud videri
recte consignasse tempus, quo Theodaldus filio Bo-
nifacio, Mathildae genitori, adhuc vivens suorum do-

miniorum regimen ac administrationem commisit; id enim evenisse notat anno MVI, vel MVII, quum ex instrumento, quod superius pag. 165. produximus, evidenter eluceat, anno iam MV, tertio videlicet Henrici II Imperatoris, vel fortassis MIV (nam Henricus anno MII Imperii habenas suscepit) ditiones paternas ab eo procuratas fuisse; nisi enim ita res se habuisset, eam donationem ipse non fecisset, neve adeo Coenobium, & Ecclesiam sancti Salvatoris Fontanae Taronis, latifundiis, & agris, ditavisset. Hoc enim factum arguit liberam Bonifacii rerum moderationem: quae tamen non adeo amplae videntur fuisse sub patre Theodaldo, ut sub ipso Bonifacio fuere, quemadmodum ex laudato *Florentinio* intelligere est; cuius quoque auctoritate illustranda sunt, ea quae superius pag. 172. eruditus *Florius* de ditione Theodaldi adnotavit. Ceterum hic etiam obiter observaverim, falli quoque *Florentinium*, dum opinatur, quum Theodaldus filio Bonifacio dominium regimenque concessit, iam Theodaldum filium, & Bonifacii fratrem, Episcopum Arretinum exstitisse, quum ex Instrumento Archivi Camaldulensis superius pag. 173. liquido constiterit, annum MXXVII, fuisse annum quintum Episcopatus Theodaldi: Theodaldus autem pater, ut ipse *Florentinius* docet, anno MVII naturae concesserit; praeter obstantia illa quae iam observavimus.

Gregorius, natione Tuscus, patriae Suanensis, de Comitatu, & districtu Vrbeveteris. Hic prius Ildibrandinus Cardinalis, sedit annis duodecim, mense uno, diebus quatuor (1). Hic propter lauda-

Uabilem vitam a Cardinalibus est in Papam electus. Hunc Centius Praefecti filius in nocte Natalis Domini, quum primam missam in sancta Maria Maiore ad Praesepe Domini celebraret, cepit, & in turri sua posuit; sed Romani eadem nocte turrim destruxerunt, Papam liberando, & praedictum Centium ex Vrbe eiecerunt. Hic Pontifex Henricum tertium Imperatorem, concilio centum decem Episcoporum habito, excommunicavit, quia Romanae Ecclesiae unitatem scindere voluit. Sed post ad Papam in Lombardiam veniens, nudis pedibus super nivem, & glaciem, pluribus diebus stans, vix absolutionem impetravit. Post de consensu eiusdem Regis iterato excommunicati, plurimi seditiosi Episcopi apud Brixiam convenientes, Guipertum Ravennatem Episcopum in Papam elegerunt, Clementem vocantes, quem Rex Henricus pronus in terram cum omnibus aliis mox adoravit, & cum ipso Romam veniens sine Cardinalibus, a Bononiensi, Cremonensi, & Mutinensi, Episcopis in Papam benedici fecit; & ab eodem Guiperto in die Paschae coronam Imperii adsumsit, Papam Gregorium in Castro sancti Angeli cum Cardinalibus obsidendo. Sed audito, quod Rex Guiscardus in adiutorium Papae de Apulia veniebat,

bat, Imperator destructo Capitolio, & Vrbe Leonina, cum suo Papa fugit Senas; & Rex Guiscardus Apuliae eodem die Urbem capiens, & ferro, & igne consumens, Papam Gregorium de obsidione liberando, in Palatio Lateranensi restituit, qui post in Apuliam descendens, Salerni mortuus est, miraculis coruscando (1).

(1) Tribus habet Platina.

(2) Gregorii VII. Epistola ad Eactum Abbatem Vallumbrosanum adservatur in Archivo Vallis Umbrosae; sed quum nec primigenius textus reperitur, nec tempus, quo data est, adscriptum sit, de ea iudicet Lector uti libet. Ita vero se habet.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo Filio Laeto Abbi Monasterii sancti Michaelis Archangeli in Passiniano, suisque successoribus ibidem regulariter promovendis in perpetuum.

Supremam miserationis respectu ad hoc universalis ecclesiae curam suscepimus, & Apostolici moderaminis sollicitudinem gerimus, ut iustis precantibus votis attentata benignitas faveamus, & libramine acquiratis omnibus in necessitate possitis quantum Deo donante possimus subvenire debeamus. Praecipue tamen de venerabilium locorum stabilitate pro debito honore summae, & Apostolicae Sedis, cuius membra sunt, quantum ex divino adiutorio possibilitas datur, nobis pensandum, & laborandum esse perpendimus. Proinde iuxta petitionem tuam praedicto Monasterio vel Ecclesiae tuae, cui praesse dignoscere, huiusmodi privilegia praesenti auctoritatis nostrae decreto, consensu, & rogatu, fructus nostri Guillelmi Fesulani Episcopi indulgemus, cedimus, atque firmamus

mus

mus, statuentes nullū Regum, vel Imperatorū, Antistitū nullū, quacūque dignitate praeditū, vel quēquā aliū audere de his, quae eidem venerabili loco a quibuslibet hominibus de principio iure iam donata sunt, vel in futurum Deo miserante collata fuerint sub cuiuslibet causae occasione siue specie minuare, vel auferre, siue suis usibus applicare, vel quasi piis de causis pro suae avaritiae excusatione concedere. Sed cuncta quae ibi oblata sunt, vel offerri contigerit, tam a te, quam ab eis, qui in tuo officio locoque successerit, perēni tēpore illibata, & sine inquietudine volumus possideri, eorum quidem usibus, pro quorū subsētatione, gubernationeque concessa sunt, modis omnibus profutura. Nominatim etiam concedimus eidē Ecclesiae, vel Monasterio decimas suarū possessionū in usū pauperum & advenientium. Confirmātes sicut supra diximus quaecumque nunc iuste habet, aut in posterum Domino annuente habere contigerit in quibuslibet rebus mobilibus, vel immobilibus, salva quidem canonica subiēctione proprii Episcopi. Haec igitur omnia, quae huius praecepti, decretique nostri, pagina continet, in perpetuum servanda decernimus. Si quis vero Regū, Imperatorū, Sacerdotū, Clericorū, Iudicū, ac seculariū personarū, hanc constitutionis nostrae paginā agnoscens, contra eā temerario ausu venire tēptaverit, admonitus semel, & iterum, usque tertio per convenientes inducias, si non resipuerit, atque praeditae Ecclesiae non satisfecerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reūque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat. Et nisi ea quae ab illo sunt male ablata restituerit, vel digna poenitentia illicita acta deflexerit, a sacratissimo corpore, ac sanguine Domini Redēptoris nostri Iesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat.

Cunctis autem eidē loco iusta servatibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus hic fructum bonae actionis percipiant, & apud districtū Iudicē praemia aeternae pacis inveniant.

VIdor, sedit anno uno, mensibus quatuor, diebus septem (1), & cessavit diebus novem. Hic proprio nomine Desiderius dictus, Abbas fuit Casinensis, qui veneno in Calice misso (2), dicitur extinctus. Huius tempore Ordo Chartusiensis incipit.

(1) Dies septem non habet *Platina*.

(2) Adeo immane scelus hoc est, ut huiusmodi crimina inter ea, quae ut falso adsererentur optandum esset, *Brownus* recenscat. *Lib. VII. Error. Papularum, Cap. XIX Tom. II.*

VRbanus, sedit annis undecim (1), mensibus quatuor, & cessavit diebus viginti sex. Huius tempore, Dux Boemundus (2) cum Christianis recuperavit sepulcrum Domini: sepultus est in ecclesia Lateranensi. Circa hoc tempus de Myra (3) Civitate Lyciae iam destructa, a Civibus Barenibus, ossa beati Nicolai transferuntur (4). Hic Papa primum Concilium apud Claramontem celebravit, in quo statutum est, ut Horae beatae Virginis quo-

quotidie dicantur, officiumque eius diebus Sabbati solemmniter fiat (5); adnuntiatur etiam in Concilio Ierusalem captio, Christianorum oppressio, concilium quaeritur, auxilium imploratur. Idem Papa, Concilio Turonis celebrato, paene totum occidentem provocat in terrae sanctae subsidium, & maxime in regno Franciae; qui per terram, & deinde per brachium sancti Georgii (6) transeuntes, inventa per revelationem Christi Lancea, Antiochiam, Tripolim, Accon, & paene totam terram sanctam cum Ierusalem ceperunt. Hoc anno, in Burgundia, in die sancti Benedicti, fundatum est coenobium, quod Cisterciensium vocatum est, in Diocesi Cabillonensi.

(1) *Platina* habet XII, mensibus IV dies XIX.

(2) Boemundus etiam egregiam in bello sacro operam navavit; sed Godefridus Bullionius potius commemorandus videbatur, utpote primus exercitus Imperator, ac postmodum Rex Ierosolymitanus. Consule *Bond. Acoltium De Bello sacro*, ut antiquiores Scriptores silentio transiliam.

(3) De Myris, *T. & M. pa.* Ceterum haec translatio contigit anno MLXXXVII, ut videre est apud *Tib. Iemontium Tom. VI.* Quod si verum est sub Urbano II. id evenisse, oportet, ut eo anno iam Urbanus Pontifex creatus esset, non anno insequenti, ut *Gravesonius* statuit, quem nos sequuti sumus in Pontificum Chronologica serie, quam praemisimus.

(4) Con-

(4) Consule Tillemontium .

(5) Adi Hippolytum Marraccium in Pontificibus Marianis ; deque usu recitandi hasce horas , consule Mabillonium Praefat. in Saecul. V. Benedict. S. CXVII.

(6) Hoc est per Bosporum Thracium .

Paschalis , natione Tuscus (1) de Bleda , sedit annis duodeviginti , mensibus quinque (2) , diebus septem , & cessavit diebus duobus ; sepultus est in ecclesia Lateranensi . Huius tempore Henricus quartus Teutonicorum Rex , cum magno exercitu veniens in Tusciam , ut Romae coronaretur in Imperatorem , & , praemissis ad Papam nunciis , per litteras refutabat omnem investituram Episcoporum , Abbatum , & aliorum ecclesiasticorum ; super qua alii Imperatores praedecessores sui quaestionem cum Romanis Pontificibus habuerunt , & iuramento tam Imperatoris , quam suorum Principum , super hoc dominus Papa accepto , postquam tam Clerus , quam Populus exiens versus Montem malum , de mandato domini Papae obviascent , & ipsum usque ad summitatem graduum sancti Petri conduxissent , & quum ibi summus Pontifex cum Cardinalibus , & Episcopis , expectasset , Rex adventens post pedum oscula , se invicem osculati sunt ,
&

& semper manus ad manum tenentes ; post quam ad portam Argenteam pervenissent , osculo dato , dominus Papa designavit ipsum Imperatorem ; sed postquam ad portam porphyricam pervenisset , & super investitura refutanda iuramenta expetiisset , Rex cum suis consilio habito , Papam , & Cardinales , cum tota curia captivavit . Eodem tempore Rex Hungariae ad admonitiones Papales , per litteras suas scribens , domino Papae renunciavit investituram Episcoporum , & aliorum Praelatorum , quas usque ad illa tempora Reges Hungariae facere consueverunt . Hoc etiam tempore venerabilis Bernardus habens annos circiter viginti duos , sub Abbate Stephano , cum sociis triginta , Cistercium ingreditur ; sed eodem anno Claravalle fundata illuc pro Abbate mittitur . Paschalis vero Papa , post liberationem suam , facta pace cum Imperatore , & ipso Rege coronato , & in campum extra muros statim egresso , Pontifex cum Episcopis , & Cardinalibus in Urbem regrediens , tanta frequentia populi concurrentis , & dominum laudantis , excipitur , ut vix ad Palatium Lateranense circa vespertas potuerit pervenire . Demum defunctus est apud ecclesiam sanctae Mariae Transpadinae (3) , & inde cum totius Cleri , & Populi frequentia , per-

per mediam Urbem vectus, in Ecclesia sancti Salvatoris, sepultus est. Circa haec tempora, scilicet anno Domini millesimo centesimo decimonono incepit Praemonstratensis ordo sub Patre Nortberto, in Lugdunensi Dioecesi, qui fuit Colonicensis, sicut & Bruno, qui ordinem Carthusiensem incepit (4).

(1) Platina habet, *Italus e Flaminia*.

(2) Sex est apud Platinam.

(3) Sanctae Mariae trans Tiberim habet *Mayracius in Pontificibus Marianis*.

(4) Paschalis huius Epistolam heic exhibeo, quam mecum doctissimus, & humanissimus D. Abbas Rerodius liberaliter de more communicavit.

Paschalis Episcopus servus servorum Dei dilecto Filio Petro presbytero salutē, & Apostolicam benedictionem.

Devotiōis tuae petitiones benigne admittimus, ideoque in Burgo Senae, opportuna tamen loco Monasterium aedificandi cū consensu eiusdē civitatis Episcopi licentiā concedimus. Statuimus enim, ut, si Dei gloria constructū fuerit, sub Passinianēsis, & Valēbrostianae Congregationis custodia, & regula quietē semper & libetū sit mansurū. Decernimus ergo, ut nulli homo licent ipsū Monasterium ad honorem Dei, sanctique Benedicti, aliorūque Sanctorū aedificatū temere perturbare, vel eius possessiones auferre, vel ablata retinere, minuire, vel temerariis vexationibus fatigare, sed oīa quae vel a te, vel ab aliis Fidelibus de proprio iure oblata fuerūt, illibata, atque integra conserventur. Quicūque vero ipsū Monasterium, & is

ea Domino seruietas fovere, suisque rebus honorare curaverit, omnipotentis Dei, & Apostolorum eius gratiam consequatur. Si quis autem, quod absit, huic nostro decreto contraire temptaverit, honoris & officii sui periculum patiatur, nisi praesumptionem suam digna satisfactione correxerit.

Ego Paschalis Catholicae Ecclesiae Ep. SS.

Dat. apud Castellionem per manum Iohannis Sanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis III. Kal. Octobris, Indict. III. Incarn. Dominicae anno MCIX. Pontificat. aut. Domni Paschalis Secundi PP. anno X.

Gelasius, natione Campanus, de civitate Caieta, sedit anno uno, diebus quinque, & cessavit diebus viginti quatuor. Hic propter Henricum Imperatorem, cum Cardinalibus secessit; & inde in Cluniacum mortuus est, & sepultus.

Callistus, sedit annis quinque, mensibus decem, diebus quatuordecim, & cessavit diebus quinque. Hic natione Burgundus, Comitum filius, & Archiepiscopus Viennensis. Post mortem Gelasii Papae, in Cluniaco a Cardinalibus concorditer electus est; qui, quum per provinciam Lombardiam, & Tusciam, Romam rediret, ubique solemniter, & cum gaudio est receptus. Burdinus vero, qui per Henricum Imperatorem, Papa fuerat factus (1), audito adven-

adventu Papae, in Sutris se recepit; quem obsessum Papa cum Romanis quæ habuisset, posito in Camelo, versa facie ad tergum, habens caudam pro fraeno, Papa ad urbem procedebat, & post in arce Fumonis, est receptus, vel reclusus: Papa vero facta pace cum Imperatore, in Ecclesia Lateranensi est sepultus.

(1) Et Gregorius nuncupatus, *Platina*.

HONORIUS, sedit annis quinque, mensibus duobus, diebus tribus. Hic patria Bononiensi (1) natus, descendit in Aquilam a Baronibus vocatus, ut eam quia iuris beati Petri est, tueretur a Comite Rogerio Siculo; sed quum Papa vidisset infidelitatem Baronum, saniori consilio habito, Rogerium recepit in gratiam, & facto homagio, & fidelitate firmata, ipsum in Ducatum Apuliae investivit. Hic per Legatum Cardinalem, duos Patriarchas, scilicet Aquileiensem, & Venetum, deposuit. Hic Romae mortuus in Ecclesia Lateranensi est sepultus.

(1) Ex agro Imolensi oriundus, habet *Platina*.

Inno-

Innocentius, natione Romanus, de regione trans Tiberim, sedit annis tredecim, mensibus septem, diebus octo, & cessavit diebus tribus. Hic perrexit contra Rogerium Ducem Apuliae cum exercitu Romanorum, sed cum suis, cum quibus fugam coepit, captus est ab eo. Hic condemnavit totam partem Petri Leonis; cum ordinatione. Impius iste Petrus, Leonis filius, Cardinalis, a paucioribus est electus, & Anacletus dictus, hostiliter fecit adgredi domos Frangepanorum, in quibus se Innocentius cum Cardinalibus receperat: sed quia sic nihil profecit, cum manu armata, ecclesiam beati Petri adiit, & per violentiam habitam, aureum Crucifixum, pendentisque coronas, cum toto thesauro auri, & argenti, ac lapidibus pretiosis spoliavit. Ciborium ⁽¹⁾ quoque, quod sanctissimus Leo Papa construxerat, destruxit. Hoc idem ad sanctam Mariam Maiorem magno thesauro ditatam, & aliis ecclesiis Urbis fecit. Cum quo thesauro, postquam paene omnes Romanos corrupisset, Innocentius Papa nullum in Urbem subsidium habens, cum Cardinalibus galeis ⁽¹⁾ transivit in Galliam, & a Rege Francorum honorifice est receptus. Postquam in Claromonte, & Remis celebrasset concilia, in reditu, pacificatis Ianuensibus,

sibus, & Pisanis, attendens ipsorum, quae sibi & ecclesiae magna fecerunt, beneficia & servitia. Ianuensem Episcopum, qui sub Mediolano fuit, fecit Archiepiscopum, & Pisanum Primate[m] totius Sardiniae. Hic coronato Laterani Lothario Imperatore, ambo simul intraverunt Apuliam, & fugato Rogerio Siculo, qui domino Papae rebellis erat, Lotharius christianissimus rediit in Theotoniam, & Papa Romam, ubi celebrato Concilio (2) solemniter, sepultus est in Laterano in ecclesia Porphyritica, miro opere sculpta.

(1) Ciborium unde dictum sit differit *Cabassutius* in *Notit. Concilior.*

(2) Galea unde dicta sit docet doctissimus *Ducangius*.

(3) De hoc Concilio Lateranensi II. Oecumenico X. quod anno MCXXXVIII. convocatum est, & cui adfuere mille circiter Patres, & de Petri Leonis schismate, consule disputantem *Nat. Alexandrum Tom. VI. Hist. Eccles. dissert. VI. in XI. & XII. saecul.*

CA Elestinus natione Tuscus, de Castro Felicitatis (1), sedit mensibus quinque diebus quatuordecim. Hic sepultus est in Laterano (2).

(1) Hoc nonnulli Civitatem Castelli, sive Tiferinum, esse adfirmant.

(2) Lu-

(2) Lubet heic proferre Caelentini huius seu Bul-
lam, seu Epistolam, quae ita habet:

*Gælestinus servus servorum Dei. Dilectis filiabus
Agneti Abbatissae Monasterii S. Hillari in Episcopatu
Fesulano siti eiusque tam praesentibus,
quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.
Ad hoc universalis Ecclesiae cura nobis a provisorio o-
mnium bonorum Deo commissa est, ut religiosas dili-
gamus personas, & beneplacentem Deo religionem stu-
deamus modis omnibus propagare, nec enim Deo gra-
tus aliquando famulatus impeditur, si ex caritatis ra-
dice procedens a puritate religionis fuerit conservatus.
Eapropter dilectae in Domino filiae, vestris iustis po-
sulationibus clementer adnuimus, & praefatum mo-
nasterium, in quo divino mancipatae estis obsequio, sub
b. Petri, & nostra protectione suscipimus, & praesen-
tis scripti privilegio communimus, statuentes, ut omnia
castella, praedia, iura, curtes, ecclesiae, vineae, ter-
rae cultae, sive incultae, cum pertinentiis suis, quae-
cumque etiam idem Monasterium in praesentiarum iu-
ste, & canonice possidet, aut in futurum concessione
Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatio-
ne fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, po-
terit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus suc-
cedentibus & illibata permaneant; ipsum vero Mona-
sterium in eodem statu, & regimine sanctarum Menia-
lium, videlicet feminarum, quotidie in religione pro-
ficiens, sicut ab exordio sui perpetuo ma-
nere sancimus. Praedecessoris quoque nostri bonae me-
moriae Alexandri Papae vestigiis inhaerentes, integras
decimationes de cultis, & incultis terris, & ceteris
rebus vestris ad usum pauperum, & peregrinorum,
Apostolica vobis auctoritate concedimus, & firmamus.
Consecrationes vero Altarium, seu Basilicarum, &*

O

Cleri-

Clericorum uestrorum ordinationes, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a Dioecesano suscipietis. Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam, atque communionem, Sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis, & absque aliqua pravitate vobis voluerit exhibere; Alioquin liceat vobis Catholicum quemcumque malueritis adire Antistitem, qui nimirum nostra fultus auctoritate, quod postulatur, indulgeat. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatum Monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integre conserventur, vestris, & aliorum usibus, pro quorum gubernatione, & sustentatione, concessa sunt, omnimodis profutura, salva nimirum in omnibus Apostolicæ sedis auctoritate. Siqua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove canonice commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Dñi Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hinc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia aeternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

In fine huius privilegii erat circulus quidam cum Cruce sursum ducta in medio, in cuius circumferentia erant hæc litteræ, quæ sic legi videbantur: Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. In medio vero dicti circuli erant hæc:

S. Pe-

S. Petrus, S. Paulus, Caelestinus Papa H. Erant etiam in fine dicti privilegii hae subscriptiones:

Ego Caelestinus Catholicae Ecclesiae Episcopus.

Ego Gibi Presbyter Cardinalis Tituli S. Mariae in Transiberim.

Ego Petrus Cardinalis Presbyter Tituli S. Susannae.

Ego Guido Presbyter Cardinalis Tit. S. Laurentii in Damaso.

Ego Octavianus Diaconus Cardinalis S. Nicolai in Carcere Tulliano.

Ego Ioannes.

Datum Laterani per manum Gerardi S. Romunde Ecclesiae Presbyteri Cardinalis, ac Bibliothecarii VI. Id. Februar. Indictione VII. Incarnationis Dominicae anno MCXLIII. Pontificatus vero D. Caelestini PP. II. anno primo.

Ego Guizzo Presbyter Cardinalis Tituli S. Caeciliae.

Ego Thomas Presbyter Cardinalis S. Vestinae.

LVcius, natione Bononienfis, ex Patre Alberto, sedit mensibus undecim, diebus quatuor. Sepultus est in Lateranensi Ecclesia. Hic ante presbyter Cardinalis sanctae Crucis, totam illam Ecclesiam, & claustrum a fundo renovavit.

EVgenius, natione Pisanus, sedit annis quinque, mensibus quatuor, diebus

bus viginti, & cessavit diebus duobus. Hic obiit Tibure, & cum totius cleri, & populi turba, per mediam fere urbem, cum maximo luctu, ad Ecclesiam beati Petri deductus, circa altare sepultus est. Hic Abbas sancti Anastasii quum esset, ex insperato apud Ecclesiam sancti Caesarii est electus a Cardinalibus, & propter metum Senatorum, qui contra voluntatem Praedecessoris sui fuerant electi à Populo, ad Farfensem, vel Stransensem Monasterium se transtulit, ibique vocatis Cardinalibus, & Praelatis, munus consecrationis accepit. Hunc, quum simplex fuerit antea, Deus mirabili gratia perfudit, & eloquentia. Huic redeunti ad Urbem, clerus, & populus Romanus, cum magna laetitia occurrit, cantans, *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Hic a Rege Ludoico in Franciam vocatus, quum ipsum trans maria Cruce signasset, & Concilium Remis celebrasset, rediit ad Urbem, ibique in Basilica sancti Petri circa altare est sepultus. Eodem tempore fuit in Alemannia Ildegardis Monialis famosa, quae in Pigna super Rhenum requiescit. (1).

(1) Non iniucundum, neque abs re fore arbitror exhibere heic Epistolam quamdam Eugenii, estque haec, quae sequitur.

Eugenius

Eugenius Episcopus servus servorum Dei, Dilectis in Christo filiabus Agneti Abbatissae Monasterii S. Hil-
lari in Episcopatu Fesulano siti, eiusque sororibus tam
praesentibus, quam futuris, regularem vitam professis
in perpetuum.

Quoniam sine vero cultu Religionis, nec carita-
tis unitas potest subsistere, nec Deo gratum exhibere
fructum, expedit Apostolicae auctoritati religiosas per-
sonas, & religiosa loca, Sedis Apostolicae munimine
conservare. Proinde, dilectae in Domino filiae, vestris iu-
stis postulationibus clementer annuimus, & praefatum
Monasterium, in quo divino mansipatae estis obsequio,
sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, &
praesentis scripti privilegio communimus, statuentes,
ut omnia castella, praedia, iura, ecclesiae, curtes,
vineae, terrae cultae, sive incultae, cum pertinentiis
suis, quaecumque etiam idem Monasterium in praesen-
tiarum iuste, & canonice possidet, aut in futurum
concessione Pontificum, largitione Regum, vel Princi-
pum, oblatione fidelium, seu etiam aliis iustis modis
(Deo propitio) poterit adipisci, firma vobis, vestrisque
successoribus, & illibata permaneant. Ipsum vero Mo-
nasterium in eodem statu, & religione sanctimonia-
lium, quotidie in religione proficiens, sicut ab
exordio sui statutum est, perpetuo manere sancimus,
praedecessorum quoque nostrorum fel. mem. Alexandri,
& Caelestini Romanorum Pontificum vestigiis inhaeren-
tes, integras decimationes de cultis, & incultis terris,
& ceteris rebus vestris, ad usum pauperum, & peregrini-
norum, Apostolica vobis auctoritate concedimus, & firma-
mus. Consecrationes vero altarium, seu Basilicarum, &
Clericorum vestrorum ordinationes, qui ad sacros ordi-
nes fuerint promovendi, a dioecesano suscipietis Epi-
scopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam, atque

Communione Sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis, & absque aliqua pravitate vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis Catholicum quemcumque malueritis adire Antistitem, qui nimirum nostra fultus auctoritate, quod postulatur, indulgeat. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integre conserventur, vestris, & aliorum usibus, pro quorum gubernatione, & sustentatione, concessa sunt, omnimodis profutura, salva nimirum in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritate. Siquis igitur in futurum ecclesiastica, secularisve persona hæc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove canonicè communita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Dñi Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Dei nostri Iesu Christi, quatenus & hinc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmiis æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

✠ Loco circuli.

Ego Eugenius Catholice Ecclesiæ Episcopus S.

Ego Conradus Sabinensis Episcopus S.

Ego Ogdo Diaconus Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum.

Ego Octavianus Diaconus Cardinalis S. Nicolai in Carcere Tulliano.

Ego Vbaldus Presbyter Cardinalis S. Ioannis, & Pauli.

Ego

Ego Giliertus indignus Sacerdos Tit. S. Marci.

Ego Guido Presbyter Cardinalis Tit. SS. Laurentii, & Damasi.

Ego Iulius Presbyter Cardinalis Tit. S. Marcelli.

Ego Ioannes Diaconus Cardinalis Sanctae Mariae Novae.

Datum Pisis per manum Guidonis S. Romanae Ecclesiae Cardinalis, & Cancellarii XVII. Cal. Decembris Indict. XII. Incarn. Domin. anno MCXLVIII. Pontificatus vero Domini Eugenii PP. III. anno IV.

A Nastasius, natione Romanus, sedit anno uno, mensibus quatuor, diebus viginti quatuor, & cessavit diebus viginti. Hic fecit apud sanctam Mariam Rotundam novum Palatium. Hic dedit Ecclesiae Lateranensi Calicem pulcrum operis, pensantem viginti marchas, & plura alia, & ibidem in tumba porphyrica tumulatus est.

H Adrianus, natione Anglicus, sedit annis quatuor, mensibus octo, diebus viginti octo, & cessavit diebus viginti. Sepultus est autem in Vaticano in Basilica sancti Petri. Vixit sep... Eugenii Papae. Hic primum Episcopus Albanus in legatione Norvegiam est missus pro verbi Dei praedicatione. Ipse vero gentem illam barbaricam in lege divina diligenter instruxit. Post

reditum defuncto Anastasio est in Pz̄pam electus. Hic propter vulnerationem unius Cardinalis, totam Urbem usque ad satisfactionem condignam posuit sub interdicto. Hic Guilielmum regem Siciliae tamquam rebellem sibi excommunicavit. Qui prius absolutus homagium domino Papae faciens terram ab ipso suscepit. Hic primus dicitur Papa fuisse, qui in Urbe veteri cum curia sua moram traxit. Hic fecit gyronem in Radicophano, & turribus munivit. Hic Castrum, & multas possessiones circa lacum sanctae Christinae a Comitibus comparavit.

Alexander, natione Tuscus, patria Senensis, ex patre Ranuccio⁽¹⁾ sedit annis xxi, mensibus xi, diebus ix. Hic vicit quatuor schismaticos, Octavianum, Guidonem Cremensem, Ioannem Trimensem, & Landonem. Primus fecit se vocare Victorem; secundus, Paschalem; tertius Callistum; quartus, Innocentium. Quorum tres Presbyteri Cardinales fuerunt, qui per Papam excommunicati mala morte perierunt. Istius tempore maximum schisma fuit, & eiectus fuit conventus Sancti Anastasii, & Abbas Sancti Pauli eundem locum sibi vendicavit per Regem schismaticum, qui
le

locus per eundem Alexandrum est restitutus. Hic Fridericum Imperatorem ad concordiam Ecclesiae revocavit, qui tunc illos schismaticos, qui eiusdem Papae inuafores fuerunt, manutenebat. Hic duo Concilia ordinavit. Vnum Turonis, aliud Romae⁽²⁾ celebravit. Fridericum Imperatorem Romanorum, & Emanuel Constantinopolitanum, & Guillelmum Siculum, atque Lombardos, ad concordiam revocavit. Per xv. annos sub eius temporibus terrae motus magni fuerunt per loca; ita quod civitas Antiochena cum Tripoli cecidit, atque Damascus cum multis aliis civitatibus submersa est. Tunc quoque Catinensium civitas evulsa est, & plusquam xx. millia hominum, mortui sunt. Et mare retrogradum visum, & v. millia hominum in Sicilia mortui sunt. Huius tempore Mediolanum cum Cremona, & Placentia, contra Papiensem civitatem, unam construxerunt, quae ut famosior fieret, ab Alexandro Papa Alexandriam vocaverunt. Et post ad petitionem Lombardorum constituit eis Episcopum, Papiensem vero Episcopum Crucis, & Pallii dignitate privavit, eo quod Frederico Imperatori tunc, & ab antiquo Regibus persecutoribus Ecclesiae, adhaesisset. Hic quum omne patrimonium beati Petri, praeter Civitatem Vrbevetanam, & Terracnam

nam, ab Aqua pendente usque Ceperanum per Imperium, & schismaticos occupatum fuisset, in Franciam transiit, ibique celebrato Turonis solempni Concilio, per mare ad urbem rediens, quum Messanae adplicuisset, Rex Guillelmus, non solum quia Papa, sed etiam ipsum Dominum, a quo tenebat regnum, recognoscens, eum debito honore prosequutus est (3).

(1) E gente eorum, qui a Cereto dicti sunt; & divisa est deinde in Bandinellos, & Ceretanos, clarissimas familias, illam Senae, hanc Florentiae. E familia Bandinella ortum tradit *Alfons. Ciacconius*. Ceretani autem Florentini ex eodem stirpite cum Bandinellis derivari adfirmant.

(2) Lateranense III. videlicet, anno MCLXXVII, de quo late disputat *Natal. Alexand. Tom. VI. Histor. Ecclesiast. Dissert. IX. in Saecul. XI. & XII.*

(3) Huius Alexandri Epistolam heic proferre lubet, quae ita habet:

Alexander Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Abbati, & Fratribus Monasterii de Passiniano salut. & Apostolicam benedict.

Petitiones religiosorum virorum, quae rationi concordant, & ab Ecclesiastica non dissonant honestate, decet nos animo libenti admittere, & utili effectu prosequente complere. Ea propter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus benigne annuentes ius patronatus, quod habetis in Ecclesia de Lician. & quicquid habetis in Parochia prescripte Ecclesiae, inter duo flumina, quae dicuntur Cassian. & ius patronatus Ecclesiae de Maian. quicquid habetis in prescripta villa.

Inc

Ius patronatus Ecclesiar de Fonte Ratal. & annuum censum, & alia que exinde annuatim percipitis, & quicquid habetis in curte de Treal. Ius patronatus ecclesiae de Matraio, & ius patronatus ecclesiae de Calle bonto, sicut ea rationabiliter possidetis, vobis, & per vos monasterio vestro auctoritate Apostolica confirmamus, & presentis scripti patrocinio communimus. Preterea auctoritate Apostolica inhibemus, ne institutiones, quas secundum Deum, & beati Benedicti regulam, & consuetudinem monasterii vestri, concorditer in capitula vestro fecistis, aut facietis, aliquis immutare praesumat, sed eas precipimus inviolabiliter observari. Decernimus ergo, ut nulli hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis, & constitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursuram. Datum Anagn. IV. Id. Octobr.

Alexander
PP. III.

S.P.A. S.P.A.

L Vcius natione Tuscus, sedit annis quatuor, mensibus duobus, diebus duodeviginti, & cessavit diebus tredecim. Huius tempore floruit Petrus Comestor, qui utriusque testamenti historias utiliter exponendo,

do, in unum volumen rededit, qui liber Scholastica Historia nominatur (1).

(1) Lucii III. Epistolas quasdam heic exhibere haud abs re existimaverim. Eae sunt quae sequuntur.

Lucius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis in Christo filiabus Capitimigro Abbatissae Monasterii S. Hillari in Episcopatu Fesulano siti, eiusque Sororibus tam praesentibus, quam futuris, Regularem vitam professis in perpetuum. Prudentibus Virginibus, quae sub habitu Religionis accensis lampadibus per opera sanctitatis iugiter se praeparant ire obviam sponso, Sedes Apostolica debet praesidium impertiri, ne forte cuiuslibet temeritatis incursum, aut eas a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacrae religionis infringat. Eapropter dilectae in Christo filiae vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & Praedecessorum nostrorum fel. record. Alexandri, Caelestini, & Eugenii, & Hadriani, Romanorum Pontificum vestigiis inhaerentes praefatum Monasterium S. Hillari in Episcopatu Fesulano situm, in quo divino estis obsequio mancipatae, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & praesentis scripti privilegio communimus, statuantes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona idem Monasterium in praesentiarum iuste ac canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis praestante Domino poterit adipisci, firma vobis, & his, quae vobis successerint, & illibata permanent. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis. Monasterium S. Gorgonii cum pertinentiis suis; Monasterium S. Gregorii cum pertinentiis suis, quod est

Et postum iuxta Bononiæ Civitatem ; Ecclesiam S. Mariae de Anagnie cum pertinentiis suis ; Ecclesiam S. Martini de Mofignano cum pertinentiis suis ; Ecclesiam S. Stephani de Pitiana cum pertinentiis suis ; Ecclesiam , quæ est in Castro S. Hillari cum pertinentiis suis ; Ecclesiam S. Mariæ , quæ est intra Castrum , & Monasterium cum pertinentiis suis ; Castrum S. Hillari cum omnibus pertinentiis suis ; Castrum de Renulo cum pertinentiis suis ; redditus quosque , iura patronatus , & rationabiles , & antiquæ consuetudines , quas habetis in Monasterio in Valle umbrosa vobis nihilominus confirmamus , sane novellium vestrorum , quæ propriis manibus aut sumptibus colitis , sive de nutrimentis animalium vestrorum nullus a vobis exigere præsumat . Liceat vobis feminas e seculo fugientes liberas , & absolutas , ad conversionem recipere , & eas absque contradictione aliqua retinere . Quum autem generale Interdictum . . . fuerit , liceat vobis clausis ianuis , exclusis excommunicatis & interdictis , non pulsatis campanis , suppressa voce divina officia celebrare . In Parochialibus autem Ecclesiis , quas habetis , liceat vobis Sacerdotes eligere , & Debelesano Episcopo præsentare , quibus , si idonei fuerint , Episcopus animarum curam committat , ut ei de spiritualibus , vobis autem de temporalibus , debeant respondere . Præterea prædecessoris nostri Hadriani Papæ vestigiis inhaerentes ipsum Monasterium in eodem statu , & religione , sanctimonialium videlicet feminarum ; quotidie in religione proficientes ; sicut ab exordio sui statutum est , perpetuo manere sancimus . Novas autem consuetudines , vel exactiones vobis , vel Ecclesiis , aut hominibus vestris imponi auctoritate Apostolica prohibemus . Baptismus quoque , sicut est antiquitus consuetum , ita semper in Ecclesia vestra , omni cuiuslibet per-

*sanne contradictione cessante, suo tempore celebretur. Prohibemus insuper, ut nulli eiusdem cenobii vice comitatum sibi audeat usurpare, sed liceat Abbatissae, quae pro tempore ipsi Monasterio praefuerit, communicato totius Capituli sui consilio, idem officium dare, & culpa, vel alia manifesta causa rationabili exigente, auferre. Chrisma vero, Oleum sanctum, consecrationes Altarium, seu Basilicarum, ordinationes Clericorum, qui ad sacros Ordines fuerint promovendi, a Dioecesano suscipietis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam, atque communionem Apostolicam Sedis habuerit, & ea vobis gratis, & absque pravitate aliqua voluerit exhibere. Sepulturam praeterea Monasterii vestri liberam esse decernimus, ut eorum devotioni, extremae voluntati, qui se illic sepeliri delibaverint, nisi forte excommunicati, vel interdicti sint, nullus obsistat, salva tamen iustitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora adsumuntur. Obveniente vero te nunc eiusdem loci Abbatissa, vel earum qualibet, quae tibi successerint, nulla ibi cuiuslibet subreptionis astutia, seu violentia proponatur, nisi quam Sorores communi consensu, vel Sororum pars consilii sanioris secundum Dei timorem, & beati Benedicti regulam providerint eligendam. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit praefatum Monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas minuire, seu aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quarum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicae, & Dioecesani Episcopi canonica iustitia. Siqua igitur in futurum ecclesiastica, secularive, persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertioque canonice communi-
 ta,*

et si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Dñi Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae subiaceat ultioni. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hinc fructum bonae actionis percipiant, & apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

In fine vero dicti privilegii erat circulus quidam cum Cruce sursum ducta, in quo quidem circulo in circumferentia erant hae litterae, quae sic legi videbantur: *Adiuva nos Deus salutaris noster.* In medio autem dicti circuli erant hae, quae sic legebantur: *S. Petrus, S. Paulus, Lucius PP. III.* Erant etiam in fine dicti privilegii hae subscriptiones:

Ego Lucius Catholicae Ecclesiae Episcopus.

Ego Theodinus Portuensis, & S. Ruffinae Sedis Episcopus.

Ego Paulus Praenestinus Episcopus.

Ego Petrus Tituli S. Susannae Presbyter Cardinalis.

Ego Vivianus Presbyter Cardinalis Tituli S. Stephani in Caelio monte.

Ego Cinthius Presbyter Cardinalis Tituli S. Caeciliae.

Ego Vgo Tituli S. Clementis Presbyter Cardinalis.

Ego Ardricus Presbyter Cardinalis Tituli S. Crucis in Ierusalem.

Ego Matthaeus Tituli S. Marcelli Presbyter Cardinalis.

Ego

Ego Iacintus Diaconus Cardinalis S. Mariae in Cosmedin.

Ego Rainerius Diaconus Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum.

Ego Gratianus Sanctorum Cosmae, & Damiani Diaconus Cardinalis.

Ego Rainerius Diaconus Cardinalis S. Hadriani.

Ego Matthaeus S. Mariae Noxae Diaconus Cardinalis.

Datum Laterani per manum Alberti S. R. E. Praebyteri Cardinalis, & Cancellarii, IV. Kalendas Ianuarii, Indictione XV. Incarnationis Dominicae anno MCLXXXI. Pontificatus vero D. Lucii PP. III. anno I.

VRbanus natione Lombardus, fedit anno uno, mensibus decem, diebus viginti quinque. Huius tempore capta est Ierusalem a Saracenis. Qui quum de transmaris partibus tam flebilem rem audisset, prae nimio dolore obiit, sepultusque est in Ferraria.

Gregorius natione Beneventanus, fedit mense uno, diebus xxvii, & cessavit diebus viginti. Hic zelando pro Terra sancta ad diversas provincias litteras misit. Et facta pace inter Ianuam, & Pisas (1) mortuus sepelitur.

(1) Adi Io. Villanum Lib. V. Cap. XV.

Clemens natione Romanus , sedit annis tribus, diebus sedecim. Hic ex patre Ioanne Scholari, Claustrum extra muros ordinavit , & Lateranense Palatium fecit altius , & puteum ante aereum equum fecit fieri.

(1) Clementis III. Epistolam heic edo.

Clemens Episcopus servus servorum Dei. Dilectis in Christo filiabus, Abbatissae, & sororibus S. Hilari, salutem, & Apostolicam benedictionem. Intelleximus ex quodam authentico instrumento exhibito nobis, quod quum inter vos, & dilectum filium nostrum.... Praepositum Florentinum super quibusdam decimis quaestio verteretur, & fuisset causa dilectis filiis Camaldulensium, & SS. Apostolorum, Prioribus a felicitis recordationis Urbano praedecessore nostro commissa, ipsi partibus in sua praesentia constitutis, & rationibus hinc inde auditis, & cognitis, pro vobis & Ecclesiae vestrae super illis decimis sententiam promulgarunt. Quum itaque controversias, quas de mandato Apostolico calculum definitionis accipiunt, dignum sit firmitatem perpetuam obtinere, sententiam ipsam sicut rationabiliter lata est, nec legitima adpellatione subspecta, & in scripto authentico continetur, auctoritate Apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Laterani II. Nonas Maii; Pontificatus nostri anno I.

COelestinus natione Romanus , ex patre Petro Bubonis , sedit annis vi , mensibus viii , diebus xi. Hic consecratur die Resurrectionis. Hic secunda die Pontificatus sui coronavit Henricum Imperatorem , & fecit palatium apud sanctum Petrum .

(1) Caelestini huius Epistolas quasdam heic profero .

Caelestinus Episcopus servus servorum Dei . Dilectis filiis Abbati , & Conventui S. Benedicti Placentina salutem , & Apostolicam benedictionem . Iustis petentium desideriis dignum est nos facile praebere consensum , & vota , quae a rationis tramite non discordant , effectu prosequente complere . Quum autem inter te , fili Abbas , ac dilectum filium nostrum Martinum Abbatem S. Mariae Vallisumbrosae , nomine monasterii vestri , super iure , & institutione coenobii S. Iacobi Taurinensis controversia fuisset exorta , tandem quaestio ipsa fuit amicabile compositione sopita , cuius utique compositionis tenor in publico scripto exinde facta plenius explicatur . Vt igitur compositio deberet de cetero inconcusse servari , ne per aliquorum malitiam possit infringi , eam sicut provide , ac sine pravitate , facta est , & recepta , & haecenus observata , & in eodem scripto plenarie continetur , auctoritate Apostolica confirmamus , & praesentis scripti patrocinio communimus . Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis , & constitutionis infringere , vel ei ausu temeraria contraire . Siquis autem hoc attemptare presumpserit , indignationem omnipotentis Dei

Dei, & beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius so-
uerit incursum. Datum Laterani XII. Kal. Febr.
Pontificatus nostri anno IV.

Caelestinus Episcopus servus servorum Dei. Di-
lecto filio Siphredo Tit. S. Praxedis Presbytero Cardi-
nali salutem, & Apostolicam benedictionem.

Quum ex iniuncto, quod licet indigni gerimus,
Apostolatus officio, nobis immineat omnium Ecclesiarum
solicitudinem gerere, ad eas tenemur specialiter oculos
paternae provisionis extendere, quae in Vrbe positae
ad nos specialius spectare noscuntur, & ad nullum a-
lium, sicut condecet, habentes respectum providentiae
nostrae, & curam, speciali quadam praerogativa expo-
staverit, & expectant favorabilis subventionis auxi-
lium. Quum igitur Ecclesia S. Praxedis Priori, & fra-
tribus S. Mariae de Rbeno per bon. mem. Anastasum an-
tecessorem nostrum olim ordinanda, & disponenda com-
missa fuisset, ut ordo canonicus in ea perpetuis tem-
poribus servaretur illaesus, deficiente tandem in ipsa
religionis vigore, & per iniuriam fratrum, qui in
eadem deservierant, usurariis debitis enormiter excre-
scentibus, instantius a nobis & saepius postulasti, ut
reparationi eiusdem Ecclesiae paterna solitudine de-
beremus intendere, & providere cautius, ne ad extre-
mam exinanitionem deducta cogeretur, omnimodis ex-
pectare. Tuis igitur instantissimis postulationibus, pro-
ut debuimus, annuentes per fratres nostros ad Ecclesiam
supradictam descendimus, & contra nimium defectum,
quo laborare dicebatur, necessarium cognoscentes praedi-
ctos Priorem, & fratres S. Mariae de Rbeno per litte-
ras nostras commonuimus, ut accederent ad praesen-
tiam nostram, de his quae praediximus, responsuri.

Quia igitur per annum circiter expectati, in his, quae per suos enormiter acta fuerant, nullum curaverunt emendationis remedium adhibere, nos, sicut & debuimus, nolentes, ut saepedicta Ecclesia tam in spiritualibus, quam in temporalibus, prorsus extenuata deficeret, ipsam de communi consilio omnium fratrum nostrorum ab omni cura, ordinatione, subiectione, & obedientia saepedictorum fratrum, & Ecclesiae S. Mariae de Reno subtraximus, tam privilegia, quam scripta omnia quae de ipsa Ecclesia S. Praxedis eisdem ab Ecclesia Romana indulta fuerant, & omnem ordinationem, quae in ea fuerant, decernentes in posterum iuribus omnino carere, ipsam tibi, & successoribus tuis disponendi, & ordinandi, tam in temporalibus, quam in spiritualibus, liberam concedimus auctoritate Apostolica facultatem. Decernimus ergo, ut nulli hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis & concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Laterani II. Kalend. Martii, Pontificatus nostri anno IV.

INnocentius, natione Campanus⁽¹⁾, consecratur in festo Cathedrae sancti Petri; sedit annis XVIII, mensibus III, diebus XXIII. Hic quantum fuit glossatus, opera eius testimonium perhibent veritati. Fecit inter cetera Hospitale sancti Spiritus, & renovavit ecclesiam sancti Xysti. Composuit Decretales, Sermones, & Libros de misera
con-

conditione humani generis, & multa alia glossa. Anno vero Pontificatus sui xvii. mense Novembris in Basilica Lateranensi, quae Constantiniana vocatur, celebratum est Concilium generale pro subsidio Terrae sanctae, & pro statu universalis Ecclesiae multa statuta utilia ibi sunt promulgata. In quo fuit cum Patriarchis, & aliis Episcopis, & Praelatis, summa Praelatorum mcccxv. Tempore huius Concilii consecravit ecclesiam sanctae Mariae trans Tiberim (2). Demum, quum propter subventionem Terrae sanctae inter Pisanos, Ianuenses, & Lombardos, pacem facere intenderet, in itinere ad hoc constitutus apud Perusium est defunctus, ibique in ecclesia sancti Laurentii tumulatus. Et cessavit Papatus per unum diem, Perusinis causa electionis Papae Cardinales strictissime coarctantibus. Hic Abbatiss Ioachim libellum, quem contra Magistrum Petrum Lombardum composuit damnavit (3).

(1) Anagninus erat.

(2) Mirum id silentio praeteriri a *Marraccio* in *Pontificibus Marianis*.

(3) *Innocentii III.* Epistolas tres heic in medium adducere iuvat.

In Dei Nomine. Amen.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Martino Abbati Monasterii Vallumbrosani,
P 2 *eius-*

eiusque fratribus, tam praesentibus, quam futuris, regularem vitam profectis, in perpetuum. Religiosam vitam eligentibus, Apostolicum convenit adesse praesidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacrae religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, iustis postulationibus clementer annuimus, & praescriptum monasterium Vallumbrosanum, in quo divino mancipati estis obsequio, ad exemplar fel. rec. Praedecessorum nostrorum, Paschalis, Adriani, Alexandri, Lucii, Urbani, & Coelestini, Romanorum Pontificum, quod pro B. Mariae Virginis reverentia Deo dictatum est, in Romanae Ecclesiae proprietatem, tutelam, & protectionem Apostolicae Sedis suscipimus, & praesentis scripti privilegio communimus; in primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum, & D. Benedicti regulam, in eorum loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Praeterea quascumque possessiones, quaecumque bona idem Monasterium in praesentiarum habet, & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis [praestante Domino] poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus haec propriis proximis exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo praedictum Monasterium situm est, cum omnibus adjacentiis, & pertinentiis suis, Ecclesiis, & aliis, quae ad idem Monasterium pertinere noscuntur, Monasterium sancti Salvii, Monasterium S. Trinitatis de Florentia, Monasterium de Osella, & S. Iacobi de Castello, Monasterium de Passiniano, & S. Michaelis de Senis, & de Albiano, Monasterium de Cultubono, de monte Pisis, Monasterium de monte Sclario, & Nerana, Monasterium

sterium de Cappiano, Monasterium S. Pauli Pisani in Sardinia, Monasterium S. Michaelis de Plaiano, Monasterium S. Michaelis de Salvenereo in Arborea, Monasterium S. Michaelis de Erculento, Monasterium S. Angeli de Pistorio, Monasterium de Pacciano, Monasterium S. Mariae de Prato, Monasterium de Vaiano, Monasterium de Oppleto, & de Monte Plano, Monasterium de Fonte Thaeonis, Monasterium de Musceto, Monasterium de Monte armato, Monasterium S. Ceciliae, Monasterium S. Reparatae, Monasterium de Trecento, Monasterium de Crispino, Monasterium de Razolo, Monasterium S. Sepulchri de Papia, Monasterium de Rivo Caesaris, Monasterium de Cuneo, Monasterium de Turri, Monasterium de Caprilia, Monasterium S. Benedicti de Placentia, Monasterium de Herba armata, Monasterium de Cavanna, Monasterium S. Mercurialis Forolivien. Monasterium de Novaria, Monasterium de Vercellis, Monasterium de Ianua, Monasterium S. Pauli Terdon. Monasterium S. Iacobi Taurinen. Monasterium Brixien. Monasterium S. Trinitatis Veronen. Monasterium S. Vigili, Monasterium Bergomen. Monasterium Mediolanen. Monasterium S. Carpopbori, Monasterium Asten. Monasterium S. Angeli Juniperiti, Monasterium S. Sigismundi, Monasterium S. Mariae de Flumana, Monasterium S. Mariae de Serena, Monasterium S. Mariae de Dorea, Monasterium S. Petri de Polongcia, Monasterium de Latronoce, & in urbe Monasterium S. Praxedis, Castrum de Flumana, Magnale cum Curte, Ecclesiis, & omnibus pertinentiis suis, Monasterium de Ripula cum pertinentiis suis, libertates, & immunitates a Praedecessoribus nostris felicis rec. Victore, Gregorio VII. Urbano II. Paschale, Innocentio, Eugenio, Alexandro, Lucio, Urbano III. atque Caelestino, Romanis Pontificibus vobis indultae, & usque ad haec tem-

pora pacifice confirmatas, ratas habemus, & eas auctoritate Apostolica confirmamus. Porro fructuum vestrorum Decimas, quos ubilibet propriis sumtibus, laboribusque colligitis, absque Episcoporum, vel episcopaliū ministrorum, seu etiam Plebanorum contradictione Coenobio vestro, & Conventualibus monasteriis vestris reddendas, possidendasque sancimus: liceat quoque vobis clericos, vel laicos liberos, & absolute e saeculo fugientes, ad conversionem recipere, & eos absque contradictione retinere. Nulli quoque liceat aliquod vestrae Religionis monasterium a loci sui stabilitate revellere, ac movere, sine Abbatis, & Congregationis communi consensu. Sancimus insuper, ut nulli Episcoporum fas sit in vos excommunicationis, vel interdicti sententiam promulgare, ut qui in speciales estis filios Apostolicae Sedis assumpti, nullius alterius iudicem temere subeatis. Statuentes, ut omnium praedictorum monasteriorum caput, quod in Valleumbrosa situm est monasterium, habeatur. Sane cum terminus vitae pastori vestro, divina dispositione, contigerit, qui eius loco substituendus fuerit, quia vobis, & aliis omnibus praeesse debet, omnium, qui ceteris praesunt monasteriis, consensu, & iudicio eligatur. Quod si forte ex ipsis Abbatibus quilibet, Domino disponente, ad hoc generale regimen electus fuerit, ad vestrum praedictum coenobium transeat, & eius mox iudicio, sicut in diebus ven. me. Ioannis primi Abbatis vestri factum constat, cetera omnia unita vobis monasteria disponantur. Chrisma vero, Oleum sanctum, consecrationes Altarium, seu Basilicarum, Ordines Clericorum, & Monachorum vestrorum, a quocumque malueritis suscipietis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam, atque communionem Apostolicae Sedis habuerit, & ea gratis, & absque pravitate voluerit imperti.

ri. Sepulturam quoque vobis liberam esse concedimus, ut eorum devotioni, & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati, vel interdicti fuerint, nullus obsistat, salva iustitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prædictum Monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia illibata, & integra, conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione, concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicæ auctoritate. Siqua igitur in futurum ecclesiastica, secularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione corraixerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Dñi Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultionis subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hinc fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtam Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Amen. Amen.

In fine verò dicti privilegii erat circulus quidam cum cruce sursum ducta in medio, in quo erant scriptæ litteræ, quæ sic legebantur, *Sanctus Petrus, Sanctus Paulus, Innocentius Papa III.* In circumferentia verò erant litteræ, quæ sic habebant: *Fac mecum Domine signum in bonum.* Erant etiam in fine dicti privilegii subscriptiones in hunc modum.

Ego

Ego Innocentius Apostolicae Ecclesiae Episcopus S.
 Ego Petrus Portuen. & S. Rufinae Episcopus S.
 Ego Petrus Dei gratia Tituli S. Caeciliae Presbyter Cardinalis S.

Ego Ioannes Tit. S. Clementis Cardin. Viterbien.
 & Tuscan. Episcopus S.

Ego Guido Presbyter Cardinalis S. Mariae Transiberim Tituli S. Callisti S.

Ego Vgo Presbyter Cardinalis S. Martini Tituli Equitis, &c. S.

Ego Cinthius Tituli S. Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis S.

Ego Siphredus Tituli S. Praxedis Presbyter Cardinalis S.

Ego Gratianus SS. Cosmae, & Damiani Diaconus Cardinalis S.

Ego Gregorius S. Mariae in Porticu Diaconus Cardinalis S.

Ego Gregorius S. Georgii ad Velum aureum Diaconus Cardinalis S.

Ego Nicolaus S. Mariae in Cosmedin Diaconus Cardinalis S.

Ego Gregorius S. Angeli Diaconus Cardinalis S.

Ego Bobo S. Theodori Diaconus Cardinalis S.

Ego Vgo S. Eustachii iuxta Templum Agrippae Diaconus Cardinalis S.

Ego Gerardus S. Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus Cardinalis S.

Datum Laterani per manum Rainaldi Domini Papae Notarii, Cancellarii vicem agentis, II. Nonas Ianuar. Indict. II. Incarnat. Dominicae anno MCXCVIII, Pontificatus vero Domini Innocentii PP. III. anno primo.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei, Dilecto Filio Abbati S. Stephani Bonon. salutem, & Apostolicam benedictionem. Querelam dilectorum Filiorum Abbatis, & Conventus Monasterii de Crispino Ordinis Vallisumbrosae Faventin. Dioec. recepimus continentem, quod Potestas, Consilium, & Commune Florentinum pro sua voluntate fingentes Monasterium ipsum esse in Florentin. Dioec. constitutum, ac illud propter hoc Civitati Florentiae subiicere gestientes, & talliat, & collectas imponere, ac ipsas a dictis Abbate, & Conventu praesumunt in eiusdem Monasterii grave praeciudicium extorquere. Quocirca discretioni tuae per Apostolica scripta mandamus quatenus si ita est praefatos Abbatem, & Conventum, ac Monasterium ipsum, & membra eius sita infra dictam Dioec. Florentin. non permittas super praemissis ab illis aliquatenus molestari, molestatores huiusmodi per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, non obstante si eis communiter, vel singillatim, a Sede Apostolica sit indultum, quod interdicti, vel excommunicari non possint; nisi de indulto huiusmodi sibi concessio plena, & expressa in nostris litteris mentio habeatur; proviso ne in Universitatem Florentin. excommunicationis, vel interdicti sententiam proferas, nisi a nobis super hoc mandatum receperis speciale.

Datum Perusii XVI. Kal. Martii Pontificatus nostri anno X.

Innocentius servus servorum Dei . . . Abbati de Strumis Aretin. Dioecesis, & . . . Priori Sancti Iacobi de Florentia, salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum Dilecto Filio . . . Abbati Vallisumbrosae dederimus in mandatis, ut accersitis duobus coabbatibus

bus suis religiosis, atque discretis, & inquisita super iis, quae monachi de Passignan. obiecerant contra V. tunc eorum Abbatem, diligentius veritate, una cum ipsis Abbatibus corrigeret appellatione remota, tam in capite, quam in membris, quae secundum Deum, & sancti Benedicti Regulam corrigenda videret in praedicto monasterio, statuens quae cognosceret regulariter ordinanda, ita quod si idem esset merito amovendus, & sicut regulare foret amoto, eidem monasterio faceret appellatione remota per electionem canonicam de persona idonea provideri, contraditores censura Ecclesiastica compescendo. Et si dictus Abbas in sua pertinacia perseverans, coram eo nollet forsitan comparere, ipse nihilominus ad correctionem, & reformationem illius monasterii, iuxta praescriptam formam intenderet, prout videret melius expedire. Idem sicut per suas nobis litteras insinuavit duobus coabbatibus convocatis ad monasterium de Passignan. accessit, & iuxta formam sibi traditam in negotio ipso procedens in eundem V. de consilio coabbatum ipsorum depositionis sententiam promulgavit, ipsum postmodum, quia contumaciter resistebat, vinculo excommunicationis innodans. Quo circa discretioni vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus dictas sententias, sicut regulariter sunt prolatae, faciatis auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, firmiter observari. Supradictis Monachis de Passignan. mandantes, ut personam idoneam canonice sibi eligant in Abbatem. Nullis litteris veritati, & iustitiae praeiudicantibus, a Sede Apostolica impetratis. Dat. Romae apud sanctum Petrum VI. Non. Maii. Pontificatus nostri anno octavo.

Honorius, natione Romanus, Perusii est electus; sedit annis x, mensibus viii, diebus xxviii. Hic apud sanctum Laurentium foris muros Petrum Altissiodorensem Comitem in Imperatorem Constantinopolitanum coronavit. Hic etiam ecclesiam sancti Laurentii extra muros, & Basilicam, quae dicitur Sancta Sanctorum, renovavit; & Decretales compilavit (1). Hic in Basilica sancti Petri Fredericum Regem Siciliae in Imperatorem Romanorum coronavit. Huius tempore Christiani Damiatam ceperunt; sed Saraceni fortuito casu contingente eam postea recuperaverunt. Hic Honorius Papa moritur, & in ecclesia sanctae Mariae Maioris, Romae sepelitur; & dominus Hugolinus (2) Ostiensis Episcopus in Papam electus Gregorius est vocatus. Honorius primo anno sui Pontificatus, Ordinem Praedicatorum confirmavit (3), beato Dominico, natione Hispano, inventore eiusdem sanctissimi Ordinis, procurante. Nam Innocentius Papa, qui durus ei in hoc fuerat, visione habita, quod beatus Dominicus Lateranensem Ecclesiam cadentem humeris sustentasset, confirmare deliberaverat; sed morte praeventus non potuit.

(1) Hoc

(1) Honorii III. Epistolarum Decretalium Collectio concinnata fuit, ut intelligere est ex *Vanespenio*, & *Natal. Alexandro*. Scripsit etiam *Ordinem Romanum*, quem edidit *Mabillonius Tom. II. Mus. Italic.*

(2) Quum Statuta quaedam Vallisumbrosanae Congregationis invenerim, sancita in Capitulo, ut vocant, quodam sub Abbate Benigno celebrato, cui Cardinalis Hugolinus hic, postea Gregorius IX. interfuit, haud abs re existimavi haec illa exhibere,

Anno Domini MCCXXIII. apud Vallem Vmbrosam, ibidem Capitula generali sollemniter celebrato, Dominus Benignus Vallumbrosanus Abbas statuit, ut quod de varietate panni fuit praeceptum in Capitulo facto MCCXVI Vallimbrosae, firmiter observetur. Et quia per Monachos, & Conversos, qui ad alium ordinem motu & arbitrio suo vadunt, nostri ordinis status destruitur, firmiter inhibemus ne quis de Fratribus nostris Monachis, vel conversis absque licentia sui Abbatis, vel maioris Abbatis, id deinceps praesumat. Conspirationes omnes, vel iuramenta sine Praelati sui licentia facientes, & incendiarios universos perpetuo condepnamus. Quod de varietate cantuum in praefato Capitulo est statutum, firmiter praecipimus observari. Omnes contra praedicta venientes excommunicationis vinculo innodamus; quam excommunicationem omni anno in festo Sancti Stephani per singula Monasteria iubemus sollemniter innovari. Officium Regulare tantum, officium Beatae Mariae, Officium Defunctorum, Psalmi Graduum, Suffragia Sanctorum, celebrentur a Fratribus more solito in Conventu, & septem Psalmi cum Letaniis a Kal. Octob. usque in Pascha dicantur, prout consuetum est. Versus Oremus pro fratribus nostris absentibus per omnes horas diei, & noctis, omni tempore, ante orationem officii regularis di-

catur. Semper autem quum celebratur officium Sanctae Mariae, & adiungitur Oratio omnium Sanctorum; in eiusdem Orationis fine addatur: Et pacem tuam nostris concede temporibus, & ab ecclesia tua cunctam repelle nequitiam, & iter filiorum tuorum in salutis tuae prosperitate dispone, & animabus fidelium defunctorum vitam aeternam concede.

Si Monachus, vel Conuersus percusserit aliquem ferro, vel maza, seu lapide, infra octo dies de suo monasterio expellatur. Ieiunium regulare ab Idibus Septembris usque in Pascha continue peragatur. In aestate vero ieiunium IV. & VI. feriae, sicut Regula dicit, in arbitrio sit Abbatis. Evangelium in nocte diebus Dominicis, & festiuis, ab Abbate in cuculla, & stola dicatur: in plenis quoque festiuitatibus Abbas cum Subdiacono, & Acolytis ad dictum Evangelium, more solito praeparatur. Reverentiae circulares, quae solent fieri a fratribus in Conventu, remaneant, exceptis illis, quae sunt a proficientibus, & reuertentibus, & ab Hebdomadariis, Servitore scilicet coquinae, & mensae Lectore.

Item in Eremitio Vallembrofana nullus Carcerarius ulterius admittatur.

Huic autem Capitulo interfuerunt, Venerabilis Pater Dominus Hugolinus Ostiensis episcopus, & Dominus Io. Florentinus Praesul, cum multis aliis Clericis, & Laicis.

In Capitulis hisce Vallumbrosani Ordinis evolvendis animadverti frequenter variis delictis ab illis coetibus poenam excommunicationis infligi. Verum nomen excommunicationis usurpatum in his non inveni ante annum MCXXXV. in Capitulo Vagiani celebrato. Nam in eo contra inobedientes ita sancitur: Si vero post haec obedire noluerit usque ad integrum mensem

sem proprio priventur officio, atque ab ecclesia, & Capitulo, & a mensa communi segregetur. Ad ultimum, si in sua pertinacia perduraverit, gravioris excommunicationis poena plectatur. Heinc intelligitur, quid, & qualis huiusmodi excommunicatio esset: non erat enim nisi quaedam poena regularis, ut ex Capitulo anni antecedentis agnoscitur, ubi: Quod si quisquam obedire contemserit, & in sua pertinacia perduraverit, secundum praeceptum regulae, contemtoris poena graviter plectatur. In Capitulo autem anni MCXXVIII. poenae quaedam sanciuntur contra iracundos, & percussores ad invicem, hoc est: Si sunt ordinati, pro tanta temeritate, saltem per septem dies ab officio, & mensae participatione segregentur, & in choro ultimi remaneant, &c. Quare huiusmodi excommunicationes illae erant, & non censurae quales nunc intelligimus; nam hae quidem fidelium omnium communione interdiciunt, & sacramentorum, atque orationum participatione privant: atque id ulterius ex beati Benedicti regula illustrari potest, in qua frequens illarum excommunicationum mentio. At, qualiscumque fuerit excommunicatio, quam irrogabant Monachorum Vallumbrosanorum coetus generales, tamen non videtur de alia excommunicatione intelligendum, quam de canonica, & ordinaria, quod de Gregorio Vallumbrosano Abbate Coenobii Montis Sclarii perhibetur. Hic enim non dubitavit Fidem quemdam Presbyterum, Canonicum Ecclesiae S. Florentii, quae Florentiae exstat, excommunicare, ut ex adpellatione ipsius Fidei constat, quae ita habet: In Dei nomine Amen. Quum vos, Domine Gregori Abbas Monasterii Montisclarii, nullam iurisdictionem habeatis, vel ostenderitis, quare me Presbyterum Fidem

Ca-

Canonicum Ecclesiae S. Florentii excommunicare possitis, & non praemissa aliqua admonitione, absque rationabili causa ausi fueritis me de facto, eum de iure non possitis, excommunicare, seu excommunicatum denuntiare, ideo reputans vos suspectum, & inimicum, ab omni gravamine, quod contra me facere possitis de iure, vel de facto, ad Dominum Ardengum Episcopum Florentinum, & Sedem Apostolicam adpello, &c. Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo septimo Idus Septembris, Indictione quartadecima, &c. Ob quam adpellationem ita Episcopus Florentinus pronuntiavit: In Dei nomine, Amen. Anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo, septimo Idus Septembris, Indictione XIV. Quum Dominus Ardengus benignitate divina Florentinus Episcopus intellexisset, quod Dominus Gregorius Abbas Monasterii Montiscalarii excommunicasset de facto Presbyterum Fidem Canonicum Ecclesiae S. Florentii Florentinae, & cum ostenderetur ab ipso presbytero humiliter requisitus, qua auctoritate faceret excommunicationem praedictam, utrum Apostolica, vel alia, per quam excommunicare posset, cum consideraret idem Dominus Episcopus, ac etiam iniuriosum reputaret & molestum, quod dictus Abbas in civitate Florentia, clericum de sua iurisdictione, & sibi subiectum, excommunicare praesumpserit absque sua licentia, & mandato, non ostendendo, ut dictum est, qua auctoritate procederet, & si haberet potestatem faciendi praedicta, sed tantum impetuose processerit; propter istas causas, & alias denuntiavit, & dixit, dictum Presbyterum Fidem, clericum suum non teneri, nec ligatum esse, vel fuisse, &c. Quo quidem iure Abbas Montiscalarii Presbyterum illum excommunicaverit non constat; sed certe patet, ut

Q

dixi-

diximus, hanc excommunicationem, eam fuisse, quam nunc *maioram* adpellare solemus; & tanto ulterius memoratus Abbas processit, ut non Presbyterum tantum, Ecclesiae sibi subiectae Canonicum excommunicaverit, sed alia etiam intentaverit in Ecclesiae S. Florentii parochianos. Causa autem, cur Abbas Montis Sclarii Fidem Presbyterum excommunicavit, exprimitur in Bulla Innocentii IV. qua Scottum Abbatem pariter Vallumbrosanum Coenobii S. Salvatoris de Spongia Iudicem in hac causa delegat, quaeque ita habet; *Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilecto Filio Abbati Vulterranae Diocesis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Dilecti filii Abbas, & Conventus Monasterii Montiscatarii, Ordinis Vallumbrosae, tua nobis petitione monstravit, quod quoniam ipsi Meliorem presbyterum, prout spectat ad ipsos de antiqua, & approbata consuetudine, & hactenus pacifice observata, canonica instituerint Rectorem in Ecclesia S. Florentii Florentini, Parochiani eiusdem Ecclesiae Fidem presbyterum Florentinum elegerunt de facto, cum de iure non possent, nihilominus ad eandem actionem huiusmodi Florentina Episcopo presentantes, quam idem Episcopus post adpellationem ad nos legitime interiectam, fecit per Plebanum de Sexto Florentinae diocesis confirmari in eorum prauiudicium, & gravamen. Ideoque discretioni vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint evocandi, & auditis hinc inde propositis, quod canonicum fuerit, adpellatione revocata, decernas, & facias quod decreveris auctoritate nostra firmiter observari. Testes autem qui fuerint nominati, si se gratia, odio, vel timore, subtraxerint, per censuram Ecclesiasticam, cessante adpellatione, compellas veritati testimonium perhibere. Datum Laterani Kal. Echr. Pontificatus nostri anno primo.*

An

An vero excommunicatione ab Abbate Montiscalarii inrogata, praedictus presbyter Fides innodatus exstiterit, mihi satis haud constat, Exploratæ tamen fidei est, dictum Presbyterum ab omni excommunicatione absolutionem petiisse, sed unam tantum, ab hac diversam, nominasse, ut ex sequenti instrumento patet: *Pateat universis hoc instrumentum inspecturis, quod Dominus Papa scripsit Archipresbytero Florentino in hunc modum: Innocentius Episcopus servus servorum Dei, Dilecto filio Archipresbytero Florentino, salutem, & Apostolicam benedictionem, Devotionem, quam habes ad Sedem Apostolicam, sollicite ipsius procurando negotia, dignis in Domino laudibus commendantes, praesentium tibi auctoritate mandamus, quatenus omnibus, qui redierint, vel redire voluerint ad devotionem Ecclesiae, iuxta formam Ecclesiae receptam, sufficienti, & idonea cautione de parendo mandatis Ecclesiae, beneficium absolutionis impendas, & facias in terris, quae ad devotionem praedictam redierint, divina officia celebrari, contradictores per censuram Ecclesiasticam adpellatione postposita compescendo. Datum Lugduni XIII. Kal. Decemb. Pontificatus nostri anno V. Unde Presbyter Fides, Rector Ecclesiae S. Florentii, de civitate Florentia, veniens ad praesentiam praefati Archipresbyteri, & petens absolvi ab omni excommunicatione, qua tenebatur, quia participaverat nuntiis, vel sequacibus depositi Frederici, aut ex quacunque alia causa, iuravit praecceptis Ecclesiae, & Domini Papae, ac ipsius Archipresbyteri, & eorum mandatis in omnibus obedire. Unde Archipresbyter saepedictus, auctoritate Domini Papae, quaungebatur, absoluit, recepta ab eo sufficienti, & idonea cautione, praefatum presbyterum Fidem ab omni excommunicatione*

zione, qua tenebatur ex praedicta causa, vel etiam ex quacumque alia causa, praecipiens per sacramentum eidem, quod Frederico deposito, vel eius nuntiis, deinceps non praestet auxilium, sed sanctam Ecclesiam & eius Capitaneos, scilicet Guidumguerram, & Rugerium Comites, vel alios quoscumque pro Ecclesia Capitaneos, defendat, protegat, & sequatur. Actum ad Montevarchi anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo octavo XIII. Kal. Decembr. Indict. VII. Testes presbyter Matthaeus S. Andreae, & Bartholus filius Bonaventurae, & al. Ego Orlandus filius quondam Bonoditi Iudex Ordinarius, & Notar. haec omnia de mandato dicti Archipresbyteri SS. & publicum, & authenticum praedictum litterarium Domini PP. cum sigillo plumbeo eius vidi, & legi, & hoc exemplavi. Non pauca in hoc instrumento exstant, quae historiam cum Ecclesiasticam, tum profanam illustrare possunt: adeoque lubenter heic illud transcripsi. Sed antequam hanc controversiam Abbatis Vallumbrosani, & presbyteri Fidei missam faciam, observandum est, anno MCCXLVI. Innocentium IV. alios Iudices in hac causa delegasse hoc rescripto: Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Archipresbytero Bononiensi, Rainerio de Viterbio, Remen. & Oddoni Caporio Sanctae Mariae Maioris de Vrbe Canon. Bononiae commorantibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Presbyter Fides Rector Ecclesiae S. Florentii de Florentia, &c. Et tandem quum controversia quaedam circa bona, & possessiones Ecclesiae S. Florentii inter dictum pariter Abbatem, seu Monasterium, & dictum Presbyterum verteret, hoc anno MCCXLVIII. coram Domino Ottone Curtesio Iudice, & Adfessore Domini Iacobi de Rota, Potestatis Florentiae, agitatam fuisse ut, constat ex instrumento, quod

quod legi in primo Volumine monumentorum Valumbrosanorum, quae incredibili diligentia, labore, & eruditione, collegit Vir laude immortalis dignissimus *Fulgentius Nardius*, Abbas Reverendissimus Coenobii S. Trinitatis Florentiae, ex quo Volumine etiam reliqua instrumenta, veteresque membranas, quas retuli, exacte & sedulo exscripsi. Denique indictum nolim ad Capituli constitutionum, quas exhibui, ulteriorem declarationem, recte a *Vanespenio Par. III. Iur. Eccles. Tit. XI. Cap. III.* observari, antiquitus excommunicationis nomine, poenas quasdam, & poenitentias, adpellatas fuisse, alio prorsus sensu, quam nunc censuras intelligimus. Itemque animadvertendum, siquis reperiatur, qui nulla etiam iurisdictione aliquem excommunicaverit, nil aliud comprehendi deberi, quam illum protestatum fuisse se cum illo in sacris non communicaturum, ut explicare oportet, quae narrantur de audaci Monacho, qui Theodosium Iuniorem excommunicare ausus est, ut narrat *Theodoretus Lib. V. Histor. Ecclesiast.*

(3) Quare non mirum, si *Hippolytus Marraccius* in *Pontificibus Marianis*, Dissertatione fabellis, & paradoxis ad miraculum scatenti, probare conatur, coronam, quam vocant Rosarii, seu calculos, quibus repetitae salutationes angelicae numerantur, ab Honorio in Ecclesia Sanctae Mariae in Campitello Romae collocatos fuisse, cuius facti litem meam facere nolo; nam Ordo Praedicatorum Rosarii preces maxime propagavit. Sed certe risum continere non possum, ubi adfirmat, Apostolorum aetate, & eam salutationem a Christianis recitari solitam, & ipsam B. Virginem id fecisse: & huiusmodi calculis, aut corona, tunc temporis Christianos, ipsam-

que Deiparam, usos fuisse; quod quidem futilibus, & ridiculis argumentis adstruere conatur. Veriora de salutationis angelicae origine, deque Rosarii institutione, habes apud doctissimum *Mabillonium Praef. in Saecul. V. Benedictinum*, ubi inter alia observat secundam huius orationis partem, qua opem Deiparae imploramus, & incipit a *Santa Maria*, post saeculum XV. adiectam fuisse; quod, praeter Codices ab ipso laudatos, Codices quoque MSS. Horarum Canoniarum, seu Officii Beatæ Virginis, & excusi etiam antiquitus, qui in Bibliotheca Riccardiana adservantur, praeclare confirmant. Certe *Marracci* audacia cum Pauli Veronensis, Pictoris celeberrimi, incogitantia iungenda est; qui, quum Christum cum duobus discipulis Emmaunte discumbentem pinxisset, discipulos illos, more eorum, qui nunc religionis causa peregrinantur, amicivit; & coronam memoratam lateri adpendit, ut nostri Monachi fere gestant; quam egregiam tabulam Versaliae in Regis cubiculis miratus sum. At de precum Rosarii origine, & progressu consule etiam *Thomae Monelias*, ex Dominicana familia Monachi doctissimi, libellum, quem in eam rem paucis ab hinc annis commentatus fuit.

Gregorius, natione Campanus, mense Martii, die nono, post festum sancti Gregorii apud Septisolum electus fuit; sedit annis quatuordecim. Hic sanctam Elisabeth filiam Regis Hungariae nuptam Langravio Thuringiae, canonizavit (*). Hic sententiam, quam Honorius praecessor

cessor suus contra Fredericum fulminaverat, roboravit. Hic quum Concilium celebrare Romae nititur, & ab Imperatore viae per terram, & per mare, ardentur, duo Cardinales, & multi Praelati, & Abbates, & Clerici, maxime per mare ad Concilium venientes per Imperatoris fautores (2) capiuntur. Hic Papa per Fratrem Raymundum Ordinis Fratrum Praedicatorum, & Capellanum, ex pluribus voluminibus decretalium (3) compilavit volumen unum, mandans ubique doctoribus illo uti. Hic Frater Raymundus fuit Magister Ordinis Praedicatorum; sepeliturque in Barchinona, ubi multis miraculis coruscavit. Hic Gregorius, quum ab Imperatore, qui tunc ex magna parte patrimonium occupaverat ecclesiae, in Vrbe obsideretur; videns etiam paene omnes Romanos per pecuniam corruptos esse, accipiens capita Apostolorum, & processionem (4) a Laterano usque ad sanctum Petrum faciens, animos Romanorum sic revocavit, ut paene omnes contra Imperatorem cruce signarentur. Quare Imperator, qui iam credebatur se Urbem intraturum, hoc audiens, timens longe ab Vrbe retrocessit. Denique Gregorius Papa tantis tribulationibus concussus, Romae anno decimo tertio, mense Augusti, migravit ad Christum. Hic Reate beatus

Dominicum inventorem, & Magistrum Ordinis Praedicatorum, Bononiae sepultum, & miraculis innumeris coruscantem, canonizavit (5).

(1) Solemnium Canonizationum initium saeculo X, probabiliter, vel non multo ante, adsignandum esse docet *Dan. Papebrochius in Conatu Chronico Histor. Dissert. XX.*

(2) Hi Pisani fuere, cuius facti narrationem texit *Io. Villanius Lib. V. Cap. XX.* & hanc causam esse credit, cur deinde Pisani tot calamitatibus, & infortuniis, obnoxii fuerint.

(3) Historiam variorum canonum compilationum habes apud *Natab. Alexandrum Tom. III. Histor. Ecclesiast. Dissert. XXI. in Saecul. I. & Vanespemium.*

(4) De Processionibus, & Litiis quaedam adnotavi superius pag. 136. Nunc addiderim me legisse in antiquis Ritualibus Vallumbrosanorum Monachorum litanias quasdam & preces, quae tempore S. Ioannis Gualberti in usu erant, XI scilicet saeculo, ab iis, quibus modo Ecclesia utitur, non multum dissimiles, nisi quod pleraque Sanctorum nomina diversa sunt.

(5) Gregorii huius varias Epistolas prodimus:

Gregorius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis in Christo Filijabus Agneti abbatissae Monasterii sancti Hillari in Episcopatu Fesulano siti, eiusque Sororibus tam praesentibus, quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Prudentibus Virginibus, quae sub habitu Religionis, accensis lampadibus per opera sanctitatis iugiter se praeparant obviam ire sponso, Sedes Apostolica debet praesidium impertiri, ne forte cuius-

iustitiae temeritatis incursum aut eas a proposito revo-
cet, aut robur, quod absit, sanctae religionis infringat.
Ea propter, dilectae in Christo Filiae, vestris iustis po-
sulationibus clementer adnuimus, & Praedecessorum
nostrorum feliciis recordationis Alexandri, Coslestini,
Eugenii, Hadriani, & Lucii Roman. Pontific. ve-
stigiis inherentes praedictum monasterium sancti Hil-
lari in Episcopatu Fesulano situm, in quo divino
estis obsequio mancipatae, sub divi Petri ac nostra pro-
tectione suscipimus, & praesentis scripti privilegio
communitus, statuantes, ut quascumque possessiones,
quaecumque bona, idem monasterium in presentiarum
iuste ac canonice possidet, aut in futurum concessione
Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fi-
dekium, seu aliis iustis modis, praestante Domino, poterit
adipisci, firma vobis, & iis quae vobis successerint, & il-
libata permaneant. In quibus haec propriis duximus
vocalibus exprimenda. Monasterium sancti Gorgonii cum
pertinentiis suis. Monasterium sancti Mauri, cum perti-
nentiis suis. Monasterium S. Gregorii, cum pertinen-
tiis suis, quod est positum iuxta Bononiae Civitatem.
Ecclesiam sanctae Mariae de Agnano, cum pertinentiis
suis. Ecclesiam sancti Martini de monte Mignari, cum
pertinentiis suis. Ecclesiam sancti Laurentii de Pezza-
tolae, cum pertinentiis suis. Ecclesiam Sancti Step-
hani de Pitiana, cum pertinentiis suis. Ecclesiam, quae
est in Castro sancti Hillari, cum pertinentiis suis. Ec-
clesiam sanctae Mariae, quae est inter Castrum, &
Monasterium, cum pertinentiis suis. Castrum sancti
Hillari, cum pertinentiis suis. Castrum de Remulo
cum pertinentiis suis. Reditus quoque, Iurapatro-
natus, & rationabiles, & antiquas consuetudines,
quas habetis in monasterio Vallisumbrosae sito vobis
nihilominus confirmamus. Sane novatium vestrorum,
quae

quae propriis manibus aut sumptibus colitis, seu de nutrimento animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere praesumat. Liceat vobis feminas, sacculum fugientes, liberas, & absolutas ad conversionem recipere, & eas absque contradictione aliqua retinere. Cum autem generale interdictum Terrae fuerit, liceat vobis ianuis clausis, excommunicatis exclusis, & interdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce, divina Officia celebrare. In Parochialibus autem Ecclesiis, quas habetis, liceat vobis Sacerdotes eligere, & dioecesano Episcopo praesentare; quibus, si idonei fuerint, Episcopus animarum curam committat, ut ei de spiritualibus, vobis autem de temporalibus, debeat respondere. Praeterea Praedecessoris nostri Lucii Papae tertij vestigiis inhaerentes, ipsum monasterium in eodem statu, & religione, S. Monialum videlicet feminarum, quotidie in religione proficiens, sicut ab exordia sui statutum est perpetuo manere sancimus. Novas autem consuetudines, vel exactiones, vobis, vel ecclesiis, aut hominibus, vestris imponi auctoritate Apostolica prohibemus. Baptismus quoque, sicut est antiquitus consuetum, ita semper in Ecclesia vestra omni cultibus personae contradictione cessante sua tempore celebretur. Prohibemus insuper ut nullus eiusdem Coenobii Vicecomitatum sibi audent usurpare, sed liceat Abbatissae, quae pro tempore ipsi monasterio praeficitur, communicato totius sui Capituli consilio, idem Officium dare, & culpa, vel alia manifesta causa rationabili, exigente auferre. Chrisma vero, Oleum Sanctum, Consecrationes Altarium seu Basilicarum, Ordinationes Clericorum, qui ad sacros ordines fuerint promovendi, a dioecesano suscipiatis Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam, & communionem, Apostolicae Sedis habuerit, & ea vobis gratis, & absque pra-

pravitate aliqua voluerit exhibere. Sēpulturam prae-
 terea monasterii vestri liberam esse decernimus, ut eo-
 rum devotioni, & extremæ voluntati, qui se illic
 sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati, vel
 interdicti sint, aut etiam publice usurarii, nullas ob-
 sistat, salva tamen illarum Ecclesiarum iustitia a qui-
 bus mortuorum corpora adsumuntur. Obeunte vero te,
 nunc eiusdem loci Abbatissa, vel earum qualibet, quae
 tibi successerint, nulla ibi qualitate subreptionis, a-
 sūtia, seu violentia, praeponatur, nisi quam Sorores
 communi consensu, vel Sororum pars consilii senioris,
 secundum Dei timorem, & sancti Benedicti regulam
 providerit eligendam. Decernimus ergo, ut nulli omni-
 no hominum fas sit praedictum monasterium temere per-
 turbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas reti-
 nere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare,
 sed omnia integra conserventur earum, pro quarum gu-
 bernatione, ac sustentatione, concessa sunt, usibus om-
 nimodis profutura, salva Sedis Apostolicae auctoritate,
 & Dioecessani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur
 in futuram ecclesiastica saecularisve persona hanc no-
 strae constitutionis paginam sciens, contra eam temere
 venire tentaverit, secundo, tertiove admonita, ni-
 si reatum suum digna satisfactione correxerit, potesta-
 tis honorisque sui dignitate careat, reamque se di-
 vino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat,
 & a sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei, & Domini
 Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in
 extremo examine divinae ultioni subiaceat. Cunctis
 autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini
 nostri Iesu Christi, quatenus & fructum bonae actio-
 nis percipiant, & apud districtum Iudicem praemia
 aeternae pacis inveniant. Amen Amen Amen.

In

In fine vero Privilegii erat circulus quidam cum cruce in medio ipsius circuli, & infra-scriptae sub-
scriptiones. In quo tamen circulo, & in ipsius cir-
cuitu erant litterae, quae sic legebantur: *Fac mecum
Domine signum in bonum .S. Pet. S. Pa. Greg. PP. VIIII.*

Ego Gregorius Catholicae Ecclesiae Episcopus S.

Ego Pelagius Albanus Episcopus S.

*Ego Thomas tit. S. Sabinae Presbyter Cardina-
lis S.*

*Ego Bartholomaeus S. Pudentianae Presbyter Car-
dinalis tit. Pastoris S.*

*Ego Sigebaldus tit. S. Laurentii in Lucina Pre-
sbyter Cardinalis S.*

*Ego Octus SS. Petri, & Pauli Diaconus Car-
dinalis S.*

*Ego Petrus S. Georgii ad velum aureum Dia-
conus Cardinalis S.*

*Ego Rainaldus S. Eustachii Diaconus Cardina-
lis S.*

*Ego Otto S. Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus
Cardinalis S.*

*Datum Perusii per manum Martini S. R. E. Vi-
cecancellarii, IV. Kal. Iulii Ind. I. Incarnationis Do-
minicae MCCXXVIII. Pontificatus vero D. Gregorii
PP. IX. anno secundo.*

*Gregorius Episcopus servus servorum Dei. Dile-
ctis filiis Abhati, & Conventui sancti Michaelis de
Podio sancti Donati Senen. salutem, & Apostolicam
Benedictionem.*

*Cum a nobis petitur quod iustum est, & honestum,
tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut*

id

id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perdu-
catur effectum. Ea propter, dilecti in Domino Filii,
vestris iustis precibus inclinati, arbitrium, quod dilectus
filius magister Martin. Archidiacon. Senen. Vicecancellar-
ius noster, inter vos ex una parte, & dilectum fi-
lium Magistr. Bandinum rectorem, & Clericos Eccle-
siae sancti Petri de Ovili ex altera, super Parochia,
& iure Parochiali, aequitate protulit suadente, sicut
est aequum, & ab utraque parte sponte receptum, au-
thoritate Apostolica confirmamus, & praesentis scripti
patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum
liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere,
vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc
attemptare praesumpserit, indignationem omnipotentis
Dei, & beati Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se-
noverit incursum. Datum Perusii II. Kalendas No-
vembris. Pontificatus nostri anno tertio.

S. P. A. † S. P. A.

GRE
GORIVS
PP. IX.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei. Dilecto
filio Archipresbytero Senen. salutem, & Apostolicam
benedictionem.

Dilecti filii Abbas, & Conventus de Cultubono
ordinis Vallumbrosae suam ad nos quaerimoniam desti-
narunt, quod Prior de Campo, Raynerius de Ricaso-
lis, & quidam alii Clerici, & Laici Aretin. Fa-
sulan. & Senen. Civitatum, & Dioec. super quibus-
dam legatis, decimis, possessionibus, & rebus aliis
iniuriantur eisdem; ideoque discretionis tuae per Apo-
stoli-

*solica scripta mandamus, quatenus partibus convoca-
tis audias causam, & appellatione remota debito fine
decidas, faciens quod decreveris per censuram ecclesia-
sticam firmiter observari. Testes autem qui fuerint
nominati, si se gratia, odio, vel timore, subtraxe-
rint, per censuram eandem adpellatione cessante com-
pellas veritati testimonium perhibere. Dat. Viterbii
XVI. Kal. Maii Pontificatus nostri anno decimo. Anno
vero Nativitatis MCCXXXVIII. indict. XII. ultimo
die mensis Septemb. Actum in clauistro Plebis Chanciani,
& Pleban. eiusdem Plebis, & Marian. Diacon. ad
hoc exemplum legendum, & auscultandum interfuere.
Et ego Cambius de Chanciano aust. imperial. Not. ut
vidi in originalib. litteris Sigillo Domini PP. robo-
ratis ita in hoc exemplo S. & cum autentico legi,
& auscultavi nihil immutando practer Signum † præ-
dictum meo signo appposito.*

Iuvat heic Epistolam Gregorii IX. licet Italice
conversam, adducere, quae ex Bibliotheca Ric-
cardiana prodit, quae exstat in Codice chartaceo,
at in quo ita habetur,

„ Lettera di Papa Gregorio Nono a messer Fede-
„ rigo Secondo Imperadore, ed è risposta di molte
„ altre lettere mandate, e ricevute dinanzi, le qua-
„ li qui non le pongo, parte, perocchè questa è sì
„ generale, che dimostra quasi ciò, che in quelle si
„ contiene; ma per meglio sapere la materia, e il
„ tema di questa, mi conviene un poco ritrarre in-
„ dietro in questa forma, cioè:

„ Messer Federigo di Schuffo fu un grande Barone
„ della Magna, ed uomo d' alto cuore, e di grande

„ im-

„ impresa. Avvenne, che vacando lo'imperio; ed
 „ essendo i Prencipi della Magna in discordia sopra
 „ la elezione di nuovo Imperadore, alla fine s'ac-
 „ cordarono di rimetter le loro voci in detto mes-
 „ ser Federigo; questo procacciò esso per grande
 „ sottigliezza d'ingegno, e per valore di cuore.
 „ Poi venuto al giorno ordinato, ed acconcio di
 „ gente, e di potere, esso elesse se medesimo, e fu
 „ Imperadore di Roma, e fu molto contrario a
 „ santa Chiesa, e fece un altro Papa, e mise al-
 „ tri Vescovi nella Chiesa dello Imperio. Ma alla
 „ fine andò a Vinegia, dove il diritto Papa era fug-
 „ gito, e fece i suoi comandamenti, e passò oltre
 „ mare, e bagnandosi un giorno per grande caldo
 „ in uno fiume, che si chiama Safes, che è a' confini
 „ d'Erminia verso Soria, annegò in detto fiume.
 „ E esso lasciò due Figliuoli, cioè Filippo, ed Arri-
 „ go. Filippo fu Signore nella Magna, ed Arrigo
 „ fu chiamato Imperadore, e tolse per moglie la
 „ Reina Costanza, la quale fu figliuola del Re Rog-
 „ gieri del lignaggio di Ruberto Guiscardo. Ma
 „ appresso la morte del Padre fu rinchiusa Mona-
 „ ca, e là dimorò lungo tempo, fral quale tenne
 „ la Terra il Re Guglielmo, e poi lo Re Tancre-
 „ di. Ma lo Arcivescovo di Palermo, ch' era ni-
 „ mico del Re Tancredi, procacciò tanto, che la
 „ Monaca uscì di Monistero, e tolse per marito lo
 „ Re Arrigo; però lui ebbe il Regno di Sicilia, e
 „ lei ingenerò Federigo secondo, il quale era pu-
 „ pilllo, e quando la madre passò da questa vita
 „ si lo lasciò in guardia, ed in tutela della Chie-
 „ sa di Roma, e del Papa. Stando lui in questa
 „ guardia, fu fatto Imperadore Oddo, ovvero Otto
 „ di Sanfognia; e dopo il suo trapassamento fu co-

„ ro-

„ ronato, e fatto Imperadore questo messer Fede-
 „ rigo secondo, e coronato della imperiale corona
 „ per le mani di Papa Onorio gli anni di Cristo
 „ MCCXX. Questi fu uomo savio, e di grande
 „ cuore, ed ebbe molta briga con santa Chiesa,
 „ tantochè esso fu diposto, e dispossessato delle sue
 „ dignitadi, per sentenza di Papa Innocenzio quar-
 „ to nel Concilio tenuto a Lione in sul Rodano, e
 „ poi morì lui anni MCCL. del mese di Dicembre
 „ a Fiorentina in Puglia. Vieni alla Lettera.

„ Tu scrivesti a noi, che la nostra lettera pare
 „ molto da maravigliare ne' tuoi sensi, ma molto
 „ più parve la tua ne' nostri. Ma non pertanto se
 „ tu avessi pensate le nostre parole a esaminamen-
 „ to di giuste bilance, & in presenza di non so-
 „ spetto spositore, e non avessi tratto la lettera a
 „ bastardo intendimento, partendoti dal diritto; tu
 „ avresti trovato in quella di che cose tu se' tenu-
 „ to allo spirituale Padre, e Madre, ed in altre
 „ cose. Contenea il tenore delle tue lettere, che
 „ fuori dell' opinione, e del consiglio di tutti i
 „ Principi, t'avevo sempre trovato presto a' no-
 „ stri piaceri; sicchè non si ricorda nessuno de' tuoi
 „ antecessori essere stato così divoto. Ma de' Pren-
 „ cipi non informeremo noi altrimenti nostro ar-
 „ gomento, se non, come conviene, nella verace cre-
 „ denza provata per sperimento di fatto. Nè di lo-
 „ ro non si muterà la fermezza dell' Apostolica
 „ Sedia, nè il giudizio della buona credenza non si
 „ cambierà per malvagio scommettimento, concios-
 „ siasachè i fatti si debbono innanzi porre alle
 „ parole. Se le cose certane pregiudicano all' oscu-
 „ re, ecco che nella Sagrettia di santa Chiesa si
 „ trovano pubbliche carte guernite di suggello qua-

„ si

„ si di tutti i Prencipi, le quali contrastano all' op-
 „ penione, che tu pare volere impignere contro a
 „ loro; perocchè non è verisimile, che cotali, e
 „ tanti Prencipi, avèssino dato alla tua Altezza con-
 „ figlio, il quale fusse contro allo scritto loro.
 „ Degli antecessori tuoi se tu avessi voluto esprie-
 „ mere alcuna cosa, aremo forse potuto misurare
 „ in loro quello, che noi dobbiamo sperare in te.
 „ Perciò se la tua intenzione si referisce agli ante-
 „ cessori del sangue tuo, poca devozione ti basta
 „ a entrar loro innanzi. Ma se tu patisci, che la
 „ intenzione discenda di per gli antecessori, che fu-
 „ rono nella fede preclari, nella carità ferventi, e
 „ nella devozione smerati, facciendo il prode
 „ di loro, e de' soggetti in parole, ed in esempi,
 „ e che guernirono santa Chiesa di nobili, e di
 „ grandi privilegi, e libertadi, e che l' adottri-
 „ narono, & inalzarono di molte ricchezze, a co-
 „ loro, se ti piace, non s' agguagli, nè s' innan-
 „ ziponga la tua Altezza; ma considera, se per
 „ abbondanzia di cotali cose tu puoi aggiugnere
 „ ai loro termini, ed esamina la sentenza di vera-
 „ ce savio, se tu degnamente ti poni nome di de-
 „ vozione, quando tu ti sforzi di recare in dubbio
 „ i benefici della Madre Ecclesia; altresicome se per
 „ involvimento d' uno si potesse celare quello, che
 „ è saputo da molti. Ma non puòte uno solo uo-
 „ mo mettere in dubitanza quello, che è saputo da
 „ tutta gente. E certo quella maniera di scono-
 „ scenza, che nega i benefici ricevuti, suole ben
 „ dare alcuno turbamento; ma quella contiene an-
 „ gustie di smisurato dolore, la quale profuma nel
 „ bene male, e nell' amore odio. E non che altro
 „ la tutela di te stesso, la quale fu lasciata all' Ap-

R

„ po-

„ postolica Sedia per la 'mperadrice Gostanza Regina
„ di Sicilia tua madre, vuo' tu trarre della grazia
„ de' benefici? Ma conciossiacosachè in quello tem-
„ po niuno articolo di necessità strigniesse la santa
„ Chiesa a ricievere quello non lieve peso di te,
„ che eri abbandonato di tutto aiuto . E certo il
„ ricevimento della tutela, il quale ebbe comincia-
„ mento di grazia, non ti doverrebbe tornare così
„ sconoscente, che tu alla tutrice ponessi tegha
„ di frodolente amministrazione. Quando tu dici,
„ che la Chiesa sotto mostra di difenditrice trasmi-
„ se coverti nemici a perdere l'anima del Fanciul-
„ lo, a togli il regno, e corona, aveva ancora
„ la tua lettera un'altra aggiunta di grande infamazione,
„ dicendo, che quando la tutrice ti dovea innalzare,
„ sì t'abbassò, mettendo uomo strano nella sedia del Padre tuo, il quale non
„ stando contento allo 'mperio, si sforzò d'aver
„ il regno. Ma certo la tua parola non è stata cotale
„ per infino a ora, nè non si contenea questo
„ nelle tue lettere, nelle quali dopo Iddio tu reputavi
„ allo studio della Madre Chiesa, ed alle fatiche della tutrice
„ ciò che tu eri. Ed ora, che tu ti muti? Donde è adunque
„ venuta cosa contraria nell'opinione? Donde adunque è nata
„ così subitana, e così diversa presunzione? Certo,
„ che la tua coscienza s' accordava con le molte lettere,
„ che tu mandavi, conciossiacosachè poi non sia venuta
„ niuna cagione di nuovo sapere, nè sapere di nuova cagione:
„ perchè s'impugna calunniosamente contrario, che la semplice verità non sostiene.
„ Ma se quelle cotali lettere non erano accordanti alla tua credenza, pensi il tuo sapere,
„ che di ciò si debba credere, o sperare.

„ So.

„ Sono dunque questi e' servigj, che tu promettevi
 „ alla Chiesa di Dio, se bisogno venisse? E' questo
 „ l'effetto del guiderdone, che tu profferivi, se
 „ gravezza apparisse? Non aspettava questo la ma-
 „ dre dal figliuolo, nè non dovea questo sperare
 „ la tutrice dal suo pupillo. Ai Iddio! Che spe-
 „ ranza rimane in cotale figliuolo, se così amo-
 „ revole madre conviene disperare! Ai Iddio!
 „ Che esempio di favore prenderanno gli altri, se
 „ così utile madre è così gravemente percossa! Ai
 „ Iddio! Quante, e come grandi fatiche ha perdu-
 „ te la Chiesa, se il mal figliuolo, che essa avea
 „ piantato, e coltivato con tanta sollecitudine, si
 „ converte in amarezza di vite campestre. Accioc-
 „ chè gli è minore danno a non ricevere frutto nes-
 „ suno, che tale che faccia danno. O quante, e co-
 „ me amare lagrime sparse per molte fiate per te
 „ il buono Papa Innocenzio nostro antecessore! O
 „ con quante sollecitudini procacciò di trarti delle
 „ nocitrici mani, e di scamparti de' lacci de' tuoi
 „ avversari, e di cavarti quasi della foce di mor-
 „ te! Ecco il merito, che la 'mperiale Altezza
 „ ne proffera. Ecco la compensazione, che ne ren-
 „ de la Reale Altezza. Quando dice, che esso Pa-
 „ pa fu nascoso insidiatore della vita del pupillo,
 „ e tacito rubatore de' suoi beni, Ma pensa, e
 „ ripensa, Figliuolo carissimo, e rivolgi nel petto
 „ tuo, come picciolo, e come abbattuto ti rice-
 „ vette quello sommo Pontefice dopo la morte del-
 „ la tua Madre; e come grande, e come inalza-
 „ to ti lasciò dopo la sua morte. Certo, siccome
 „ noi crediamo, ancora non pure t' appressavi a' ter-
 „ mini della tenera fanciullezza, quando Marcoval-
 „ do crudele abbassatore del tuo nome, e desideroso

R 2

„ occu-

„ occupatore delle tue cose, entrò ne' confini del tuo
„ Regno, e distendendo le togliatrici mani, pose as-
„ sedio a monte Cassini, e grandi ed aspri assalti
„ vi fece per molte fiate, adoperando tutto suo
„ potere per prendere, & avere la terra. Ma in
„ questo non venne meno la sollecitudine della
„ Chiesa, la quale per due Cardinali, e spesa non
„ piccola, porse agli assediati intera mano d' aiuto,
„ indebolendo la forza dello assediatore, e meno-
„ mando il potere del nemico. Ma conciosiosse cosa-
„ chè lo fine non rispondesse al suo desiderio,
„ e veggendo, che la difesa era lunga, e che
„ i nimici prendeano cuore di contrastare, il detto
„ nimico si partì, & andonne in Sicilia, pensando,
„ che se egli della tua persona potesse compiere
„ suo intendimento, leggermente poi arebbe la Si-
„ gnoria del Regno. Ma niente quivi ritrasse San-
„ ta Chiesa la mano dell' usata difesa, anzi
„ tramise là oltre al Cardinale Carlo, e il Conte
„ Iacopo consobрино del nostro predecessore detto
„ con molti cavalieri in tuo aiuto, & un altro
„ Cardinale fu deputato alla guardia della tua per-
„ sona propriamente, il quale non lento alle tue
„ utilità passò l' anno medesimo da questa vita;
„ & incontanente fu messo l' altro in suo luogo, ac-
„ ciocchè piena sollecitudine non fallisse intorno al-
„ la guardia di tua persona. Ed infrattanto la ma-
„ lizia di Diapaldo crebbe tanto di lungi, e presso,
„ e prese tanto di potere nelle parti di Puglia, e
„ Terra di lavoro, che avendo esso vittoria sopra
„ il Conte Piero di Celano, quasi la maggior par-
„ te del paese avea, e metteva sotto sua Signoria, e
„ quelli alquanti, che si difendevano, guastava, e
„ distruggeva; sicchè non molto curava del contrasto
„ di

„ di pochi, e piccoli, quando esso avea trionfato
 „ di molti, e grandi. E conciosiossecosachè non a-
 „ vesse la Chiesa chi la levasse in quello paese, an-
 „ zi avesse perdute le molte spese, che essa per te
 „ avea fatte negli uomini della contrada di mol-
 „ te migliaia d' oncie, ricevette in suo nome palese-
 „ mente dal Conte C. . . saramento di fedel-
 „ tà; tramisè lui nel regno per rompere le corna
 „ al superbo nimico. Fu adunque quest' opera da
 „ tradire il garzone? Fu questa opera, che la Chie-
 „ sa volesse rubare il pupillo da credere. E' venga
 „ la sentenza del trono di Dio, ed aprasi il giu-
 „ dizio della virtù dell' Altissimo, se alla tua Al-
 „ tezza si conveniva di credere cotali cose contro
 „ alla madre Ecclesia, o se la concepta credenza
 „ doveasi comparire che parola se ne trovasse. Ma
 „ forse la divina Provvidenza ha ciò voluto, perchè
 „ si possa avere più sicura ragione delle cose vedu-
 „ te intorno al conveniente dell' uomo strano, il qua-
 „ le fu elevato nella sedia del Padre tuo, se se-
 „ dia di Padre si dee chiamare quella, che si con-
 „ cede non per ragione d' eredità, ma per elezio-
 „ ne. Certo il tuo trovamento si dovea ben tacere
 „ contro alla Chiesa, imperocchè colui, che rie-
 „ da, e nega la verità nelle cose manifeste, ritie-
 „ ne meno fede nelle celate. Già ben saputa cosa
 „ è da ogni canto dello 'mperio, che dopo la mor-
 „ te dello 'mperadore Arrigo tuo Padre, le volon-
 „ tà delle genti si divisero, & alquanti s' apresono
 „ a Filippo Duca di Suavia, ed altri a Otto di
 „ Sanfogna, il quale poi fu Imperadore: ed av-
 „ vegnachè il detto Filippo mostrasse di prima fa-
 „ re per te, ed a tuo nome; tutta fiata venendo
 „ il fatto bene avventurosamente, convertì esso le

„ cose sì a sua utilidade, che pensando lui, che
 „ lo 'mperio non gli potesse fallire, si mise il suo
 „ intendimento in occupare lo regno di Sicilia;
 „ ed a torlo tramise il Vescovo di Guermagi, ed
 „ altre genti. Nè in questo non ti fallì la provvi-
 „ denza dell' Apostolicale Sedia, anzi mandò a rin-
 „ contro il detto Cardinale Carlo, e molti vas-
 „ falli della Chiesa, i quali abatterono le forze
 „ de' nimici intro la Marca, e non gli lasciaro-
 „ no approssimare agli confini di detto regno.
 „ Poi veramente passato il detto Filippo di vita,
 „ convenne che noi consentissimo alla elezione del
 „ detto Otto di Sanfogna, la quale ne fu pre-
 „ sentata per concordia di tutti i Principi in tal ma-
 „ niera, che a noi non fu lecito vietarli la 'mpe-
 „ riale corona. Ma esso, siccome tu scrivesti, su-
 „ bitamente divenne ingrato, volgendo le reni nel-
 „ la faccia a Santa Chiesa, e avvegnachè esso la
 „ provocasse di molta ingiuria, tuttavolta la Chiesa
 „ fingea la misericordia per la usata pazienza.
 „ Ma da che esso pure si ruppe nelle tue offese, non
 „ potè la Chiesa patire tanto contrario in te, sic-
 „ come luce del suo occhio, anzi pensò molte vie
 „ per le quali ella potesse pienamente sovvenire al
 „ suo Pupillo. O come tu eri prossimo a' peri-
 „ coli! O come tu eri apparecchiato alla caduta!
 „ Per la qual cosa la Chiesa chiamò l'aiuto di co-
 „ lui, che contrasta a' superbi, e dà grazia agli
 „ umili, e che comanda al mare, ed a' venti, e
 „ cassa le tempestadi; che dipone i potenti dalla
 „ sedia, e gli umili pone in alto. Chiamò anco-
 „ ra i cuori de' fedeli Principi, sollecitando i gran-
 „ di, ed i piccoli, perchè le porgeessero le loro aiu-
 „ tatrici mani al rilevamento della tua rovina. Ma
 „ alla

„ alla fine la divina potenza contrastette allo sfor-
 „ zo del detto avversario ; e fece in te segnale di
 „ bene , perchè lui cadesse , e tu montassi ; esso in-
 „ debilisse , e rinforzasse gastigo lui alla sua ma-
 „ lizia : e riprese lui la sua iniquità , per tal ma-
 „ niera , che esso , che troppo avaramente desidera-
 „ va l' altrui cose , per giusto giudizio di Dio per-
 „ dè le sue proprie . Il perchè tu , a cui appena
 „ eran rimase l' estremità del tuo regno , acquista-
 „ sti lo 'mperio , e tutte le colui cose , con tale ri-
 „ medio , e salvamento , con l' aiuto de' Pren-
 „ cipi , e con le virtù della divina Provviden-
 „ za , innanzi riprovide la madre Ecclesia . Co-
 „ tali benefizi porse a te pupillo . Poscia cre-
 „ sciuto , che dunque poteva più fare , e non lo
 „ fece ; quando essa non lasciava a fare niente di
 „ quello si conveniva , e di quello v'aggiugneva ,
 „ ond' ella non era tenuta ? Onde noi ci maravi-
 „ gliamo , che tu in questo ricordi le tue fatiche ,
 „ dicendo , che venisti mettendoti in grande avven-
 „ tura , venendo a quella , onde altri si procacciava .
 „ E così entrasti nell' altrui opere mietendo quello ,
 „ che tu non seminasti ; e ricogliendo ciò , che tu
 „ non spargesti . Ancora ne' tuoi trovamenti non di-
 „ menticasti la nostra persona , cioè che noi tro-
 „ vammo buono seguittatore nell' opere del nostro
 „ antecessore , non bene considerando , che quan-
 „ to era nelle tue proprie utilità , noi desideramo in
 „ tutte guise , non che lui aveva incominciato intor-
 „ no al proponimento de' tuoi onori . E a ciò fare
 „ noi mettemmo potentemente , e palesemente mol-
 „ te cose : patimmo di menomare il nostro onore
 „ per accrescere il tuo ; divenimmo guastatori del-
 „ la nostra fama , e della tua scarfi . Ma per que-

„ fti , e per altri benefici , ne rispondi tu di còta-
 „ le guiderdone , che dì che noi menomammo nel-
 „ le nostre costituzioni la ragione , la quale i Re
 „ di Sicilia sogliono avere per usanza nelle elezioni
 „ de' Prelati . Ma se tu avessi con sollecita mano
 „ rivedute , e rivolte le scritture tue , e della tua
 „ Madre , e vedessi bene le costituzioni de' Santi
 „ Padri , non incolperesti la Chiesa intorno alla de-
 „ fensione della Ecclesiastica libertà , perciò , concios-
 „ siacosachè non debbe altrui biasimare della giu-
 „ stizia colui , il quale contende della mala usan-
 „ za . Dicesti ancora , che oltre alla forma comu-
 „ nemente usata , noi senza tuo consiglio abbiamo
 „ messi Prelati in alquante Chiese del Regno vaca-
 „ te . Ma chente si sia quella forma non sappiamo ,
 „ se non che troppo sarebbe sformata , se il giudizio
 „ dell' Appostolicale Sedia pendesse dal tuo arbitrio .
 „ Ma per tanto non è di nostra intenzione di pro-
 „ muovere persona sospetta , purchè tu non appon-
 „ ga più sospensione , che l' ordine della ragione
 „ non patisca . Dopo tutto ciò non volemo noi la-
 „ sciare l' Arcivescovo di Taranto , il quale essendo
 „ appresso di te in altezza di grazia , subitamente
 „ l' abbattesti in profondo di malavoglienza ; sicchè
 „ chi poco dinanzi era tenuto uno cuore , ed una ani-
 „ ma con teo insieme , di subito fu chiamato furo ,
 „ e ladro , e detto traditore del tuo sangue . E ma-
 „ raviglianci , che più n' aspetti : che cacciato lui
 „ dalla Sedia , e toltogli le sue possessioni , e con-
 „ tro a Dio , e contro a ragione , seguendo tuo
 „ arbitrio di già l' ai punito , e la pena è venuta
 „ prima che la sentenza : sicchè l' esecuzione non
 „ attese libello . Ma forse è alcuno , che dice , che
 „ la sua persona dispiacque a' tuoi servigi , perocchè
 „ ti

„ ti piaceano le tue cose. Ancora non vogliamo
 „ obliare il Vescovo di Cattania, per la cui super-
 „ bia, e larghezza, vai dicendo, che tutto il Re-
 „ gno è divorato. Ma se la divorazione è già così
 „ fatta in tutto, onde sono superchiate cotante re-
 „ manenzie a divorare. Ed a colui se merito rispon-
 „ desse allo studio suo, e frutto alle sue fatiche,
 „ altro senza fallo avrebbe, che non gli è dato di
 „ quello, che tu promettesti a noi nella Terra di Fio-
 „ rentina. Quello ancora, che tu promettesti a' no-
 „ stri Frati in san Germano tu lo sai bene. In questa
 „ maniera, & in molte altre, percuoti tu le colonne
 „ della santa Chiesa, quando l'asprezza del tuo grava-
 „ mento si stende nelle persone de' Prelati, e ne' gra-
 „ di, e negli ordini de' Cherici, e quasi volendo
 „ coprire & emendare gli altrui difetti, vai dicen-
 „ do la negligenza de' Prelati, non pensando, che
 „ ancora non è venuta manco l'autorità della mag-
 „ gior Sedia, la quale i peccati esaminati in dili-
 „ gente giudicio punisce con tanta giustizia, che la
 „ distruzione della pena toglie esemplo di colpa, e
 „ la severità della vendetta puote agli altri esser
 „ termine di mal fare. E perciocchè noi non pote-
 „ mo, nè vogliamo, nè dobbiamo venire alla san-
 „ ta Chiesa di Dio sopra tutte queste cose, e al-
 „ tre, che toccano all'Eclesiastica libertade, però
 „ seguiremo noi in tal maniera in debito dell'ufi-
 „ zio nostro, che noi satisfaremo a Dio, ed al mon-
 „ do. E di ciò faremo utilmente la vicenda della
 „ nostra salute, e della tua, concioffiachè piacere
 „ agli uomini contra Dio sia nuocere; il perdonar-
 „ re sia condannare; acciocchè le mani delle pietose
 „ madri cuocono agli loro figliuoli, perciocchè
 „ l' verace amore ha sue piaghe, le quali diven-
 „ „, tano

„ tano più dolci , quanto elle si danno più amara-
„ mente. Dicesti ancora , che dopo la tua tornata
„ nel regno , dacchè avesti reintegrate le tue for-
„ ze , le quali erano disperse per lo svariamento
„ de tempi , e che avesti scacciati i tuoi ribelli ,
„ la madre Ecclesia , contro all' ufficio di madre , ave-
„ va ritenuti i sospetti del figliuolo . E certo del
„ reintegroamento delle forze siamo allegri . Ma Dio
„ volesse , che l' effezione del reintegratore fosse sì
„ contenta de' diritti termini , che dalla giustizia,
„ del ricoveramento delle sue cose non trapassasse ad
„ ingiuria , e ad usurpamento dell' altrui ; percioc-
„ chè fuori di quello , che al novissimo giorno si
„ renderà per distretta vendetta del sovrano Giudi-
„ ce , conviene , che la sostanza ci consumi , la qua-
„ le nel beneavventuroso tempo sarà ammassata
„ per non legittimi accrescimenti . Sopra al fatto
„ degli scacciati del regno potemo noi bene soffe-
„ rire la risposta ; se non che alcuna gente potreb-
„ be credere , che il tardamento di nostra respon-
„ sione giustificasse questo tuo richiamo fatto già per
„ più volte . Ora risponderemo per dimostrare che
„ l' affigimento del rispondere è ritardato , ed ora
„ viene innanzi ad istanza di richiarimento . Ne
„ non crediamo noi che sia della tua memoria ca-
„ duto , che al Conte Ramondo , & a Rinaldo d'A-
„ versa , ed a' loro fattori , anzi che essi rendessino
„ le Castella , che tu per forza avere non potevi ,
„ intra l' altre cose , le quali sono scritte in patti
„ piuvichi , ed autentichi , si contiene spressamente
„ la piena sicurtà , che tu desti loro , e facesti . E
„ perche ella avesse fermamento di maggiore sicurtà ,
„ pregasti tu noi , ed i nostri fratelli per messi , e
„ per lettere speziali , le quali sono probate per
„ chiara

„ chiara testimonianza , che la Chiesa di Roma si-
 „ curamente gli ricevesse sopra se , e che tu piena-
 „ mente atterresti loro tutte sicurtà , e promissioni .
 „ Ma come i fatti seguono alle parole , e come fede
 „ segue la promessa , più che non conviene all' Ap-
 „ postolice Sedia , & all' Imperiale Altezza dimo-
 „ strano le pubbliche afflizioni , e le manifeste pene
 „ di molti di loro , i quali dopo l' aspettata fidan-
 „ za ai cacciati , e sbanditi , ed altri dannati a vi-
 „ tuperosa morte ; e perciò non senza verace tagio-
 „ ne potemo noi temere nella nostra pazienza , per
 „ dare nome , ed effetto di verace pazienza . Per
 „ la qual cosa non credere che ciò sia dimenticato ,
 „ avvegnachè sia stato sospeso . Ma perchè nelle si-
 „ mili cose il simigliante vedranno per tuo esemplo
 „ commettere i minori ; e da questo piccolo esem-
 „ plo potranno prendere specchio , e veduta , nella
 „ quale quanto sia menomata la utilidade dell' Appo-
 „ stolice Sedia , la quale per molti tuoi prieghi
 „ aveva ricevuti loro sotto sua sicurtà , dicanlo quel-
 „ li , che fanno il fatto del Conte Matteo , il quale
 „ tu ai dispogliato di tutti i suoi beni , stando lui
 „ a difesa della Croce , ed in servizio del Croci-
 „ fisso ; e del Conte Ruggieri imperadietro preso co-
 „ me fai tu , e dappoi diliberato come sapemo noi ;
 „ e di molti altri , i quali per la tua persecuzione
 „ sono fuggiti a Roma , ed in quelle parti . Non
 „ vogliamo ora più dire parole , ma taccian , e raf-
 „ freninsi le doglienze dell' alto Prencipe , nè pure
 „ smuova fuoco contro alla Chiesa , nè mostri scen-
 „ dere contro a te la sua potenza . Già non trovi
 „ tu questo nella memoria di Giulio Cesare , il quale
 „ riserbò in vita Domizio desideratore di pena , e
 „ dispregiatore di perdono . E Metello , che pure si
 „ „ offe-

„ offeriva alle cottella , l'ira di cotanto Principe
 „ riputò che esso non fosse degno di morte . Ma cer-
 „ to le Città erano rifugio al Popolo d' Israele , e il
 „ Popolo Cristiano non troverà Città dove rifugga ?
 „ David era sostenitore degli afflitti , ed il Som-
 „ mo Pontefice Vicario del grande David non
 „ mostrerà la faccia ai molestati , e massimamen-
 „ te quando essi contra a te non fanno alcuna co-
 „ sa , se forse tu non ti voglia recare a ingiuria ,
 „ che essi si lascino vivere . Del Conte I
 „ di Brenna nobile suocero tuo , se noi avessimo sa-
 „ puto che non facesse verso di te quello , che do-
 „ vea , noi certo l'aremo ammonito , e pregato ,
 „ desiderando che esso sempre ti fusse grazioso . Ma
 „ in lui si maravigliano molte genti , che sogliono
 „ gli altri crescere del parentado de' maggiori ; ma
 „ esso ne pare , che ne sia menomato , non senza scan-
 „ dolo di molti , nè senza gran danno della Terra
 „ Santa , nè senza gran biasimo del nome tuo .
 „ Certo così fatte cose non si trovano nei memo-
 „ riali degl' Imperadori ; queste non sono l'usanze
 „ degli altri Principi ; così non si procura l'utilità
 „ della Terra Santa , sopra la quale tu dii , che noi
 „ ti ponemo forti legami , e pesi da non portarne .
 „ Ma non ti ricorda , che tu medesimo per tua
 „ spontanea volontà ti summettesti a questi pesi , già
 „ sono molti anni passati , quando nella Magna
 „ tu prendesti il segno della Croce ? E non ti ri-
 „ corda quanta gente , e grandi , e piccoli si sono
 „ botati al servizio della Croce ? E non ti ricorda
 „ quanto grande carico n' ha sofferto la Chiesa nelle
 „ decime de' Prebenti , e degli Ecclesiastici . Per gli
 „ mercatanti di Roma sappiamo bene , che t'avevo
 „ più volte scritto , siccome tu dicesti . Ma poichè
 „ essi

„ essi non sono uditi di loro ragione, non debbe lo-
 „ ro fallire l'Eclesiastica giustizia. E de' vassalli,
 „ de' quali tu ne scrivesti come piacque a te, la
 „ ragione, che tu v' ai, si vede ne' privilegi tuoi,
 „ e della tua Madre, e de' tuoi antecessori. E non
 „ per quanto se tu avessi voluto di grazia alcuna
 „ cosa in ajutorio della Chiesa santa, noi aremo
 „ volentieri intesa la tua petizione, se tu l' avessi
 „ voluta dare. Però vedi ancora, che 'l nome che
 „ tu ti ponesti d' Avocheria più sono fiate, tu non
 „ lo tragga a mala usanza. Poichè Avvocato di
 „ Chiesa, si debbe intendere quello medesimo,
 „ che n' è difensore. E se tu lasci l' effetto delle di-
 „ fensioni, per niente ritieni il nome dell' Avo-
 „ cheria. La qual cosa tu ai ben mostra in Arco-
 „ vata, ed in altre Castella di nostri fedeli, le
 „ quali tu tieni occupate senza ragioni. E quan-
 „ do essi se ne richiamano, tu dii che ne farai ra-
 „ gione nella tua Corte. E sopra questo si racco-
 „ vano novelle leggi, e regnano innanzi che l' an-
 „ tiche non patiscono. Ma perciocchè la mano di
 „ Dio non è sì abbreviata, ch' ella non possa pie-
 „ gare l' altezza degli uomini, ed umiliare la gran-
 „ dezza de' grandi, guarda, che quando lo splen-
 „ dore dei beneavventurosi avvenimenti t' alluma
 „ nei tuoi piaceri, tu non ti dimentichi nel se-
 „ reno quello, che tu profferi nel turbato. Noi cre-
 „ diamo, ad aviamo speranza, che dimenticanza
 „ non adducerà tanto votamento nella memoria di
 „ così discreta persona, ch' ella caggia in vizio
 „ d' ingratitude. Non t' ingannino dunque le pro-
 „ speritadi. Tanto ti debbiano avere insegnato l' av-
 „ versitadi. Che la lumiera della nobiltade è tale,
 „ che l' altre cose non inorgoliscono le menti de'
 „ „ no-

„ nobili , nè le dolorose non le abbassino . Per la
 „ qual cosa , Figliuolo carissimo , poichè ai pro-
 „ vato l' effetto dell' Apostolica Sedia , non ti lascia-
 „ re sconvolgere ad altrui suggezione , perciocchè
 „ se troppa devozione non ingombra , ella non ri-
 „ strignerà la mano degli usati benefici , nè non
 „ nasconderà il dolce volere ; che non è cosa ve-
 „ risimile , che ella voglia di fatto del desideroso
 „ cuore ritrarre da colui , cui essa con molte fati-
 „ che mantenne nel tempo della fanciullezza , e con
 „ molta sollecitudine inalzò nel tempo della mag-
 „ giore etade .

CA Elestinus , natione Mediolanensis , se-
 dit diebus viginti octo ; & vacavit men-
 sibus viginti , & diebus quatuordecim . Hic
 Episcopus Sabinensis , vita & scientia lau-
 dabilis , senex & infirmus moritur ; ele-
 ctus cito moritur , & in ecclesia sancti Pe-
 tri sepelitur .

INnocentius , natione Ianuensis , de Co-
 mitibus Lavaniae , sedit annis sedecim ,
 mensibus sex . Hic sedes Cardinalium a
 multo tempore vacuas (1) de personis ex
 diversis partibus mundi electis restauravit .
 Hic post magnum tractatum de pace cum
 Imperatore (2) , dum ipsius adversus Eccle-
 siam contumaciam perpendisset , clam Ia-
 nuen-

nuensium auxilio devenit in Gallias, & celebrans Concilium in Lugduno, ipsum velut hostem Ecclesiae condemnavit Imperio privando; procuravitque Langravium Turingiae eligi in Regem Alamanniae; & mortuo ipso, Comitem Hollandiae. Hic Lugduni canonizavit sanctum Edmundum confessorem Cantuariensem Archiepiscopum. Ipse etiam canonizavit Perusii beatum Petrum Ordinis Praedicatorum, Veronensem natione, quem haeretici, propter ipsius predicationem contra ipsos, inter Cumas, & Mediolanum, crudeliter occiderunt. Canonizavit etiam Vineslaum (3) Assisii, Cracoviensem Episcopum, qui ab iniquo Principe fuerat interfectus. Innocentius vero Papa, mortuo Frederico Imperatore, Apuliam cum magno exercitu ingreditur, sed post paululum moritur Neapoli, & sepelitur. Huius tempore floruit vita, & scientia, venerabilis Dominus Vgo Cardinalis Fratrum Praedicatorum Ordinis, qui Doctor perlucidus doctrina, & eximius, totam Bibliam postillavit; qui sepultus est in Ecclesia Fratrum Praedicatorum de Vrbetevi (4).

(1) Vide quae superius adnotavimus pag. 23.

(2) Friderico videlicet.

(3) Stanislaum legendum est.

(4) Ipse

(4) Ipse tamen legi eius Epitaphium Lugduni in Ecclesia Fratrum Praedicatorum, nisi me fallit memoria. Labet interea heic Innocentii IV. Epistolas quasdam proferre, ac sunt quae sequuntur.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & Conventui Vallisumbrosae, salutem, & Apostolicam Benedictionem. Cum a nobis petitur quod iustum est, & honestum, tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Ea propter dilecti in Domino filii vestri iussis postulationibus annuentes, sententiam latam a dilectis filiis, & Abbate de Musignano, & M. Fesulano Archidiacono delegatis a nobis super controversia, quae inter vos ex una parte, & Ven. Fratrem nostrum Livicensem Episcopum pro Monasterio sancti Mercurialis ex altera, vertebatur, sicut iusta est, nec legitima provocatione suspensa, & in instrumento publico plenius continetur, auctoritate Apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Dat. Laterani IV nonas Martii Pontific. nostri anno VI.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Abbati Vallisumbrosae, salutem, & Apostolicam benedictionem. Tuae devotionis insinuatione percepimus, quod fel. rec. Greg. PP. Praedecessor noster, a longis temporibus intellecto, quod Monasterium sancti Fortunati Tudertin. proprietatis malitia habitantium in eodem adeo collapsum, in spiritualibus, &
tem-

temporibus evenisse, ut de reformatione ipsius in ordine suo, nulla spes de cetero haberetur, mandavit illum per Fratres sui ordinis reformari. Quia vero de mandato dicti Praedecessoris ordo Vallisumbrosae, prout asseris, fuit in ipsum Monasterium introductus, & illud per te, ac successores tuos, sperabatur in melius reformandum; Nos correctionem, & reformationem ipsius tibi, & successoribus tuis, ad instar Praedecessoris eiusdem, auctoritate praesentium duximus concedendam, Dioecesani Episcopi per omnia iure salvo in his, quae ipsius ordinis non obsistant institutis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Lugduni X. Kal. Octobris, Pontificatus nostri anno VII.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilecto Filio Abbati Monasterii Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem, & Apostolicam Benedictionem. Constitutus in praesentia nostra retulisti, quod cum tu, secundum statuta tui Ordinis ad implendum visitationis, & correctionis officium in monasteriis ipsius Ordinis interdum accedas, nonnulli monasteriorum ipsorum Abbates, seu fratres alii, consanguineorum potentia, & nobilium, ac aliorum, qui se ius patronatus in eis habere proponunt, favore suffulti, visitationem, & reformationem huiusmodi damnanabiliter impedire, ac bona ipsorum monasteriorum diripere propria temeritate, in suae, ac aliorum regentium in eisdem salutis dispendium, totius

S

tius

tius Ordinis scandalum, & monasticæ disciplinae contemptum. Quare humiliter petebat a nobis, ut providere super hoc de circumspeditione Sedis Apostolicæ curaremus, ne ita præsumptiones, ac temeritates ut huiusmodi aliis in exemplum transeant, & eis incentivum tribuant delinquendi. Nos tuis supplicationibus adnuentes, præsentium tibi auctoritate concedimus, huiusmodi personas insolentes, & earum in hac parte fautores, a præmissis per Episcopum, vel alium Ordinarium loci, spiritali districtique primitus, & postmodum invocatione temporalis brachii de ipsius consilio contra eas, si opportunum fuerit, compescantur.

Datum Perusii sexto Idus Februarii, Pontificatus nostri anno X.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & Conventui monasterii Vallisumbrosæ ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Quia ex Apostolici curæ tenemur officii in curâ religionis, & augmento attenti, & vigiles inveniri, super his digne vestris votis adnuimus, in quibus honorem vestri ordinis, & animarum profectum, contineri sentimus. Hinc est quod nos vestris supplicationibus inclinati, & volentibus vestro aggregari collegio, qui suspensionis, aut interdicti, vel excommunicationis sententiis sunt ligati, tu fili Abbas, absolutionis beneficium possis, iuxta formam Ecclesiæ, impertiri, & ipsos in fratres recipere valeatis, vobis auctoritate præsentium indulgemus, ita tamen, quod si aliqui ex eisdem propter debitum sententiis huiusmodi sint adstricti, de ipso satisfaciant, ut tenentur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu tem-

merario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Perusii VI. Idus Februarii, Pontificatus nostri anno X.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & Conventui Monasterii Vallisumbrosae, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Provisionis nostrae provenire debet auxilio, ut monasterium vestrum quod sincera in Domino diligimus charitate, spiritualibus bonis proficiat, & spiritualium prosperitate crescat. Eapropter dilecti in Domino filii, vestris iustis precibus inclinati, ut nullus terras, possessiones, seu quaecumque alia bona vestra, quae in praesentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis poteritis adipisci, alicui dare, vel quoquo modo alienare praesumat, absque consensu totius Capituli vestri, seu maioris, aut sanioris partis ipsius, auctoritate praesentium districtius inhibemus, decernentes irritum, & inane, siquid super iis contra inhibentes huiusmodi faceret attentatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Perusii VI. Idus Februarii Pontificatus nostri anno X.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati de Septimo, & E. Plebano de Cen-

roia Fesulanæ, & Florentinæ Dioceſeos, & Priori ſancti Michaelis Bertel. de Florentia, ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum in cauſa, quæ inter dilectum filium Vivianum Priorem ſancti Bartholomæi de Caſtro Figin. & Ruſticellum Syndicum communis eiſdem Caſtri Feſulan. Dioec. ſuper Canonica de Scampato, fructibus, & aliis bonis ipſius, vertitur, Dilectum filium magiſtrum Rainerium de Viterbio Capellanum noſtrum dederimus partibus auditorem, quia lite coram eo ſuper iis legitime conteſtata, & factis hinc inde poſitionibus, & reſponſionibus ſecutiſ ad eas, plene non potuit de cauſa liquere; Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus teſtes, quos utraq; pars ſuper articulis ad vos ab eodem magiſtro, unâ cum interrogatorio dictarum partium, ſub ſigillo ſuo tranſmiſſis, coram vobis duxerint producendos, infra duos menſes poſt receptionem præſentium prudenter recipere, ac iuxta interrogatorium ipſum diligenter examinare curetis, & eorum dicta fideliter in ſcriptis redacta, nobis ſub ſigillis veſtris tranſmittatis incluſa, præſigentes partibus terminum peremptorium competentem, quo per ſe, vel reſponſales idoneos noſtro ſe conſpectui repræſentent, in cauſa ipſa, ſicut de iure fuerit, proceſſurum. Teſtes autem qui fuerint nominati, ſi ſe gratia, odio, vel timore ſubtraxerint, per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione ceſſante, cogatiſ veritati teſtimonium perhibere. Quod ſi non omnes iſis exequendis potueritiſ intereſſe, dno veſtrum ea nihilominus exequantur.

Dat. Peruſii II. Non. Iulii, Pontific. noſtri anno X.

Innocentius PP. III.

S. P. A. S. P. E.

*Innocentius Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Abbati Vallisumbrosae salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod iustum est, & honestum, tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut per id sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Ea propter, dilecte in Domino fili, tuis iustis postulationibus grato concurrentes assensu, arbitrium quod dilecti filii Archipresbyter Florentinus, & Archidiaconus Fesulanus, in quos commisistis tu, & venerabilis frater noster Episcopus Florentinus, super monasterio S. Bartholomaei de Ripolis protulerunt, sicut provide latum est, & ab utraque parte sponte receptum, auctoritate Apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communi-
mus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se noverit incursurum.*

Dat. Laterani IV. Idus Maii, Pontific. nostri anno X.

Alias duas Innocentii IV. Epistolas protulimus superius pag. 142. 143.

Alexander, natione Campanus, fedit annis septem, & cessavit mensibus tribus, & diebus quatuor. Hic moritur Viterbii, & in ecclesia sancti Laurentii tumulatur. Huius tempore Manfredus filius naturalis quondam Frederici Imperatoris, se gerens pro paedagogo Corradini praedicti Frederici nepotis, ipso Corradino mendaciter publicato mortuo, sibi ipsius coro-

nam adsumpsit ; quod factum , quia in
praeiudicium domini Papae fuit , primo
excommunicatur , post magnus exercitus con-
tra ipsum , sed in nullo proficiens mittitur .
Hic canonizavit sanctam Claram , quae fuit
Ordinis sancti Damiani (2) . Huius tempore
Electores Principes Alemanniae , in duo
se dividentes , quidam Regem Castellae ,
& quidam Riccardum Comitem Cornubiae
de Anglia , in Imperatorem elegerunt ;
quare schisma duravit multis annis . Hic
reprobavit duos pestiferos libellos , quo-
rum unus dicebat , quod omnes Religiosi
etiam verbum Domini praedicantes de
eleemosynis vivendo , salvari non (1) pos-
sent . Alter vero adferebat , inter cetera
erronea , quod Evangelium Christi , &
doctrina novi Testamenti neminem ad per-
fectum perduxit , & evacuanda erat post
mille ducentos sexaginta annos , & a se-
xagesimo anno deberet inchoari doctrina
Ioachim (3) , quam conditor libri *Evangelium Eternum* nominavit , totam perfe-
ctionem salvandorum hominum illi attri-
buendo ; dicebatur etiam ibi , quod Sacra-
menta novae legis in sexagesimo anno eva-
cuarentur , quae omnia , & auctoritas A-
postolica , & praedicti temporis experien-
tia exsufflavit (4) .

(1) *Martinus* habet: quae fuit *Ordinis S. Damiani, & Francisci*.

(2) Huius libelli auctor erat *Gulielmus de S. Amore. Platina*.

(3) Quod ex libris *Abbatis Ioachimi* sumta diceretur. Vide *Platinam*. Ceterum *Ioachimi Abbatis* sanctitatem defendunt *Bollandiani*, quos consule, & *Natal. Alexand. Tom. VII. Hist. Ecclesiast. Dissert. II. in Saecul. XIII. Ioachimum* Abbatem indicari existimo in versibus, quos ad *Urbanum* adduco, ubi dicitur: *Hincque Propheta novus, &c.*

(4) Illustrari haec possunt versibus, quos ad sequentis Pontificis vitam adferimus.

Plures *Alexandri IV.* Epistolas heic edimus.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Priori de Pozzate Perusin. Diocesis, & Iohanni Capoccio Canonico Ecclesiae S. Mariae maioris de Urbe, salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex parte dilectorum filiorum Abbatis, & Conventus monasterii Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, nobis extitit intimatum, quod Abbas & Monachi Monasterii sancti Fortunati cum clauistro, & domibus, plateis, hortis, & quibusdam aliis domibus, & appenditiis suis, sub certis consensibus, & conditionibus, exceptis possessionibus, ecclesiis, capellis, iuribus, instrumentis, privilegiis, libertatibus, iurisdictionibus, actionibus, & quibuscumque aliis bonis ipsius monasterii, pro Ecclesia, & loco fratrum minorum Tudertinorum, ipsorum Abbatis, & Conventus Vallisumbrosae ad id accedente consensu, cum ipsius loci Guardiano, & fratribus minoribus permutarunt, prout in instrumento publico super hoc confecto plenius dicitur contineri. Nos igitur eorundem Abbatis, & Conventus Vallisumbrosae, supplicationibus inclinati,

possiones, ecclesias, capellas, iura, instrumenta, libertates, privilegia, iurisdictiones, actiones, & alia praedicta bona ipsius monasterii praedictis Ecclesiae S. Angeli de Fontanellis, & loco Fratrum Minorum totaliter adnectentes, & unientes Ecclesiam, ac locum ipsum cum praedictis omnibus ipsis, & per ipsos eorum ordinis de Fratrum nostrorum consensu per nostras litteras duximus concedendum, ut ipsum locum, & ecclesiam, & omnia supradicta habeant, & possideant cum illis iuribus, & libertatibus, cum quibus habebant, & possidebant monasterium sancti Fortunati, dum erant ibidem. Ideoque discretioni vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus eisdem Abbatem, & Conventum Vallisumbrosae non permittatis super iis contra concessionis nostrae tenorem ab aliquibus indebite molestari, molestantes huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo.

Datum Neapoli V. Kalend. Ianuarii, Pontificatus nostri anno prima.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & Conventui Vallisumbrosae salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod iustum est, & honestum, tam vigor acquiritatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Ex parte siquidem vestra fuit propositum coram nobis, quod cum olim ad nostram audientiam pervenisset, monasterium S. Hillari ordinis S. Benedicti Fesulanæ Dioecesis fere adeo in spiritualibus, temporalibusque collapsum, quod pertingens exinanitionis extremam profundum, resurgere non valeret, Dilectus filius magister

per Petrus Henrici Basilicae Principis Apostolorum
 Canonicus, prout in mandatis a nobis receperat, per-
 sonaliter ad partes illas accedens, & amovens expul-
 sam sententialiter Dionysiam tunc Abbatissam, & mo-
 niales monasterii suprascripti, illud cum castris, vas-
 fallis, possessionibus, iuribus, ceterisque pertinentiis
 suis, huiusmodi mandati forma servata, duxit monaste-
 rio vestro uniuendum, sicut in instrumento publico inde
 confectio plenius dicitur contineri. Nos igitur vestra
 supplicationibus inclinati, quod ab eodem magistro fa-
 ctum est, in hac parte ratum, & gratum habentes,
 id auctoritate Apostolica confirmamus, & praesentia
 scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino ho-
 minum liceat hanc paginam nostrae confirmationis
 infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis
 autem hoc attentare praesumpserit, indignationem O-
 mnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli, Apo-
 stolorum eius se noverit incursum.

Datum Laterani Id. Decembris, Pontificatus nostris
 anno primo.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dile-
 cto filio Magistro Petro Henrici Basilicae Principis Apo-
 stolorum Canonico salutem, & Apostolicam benedictio-
 nem. Audiendo vix credimus, & credendo miramur,
 quod dilectorum filiorum . . . Potestatis . . .
 Capitanei, Antianorum, & Consilii Florentini prae-
 celsae devotio, quae semper apud Romanam Ecclesiam
 intemerata permansit, his diebus, quasi tenebris ob-
 ducta consiliis, improvide se violari permittit; excessibus
 inconsultis, quibus Deus offenditur, & libertatis Ecclesiae
 privilegio derogatur. Sane ad nostrum pervenit auditum,
 quod cum tu Monasterium S. Hillari Fasulanae Diocesis,
 Monasterio Vallisumbrosae de speciali mandato nostro
 du-

duxeris uniamdam; quod Potestas, Capitaneus, Antianus, & Consilium Florentinum non solum tibi contra Dionysiam, olim Abbatissam, & Moniales praedicti monasterii S. Millari, sequaces eius se tibi super hac rebellionis assumpto spiritu, contumaciter opposcentes non praestiterunt, iuxta preces, & mandatum nostrum, auxilium, vel favorem; imo potius in ipsius monasterii contemptum, ad dictum monasterium Kallisumbrosae Patrum Camerarium, Argumentum monachum, & quosdam alios familiares eiusdem in certa quantitate pecuniae condemnarunt, dicentes iudicialiter, se velle cognoscere, si dicta unio de iure fieri poterat, vel debebat. Cum autem in hac parte processus ipsorum Potestatis, Capitanei, Antianorum, & Consilii Florentini detestabilis habeantur, nec deceat illos acquiescenter tolerari; volumus, & auctoritate litterarum nostrarum eidem Potestati, & aliis discretis praecipiendo mandamus, ut condemnationem huiusmodi, quae merito dici potest ipsorum famae damnatio, sine difficultatis obstaculo revocantes, & a praedictis excessibus desistentes, omnino sibi in exequendis iniunctis contra praedictas Dionysiam, & Moniales, seu personas alias eiusdem unionis actione prolatis, & etiam proferendis, aut requisitionem tuam opportunum auxilium praebere procurent, ita quod non de ingratitude reprehendi, sed velut gratitudinis filii possint de fitrali reverentia cum gratiarum actionibus merito condemnari. Quocirca discretionis tuae per Apostolica scripta mandamus, quatenus si praedicti Potestas, & alii, praeceptis nostris non curaverint obedire, tu in eos nominatam sententiam excommunicationis, & Civitatem eorum interdicti, ferre facias, ac denunciare publice per te, vel alios, eisdem ipsis subiacere sententiis, in locis, in quibus expedire videris, non omittas. Non obstante, si eis communiter, vel

vel diuifim, a Sede Apostolica fit indultum quod excommunicari, seu quod eorum ciuitas Ecclesiastico interdicto supponi per litteras Sedis eiusdem nequeant, non facientes plenam, & expressam de indulto huiusmodi mentionem, seu aliquo statuto dictae Ciuitatis contrario iuramento, vel quacumque alia firmitate vallato, per quod mandati nostri executio valeat impediri. Nos quoque bona mercatorum eorum, nihilominus faciemus ubicumque inueniri poterunt, detineri.

Datum Laterani XIX. Kal. Ianuar. Pontificatus nostri anno primo.

Alexander Episcopus seruus seruatorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & Conuentui Monasterii Vallisumbrosae Fesulanae Dioecesis salutem, & Apostolicam benedictionem. Ea quae iudicio, vel concordia terminantur, firma debent, & illibata persistere, & ne in recidivae contentionis scrupulum relabantur, Apostolico convenit praesidio communiri. Sane petitio vestra nobis exhibita continebat, quod orta olim inter vos ex parte una, & Vener. fratrem nostrum Episcopum Foroliviensem, & Albertum monachum, qui se gerit pro Abbate Monasterii Sanctae Mariae de Flumana Foroliviensis Dioecesis, ad monasterium vestrum spectantis, super translatione ipsius monasterii sanctae Mariae facta per eodem Episcopum, & Albertum, ac super eo quod idem Episcopus in monachos ipsius monasterii sanctae Mariae excommunicationis sententiam tulerat, nec non quibusdam aliis articulis ex altera materia quaestionis, felicitis recordationis Innocentius PP. praedecessor noster dilectum filium Rostandum Capellanum nostrum dedit partibus auditorem, coram quo Iacobo de Arretio vestro, & Guidone Canonico Foroliviensis partibus

tis alterius Procuratoribus comparentibus, ac lite sua
 per praemissis legitime contestata, dictusque Auditor
 hinc inde propositis diligenter auditis, necnon visis
 instrumentis, & privilegiis utriusque partis, & super
 iis omnibus facta relatione fidei Praedecessori praesato,
 ac obtenta ab ipso licentia de sententia proferenda,
 dictam translationem pronuntiavit sententialiter mi-
 nime valuisse, cassans, & irritans eandem, & quid-
 quid ex ea sequutum est, decrevit etiam non vale-
 re. Nihilominus praedictum Monasterium Sanctae Ma-
 riae de Flumana ad statum pristinum, in quo erat
 ante praedictam translationem, restituendum fore decre-
 vit. Sententias quoque excommunicationis latas per
 eundem Episcopum in Monachos, & Conversos dicti
 Monasterii Sanctae Mariae, occasione ipsius translationis
 penitus relaxavit. A petitionibus vero quas dicti Epi-
 scopus, & Albertus, seu praedictus Guido Procurator
 eorum vobis, & eidem Iacobo nomine vestro faciebat,
 vos, & dictum Procuratorem vestrum, duxit sententia-
 liter absolvendos, praedictis Episcopo, Alberto, & Gui-
 doni Procuratori eorum perpetuum imponens silentium
 super his ipsis; prout in instrumento publico ipsius Au-
 ditoris sigillo signato, cuius tenorem de verbo ad ver-
 bum praesentibus inseri fecimus, plenius continetur.
 Nos igitur vestris supplicationibus inclinati, sen-
 tentiam ipsam provide latam, ratam, & gratam
 habentes, ipsam auctoritate Apostolica confirmamus,
 & praesentis scripti patrocinio communimus. Tenet
 autem Instrumenti ipsius talis est.

In nomine Domini Amen. Cum inter Abbatem, & Conventum Monasterii Vallisumbrosae, & Iacobum de Arretio Procuratorem ipsorum, pro eis ex una parte, & Venerabilem Petrum Episcopum Foroliviensem; & D. Albertum monachum, qui se gerit pro Abbate Monasterii sanctae Mariae de Flumana Foroliviensi Dioecesis, & Guidonem Canonicum Foroliviensem Procuratorem ipsorum pro eis ex altera, super translatione monasterii sanctae Mariae de Flumana praedictae, & quibusdam aliis articulis in libellis contentis orta fuisset materia quaestionis, felicitis recordationis Innocentius Papa nos magistrum Rosandum Capellanum suum dedit partibus auditorem, coram quo Iacobus de Arretio Procurator dicti Abbatis, & Conventus Vallisumbrosae contra praedictos Episcopum, & Dominum Albertum, & Guidonem Canonicum Foroliviensem Procuratorem eorundem, libellos obtulit in hac forma: *Coram vobis Domino Rosando Domini Papae Capellano partibus Auditore concessio, dicit, & proponit Iacobus de Arretio Procurator Abbatis, & Conventus Monasterii de Valleumbrosa, contra Venerabilem Patrem Episcopum Foroliviensem, dicens, quod cum Monasterium sanctae Mariae de Flumana eiusdem ordinis situm sit in Dioecesi praedicti Episcopi, quod Monasterium ad dictum Abbatem pertinebat immediate tanquam eiusdem ordinis illo capiti, & esset in possessione eiusdem, vel quasi ipse Episcopus una cum Domino Alberto monacho Vallisumbrosae Ordinis, qui gerebat se pro Abbate eiusdem sanctae Mariae de Flumana, ipso Abbate inrequisito, eiusdem Vallisumbrosae dictum Monasterium S. Mariae transtulit in Capella S. Antonii eiusdem Civitatis Foroliviensis, de facto, cum de iure non posset, &*

mo-

monachos, & conversos, eiusdem monasterii sanctae Mariae de dicto monasterio expulit, & expelli fecit, & expelli procuravit, & etiam eos banniri fecit per Potestatem eiusdem Civitatis, & expelli procuravit per potentiam laicalem, & eos, & Vicarium, quem Abbas posuerat in dicto monasterio, sine rationabili causa etiam excommunicatos denunciari fecit. Quae omnia fecit in grave damnum ipsius Abbatis, & Conventus Vallisumbrosae, & non modicam iniuriam, & periculum animae suae, & scandalum plurimorum. Unde petit nomine ipsius Abbatis, praedictam translationem monasterio sanctae Mariae, quatenus processit de facto, cum de iure non posset, cassari, & irritari, cassam, & irritam pronunciari, & nullius esse momenti, nec ullius valoris. Petit etiam, ut monachos eiusdem monasterii, & conversos in dicto monasterio permanere in pace, & in quiete more solito permittat, & ut dictam sententiam excommunicationis relaxent, vel eam cassari, & irritari, & nullius esse momenti, & nec valoris pronunciari, & de dicto banno eos extrahi faciat. Petit etiam nomine eiusdem Abbatis pro damnis, & iniuriis sibi inflatis mille marcas argenti, de quibus omnibus petit per vos, Domine Iudex, auctoritate Apostolica legitime condemnari, & ad satisfactionem compelli. Item alium libellum dicit, & proponit Iacobus de Arretio Procurator Abbatis, & Conventus de Monasterio Vallisumbrosae contra D. Albertum monachum eiusdem Ordinis dicens, quod cum praedictus Dominus Albertus gereret se pro Abbate monasterii S. Mariae de Elumana Forolivienfis, Dioecesis Ordinis Vallis umbrosae, & subiecti eidem monasterio, tamquam membrum suo capiti, dictus Dominus Albertus dictum monasterium una cum Venerabili Patre Episcopo ipsius Civitatis in Capella S. Antonii

tonii Civitatis eiusdem se transulit, & dictum monasterium cum conventu, & iuribus suis transferre procuravit; & de facto transulit, cum de iure non posset, D. Abbate, & Conventu inconsultis, & ex ignorantibus, & invitis, & quasdam res mobiles eiusdem monasterii de dicto monasterio asportavit; & asportari fecit, & monitus ab eodem Abbate, ut obedientiam sibi faceret, ut tenetur, cum sit monachus eiusdem monasterii, & eiusdem professionis, hoc facere recusavit. Propter quod a praedicto Abbate fuit legitime excommunicatus. Qua contempta ab eodem D. Alberto, divina officia celebravit, seu prophanavit. Unde petit nomine eiusdem, ut dicti translationem monasterii, quatenus de facto processit, cassetis, & irritetis, & cassam, & irritam, & nullius esse momenti, nec valoris pronuncietis, & eum compellatis, ut res quas asportavit, seu asportari fecit de praedicto monasterio de Flumana restituat, & ut ei obedientiam exhibeat, ut tenetur, & dictam sententiam auctoritate Apostolica confirmari, & inviolabiliter observari, & eam de praedictis excessibus poena canonica puniri. E contra Guido Canonicus Foroliviensis Procurator dicti Episcopi, & Alberti contra praedictos Abbatem, & Conventum Vallisumbrosae, & Iacobum Procuratorem ipsorum alios libellos obtulit in hac forma. Coram vobis Magistro Raskando D. Papae Capellano partibus specialiter auditore concessu dicit, & proponit Guido Canonicus Foroliviensis Procurator Venerabilis Patris D. Richelini Foroliviensis Episcopi contra Abbatem, & Conventum monasterii Vallisumbrosae, & Iacobum de Arretio Procuratorem ipsorum, quod idem Episcopus, & Capitulum Foroliviensis Ecclesiae provide attendentes, quod quondam monasterium sanctae Mariae de Flumana in Foroliviensi Dioecesi constitutum, & eidem Episcopo sub-

subiectum persecutiones plurimas sustinebat, & adeo premebatur incurſibus malignorum, & diverſis diſcriminibus, maxime propter virorum, & mulierum frequentiam ſubiacēbat; quod Religio non ſervabatur ibidem, nec poterat commode obſervari, imo diſſolutio multa in eodem loco pervenerat, quae non poterat ſine ſcandalo tolerari. Communicato conſilio, & deliberatione penſabatur, ac Abbatibus, & Conventus praedicti loci de Flumana voluntate explorata, & conſenſu obſento, utile fore, ac neceſſarium providerunt, ut Collegium ipſius monaſterii de Flumana deberet ad alium locum tutiorem, & commodiorem transferri, & ſic praedictus Episcopus decrevit, & conſenſu ſui Capituli Foroliviensis, & Capitulum cum ipſo conſenſerunt, & licentiam expreſſam dederunt, ut ſe ac Collegium ſuum ſeu ipſius monaſterii ad civitatem Forolivii ad locum, qui dicitur Eccleſia ſancti Antonii, quae erat monaſterio de Flumana ſubiecta, transferrent, ut ſic facta translatione de cetero vocabulum L. Mariae Maioris illi loco imponeretur, & monaſterium nuncuparetur, ſicut nuncupabatur, S. Maria de Flumana, & in praedicto loco S. Antonii, & non apud Flumanam eſſe caput, & Conventus monachorum, & in eo Abbas, Monachi, & converſi, tamquam in capite morarentur, ac conventus, ſeu collegium monachorum ordinaretur, & perſequeretur in praedicto loco S. Antonii, ad vocabulum & honorem Divae Mariae Maioris, ſicut conſueverat ordinari, & perſequeretur monaſterio antedicto. Verum cum per concessionem, & ordinationem praemiſſas, Abbas, & Fratres praenominati quondam Monasterii de Flumana, ſe ad memoratam Eccleſiam S. Antonii, cui fuit impoſitum vocabulum ſanctae Mariae Maioris humiliter tranſtuliffent, & per biennium, & amplius ſub obſervantia regulari perſequerentur ibidem, Abbas

Val-

Vallisumbrosae translationem huiusmodi impedire, & quietem Abbatis, & fratrum degentium in ipso monasterio S. Mariae maioris perturbare praesumens ad dictum locum de Flumana pro monasterio Vallisumbrosae, & Conventu suo, ut dicebat, nuper accessit, & in eodem loco, ad quem monasterium sanctae Mariae maioris revocare intendebat, tamquam in monasterio D. Iacobum de Caviola pro Vicario, D. Nicolaum, & D. Rainerium pro Monachis, & Genarium pro con-
 verso ordinare, & instituere, ac Capellanum & familiares ibidem pro Monasterio S. Mariae maioris residentes ab eodem loco de Flumana deicere, attentavit. Quos Vicarius, & Monachi, & Conversi monasterii S. Mariae maioris frumento, vino, & oleo, & aliis rebus usque ad valorem centum librarum Ravennat. temere spoliarunt. Praesumpsit etiam idem Abbas, ut dicitur, in Abbatem S. Mariae maioris, excommunicationis, & privationis ab illo loco de Flumana, sententias de facto, & contra iustitiam promulgare. Quae omnia attentata fuerunt in ipsius Episcopi, & dicti monasterii iniuriam non modicam, & gravamen. Praefati quoque Abbas, & Conventus Vallisumbrosae dictum monasterium sanctae Mariae maioris ad praenominatum locum de Flumana revocare, & reducere molientes, ordinationi, & translationi praemissis contra iustitiam se opponunt, & ipsum Episcopum, & monasterium S. Mariae maioris super eis impediunt multipliciter, & molestant. Quare petit praedictus Procurator translationem, & ordinationem praedictas super praemissis factas, iustas fuisse decerni, ac ratas haberi, auctoritate Apostolica approbari, & eosdem Abbatem, & Conventum, ne eam impediant, vel perturbent, aut reducere illuc monasterium S. Mariae maioris, seu caput ipsius monasterii ad illum locum de Flu-

T

ma-

mana attentent, sed permittant Abbatem, & conventum morari, & perseverare apud monasterium S. Mariae maioris iuxta ordinationem praedictam compelli, & sententialiter condemnari, ac eis super impedimento, & oppositione praemissis perpetuum silentium imponi, & ordinationem, ac institutionem de praedictis monachis in loco de Flumana attentatas, & praemissas excommunicationis, & privationis sententias per eundem de facto latis non tenuisse, nec valuisse, & nullas fore decerni, & pronunciari, & eas, & quidquid attentatum existit, occasione ipsorum, quatenus de facto processerunt, in irritum revocari, & quia facto dicti Abbatis super iis attentatis damnificatum fuit dictum monasterium in centum marchis argenti, petit ipsos in quantitate huiusmodi condemnari, & haec omnia petit cum damnis, & expensis legitimis, & quae, & quas aestimat mille libras Ravennat. & protestatur futuras expensas, quas cum debuerit, declarabit. Protestatur etiam, quod non arctat se ad probandum omnia, & singula supradicta, sed id, vel ea solummodo quae suae intentioni sufficiant praemissis, salvo iure addendi, & minuendi, &c. Coram vobis magistro Rostando D. Papae Capellano partibus specialiter auditore concessa, dicit, & proponit Guido Canonicus Foroliviensis Procurator D. Alberti Abbatis monasterii S. Mariae maioris de Civitate Foroliviensi contra Abbatem, & conventum monasterii Vallisumbrosae, & Iacobum de Arretio Procuratorem ipsorum, quod Episcopus Foroliviensis, & Capitulum Forolivien. Ecclesiae attendentes, quod quondam monasterium S. Mariae de Flumana in Foroliviensi Dioecesi constitutum, & eidem Episcopo subiectum, in quo exsistebat Abbas idem Albertus, persecutiones plurimas sustinebat, & adeo premebatur incursum malignorum, & diversis discriminibus, maxime propter

virorum, & mulierum frequentiam subiacebat, quod religio non servabatur ibidem, nec poterat commode observari, imo dissolutio multa in eodem loco pervenerat, quae non poterat sine scandalo tolerari, communis consilio, & deliberatione praehabita, ac ipsius Alberti Abbatis, & conventus praedicti loci de Flumana voluntate explorata, & consensu obtento, utile fore ac necessarium providerunt, ut Collegium ipsius monasterii de Flumana deberet ad alium locum tutiorem, & commodiorem transferri, & sic praedictus Episcopus decrevit, & cum consensu Capituli Forolivi. & Capitulum cum ipso ipsi Alberto Abbati, ac Fratribus eiusdem monasterii consenserunt, & licentiam dederunt, ut se ad Collegium suum, seu ipsius monasterii, ad civitatem Foroliviensem, ad locum qui dicitur Ecclesia S. Antonii, quae erat dicto monasterio de Flumana subiecta, transferrent, ut sic facta translatione de cetero vocabulum B. Mariae Maioris illi loco imponeretur, & monasterium nuncuparetur, voluti nuncupabatur S. Maria de Flumana, & in praedicto loco S. Antonii, & non apud Flumana esset caput & conventus monachorum, & in eo Abbas, monachi, & conversi, tamquam in capite de cetero morarentur, ac conventus, seu collegium monachorum ordinaretur, & perseveraret in praedicto loco S. Antonii ad vocabulum & honorem B. Mariae maioris, sicut consueverat ordinari, & perseverari in monasterio antedicto. Verum cum per concessionem, & ordinationem praemissas Abbas ipse Albertus, & fratres praenominati quondam monasterii de Flumana, se ad memoratam Ecclesiam S. Antonii, cui fuit impositum vocabulum S. Mariae maioris, humiliter transtulissent, & per biennium & amplius sub observantia regulari perseverassent, ibidem Abbas Vallisumbrosae translationem huiusmodi impedire, & quiete ipsius Abbatis, & fratrum degentiū in ipso monasterio S. Mariae

maioris perturbare praesumens ad dictum locum de Flumana pro monasterio Vallisumbrosae, & Conventu suo, ut dicebat, nuper accessit, & in eodem loco, ad quoniam monasterium sanctae Mariae maioris revocare intendebat tanquam in monasterio D. Iacobum de Caviola pro Vicario, & D. Nicolaum, & D. Rainerium pro monachis, & Zenarium pro converso ordinare, & instituire, ac Capellanium, & familiares ibidem pro monasterio S. Mariae maioris, residentes ab eodem loco de Flumana deicere attentavit: quos Vicarius, Monachi, & Cantuarii monasterii S. Mariae maioris, frumento, vino, oleo, & rebus alijs usque ad valorem centum librarum Ravennatum tamere spoliaverunt. Praesumpsit etiam idem Abbas, ut dicitur, in ipsam Albertum, Abbatem S. Mariae maioris excommunicationes, & privationis ab illo loco de Flumana sententias de facto, & contra iustitiam promulgare, quae omnia attentata fuerunt in ipsius Episcopi, & dicti monasterii, iniuriam non modicam, & gravamen, Praefati quoque Abbas, & Conventus Vallisumbrosae dictum monasterium S. Mariae maioris ad praenominatum locum de Flumana revocare, ac reducere molientes ordinationi, & translationi praemissis contra iustitiam se opponunt, & ipsum Episcopum, ac monasterium sanctae Mariae maioris super eis impediunt multipliciter, & molestant. Quare petit praedictus Procurator translationem, & ordinationem, praedictae super praemissis factas iustas fuisse decerni, ac ratas haberi, & auctoritate Apostolica approbari, & eundem Abbatem, & Conventum ne eam impediant, vel perturbent, aut reducere illuc monasterium sanctae Mariae maioris, seu caput ipsius monasterii ad illum locum de Flumana attentent, sed permittant ipsum Albertum Abbatem, & conventum morari, & perseverari apud monasterium

rium S. Mariae maioris iuxta ordinationem praedictam compelli, & sententialiter condemnari, ac eis super impedimento, & opposicione praemissis perpetuum silentium imponi, & ordinationem, ac institutionem de praedictis monachis in loco de Flumana attentatam, & praemissas excommunicationis, & privationis sententias per eundem Abbatem de facto, & sine causa rationabili in dictum Albertum Abbatem prolatas non tenuisse, nec valuisse, & nullas fore decerni, & promanari, & processum super iis habitum, & quidquid occasione ipsarum attentatum existit, quatenus de facto processerunt, irritum revocari, dictosque Capellanos, & familiares, qui in praedicto loco pro monasterio S. Mariae maioris erant, & residebant ad ipsam locum de Flumana cum integritate ablatorum restitui, & cum eius facto, & processu D. Abbatis super iis attentatis damnificatum fuerit dictum monasterium in centum marchis argenti, petit ipsos in quantitate huiusmodi condemnari, & haec omnia petit cum damnis, & expensis legitimis a lite quoque super praedictis habellis legitime contestata, multisque positionibus hinc inde factis, ac responsionibus ad easdem, productisque instrumentis utriusque partis, ac privilegii coram nobis, dicebat Procurator Vallisumbrosae sententiam pro se fore ferendam, nam in iudicio ostendebat quod Episcopus Foroliviensis una cum consensu, & voluntate Capitali sui, & Consules, & commune eiusdem Civitatis dictum monasterium de Flumana dederant, & concesserant Abbati, & conventui Vallisumbrosae, prout in instrumento exinde confecto plenius continetur, & quod dictum monasterium de Flumana erat eiusdem ordinis Vallisumbrosae, quod Procurator dicti Episcopi, & Alberti confitebatur. Dicebatur etiam ex parte eiusdem monasterii, quod cum contentio fuisset super

T 3

ipso

ipso monasterio inter Abbatem, & Conventum, ex parte una, & Episcopum Foroliviensem ex altera, D. Honorius Papa dictum monasterium de Flumana Abbati, & Conventui Vallisumbrosae adjudicaverat, salvois quibusdam iuribus Episcopalibus; quae eidem Episcopo reservavit, ut in sententia eiusdem Honorii plenius continetur, super quibus litterae Apostolicae eiusdem Honorii ostendebantur. Dicebatur insuper eidem Abbati, & conventui Vallisumbrosae esse indultum a Sede Apostolica, ut monasteria sui ordinis, ipsi in se, in exitis, & irrequisitis, de uno loco ad alterum transferri non possent, nec deberent, ad quod per haudum privilegia summorum Pontificum producebantur. Unde cum super omnibus, & singulis felicitis recordationis Innocentio Papae diligenter relationem fecissemus, qui tamen Procurator dicti Episcopi, & Alberti, dictam translationem esse factam de consensu & voluntate praedictorum Abbatis, & conventus Vallisumbrosae, se obtulit probaturum, articulos super hoc factos eundem Procuratorem admisimus ad probandum. Postmodum idem D. Papa S. Hippolyti, & S. Mariae foris portam, Abbatibus, & Praeposito Faventinis, dedit suis litteris in mandatis, ut super articulis sub nostro sigillo inclusis testes reciperent, & diligenter examinare curarent, & infra certum temporis spatium attestationes ad curiam remittere procurarent. Cumque dictus Episcopus & Albertus monachus, seu Guido Procurator eorum, vel alius pro eis, nec attestationes reperisset, nec coram nobis post lapsum terminum per se vel alterum comparuisset, praemissis citationibus, prout moris est in audientia, ut in audientia, ut si quis pro eisdem Episcopo, & Alberto esset, coram nobis comparere deberet, Presbyter Albertus Procurator praedictorum Episcopi, & Alberti comparuit, qui a nobis inter-

rogatus si super praedictis articulis aliquas probationes habebat, respondit quod nequaquam; unde praelibato Iacobo de Arretio Procuratore dictorum Abbatibus, & Conventus Vallisumbrosae, cum instantia sententiam postulante per ea, quae vidimus, & cognovimus obtenta tamen a Domino Papa pronuntiandi licentia, dictam translationem non valuisse sententialiter pronuntiamus, cassantes, & irritantes eandem, & quidquid ex ea sequutum est, decernimus non valere. Nihilominus praedictum monasterium sanctae Mariae de Flumana ad statum pristinum in quo erat ante praedictam translationem decernimus fore restituendum. Sententias quoque excommunicationis latis per eundem Episcopum in monachos, & conversos, occasione translationis ipsius, penitus relaxamus. A petitionibus vero, quas faciebant dictus Episcopus, & Albertus, seu Guido Procurator ipsorum eorum nomine, Abbatibus, & conventui Vallisumbrosae, ac Iacobo ipsorum Procuratori eorum nomine, eosdam Abbatem, & conventum, ac ipsum Procuratorem eorum nomine, sententialiter duximus absolvendos, eisdemque Episcopo, & Alberto, ac Guidoni Procuratori eorum ipsorum nomine, super ipsis perpetuum silentium imponentes. Lata est haec sententia Neapoli in Palatio quondam Iudicis Petri de Vineis Anno Domini MCCLV. Indictione XIII. Pontificatus Domini Alexandri PP. IIII. anno primo, mense Martii, die XIX. Praesentibus magistro Bernardo Hispano Domini Papae Capellano, magistro Angelo Romano, magistro Fernando Advocatis in Romana Curia, Domino Oddone Vicecomite Capellano, Venerab. P. D. O. sanctae Mariae in Via Lata Diacono Cardinali, magistro Elia, & Berardo de Mevania notario, magistro Bartholomaeo de Cersin.

& Formoso serviente praedicti magistri Angeli, & pluribus aliis ibidem praesentibus. Ad maiorem autem fidem huic sententiae in posterum adhibendam ipsam cum nostri sigilli appensione munitam per Leonardum infra scriptum Notarium redigi fecimus in publica documenta. Ego Leonardus Imperiali auctoritate Notarius prolationi praedictae sententiae interfui, & ipsam de mandato, & auctoritate praedicti Magistri Rostandi scripsi, & publicavi. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se noverit incursum.

Datum Neapoli V. Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno X.

Iuvat etiam exemplum Privilegii felicitis recordationis Paschalis II. Vallumbrosano ordini concessi, & ab Alexandro IV. confirmati, in medium adferre, quod quidem Privilegium Reverendissimus D. Abbas Fulgentius Nardius saepe a nobis laudatus summa diligentia eruit ex Archivo Abbatiae Sancti Salvatoris de Vaiano, & Tomo VII. suorum monumentorum transcripsit pag. 2828. atque ita habet.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & conventui monasterii Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis salutem, & Apostolicam benedictionem. Privilegium feli-

felicitis recordationis Paschalis Papae praedecessoris nostri monasterio vestro concessum de cuius consumptione propter vetustatem nimiam timebatur de verbo ad verbum nihil addito vel diminuto, quod mutare possit substantiae veritatem, vestris precibus inclinati transcribi fecimus, & transcriptum Bullae nostrae appensione muniri, cuius tenor talis est: Paschalis Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Ademaro Abbati, ceterisque Vallumbrosanae Congregationis Fratribus tam praesentibus, quam futuris in perpetuum. Desideriam quod ad religiosum propositum, & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Domino, sine aliqua est dilatione complendum. Quia igitur propositum vestrum, divina praeveniente, ac subsequente clementia, religionis vestrae simplicitas, bonae opinionis odor, & longe positis adspiravit, nos vestro provectui, annuente Domino, provectus adiungere cupientes, coenobium vestrum, quod pro beatae Mariae semper Virginis reverentia, cui dicatum est, in Romanae Ecclesiae proprietatem, ac tutelam, atque protectionem Apostolicae Sedis accipimus, & Apostolicae illud auctoritatis privilegio munientes, ab omnium personarum iugo liberum permanere decernimus. Per praesentem igitur Privilegii nostri paginam Apostolica auctoritate statuimus, ut quaecumque hodie vestrum coenobium iure possidet, sive in crastinum concessione Pontificum, liberalitate Principum, vel oblatione fidelium, iuste atque canonice poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus & illibata permanent. Illis successoribus dico, qui idem religionis praeceptum & fidei constantiam conservare, & strenue omnipotenti Deo proposito deservire fategerint. Chrisma, Oleum sanctum, consecrationes al-
ta-

tarium, five basilicarum, ordinationes Clericorum, liceat vobis a quocumque volueritis Catholico Episcopo, & Romanae Ecclesiae gratiam, atque communionem obtinente, percipere, qui nostra fultus auctoritate, quae postulantur, indulgeat. Ad haec censuimus, atque statuimus, ne ulli omnino hominum liceat coenobium temere perturbare, aut ei subditas possessiones auferre, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnino integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione, ac gubernatione, concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Nec ulli Episcopo potestas sit excommunicationem, aut interdictum vobis ingerere, ut, qui in speciales estis filios Apostolicae Sedis assumpti, nullius alterius iudicio temere exponamini. Quia vero plura vestra monasteria, inspirante Domino, in eandem vobiscum formam Religionis consenserunt, videlicet, Congreg. S. Salvii iuxta Florentiam, S. Fidelis de Strumis, S. Salvatoris de Sophena, S. Mariae de Nerana, S. Cassiani de Montescalaro, S. Angeli iuxta Pistorium, S. Salvatoris de Fontana Thaonis, S. Mariae de Pacciano, S. Mariae de Caprimvenio, S. Petri de Murceto, S. Pauli de Razzolo, S. Reparatae Faventinae Dioecesis, & Congregatio de Rivo Caesaris, & Congregatio de monte Armato, S. Pauli de Pisis, S. Bartholomaei de Capriano, S. Trinitatis de Florentia, S. Laurentii de Cultubono, S. Marci de Placentia, S. Basilidis de Parmensi Dioecesi, S. Gervasii de Brixiana Dioecesi: Nos & tibi, & omnibus, qui se in crastinum eidem Religionis usui ex integro sociare voluerint, praesentis privilegii libertatem Apostolica auctoritate concedimus, quamdiu in eadem Religionis, & consuetudinis unitate persistere procuraverint. Nec ali-

alicui personae facultas sit aliqua vestrae Congregationis monasterium a loci sui stabilitate revellere ac remove sine Abbatis, ac Congregationis consensu. Constituimus autem, ut eorum omnium caput, quod in Valleumbrosa situm est, monasterium habeatur. Sane cum terminus vitae Pastori vestro divina dispositione contigerit, qui eius loco substituendus fuerit, quia & vobis, & aliis omnibus praesse debet, omnium, qui ceteris praesunt monasteriis, consensu, & iudicio eligatur. Quod si forte ex ipsis Abbatibus quilibet, Domino disponente, ad hoc generale regimen electus fuerit, ad vestrum principale coenobium principaliter transeat, & eius mox iudicio, sicut in diebus venerandae memoriae Ioannis primi Abbatis vestri factum constat, cetera alia unita vobis monasteria disponantur. Ad indicium autem perceptae huius Romanae Ecclesiae libertatis per annos singulos duodecim sagi Cilicini brachia Laterano Palatio persolvetis. Siquis igitur in crastinum Archiepiscopus aut Episcopus, Imperator aut Rex, Princeps aut Dux, Comes, Vicecomes, Iudex, Castaldus, aut Ecclesiastica quaelibet, secularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam senserit, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei, & Domini nostri Redemptoris Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iura servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonae actionis percipiant, & apud districtum Iudicem praemia aeternae

nae pacis inveniant. Amen. Amen. Scriptum per manum Gervassii Scrinarii regionarii & Notarii sacri Palatii.

Ego Paschalis Catholicae Ecclesiae Episcopus subscripsi.

Datum Laterani per manum Iohannis Sanctae Romanae Ecclesiae Diac. Cardinalis, & Bibliothecarii VI. Idus Februarii, Indict. VIII. Incarnationis Dominicae anno MCKV. Pontificatus autem Domini Paschalis secundi Papae anno XVI.

Voluntus autem per transumptum huiusmodi, libertates, & iura integra conservari more sicut hactenus per autenticum sunt servata.

Dat. Anagninae XIII. Kal. Septembris Pontificatus nostri anno primo.

Alexander Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Ne Legati, seu Nuntii, quos plerumque Sedes Apostolica mittit, Ecclesiae indebitis exactionibus de facili admodum aggravare attentent, de fratrum nostrorum consilio duximus statuendum, ut cum iidem a Praelatis, vel aliis personis Ecclesiasticis aliquid postulaverint, eis, quando videlicet ipsi Legati, vel Nuntii praesentes fuerint, seu vicini litteras Apostolicas continentes personarum numerum cum quo recipi debant, quando autem praesentes, vel vicini non fuerint illarum transcriptum sigillo autentico consignatum ostendere teneantur. Alioquin iidem Praelati, vel personae, non teneantur illis in aliquo respondere. Universos tamen Praelatos, & personas ecclesiasticas monemus, & hortamur attente, ut eisdem legatis, sive nuntiis, in suis necessitatibus victualia pro personarum

&

Et equorum numero in litteris Apostolicis comprehensa iuxta tempus, in quo ipsos morari contigerit, conpetenter studeant ministrare. Si uero alia, quae ex litterarum beneficia exigere forsitan poterant, ut puta equos, vel uelbes, aut pecuniam procurationibus, vel alia causa, seu necessitate ab eisdem Praelatis, aut personis, siue ad eos declinauerint, siue non duxerint exigenda, illa exigentibus, exhibere minime teneantur, nisi eis litteras suas patentes concesserint exigere, quae expresse contineant quid, quantum, & quando receperint ab eisdem, quae quidem litterae locorum ordinariis adsignentur. Quod si Legatos, vel Nuntios in his constiterit excessisse, hoc Romano Pontifici nunciare procurent, ut poena condigna puniant excedentes. Quando autem absentes per Procuratorem, aut Nuntium praenissa petierint ita a quibus illa petent litteras eorum super hoc directas, vel earum transcriptum authenticum sigilla signatum, si forte pluribus dirigantur, retineant in rerum testimonia petitarum, & sub aliquorum testimonio illi Procuratori, aut Nuncio petita, illa uidelicet quae ex forma earundem litterarum Apostolicarum exhibere tenebuntur, exhibeant, ut sic de exhibitione huiusmodi postmodum haberi valeat certitudo. Ceterum inhibemus, ne ab aliis, quam ab illis per quorum Dioeceses transierint, procurationes, vel alia recipiant, nisi eos ex causa necessaria trahere moram alicubi contingeret, vel aliqua Dioecesis forsitan secundum tempus morae factae inibi nimis in procurationibus grauaretur. Quod si contra huiusmodi nostram constitutionem aut inhibitionem facere praesumpserint, sententia, siqua occasione huiusmodi a praesumptionibus ipsis lata fuerit, non teneat, neque liget. Porro quantum ad Legatos, quibus in aliqua provincia plena legationis officium non committitur, seruanda intelligimus,

mus, quae superius sunt expressa. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis, & inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursum.

Datum^{us} Laterani tertio Kalendas Masi, Pontificatus nostri anno secundo.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, ceterisque Vallisumbrosae Congregationis fratribus, tam praesentibus quam futuris religiosam vitam professis in perpetuum.

Desiderium quod ad religiosum propositum, & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Deo, sine aliqua est dilatione complendum. Quia igitur propositum vestrum divina praeveniente ac subsequente clementia, religionis vestrae simplicitas, bonae opinionis odor & prope, & longe positus adspiravit; Nos vestro proventui, annuente Domino, proventus adiungere cupientes, Coenobium vestrum pro D. Mariae semper Virginis reverentia, cui dicatum est, ad instar felix recordat. Paschalis Papae Praedecessoris nostri in Romanae Ecclesiae proprietatem, & tutelam, atque protectionem, Apostolicae Sedis suscipimus, & Apostolicae illud auctoritatis privilegio munientes, ab omnium personarum iugo liberum permanere decernimus. Per praesentem igitur privilegii nostri paginam Apostolica auctoritate statuimus, ut quaecumque hodie vestrum coenobium iure possidet, sive in crastinum concessione Pontificum, liberalitate Principum, vel oblatione fidelium iure, ac canonice poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, & illibata permaneant; illis succe-

sori-

foribus dicimus, qui eiusdem religionis ritum, & fidem constantiam conservare, & strenue omnipotenti Domino in eodem proposito deservire sategerint. Chrisma vero, Oleum sanctum, consecrationes altarium, seu Basilicarum, ordines clericorum, qui ad ordines fuerint promovendi, liceat vobis a quocumque volueritis Catholico Episcopo, & Romanae Ecclesiae gratiam, atque communionem obtinente, percipere, qui nostra sanctus auctoritate, quae postulatur, indulgeat. Ad haec censemus, atque statuimus, ne ulli omnino hominum liceat idem coenobium temere perturbare, aut ei subditas possessiones auferre, vel abbas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnino integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione, ac substitutione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicae auctoritate. Nec ulli Episcopo potestas sit excommunicationem, vel interdictum vobis ingerere, ut qui in speciales estis filios Sedis Apostolicae assumpti, nullius alterius iudicium temere exponamini. Quia vero plura vestra monasteria, inspirante Domino, in eandem vobiscum formam religionis consenserunt, videlicet monasterium sancti Salvii iuxta Florentiam, sancti Fidelis de Strumis, sancti Salvatoris de Soffena, sanctae Mariae de Nera, sancti Cassiani de monte Scalaro, sancti Angeli de Passiniano, sancti Salvatoris de Ficielo, sancti Angeli Pistoriensis, sancti Salvatoris de Vaiano, sancti Salvatoris de Fontana Thonis, S. Mariae de Griniano, sancti Petri de Musceto, sancti Pauli de Razuolo, sanctae Reparatae de Faventina Dioecesi, & Congregatio de Rivis Caesaris, & Congregatio de Monte armato, sancti Pauli de Pisis, sancti Bartholomaei de Cappiano, sanctae Trinitatis de Florentia, sancti Laurentii de Cultubono, sancti Marci de Placentia, S. Basilidis

de

de Parmen. Dioec. de monte plano, sancti Gennasii
 Dioecesi Brixienſi; Nos & ipsis, & omnibus, qui ſe
 in craſſinum eidem Religionis uſui ex integro ſociare
 voluerint praesentis privilegii libertatem Apoſtolica au-
 thoritate concedimus, quamdiu in eadem Religionis, &
 conſuetudinis unitate perſiſtere procuraverint; nec ali-
 cui perſonae facultas ſit aliquod veſtrae congrega-
 tionis monaſterium a loci ſui ſtabilitate revellere, ac
 removere, ſine Abbatis, & congregationis communi con-
 ſenſu. Conſtituimus autem, ut eorum omnium caput
 veſtrum, quod in Valleambroſa factum eſt monaſterium
 habeatur. Sane cum terminus vitae Paſtori veſtro di-
 vina diſpoſitione contigerit, qui eius loco ſubſtituendus
 fuerit, quia vobis, & aliis omnibus praeeſſe debebit,
 omnium, qui ceteris praesunt monaſteriis, conſenſu, &
 iudicio eligatur, quod ſi forte ex ipsis Abbatibus qui-
 libet, Domino diſponente, ad hoc generale regimen ele-
 ctus fuerit, ad veſtrum principale coenobium principa-
 liter tranſeat, & eius mox iudicio ſicut in diebus
 Ven. mem. Ioannis primi Abbatis veſtri factum con-
 ſtat, cetera omnia unita vobis monaſteria diſponan-
 tur. Ad iudicium autem perceptae huius a Romana
 Eccleſia* earum quaelibet ſeculariſve perſona hanc no-
 ſtrae Conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere
 venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non
 ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honorif-
 que ſui careat dignitate, reamque ſe divino iudicio ex-
 ſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratif-
 ſimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Domini Redempto-
 ris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremi
 examine diſtrictae ſubiaceat ultioni. Cunctis au-
 tem eidem loco ſua iura ſervantibus ſit pax Domi-
 ni noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hinc fructum bo-
 nae actionis percipiant, & apud diſtrictum Iudicem
 praec-

praemia aeternae pacis intendant. Amen. Amen. Amen.

In fine vero dicti privilegii erat circulus quidam cum Cruce sursum ducta, in cuius circumstantiis erant hae litterae, quae sic legi videbantur. *S. Petrus. S. Paulus. Alexander Papa Quartus. Erant etiam hae subscriptiones.*

Ego Alexander Catholicae Ecclesiae Episcopus S.

Ego Oddo Tusculanus Episcopus S.

Ego Stephanus Praenestinus Episcopus S.

Ego Frater Ioannes tit. S. Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis S.

Ego Riccardus S. Angeli Diaconus Cardinalis S.

Ego Octavianus S. Mariae in Via lata Diaconus Cardinalis S.

Ego Petrus S. Georgii Diaconus Cardinalis S.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. Vicecancellarii, V. Kalen. Februarii, Indictione XV. Incarnationis anno MCCLVI. Pontificatus vero Domini Alexandri PP. IV. anno tertio.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Thesauro Abbati Monasterii Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo modo pertinentis salutem, & Apostolicam benedictionem. Desideriis tuis in iis effectu benevola libere adnuimus, per quae status tui tranquillitas procuratur. Sane petitio tua nobis exhibita continebat, quod saepe contingit, quod Abbates, & conventus, ac etiam monachi, & conversi tui Ordinis, cum ad correctionem excessuum ipsorum procedis, prout ad tuum officium noscitur pertinere, ut

regularems effugiant disciplinam, ad Sedem Apostolicam frustatoriae adpellationis obstaculum interponunt, & interdum eorum aliqui te super hoc conveniunt coram Iudicibus a Sede delegatis eadem, in tui dispendium non modicum, ac gravamen, super quo petistis per Sedis ipsius providentiam salubre remedium adhiberi. Nos itaque tuis supplicationibus inclinati, auctoritate tibi praesentium indulgemus, ut ab Abbatibus, conventibus, monachis, & conversis praedictis extra Romanam curiam per litteras Sedis ipsius nequeas conveniri quae de Indulto butusmodi non fecerint mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum se noverit incursum.

Datum Laterani VI. Kalend. Februarii, Pontificatus nostri anno tertio.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & Conventui Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum a vobis petitur quod iustum est, & honestum, tam vigor aequitudo, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem, & officium nostrum ad debitum perducatur effectum. Sane petitio vestra nobis exhibita continebat, quod dilecti filii Abbas, & Conventus monasterii sanctae Mariae de Massa tunc ordinis sancti Benedicti Vulterranae Dioecesis, se ad idem monasterium vobis, & vestro monasterio dederunt, & etiam subiecerunt, prout in in-

stru-

*frumentis publicis inde confectis plenius dicitur contineri. Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod super hoc ab Abbate, & Conventu praedictis proinde factum est ratum, & firmum habentes, ac sup-
plentes defectum siquod in hoc fuit de plenitudine potestatis, Dioecesani iure salvo, id autoritate Apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, & suppletionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.*

Datum Laterani Kalendis Martii, Pontificatus nostri anno tertio.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Abbati Monasterii Vallisumbrosae ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Ad audientiam nostram, te significante, pervenit, quod in ordine tuo ex antiqua consuetudine, & institutis ipsius Ordinis est ostensum, ut monachi, & conversi eiusdem Ordinis, qui monasteria dicti Ordinis exeunt animi levitate, vel alias, claustra sua sine Praelatorum suorum licentia derelinquunt, seu saepius ad invicem leviter manus iniiciunt violentas, ad monasterium Vallisumbrosae accedunt, ut ibidem ab Abbate ipsius monasterii super iis absolutionis beneficium assequantur. Vnde nos dilectis filiis universis & singulis Abbatibus dicti ordinis per nostras litteras duximus distinctius inhibendum, ne aliquem monachum, vel conversum contra consuetudinem, & Instituta praedicta in suis monaste-

viis recipere, seu retinere praesumant. Quocirca dis-
cretionis tuae per Apostolica scripta mandamus, quatu-
or super hoc officii tui debitum exequaris.

Datum Laterani II. Kalend. Martii, Pontificatus
nostri anno tertio.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilec-
tis filiis Abbati, & conventui Vallisumbrosae salutem
& Apostolicam benedictionem. Ea quae iudicio, vel
concordia terminantur, firma debent, & illibata per-
sistere, & ne in reciduae contentionis scrupulum rela-
bantur, Apostolico convenit praesidio conveniri. In
causa siquidem, quae inter vos ex parte una, & di-
lectum filium fratrem Iacobum Abbatem monasterii
sancti Mercurialis Forilivionensis ordinis vestri super
subiectione ipsius monasterii vobis debita, & quibus-
dam processibus per te, fili Abbas, contra eundem fra-
trem Iacobum habitis ex altera orta existit; dilectum
filium nostrum Octavianum sanctae Mariae in Via lata
Diaconum Cardinalem dedimus. partibus auditorem.
Cumque postmodum Procuratores vestri nomine vestro,
& idem frater Iacobus, super praemissis ordinationi
praedicti Cardinalis, se sponte, & concorditer duxe-
runt supponendas, potestate iudiciaria sibi nihilominus re-
servata, demum idem Cardinalis a nobis ordinandi,
disponendi, & statuendi quidquid in praedictis sibi
visum esset, obtenta licentia, & mandato, tam au-
thoritate sibi commissa, quam arbitraria, & iudicia-
ria potestate, dictis quoque fratre Iacobo, & Procura-
toribus praesentibus certam ordinationem statuendo edi-
dit inter partes, prout in patentibus litteris confectis
exinde, ac suo sigillo signatis, plenius continetur.
Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, ordina-
tio-

tionem ipsam proinde factam, ratam, & firmam habentes, eam auctoritate Apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Tenorem autem litterarum ipsarum de verbo ad verbum praesentibus fetimus adnotari, qui talis est.

In Dei nomine Amen. Orta iamdudum materia quaestionis inter viros religiosos Abbatem, & conventum Vallisumbrosae ex una parte; & fratrem Iacobum Abbatem monasterii S. Mercurialis Foroliviensis ex altera, super qua quaestione Dominus Papa nos Octavianum sanctae Mariae in via lata Diaconum Cardinalem dedit partibus auditorem. Abbate, & Conventu praedictis Vallisumbrosae per Procuratores legitimos ordinatos scilicet per fratrem Iohannem conversum eiusdem Ordinis, & Iacobum de Arretio, & Dominum Iacobo Abbate personaliter comparentibus in nostra praesentia ex parte Procuratoris praedictorum Abbatis, & conventus; propositum fuit, quod D. Abbas Vallisumbrosae accedens ad praedictum monasterium sancti Mercurialis eiusdem Ordinis, & professionis, volens dictum monasterium tamquam membrum suum, & sibi subiectum visitare, corrigere, & reformare, visitando, & inquirendo de statu eiusdem Abbatis, invenit eum multis criminibus irretitum, propter quod sententialiter eum amovit ab administratione dictae Abbatiae, & a conventu dicti monasterii; postmodum sibi, super hoc plenaria potestate concessa, fratrem Alexandrum monachum eiusdem Ordinis praefecit eidem monasterio in Abbatem. Propter quod dictus frater Iacobus contra D. Abbatem irreverenter se gerens, per se, suosque, damna, & iniurias eidem Abbati intulit, & inferri fecit, quum omnia holler substituisse pro ducentis marcis argenti, de quibus perebat

cum condemnari, vel alia canonica poena puniri. Ex parte verò dicti Iacobi dicebatur, processum dicti Abbatis Vallisumbrosae nullatenus valuisse, cum post appellationem legitimam ad Legatum Apostolicae Sedis ex parte dicti Iacobi factam praedictus Abbas Vallisumbrosae contra eum processisset, & a praedictis processibus ex parte dicti Iacobi foret ad praedictum Legatum legitime appellatum, qui Legatus in negotio procedens, processum Abbatis Vallisumbrosae cassavit, & nullius esse momenti pronunciavit, partibus in nostra praesentia constitutis, ante ingressum litis dicti procuratores habentes mandatum ad componendum a praedictis Abbate, & conventu Vallisumbrosae, & promittentes, & caventes de ratihabitione sub certa poena, prout in compromisso plenius continetur, & D. frater Iacobus nostrae ordinationi se supposuerunt, compromittentes in nos, tamquam in arbitrum ad arbitratores, & amicabilem compositorem, retenta nihilominus iudiciaria potestate super omnibus quaestionibus, & contentionibus, quas inter se habent, vel habere possent ex praedictis omnibus. Nos autem obtenta licentia, & speciali mandato a Domino Papa ordinandi, disponendi, absolvendi, relaxandi, restituendi, dispensandi, & statuendi quidquid in praedictis, vel circa praedicta nobis visum esset, visis, & intellectis, quae partes coram nobis dicere voluerunt, taliter dicimus, ordinamus, atque statuimus, tam auctoritate nobis a D. Papa commissa, quam ordinaria & iudiciaria potestate, in primis cassamus, & irritamus, & nullius esse momenti pronunciamus omnes processus habitos, & electiones factas contra d. fratrem Iacobum, necnon & sententias latas per praedictum Abbatem Vallisumbrosae, seu

seu per aliquem eius auctoritate, vel mandato, & dictum Iacobum Abbatem S. Mercurialis Forolivien. ad ipsum monasterium plenarie restitimus, & in eum statum reducimus, in quo erat ante dictam visitationem, & motam litem. Cassamus etiam & irritamus omnes processus habitos per praedictum Legatum contra Abbatem Vallisumbrosae, & nullius esse momenti pronunciamus. Relaxamus etiam omnes sententias interdicti, suspensionis, & excommunicationis, & privationis a praedicto Abbate Vallisumbrosae contra praedictum Iacobum Abbatem, seu in dictum Abbatem Vallisumbrosae a quocumque cuiuscumque auctoritate latis; dispensantes nihilominus super irregularitatibus, si quas praedicti contraxerint, vel si quae intervenierint occasione praedicta. Omnes insuper litteras, indulgentias, privilegia, & confirmationes ab utraque parte contra alteram post motam dictam controversionem ab Apostolica Sede obtentas, & processus habitos per eandem iuribus carere decernimus, & pronunciamus; & ordinamus praedictum fratrem Iacobum Abbatem super excessibus ab hinc retro commissis a se, vel suis non esse a praedicto Abbate Vallisumbrosae ulterius inquietandum, corrigendum, vel molestandum occasione praedicta praecipimus. Nihilominus condemnamus D. Abbatem fratrem Iacobum eidem Abbati Vallisumbrosae in ducentis libris Senensium pro damnis & expensis, & ut iuret stare mandatis eius tamquam domini sui, & sibi subiectus super omnibus iniuriis hactenus eidem Abbati illatis, ita tamen, quod dictus Abbas Vallisumbrosae occasione dicti iuramenti sine nostra licentia expressa aliquid praecipere ei non possit, nec debeat. Dicimus, & praecipimus, & ordinamus de ipsius Domini speciali

mandato, quod monasterium S. Mercurialis monasterio Vallisumbrosae tamquam membrum suum, & eiusdem ordinis, & professionis sit omnino subiectum; sicut quod Abbas Vallisumbrosae, & successores eius in memorato monasterio S. Mercurialis visitationem, correctionem, reformationem, institutionem, & destitutionem obtineat, sicut in suis membris sibi subiectis noscitur obtinere; & quod dictus frater Iacobus Abbas, & quilibet successor ipsius obediat, & intendat Abbati Vallisumbrosae, qui nunc est, & qui pro tempore fuerit tamquam suo Domino, & sicut membrum debet suo capiti obedire; atque admittat ipse, & successores eius praedictum Abbatem Vallisumbrosae, & successores ipsius ad visitandum, corrigendum, & reformandum dictum monasterium tamquam membrum eiusdem monasterii Vallisumbrosae, & tamquam membrum sibi subiectum, & sibi tamquam suo capiti obediat, & intendat. Reservamus propterea nobis potestatem, ut si qua super praemissis quaestio inter eos, vel aliqua pro tempore dubia oriantur, nos de iis ordinare, disponere, arbitrari, & statuere possimus quod nobis videtur expedire. In cuius rei memoriam, stabilitatem, ac firmitatem praemissa omnia publicari mandavimus per Notarium infra scriptum, & sigilli etiam nostri munimine roborari. Actum Viterbii in Camera nostra sub anno Domini. MCCLVII. Pontificatus D. Alexandri Papae IV. anno III. die Martii VII. Kalen. Augusti. XV. Indictione, praesentibus Vener. Patre fratre A. Episcopo Numanata. & fratre Gregorio de Ordine Praedicatorum Capellanis nostris, Viro nobili Bernardino de Forolivio, fratre Thoma, & Bernardino Notario de Placentia familiaribus

abus nostris, ad haec vocatis, ac Notario infra-
scripto,

Ego Ioannes de Campulo Apostolicae Sedis au-
thoritate Notarius praedictis omnibus interfui, & ea
de mandato dicti Domini Cardinalis. in publicam
formam redegi.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam no-
strae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario
contrarie. Siquis autem hoc attentare praesumpserit,
indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum
Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incur-
surum.

Datum Viterbii IV. Idus Octobris, Pontificatus
nostri anno tertio.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Vene-
rabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, ac
dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidia-
conis, Praepositis, Plebanis, & aliis Ecclesiarum Prae-
latis per Lombardiam, & Tusciam constitutis salu-
tem, & Apostolicam benedictionem. Non absque dolo-
re cordis, & plurima turbatione didicimus, quod ita
in plerisque partibus Ecclesiastica censura dissolvitur, &
canonicae sententiae severitas enervatur, ut viri reli-
giosi, & ii maxime, qui per Sedis Apostolicae privi-
legia maiori ornati sunt libertate, passim a malefa-
ctoribus suis iniurias substineant, & raptas; dum
vix invenitur, qui congrua illis protectione subveniat,
& pro ferenda pauperum innocentia se murum defen-
sionis opponat. Specialiter autem dilecti filii Abbas,
& fratres Vallumbrosanae Congregationis, tam de
frequentibus iniuriis, quam de quotidiano defectu iu-
stitiae conquerentes, universitatem vestram litteris pe-
tie-

stierunt Apostolicis excitari, ut ita ulterius eis in tribulationibus suis contra malefactores eorum prompta debeatis magnanimitate consurgere, quod ab angustiis, quas sustinent, & pressuris, vestro possint praesidio respirare. Ideoque universitati vestrae ad instantiam felic. recordat. Honorii PP. praedecessoris nostri per Apostolica scripta mandamus, atque praecipimus, quatenus illos, qui possessione, vel res, seu domos praedictorum fratrum, vel hominum suorum irreverenter invaserint, aut ea iniuste detinuerint, quae praedictis fratribus ex testamento decedentium relinquuntur, seu in ipsos fratres, vel ipsorum aliquem contra Apostolicae Sedis indulta, sententiam excommunicationis, vel interdicti praesumpserint promulgare, vel decimas laborum de terris habitis ante Concilium generale, quas propriis manibus, aut sumptibus, excolunt, seu nutrimentis animalium suorum, spreto Apostolicae Sedis privilegiis extorquere, monitione praemissa, si laici fuerint, publice candelis accensis singuli vestrum in Diocesibus, & Ecclesiis vestris excommunicationis sententia percellatis. Si vero clerici, vel canonici regulares, seu monachi fuerint, eos, appellatione remota, ab officio, & beneficio suspendatis, neutram relaxaturi sententiam, donec praedictis fratribus plenarie satisfaciant, & tam laici, quam clerici saeculares, qui pro violenta manuum iniectione in fratres eosdem, vel ipsorum aliquem anathematis vinculo fuerint innodati, cum Dioecesani Episcopi litteris ad Sedem Apostolicam venientes, ab eodem vinculo mereantur absolvi.

Datum Viterbii Quinto Idus Maii, Pontificatus nostri anno quarto.

Ale-

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Venerabilibus fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Praepositis, Plebanis, & aliis Ecclesiarum Prae-
latis per Romandiolam, & Sardiniam constitutis salutem, & Apostolicam benedictionem. Non absque dolore cordis, & plurima turbatione didicimus, quod ita in plerisque partibus Ecclesiastica censura dissolvitur, & canonicae sententiae severitas enervatur, ut viri religiosi, & ii maxime, qui per Sedis Apostolicae privilegia maiori donati sunt libertate, passim a malefactoribus suis iniurias sustineant, & rapinas, dum vix invenitur, qui congrua illis protectione subveniat, & pro fovenda pauperum innocentia se murum offensionis opponat. Specialiter autem dilecti filii Abbas, & fratres Valumbrosanae Congregationis, tam de frequentibus iniuriis, quam de ipso quotidiano defectu iustitiae con-
querentes, universitatem vestram litteris petierunt Apostolicis excitari, ut ita videlicet ois in tribulationibus suis contra malefactores eorum prompta debeatis magnanimitate consurgere, quod angustiis, quas sustinent, & pressuris, vestro possint praesidio respirare. Ideoque universitati vestrae ad instar fel. record. Honerii Papae Praedecessoris nostri, per Apostolica scripta mandamus, atque praecipimus, quatenus illos, qui possessiones, vel res, seu domos praedictorum fratrum, vel hominum suorum irreverenter invaserint, aut ea iniuste detinuerint, quae praedictis fratribus ex testamento decedentium relinquuntur, seu in ipsos fratres, vel ipsorum aliquem, contra Apostolicae Sedis indulta sententiam excommunicationis, vel interdicti, praesumpserint promulgare, vel decimas laborum de terris habitis ante Concilium generale, quas propriis manibus, aut

aut sumptibus excolunt, seu nutrimentis animalium
 Juorum, spretis Apostolicæ Sedis privilegiis extorque-
 re, monitione præmissa, si laici fuerint, publicis can-
 delis accensis, singulos vestrum in Dioecesibus, & Ecele-
 siis vestris excommunicationis sententia percollatis, si
 verò Clerici, vel Canonici regulares, seu monachi fue-
 rint, eos, appellatione remota, ab officio, & benefi-
 cio suspendatis, neutram relaxaturi sententiam, do-
 nec prædictis fratribus plenarie satisfaciant, & tam
 laici, quam clerici sæculares, qui pro violenta ma-
 nuum iniectioe in fratres eodem, vel ipsorum ali-
 quem anathematis vinculo fuerint innodati, cum Dioe-
 cesani Episcopi litteris ad Sedem Apostolicam venien-
 tes, ab eodem vinculo mereantur absolvi.

Datum Viterbii quinto Idus Maii, Pontificatus
 nostri anno quarto,

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Venerabili fratri. Episcopo. & dilectis filiis Capitulo Florentino, Abbatibus, Prioribus, Plabanis, & aliis Ecclesiarum Praelatis, tam exemptis, quam non exemptis Civitatis, & Dioeceseos Florentinae, salutem, & Apostolicam benedictionem, Decet, & expedit, ut gravati super provisionibus aliorum per Sedem Apostolicam, quae velut pia mater, illorum preces plerumque non potest indurata fronte pertransfere, per eam interdum sentiat sublevamen, Attendentes igitur, quod sicut vestra petitio nobis exhibita continebat in providendo nonnullis clericis, & laicis ad mandatum Apostolicum onus non leve talistis, ac per hoc alicuius sublevationis solatio vos gaudere volentes ad instar felic. recordat. Innocentii Papae Praedecessoris nostri, auctoritate vobis praesentium indulgemus, ut

ut ad provisionem aliquorum exulum in aliqua pecuniae quantitate compelli de cetero non possitis invitari per literas eiusdem Sedis, vel Legatorum ipsius expressam non facientes de indulgentia huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Anagninae VI. Idus Iunii, Pontificatus nostri anno quinto.

Alexander Episcopus servus servorum Dei, Dilectis filiis Abbati, & Conventui Vallisumbrosae Fesulanae Dioecesis salutem, & Apostolicam benedictionem. Religionis vestrae meretur honestas, ut vos favore specialis gratiae prosequentes, in his vobis simus favorabiles, & benigni, quae vestris esse noscuntur necessitatibus opportuna. Hinc est, quod vestris supplicationibus inclinati, ut ad exhibendum extra monasterium vestrum quibuscumque Legatis, vel Nuntiis Sedis Apostolicae, exceptis Romanae Ecclesiae Cardinalibus, aliquas procuraciones, vel ad contribuendum cum Clero Fesulano, & Florentino Civitatum, & Dioecesum in procuracionibus eorundem, dummodo parati sitis, ipsis, si eos ad praedictum monasterium declinare contigerit, in necessariis providere minime teneamini, nec ad id compelli possitis invitari, auctoritate litterarum Sedis eiusdem, quae de indulto huiusmodi, & eodem monasterio plenam non fecerint mentionem, vobis auctoritate praesentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis

tionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Anagninae V. Idus Iulii, Pontificatus nostri anno sexto.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Thesauro Abbati monasterii Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis salutem, & Apostolicam benedictionem. Desideriis tuis in iis affectu benevolo libenter adnuimus, per quae status tui tranquillitas procuratur. Sane petitio tua nobis exhibita continebat, quod saepe contingit, quod Abbates, & conventus, ac etiam monachi, & conversi tui ordinis cum ad correctionem excessuum ipsorum procedis, prout ad tuum officium noscitur pertinere, ut regularem effugiant disciplinam, ad Sedem Apostolicam frustratoriae approbationis obstaculum interponunt, & interdum aliqui te super hoc conveniunt coram Iudicibus a Sede delegatis eadem, in tuum dispendium, necnon modicum gravamen; super quo petiisti per Sedis ipsius providentiam salubre remedium adhiberi. Nos itaque tuis supplicationibus inclinati, auctoritate tibi praesentium indulgemus, ut ab Abbatibus, conventibus, monachis, & conversis praedictis extra Romanam Curiam per litteras Sedis ipsius nequeas conveniri, quae de indulto huiusmodi non fecerint mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Dat. Laterani VI. Febr. Pontific. nostri anno septimo.

Ale-

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & conventui monasterii Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Petitio vestra nobis exhibita continebat, quod nos dudum intellecto, quod monasterium S. Hillari, tunc ordinis S. Benedicti Fesulanae Dioecesis adeo in spiritualibus, & temporalibus collapsum erat, quod vix, aut numquam in suo posset ordine reformari, & ipsius monasterii providere saluti; & vobis, ac monasterio vestro in religionis vestrae favorem gratiam facere intendentes; & considerantes etiam, quod pro speciali devotione, quam vos ad Romanam Ecclesiam matrem vestram habuistis hactenus, & habetis; frequenter sustinueritis, & sustineatis in personis iniurias, & in possessionibus, ac aliis bonis vestris non modicum detrimentum, dictum monasterium S. Hillari cum Ecclesiis, castris, villis, capellis, privilegiis, instrumentis, iurisdictionibus, libertatibus, immunitatibus, actionibus, possessionibus, & omnibus aliis iuribus, & bonis suis ubicumque, & in quibuscumque locis haberet, dicto monasterio vestro perpetuo iure unimus, & illud cum praedictis omnibus vobis, & per vos eidem monasterio vestro de consilio fratrum nostrorum duximus concedendum; statuentes, ut idem monasterium S. Hillari cum monasterio vestro Vallisumbrosae unum censi debeat, & utrumque sub cura, & administratione Abbatis Vallisumbrosae, & successorum suorum perpetuis temporibus gubernari. Sed licet diversae literae pro iis, & super iis emanarint a nobis, nullum tamen ex hoc estis commodum assecuti. Volentes igitur, quod in hac parte pro vobis gratiose incepimus ad debitum effectum perducere, vobis auctoritate praesentium indulgemus, ut huiusmodi nostra gratia uti libere valeatis, non obstantibus aliquibus litteris cuiuscumque tenoris existant a Sede Apostolica impetratis, per quas
bu-

huiusmodi unionem, & concessionem, ac constitutionem dicimur ad quorundam instantiam propter scandalum revocasse. Nulli ergo omnino hominum liceas hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temeraria contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Laterani quinta Kalendas Martii, Pontificatus nostri anno septimo.

Alexander Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Vulterrano electo salutem, & Apostolicam benedictionem. Petitio dilectorum filiorum Abbatis, & conventus monasterii Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, Fesulanæ Diocesis nobis exhibita continebat, quod, nos dudum intellecto, quod monasterium S. Hillari tunc Ordinis S. Benedicti Fesulan. Diocesis, adeo in spiritualibus, & temporalibus collapsum erat, quod vix, aut numquam in sua posset ordine reformari, ipsius monasterii S. Hillari providere saluti, ac dictis Abbati, & conventui, & ipsorum monasteriorum in religionis suae favorem, gratiam facere intendentes; & considerantes etiam, quod pro speciali devotione, quam ipsi ad Romanam Ecclesiam matrem suam hactenus habuerunt, & habent, frequenter sustinuerint, & sustineant, & in possessionibus, ac aliis bonis suis non modicum detrimentum; dictum monasterium S. Hillari cum Ecclesiis, castris, villis, capellis, privilegiis, instrumentis, iurisdictionibus, libertatibus, immunitatibus, possessionibus, & omnibus aliis iuribus, & bonis suis ubicumque, & in quibuscumque locis haberet dicto monaste-

naſterio Vallisumbroſae perpetuo iure uniuimus, & illud cum praediſtis omnibus dictis Abbati, & conventui, & per eos ipſorum monaſteriorum de conſilio fratrum noſtrorum duximus concedendum; ſtatuentes ut idem monaſterium S. Hillari cum praediſto monaſterio Vallisumbroſae unum cenſeri debeat, & utrumque ſub cura, & adminiſtratione eiſdem Abbatis, & ſucceſſorum ſuorum perpetuis temporibus gubernari. Sed licet diuerſae litterae ſuper iis, & pro iis, emanarint a nobis, nullum tamen ſunt ex hoc commodum adſecuti. Volentes igitur, quod in hac parte pro eis gratioſe incepimus, ad debitum effectum, perducere, eis auctoritate Apoſtolica duximus indulgendum, ut huiusmodi noſtra gratia libere uti poſſint, non obſtantibus aliquibus litteris cuiuſcumque tenoris exiſtant, a Sede Apoſtolica impetratis, per quas huiusmodi unionem, & conceſſionem, ac conſtitutionem, dicimur, ad quorundam inſtantiā, propter ſcandalum reuocaſſe. Quocirca diſcretionī tuae per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus dictum Abbatem, vel conventum, vel Procura- torem ſuum, eorum nomine in poſſeſſionem, vel quaſi, eiſdem monaſterii ſancti Hillari, ac iurium, & pertinentiarum eiſ per ſe, vel alium, inducas, & defendas, inductis monachis dicti monaſterii ſancti Hillari, qui ordinem Vallisumbroſae proſiteri voluerint, per alia monaſteria ſui ordinis collocatis; contradic- tores per cenſuram Eccleſiaſticam, adpellatione poſtpoſita, compeſcendo, non obſtante, ſi aliquibus a Sede ſit in- dultum eiſdem, quod excommunicari, ſuſpendi, vel in- terdici non poſſint per litteras Apoſtoſolicas, non facientes plenam, & expreſſam de indulto huiusmodi mentionem, ſeu qualibet alia indulgentia dictae Sedis, per quam effectus praefentium impediri valeat, vel differri.

Dat. Later. V. Kal. Martii, Pontific. noſtri anno tertio.

X

Vr.

VRbanus, natione Gallicus, ex Civitate Trecensi, sedit annis tribus, mense uno, & cessavit mensibus quinque. Hic duas ordinationes fecit. Exercitum Sacracenorum, quem Manfredus in Patrimonium Ecclesiae miserat, per Cruce signatos fugavit; Comiti Provinciae Carolo fratri Regis Franciae, regnum Siciliae, ut a Manfredo detentore ipsius recuperaret, contulit. Moritur Perusii, & ibidem sepelitur (1).

(1) Mirum a Leone Vrbevetano silentio transiliri hunc Vrbanum Vrbeveterem commoratum esse, & insigni Eucharistiae miraculo ibidem interfuisse, de quo *Onuphrius ad Platinam*.

Lubet heic exscribere excerpta quaedam ex versibus Cardinalis Albi (forte Albani), quae exstant in MS. Codice Bibliothecae Riccardianae, qui Codex exaratus, & compositus fuit ab alio memorato *Voglino* Emporiensi, anno MCCCLXXXI. qui quidem versus deducti anno MCCLVI, quatuor scilicet aut quinque annis ante Urbani IV. Pontificatum, indicare possunt, quam turbulenta ob haereses & pravas opiniones Ecclesiae conditio tunc esset, & quid iam sub Alexandro Pontifice animo versarent Ecclesiastici, ut se a Friderici & Manfredi molestiis adfererent: alterius regis scilicet vocationem, quod in Carolo Andegavensi effectum est. Sunt autem versus, qui sequuntur:

*Nulla fides, nec amicus erit, nec foedus amoris
Inter terrigenas, nec pietatis opus.*

Nam-

Namque Sacerdotes Domini, fideisque ministri,
 Foedera turbabunt, Catholicamque fidem.
 Prob! dolor, ordo sacer fratrum, si dicere fas est,
 In laqueos heresis, & labyrinthia cadet.
 Hos rapiet mundana lues, & gloria vana,
 Fervor avaritiae, luxuriesque putris.
 AEmula nam rabies illos mordebit atroci
 Morsu, torquentes religionem suam.
 Sicque moras poterit sacrae deslere quadrigae
 Zacharias, quoniam non trahet ullus eam.
 Sicque propheta novus veniet sub tempore, per quem
 Gens erit, & dubia credulitate sua.
 Inter Christicolae erit altercatio sectae;
 Fiet in orbe fides discolor alma Dei.
 Papabunt pariter, & eodem tempore plures.

.
 Rex novus adveniet totum ruiturus in orbem,
 Ut domet extremam Matris honore plagam.
 Ex insperato properans de montibus altis
 Atque cavernosis, mitis, & absque dolo.
 Pauper opum, dives morum, ditissimus almae
 Pectoris, ob meritum cui Deus augur erit.
 Hic Siculos, pravamque tribum saevi Friderici
 Conteret, ulterius nec sibi nomen erit.
 Cuncta reformabit quae trux Fridericus, & eius
 Subvertit soboles saeva, suosque sequax.
 Hic sub Apostolico Romanos ponet in artum,
 Vim dantes Romae sic patientur onus.
 Sic trahet ad Christum Machometi Marte sequaces,
 Sic & ovile unum, pastor & unus erit.
 Vos igitur haec cuncta mihi sperate sodales
 Esse revelata mobilis arte poli.
 Tunc quinquaginta sex anni mille ducenti
 Currebant, factum quum fuit istud opus.

Vrbani IV. Epistolas duas heic edo.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & conventui Vallisumbrosae, & universis Abbatibus, Prioribus, & Conventibus ordinis Vallisumbrosae praedictae salutem, & Apostolicam benedictionem. Exigentibus religionis, ac devotionis vestrae meritis, dignum ducimus, ut vos benigno prosequentes favore vestris petitionibus, in iis maxime, quae divinum cultum respiciunt, facile annuamus. Cum igitur a Salvatoris laude cessare non debeat lingua carnis, nos vestris precibus inclinati, auctoritate vobis praesentium indulgemus, ut generalis tempore interdicti, liceat vobis, non pulsatis campanis, clausis ianuis, interdictis, & excommunicatis exclusis, submissa voce, divina officia celebrare, dummodo causam non dederitis interdicto, nec id vobis in tempore contingat specialiter interdicti. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius se noverit incursum, praesentibus post triennium minime valituris.

Datum apud Montem Flasconem Idibus Septembris, Pontificatus nostri anno primo.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei. Venerabili fratri Episcopo, & dilectis filiis Capitulo Florentino, Abbatibus, Prioribus, Plebanis, & aliis Ecclesiarum Praelatis, tam exemptis, quam non exemptis, Civitatis, & Dioecesis Florentinae salutem, & Apostolicam benedictionem. Decet, & expedit, ut grati

vati super provisionibus aliorum per Sedem Apostolicam, quae velut pia mater, illorum preces plerumque non potest viduata facie pertransire, per eam interdum sentiant sublevamen. Attendentes igitur, quod sicut vestra petitio nobis exhibita continebat in providendo nonnullis clericis, & laicis, ac mandatum Apostolicum onus non bene tulistis, ac per hoc alicuius consolationis solatio vos gaudere volentes, ad instar felic. recordat. Innocentii, & Alexandri Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, auctoritate vobis Apostolica indulgemus, ut ad provisionem aliquorum exsulum in aliqua pecuniae quantitate compelli de cetero non possitis inviti per litteras Sedis eiusdem, vel Legatorum ipsius, expressam non facientes de indulgentia mentionem huiusmodi, praesentibus post triennium minime valituris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum apud Urbem veterem VI. Idus Martii, Pontificatus nostri anno tertio.

CLemens, natione Provincialis, de Vila sancti Aegidii, sedit annis tribus, mensibus novem, diebus viginti uno; & cessavit mensibus quatuor, diebus octo. Mortuus est Viterbii, & in Ecclesia Fratrum Praedicatorum, quae dicitur Sancta Maria ad Gradus, & in tumba sumtuosa

se requiescit, ubi sepeliri elegit. Hic uxorem, & liberos habens, primum fuit famosus Advocatus, & Regis Franciae Consiliarius; demum mortua uxore, propter vitam, & laudabilem scientiam, primo Podiensis Episcopus, & post Narbonensis Archiepiscopus, tandem Sabinensis Episcopus, efficitur. Sed quum post in Angliam propter pacis reformationem a Papa Urbano quarto Legatus missus fuisset, absens a Cardinalibus Perusii in Papam electus, sic ieiuniis, vigiliis, & orationibus, & aliis bonis operibus intentus fuit, quod multas, quas tunc Ecclesia sustinebat tribulationes, omnes suis meritis creditur extinxisse. Huius primo anno, dominus Carolus frater Regis Franciae, Comes Provinciae, & Andegaviae, qui olim pro regni Siciliae recuperatione a Manfredo detentore per Urbanum vocatus fuerat, navigio Romam venit, & demum in Apuliam intrans, bello campestri habito, praedictum Manfredum regno, & vita, privavit. Quarto vero eiusdem Papae Clementis anno Corradinus nepos olim Friderici Imperatoris, suorum Patrum sequens vestigium, parvipendens domini Papae excommunicationem, contra Ecclesiam, & contra dominum Carolum tunc Regem Siciliae insurgens, ad Teutonicos, quos habuit, quamplurimis
Lom-

Lombardis , & Tuscis adiunctis , pervenit usque Romam, ubi quum Imperiali more solemniter fuisset receptus , adiuncto sibi Senatore urbis Henrico fratre Regis Castellae , & quamplurimis Romanis , Regem Carolum debellaturus Apuliam intravit ; sed post durum campestre bellum , & multorum casum , Corradinus , & quidam , qui dicebatur Dux Austriae , & multi Comites , & nobiles in fuga capti , per Regem Carolum decollantur. Hic Papa in Ecclesia Praedicatorum Fratrum cum magna solemnitate , canonizavit sanctam Heduigem quondam Ducissam Poloniae , mirae devotionis viduam ; quae inter alia mirabilia , quum Canonizationis suae negotium per plures annos protraheretur , procuratori suo propter hoc in tristitia existenti pervisum adparuit , ipsum de expeditione , & die expeditionis , certificando.

Gregorius , natione Lombardus , de civitate Placentia , anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo secundo ; ab electione sua sedit annis quatuor , & diebus viginti ; & cessavit diebus decem. Hic quum Archidiaconus esset Leodiensis , & devotionis causa ivisset ultra mare , ibidem existens , in Palatio Viterbiensi , in

Papam est electus. Hic fecit unam ordinationem quinque Episcoporum Cardinalium quamplurimum laudabilem, quia honestas, & valentes personas adsumsit. Hic tertio Pontificatus sui anno, pro utilitate Terrae sanctae, quam personaliter visitare intendebat, Lugduni solemne celebravit Concilium, in quo & Graecorum, & Tartarorum, solemnes nuntii interfuerunt. Graeci ad unitatem fidei redire promittentes, in cuius signum, Spiritum Sanctum a Patre, Filioque procedere confessi sunt, Symbolum in Concilio solemmniter decantantes; Nuntii vero Tartarorum intra Concilium baptizati, ad propria redierunt. Numerus autem Praelatorum, qui fuerunt in Concilio, sunt quingenti Episcopi, sexaginta Abbates, & alii Praelati circa mille. Hic in Concilio multa bona instituit, videlicet pro subsidio Terrae Sanctae, pro electione Summi Pontificis, & pro statu Ecclesiae universalis. Huius tempore Rex Romanorum, & Rex Francorum, cum multis Baronibus, pro subsidio Terrae Sanctae Cruce signati sunt. Hic Papam mirae experientiae in saecularibus fuit; nec intendebat pecuniarum lucris, sed eleemosynis. Mortuus est Arretii, & sepultus ibidem.

Innocentius quintus, natione Lombardus de Tarrentina (1), anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo sexto; sedit mensibus quinque, & duobus diebus; & cessavit diebus duodeviginti. Hic a pueritia in ordine Fratrum Praedicatorum existens, Doctor in Sacra Scriptura eximius efficitur, & plerosque libros in sacra Theologia composuit. Vocatus fuit primo Frater Petrus; demum in Archiepiscopum Lugdunensem, & post in Episcopum Ostiensem, tandem in Summum Pontificem adsumitur. Hic licet multa facere proposuisset, morte praeventus nil nobile fecit. Mortuus est Romae, & in Lateranensi Ecclesia honorifice est sepultus.

(1) Natione Burgundus de Tarantasia. *Platina.*

Hadrianus, natione Ianuensis, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, sedit mense uno, & diebus novem. Romae eligitur in Lateranensi Palatio, & Viterbii moritur, & sepelitur; & cessavit diebus viginti octo. Iste fuit nepos Innocentii quarti, & ab ipso in Cardinalem Diaconum tituli (1) sancti Hadriani promotus, a Domino Clemente Papa quarto Legatus in Angliam, pro guerra,

ra , quae inter Regem , & Barones exorta est, sedanda, missus fuit. Hic Papa factus, statim constitutionem, quam Papa Gregorius decimus in Concilio Lugdunensi de restitutione Cardinalium propter electionem Summi Pontificis accelerandam ediderat , suspendit ; proponens eam aliter ordinare , sed morte praeventus constitutionem sic suspensam reliquit. Hic non fuit Sacerdos , quia ante ordinationis tempora , mortuus est . Hic non fuit coronatus .

(1) Observa Titulos Diaconorum Cardinalium , quum tamen Titulo nominato numquam se subscribant , ut videre est apud *Mabillonium in Ord. Roman. §. III.* & ex Epistolarum Pontificiarum , quas passim adduximus , subscriptionibus evidenter elucet .

Ioannes, natione Hispanus Portugallensis, vigesimus primus, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo sexto, sedid mensibus octo . Hic constitutionem , quam Dominus Gregorius fecerat de creatione Papae , quam dominus Hadrianus suspenderat , publice revocavit . Hic fuit magnus in Philosophia , parum habens de experientia naturali . Religiosos exosos habuit . Curialis fuit ; in faciendis gratiis indiscrete

discrete tamen , & sine difficultate omnes ingrediebantur ad eum . Hic Pontificalem dignitatem , morum quadam stoliditate deformavit . Hic quum sibi vitae spatium in annos plurimos extendi crederet , & hoc etiam coram aliis adsereret , subito cum camera nova , quam per se Viterbii circa Palatium construxerat , solus corruit , & inter ligna , & lapides , collisus , sexto die post casum , sacramentis omnibus Ecclesiasticis perceptis , expiravit , & ibidem in ecclesia sancti Laurentii sepultus est .

Nicolaus , natione Romanus , de Vrfinis , electus fuit in Palatio Viterbii , anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo septimo , & sedit annis duobus , mensibus octo , diebus viginti octo ; & cessavit mensibus sex . Hic fecit una ordinatione novem Cardinales , inter quos plures fecit de genere suo . Hic in saecularibus prudentissimus fuit . Amator fuit Religiosorum . Hic Regulam beatissimi Patris nostri Francisci , quam multi malevoli impugnare conabantur , dicentes illam inobservabilem , & discriminofam , lucidissime declaravit , adprobando ipsam non solum observabilem , verum & meritoriam , & sanctam ; excommunicando omnes contradic-
tores,

dores , & impugnatores ipsius sanctissimae
Regulae ; notabili etiam amore diligen-
do ipsam Regulam ac eius professores . Con-
sanguineos autem , & suos , nimis carnali-
ter dilexit . In paucis temporibus multa
fecit . Nam Episcopos multos per diversa
loca instituit . Hic ampliavit Palatium Pa-
pale apud sanctum Petrum in immensum ,
& ibidem fecit hortum latissimum , quem
circumdedit muris . Hic per Fratrem Lati-
num Nepotem suum Ordinis Fratrum Prae-
dicatorum Episcopum Ostiensem Cardina-
lem , fecit fieri pacem inter Guelfos , &
Ghibellinos Florentiae . Eodem tempore
fuerunt terraemotus terribiles in Roman-
diola , & Tuscia , ita ut Castra , & Eccle-
siae multae ruerent cum occisione nimia
hominum . Huius tempore plenarie habuit
dominium Ecclesia Romandiolae , & Bono-
niae , facta etiam ibidem per supradictum
Dominum Ostiensem inter Guelfos & Ghi-
bellinos pace . Hic Papa privavit Regem Ca-
rolum dominatione Tusciae , & Lombardiae .
Hic moritur Suriani , quod est Castrum pro-
pe Viterbium , & sepelitur Romae in Eccle-
sia sancti Petri , in capella sancti Nicolai ,
quam ipse construxerat . De hoc Papa dixit
quidam , quod non erat similis in mundo , si
fuisset sine genealogia , sicut Melchisedech ;
hoc ideo dixit , quia notabatur nimis de amore
con-

consanguineorum. Hic fecit Cardinalem dominum Robertum Anglicum Ordinis Praedicatorum, Magistrum in Theologia, & Archiepiscopum Cantuariensem.

Martinus, natione Gallicus de Turo-
nis, sedit annis quatuor, mense
uno, & diebus quinque; & cessavit diebus
quindecim. Hic Viterbii eligitur cum mul-
ta conflictione Cardinalium. Huius tempo-
re rebellaverunt plures Civitates in Ro-
mandiola, contra quas misit exercitus plu-
res, & debellations plures hinc inde fa-
ctae sunt, & sanguis nimius effusus est.
Hic fecit unam ordinationem, in Vr-
beveteri, Cardinalium, ubi multos po-
suit de patria sua. Eleemosynarius fuit ma-
gnus, & parum carnalis de consanguini-
s. Ipse dilatavit Palatium in Monte Fla-
scone, & in Vrbeveteri, & in Perusio.
Tempore suo rebellavit Sicilia, & Rex A-
ragonum Petrus in eam ingreditur, quem
ipse excommunicavit, & regno suo privavit,
& donavit illud filio Regis Francorum.
Carolus autem Rex Siciliae cum magno
exercitu Siciliam ingreditur; sed nihil pro-
fecit. Graecos, quos Gregorius Papa redu-
xerat ad unitatem Ecclesiae, publice excom-
municavit in Vrbeveteri, non sine multa
ad-

admiratione Christianorum . Hic coronatus fuit in Vrbeveteri , in ecclesia sancti Andreae Apostoli . Huius tempore , primo anno Pontificatus sui , eodem residente in Vrbeveteri , piscis marinus in effigie leonis captus est in illa plaga marina , quae sita est versus Montem Altum , & portatus apud Urbemveterem ; multitudo Curialium illic residentium ad videndum huiusmodi monstrum , nec mirum , accedebant ; quia pellis pilosa , pedes breves , cauda leonina ; caput vero leoninum , aures , os , & infra dentes , & linguam , habebat quasi leo . Referebatur itaque , quod in eius captione planctus horribiles emiserat ; sicque multi prognostica futurorum exinde adferebant . Et ecce parum post in regno Siciliae , Panormitani succensa rabie , Gallicos , qui morabantur ibidem , omnes , tam mares , quam feminas , ac senes , & iuvenes , in praedicti Regis contemptum occiderunt ; & quod detestabilius fuit , latus aperientes mulierum Latinarum praegnantium , quae dicebantur a Gallicis concepisse , partus occidebant , ante quam nascerentur . Deinde tota Scilia sic rebellans supra dictum Petrum Regem Aragoniae in suum defensorem , & dominum , vocaverunt . Huius tempore , Soldanus Babyloniae a Tartaris fugatur , & per octo dietas occisi dicuntur

cuntur Pagani ultra quinquaginta millia ; sed viribus , & armis , resumptis , Soldanus dictos Tartaros Orientales fugans , circa triginta millia Tartarorum in hac fuga dicitur occidisse . Huius etiam tempore Perusini super Fulginates exercitum fecerunt , & quidquid extra Civitatis muros fuit undique devastaverunt ; propter quod praedictus Papa , contra Perusinos sententiam excommunicationis durissimam fulminavit . Hic Pontifex Perusii moritur , & sepelitur ibidem in Ecclesia maiori , quae dicitur Sanctus Laurentius .

Honorius quartus , natione Romanus de domo Sabellorum , anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo quarto , die primo mensis Aprilis , eligitur in Perusio in concordia Cardinalium prima die , qua convenerunt ad electionem Summi Pontificis celebrandam ; & die tertia mensis Maii , licet impotens ad id crederetur , & penitus inhabilis famose diceretur , in Sacerdotem est per dominum Latinum Ostiensem Episcopum Cardinalem promotus , apud sanctum Petrum , & ibidem die Dominica crastina coronatus per eum in altari sancti Petri , primitus divino Missae officio celebrato . Hic statim post eius electionem tam Comiti

miti Atrebatensi in Apulia viriliter militanti, quam ceteris stipendiariis ex incertis partibus per dominum Martinum Papam praedecessorem suum ordinatis, eos animose confovendo praestitit stipendia, & animavit ad suscepta negotia solícite prosequenda. Hic fecit unum Cardinalem, scilicet dominum Ioannem de Bocchamazis, quem intitulavit ad Episcopatum Tusculanum, quem dictus Pontifex misit Legatum in Alemanniam. Hic fuit ab omnibus habitus homo valde discretus, & sapiens; & apud sanctam Sabinam construxit Palatia pulcherrima, in quibus cum sua familia multo tempore inhabitavit. Hic moritur Romae, & in Basilica sancti Petri honorifice sepelitur.

Nicolaus, natione civitatis Asculi fedit annis sex, mensibus quatuor, diebus viginti. Hic fuit de Ordine Fratrum Minorum, in divina pagina Magister, & Doctor eximius, vir vita laudabilis, sanctitate famosus, sed in negotiis adgrediendis timidus, & pusillanimis, ac in expediendis tardus. Huius tempore Soldanus cum magno exercitu venit ad obsidendum Achaon, & capta civitate multos Christianos occidit utriusque sexus; ac etiam pueros,

ros, & mulieres, nec non, & viros quam plurimos captivos, duxit; ac ablati inde omnibus, civitatem funditus destruxerunt. Huius tempore Florentini cum Lucensibus, Senensibus, & aliis de Tuscia fecerunt exercitum contra Arretinos; & in recessu dicti Arretini iverunt post Senenses, & debellaverunt eos, iuxta Plebem quae vocatur de Tuppo, & multos occiderunt, & captos duxerunt quam plures. In sequenti anno dicti Florentini cum praedictis Lucensibus, Senensibus, & quam pluribus aliis de Tuscia, Romandiola, & aliis partibus, potentissime venerunt contra dictos Arretinos, & dicti Arretini cum multis aliis Ghibellinis exierunt obviam dictis Florentinis, & durissimum inter eos bellum committitur in campo, qui dicitur Campaldinus, & post multam sanguinis effusionem utriusque partis, tandem dicti Florentini victoriam obtinuerunt, & multos occiderunt de Arretinis, & eorum complicibus; in quo bello mortuus est Episcopus Arretinus, cum multis aliis nobilibus, & probis viris, & multi capti fuerunt. Hic moritur Romae, & sepelitur in ecclesia sancti Petri, & cessavit mensibus quinque, & diebus quindecim.

Coelestinus , natione de Morone , fedit annis duobus , mensibus duobus , & diebus sex . Hic Coelestinus , primum dictus Petrus , vir religiosus , & sanctitate , & vitae austeritate , valde famosus , columbina simplicitate , morum honestate ; sed quidem inlitteratus . Hic fecit ordinationem unam . Hic postquam factus est Pontifex , voluit Cardinales ad pristinum reducere statum , scilicet ad statum humilitatis ; unde ad imitandum Christi exemplum , ipse pro se elegit asellum ad equitandum , & voluit quod omnes Cardinales , asellos equitarent ; & multa alia facere incepit , propter quae ipse dictis Cardinalibus exosus fuit . Vnde quidam de Cardinalibus , qui vocabatur dominus Benedictus Gatanus , vir utique astutus , & omni malitia plenus , in nocte supra domum , in qua Pontifex erat , pueros mittebat , qui plane Pontificem clamabant , & dicebant , quod ipse erat in malo statu , & in perditione animae suae , nec salvari poterat , nisi renuntiaret . Quare Pontifex hoc audiens , & Angelos esse credens , habito consilio cum Cardinalibus , Papatui renuntiavit , & Dominus Benedictus Gatanus , inventor huius malitiae , eligitur in summum Pontificem ; qui statim dictum Dominum Coelestinum capiens , quid de ipso fecerit ,

rit, a paucis sciri potuit, & sic vitam suam finivit.

Bonifacius octavus, natione civitatis Ananiae, sedit annis novem, mensibus sex, diebus duodecim. Hic Bonifacius primo dictus fuit Benedictus, vir utique omni malitia, & astutia plenus, magnanimus, superbus, avarus, sive avidus in lucrando, sed in expendendo largus, religiosus parum diligens, in adgrediendo magnalia magnanimus. Hic domus Columnensium persequutor fuit pessimus, in tantum ut duos Cardinales de ipsis, scilicet dominum Iacobum, & dominum Petrum de Cardinalatu deposuerit, & ipsos, & nepotes dicti domini Iacobi, scilicet Agapitum, Stephanum, & Sciarram, cum familiis eorum omnes de Roma expulit, & ipsos persequens contra eos crucem per totam quasi Italiam praedicari fecit, & congregans exercitum innumerabilem omnia castrum eorum accepit, & Pistrinum; & durissimam sententiam excommunicationis contra ipsos fulminando tulit, in tantum, quod vagabundi per diversas mundi partes occulte fugiendo, & incogniti, vix de ipsis nova sciebantur, & tamquam mortui, & dispersi putabantur. Hic Bonifacius misit

pro domino Carolo fratre domini Philippi Regis Francorum , & misit eum ad recuperandum Siciliam , in quam scilicet dictus Carolus transiens contra Fridericum filium Regis Aragoniae , & videns quod nihil proficere poterat contra illum , contraxit cum eo , & reliquit eum in pace , & totam Siciliam dimisit ei , dotis nomine ; quod displicuit summo Pontifici , & indignatus contra Regem Francorum excommunicavit eum , ac Regno privavit , & sic orta est non modica indignatio inter Summum Pontificem , & Regem (1). Carolus autem veniens Florentiam sub nomine paciatis expulit de Vrbe partem illam, quae Albi, & Ghibellini nominantur , & sic facta est discessio magna non solum in civitate Florentina, verum etiam per totam Tusciam ; domus comburantur , homines occiduntur , & capiuntur , intra & extra , & sic tota patria ponitur in ruinam , & dispersionem , & confusionem magnam , quia fratres fratrem , pater filium , & vicinus convicinum , & proximus proximum in mortem tradebat. Carolus autem reversus est in Franciam , & una cum Rege fratre suo , & cum illis de Columna , cogitaverunt contra Papam , & existente Papa in Civitate sua Anania , Stephanus , & Sciarra de Columna , cum aliquibus Baronibus

nibus Regis Franciae, clam venerunt per mare, non sine consensu aliquorum civium, & summum Pontificem existentem in Aniana coeperunt. Deinde volentes ipsum sic captum ducere in Franciam, Romanis, & civibus non assentientibus, qui liberum duxerunt Romam; & ibi videns se adhuc non ad plenum in sua esse potestate, iracundiae plenus, ex dolore vehementi quasi rabiendo, mortuus est, & sepultus in sepulcro suo novo, quod autea construi pro se fecerat, in Ecclesia sancti Petri (2). Hic fecit sextum librum Decretalium, in quo multa bona, & utilia continentur; & cessavit mensibus quinque, & diebus octo (3).

(1) De huius dissidii origine & progressu vide quae disputat *Natal. Alexander Tom. VII. Histor. Ecclesiast. Dissertat. IX. in Saecul. XIII. & XIV.*

(2) Marmoreum Bonifacii VIII. simulacrum, sedens, & vestibus Pontificalibus indutum, eius, ut videtur, aetate sculptum, exstat Florentiae in Hortis Riccardianis; in quo illud observatione dignum, tiaram praelongam habere, & nonnisi una corona insignem.

(3) Bonifacius VIII. primus saeculare Iubilaeum anno MCCC. instituit; cuius institutionis memoria in lapidaria inscriptione exstat Florentiae in via dicta *della Fogna*, atque ita habet:

Ad perpetuam rei memoriam pateat omnibus evidenter hanc paginam inspecturis qualiter omnipotens Deus in anno Dñi Nostri IHV. XPI. MCCC specialem gratiam contulit XPIANIS. Sūm Sepulcrum, quod exstiterat a Saracenis occupatum reconuictum est a Tartaris & Xpñis restitutum, & cum eodem anno fuisset a Papa Bonifatio sollempnis remissio omnium peccatorum, videlicet et culparum & poenarum omnibus euntibus Romam indulta, multi ex Christianis, & Tartaris ad dictam indulgentiam Romanam accesserunt. e andovvi Vgolino con la melgle.

Bonifacii VIII. Epistolam heic edere iuvat.

Bonifacius Episcopus servus servorum Dei. Dilectis filiis Abbati, & conventui monasterii Vallisumbrosae ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis Fesulanæ Dioecesis salutem, & Apostolicam benedictionem. Impositum nobis a Domino exsequentes debitum Apostolicæ servitutis, illud inter innumeras sollicitudinis nostræ curas, quibus efficax mentis nostræ arcum sollicitat præcipuum est, ut Ecclesiis, & locis Ecclesiasticis, ac potissimum monasteriis, & ceteris religiosis domibus, quæ verisimiliter collabuntur, ne ad extremam desolationem deveniant, salubriter per nostræ provisionis remedium succurratur. Profecto fide digna, & iam nostris auribus inculcata relatio nostro fuit auditui, quod monasterium sancti Salvatoris de Spongea ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis

or-

ordinis sancti Benedicti Vulterranae Dioecesis, quod olim florere in spiritualibus, & temporalibus consuevit, adeo est, malignorum faciente malitia, collapsum in temporalibus, & spiritualibus deformatum, quod nisi ei contingat de celeris, & opportuni remedii adhibitione succurri, verisimiliter formidari potest, quod ad exinanitionis extremae dispendium deducetur. Quapropter nos graves ex iis sentientes angustias, & desiderantes, prout officii nostri cura requirit, opportunum & efficax in hac parte remedium adhibere; considerantes quoque, quod per nostrae circumspectionis industriam, honestatis providentiam, & adfluentiam caritatis, monasterium ipsum sancti Salvatoris, quod satis vobis vicinum esse dignoscitur, spiritualiter, & temporaliter plenam, & laudabilem reparationem, & reformationem adsumere poterit, & in suis bonis, & iuribus defendi favorabiliter, & utiliter conservari, ac diversimode prosperis reparari successibus status eius, & propterea intendentes ad laudem illius, qui omnium bonorum est auctor & auctor, vos & ordinem vestrum in praedicto monasterio sancti Salvatoris, ipsumque monasterium in vobis vestroque ordine favoribus prosequi gratiosis, & tam vestra, & eiusdem vestri ordinis, quam praefati monasterii salubria commoda, paternae caritatis studio promoveri, praedictum monasterium sancti Salvatoris cum omnibus Prioratibus, membris, ac bonis, iuribus, & pertinentiis suis ubilibet constitutis, & Abbate, Prioribus, & Monachis, & Personis eorundem monasterii Prioratum, & membrorum, qui nunc degunt, & in futurum degent in ipsis eisdem tamen Prioratibus, membris, bonis, iuribus, & pertinentiis in ipsius monasterii S. Salvatoris proprietate manentibus, vobis, & eidem ordini vestro concedimus, subiicimus, incorporamus, & adnectimus

*de Apostolicæ plenitudine potestatis . Ita quod spiritua-
liter , ac temporaliter sit proprium membrum vestri
Vallisumbrosæ ordinis memorati ; & eadem , monaste-
rium , prioratus , membra , bona , iura , pertinentiæ
ac personæ sub tua , fili Abbas , & successorum tuo-
rum , & conventus monasterii Vallisumbrosæ obedi-
entia manuant , & persistant , sicut & cetera eiusdem or-
dinis Vallisumbrosæ membra , & eorum personæ , bo-
na , pertinentiæ , atque iura . Et quia cupimus , ut
in praelibato monasterio sancti Salvatoris cultui divi-
ni nominis intendatur , eadem auctoritate præcipimus ,
ut in ipso monasterio sancti Salvatoris per Abbatem ,
& competentem conventum Monachorum , & persona-
rum ipsius ordinis Vallisumbrosæ perpetuo servetur
sub eiusdem ordinis Vallisumbrosæ observantia , & sub
præfata obedientia permansuros . Quoties autem præ-
dictum monasterium Abbate carere contigerit in futu-
rum , illud super eius provisione servetur quod in si-
milibus casibus de aliis monasteriis & membris præ-
dicti ordinis Vallisumbrosæ rite servatum est hactenus ,
& in posterum contigerit observari . De amplioris quo-
que gratiæ munificentia volumus , & concedimus ,
ut sæpe præfatum monasterium sancti Salvatoris , e-
iusque Abbas , & conventus , monachi , Prioratus ,
membra , bona , & personæ prædictæ omnibus pri-
vilegiis immunitatibus , & indulgentiis vobis , &
præfato ordini Vallisumbrosæ ipsiusque personis , &
locis ab Apostolica Sede concessis gaudeant , & utan-
tur , sicut alia membra , & membrorum personæ Val-
lisumbrosæ ordinis memorati vobis , & eius etiam
auctoritate præsentium indulgemus ut omnibus Privi-
legiis & Indulgentiis olim ipsis a Sede præfata concessis ,
vos libere valeatis . Nulli ergo omnino hominum li-
ceat hanc paginam nostræ concessionis subiectionis in-*

cor-

corporationis , adnexionis ; & praecepti infringere , vel ei ausu temerario contraire . Siquis autem hoc attemptare praesumpserit indignationem omnipotentis Dei , & beatorum Petri , & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum .

Dat. Laterani IV. idus Februarii Pontific. nostri anno septimo .

Benedictus , natione Lombardus , de civitate Placentia , sedit annis duobus , mensibus quinque , diebus duodeviginti . Hic fecit ordinationem unam , in qua dominum Nicholaum Pratensem Episcopum Civitatis Asculi Cardinalem fecit , & Episcopum Ostiensem , & fecit ipsum Legatum in Civitate Florentia , & in tota Tuscia ad pacificandum ipsos Florentinos praecipue , & alios qui expulsi fuerant , propter discessionem , & guerram , quae inter eos orta fuerat , occasione domini Caroli fratris Regis Franciae , qui de Florentia , unam partem , scilicet Albos , & Ghibellinos expulerat ; & veniens Florentiam , a Florentinis honorifice receptus fuit , sed malitia ipsorum , videns quod nihil proficere ibi poterat , sed potius sibi periculum , & suae familiae immineret , quia Florentini miserant pro Lucanis ; qui veniebant , & iam prope erant Civitatem , in periculum

Ium dicti Legati, quidem occulte mane tempestive cum suis adripuit fugam, & reversus est ad dominum Papam. Summus autem Pontifex, videns hoc, indignatus contra praedictos Florentinos, & Lucanos, duram dictavit sententiam; sed morte praeventus ad executionem mādare non potuit. Mortuus est autem Perusii in Ecclesia Fratrum Praedicatorum, ibidem & sepultus; & cessavit anno uno, & diebus duodecim.

CLemens, natione Burdigalensis, sedit annis septem, mensibus novem, diebus quindecim. Hic celebravit Concilium generale apud Viennam, in quo deposuit Templarios (1), quoniam multos Haereticos, & Schismaticos inter eos invenit, & ideo multos de ipsis per diversa loca capi fecit, & incarcerari; & Parisiis Rex Franciae quinquagintaquinque comburi fecit, & omnes privati fuerunt omnibus possessionibus, & domibus, & datae fuerunt Fratribus sancti Ioannis; & ordo eorum in perpetuum privatus est. Item in illo Concilio Rex Franciae, quem Papa Bonifacius excommunicaverat reconciliatus est Ecclesiae Romanae. Hic coronavit Henricum Comitem de Luxemburgo, genere

re Teutonicum in Imperatorem, & ordinavit passagium (2); sed morte praeoccupatus, adimplere non potuit.

(1) De Templariis, & iudicio in eos in hoc Concilio lato, vide quae disputat *Natal. Alexander Tom. VII. Histor. Ecclesiast. Dissertat. X. in Saecul. XIII. & XIV.*

(2) Hoc est, in Palaestinam procinctum.

F I N I S.

Admodum Reverendus Pater D. Octavius Rustici Ven. Congregationis Cassinensis Philosophiae, & Sacrae Theologiae Professor, attente perlegat Librum hunc, cui titulus *Deliciae Eruditorum, seu veterum, &c.* & videat si quid contineat, quod bonis moribus, & Christianae Fidei adversetur, ac referat.

Dat. 10. Martii 1736. ab Inc.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

Librum, cui titulus *Deliciae Eruditorum &c.* ut mihi est demandatum, attente perlegi. In eo quod Fidem, aut mores laederet offendi nihil; plura vero in notis ipsis utilia aequae, atque iucunda passim inveni: dignum itaque censeo, qui Typis mandetur, in quorum fide, &c.

Ex Abbatia Florentina die Aprilis 4.

*D. Octavius Rustici Mon. Cassinensis in eadem
Abbatia Philosoph. & S. Theolog. Lector.*

Attenta supradicta relatione imprimatur.

Dominicus de Bardi Vic. Gen.

Admodum Reverendus Pater Theologus Thomas Maria Griselli Censor huius Sanctae Inquisitionis videat, & referat.

Ex Aedibus S. Officii Florentiae 7. Aprilis 1737.

*Fr. Franciscus Antonius Benoffi Min. Convo.
Vicarius Gen. S. Officii Florentiae.*

Iussu Reverendi admodum Patris Magistri Francisci Antonii Benoffi Vicarii Generalis S. Officii Florentiae attente perlegi Librum, qui inscribitur *Deliciae Eruditorum*, &c. ipsumque dignum censeo, qui publica luce donetur,

Datum Florentiae in Collegio D. Marci Ordinis Praedicatorum 27. Aprilis 1737.

*Fr. Thomas M. Griselli in suprad. Collegio
Sac. Theol. Lector, & Censor pro S. Inquis.*

Attenta supradicta relatione imprimatur.

*F. Franciscus Antonius Benoffi Min. Convo.
Vic. Gen. S. Off. Florentiae.*

Carolus Ginori pro Reg. Cels. vidit.

ERRATA

CORRIGE.

28. XLIII Rhethoras.	Rhetoras.
XLIII ρηθοιχα.	ρηθοιχα.
XLV 	
XLVII οι δ' επι.	ως δ' επι.
LI non rete huiusmodi	non rete huiusmodi
	heic.
LIV Nifca.	Nifca.
LXXXI λογον αντιρρητικων	λογον αντιρρητικων
282. 3 Hormisdas.	Hormisda.
4 Sifinius.	Sisinnius
95. Stephanus II.	95. Stephamus III.
90 Eudoxiae.	Eudoxae.
43 Nat. Alex. Dissert. lau-	Nat. Alexander.
data.	
67 Mentio.	Mentio fit.
Salmat.	Salmasius.
77 αυταρετη.	αυταρετη.
αυτυδεον.	αυτοδεον
78 Qui enim.	At qui
88 Vidernt.	Viderint
106 Praefat. ad Act. San-	Praefat. in Saecul. Be-
ctor.	nedictin.
107 Bonifacius quartus.	Bonifacius tertius.
108 Baronium.	Baronius.
109 Bonifacius tertius.	Bonifacius quartus
127 Arelate.	Arelatae
134 In Acta Sanctorum Be-	In saecula Benedictina.
nedictin.	
180 utiliter.	futiliter
Cabrielis.	Gabrielis
tradunt.	tradant
254 quae existat.	atque existat
et in quo.	in quo
257 contrahano.	constansano

A D D E N D A.

AD pag. XCI. *atque iura ipsa deprehendere*: Haec vero *Leonis Chronica* in Codice Membranaceo Riccardianae Bibliothecae exstant, qui sub initium XV. saeculi exaratus fuisse videtur: & ex eo illa protulimus. Ad pag. 72. in Melchiade, tertia adnotatio tota delenda est. Ad pag. 345. animadvertendum fuerat Benedictum XI. natione quidem Lombardum, sed Patria Tarvisinum fuisse, a *Platina* affirmari; insuper in ordine Fratrum Praedicatorum religiosam vitam ab ineunte aetate professum, quod *Natal. Alexander* etiam *Tom. VII. Histor. Ecclesiast. & Hyacinth. Gravesonius Tom. V. pariter Histor. Ecclesiast.* memoriae prodiderunt. Quare mirum a *Leone*, Dominicano Scriptore, id reticeri. Ceterum calumnias, quibus hunc pium Pontificem *Matth. Palmerius* per iniuriam maximam impetit, alibi, si Deus faxit, tempestive diluemus.

